

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÇEVİRİBİLİM AKADEMİSYENLERİNİN
ÜST ALAN, ALT ALAN, EYLEM VE MESLEK ADLARINI
KULLANMA EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİR
TERMİNOLOJİ İNCELEMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hüma Tuğçe YÜCELLİ ATAŞ

Enstitü Anabilim Dalı : Çeviribilim

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY

EKİM – 2018

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ÇEVİRİBİLİM AKADEMİSYENLERİNİN
ÜST ALAN, ALT ALAN, EYLEM VE MESLEK ADLARINI
KULLANMA EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİR
TERMİNOLOJİ İNCELEMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hüma Tuğçe YÜCELLİ ATAŞ

Enstitü Anabilim Dalı : Çeviribilim

“Bu tez ~~05/10/2018~~ tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / ~~Oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Doc. Dr. Hüseyin GRSOY	Başarılı	
Doc. Dr. Saban KÖKTÜRK	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi M. Cem ODAKIOĞLU	Başarılı	

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1
Öğrencinin		
Adı Soyadı	:	Hüma Tuğçe YÜCELLİ ATAŞ
Öğrenci Numarası	:	1360Y28009
Enstitü Anabilim Dalı	:	Çeviribilim
Enstitü Bilim Dalı	:	
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	ÇEVİRİBİLİM AKADEMİSYENLERİNİN ÜST ALAN, ALT ALAN, EYLEM VE MESLEK ADLARINI KULLANMA EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİR TERMİNOLOJİ İNCELEMESİ
Benzerlik Oranı	:	%3
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,		
☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.		
 Hüma Tuğçe YÜCELLİ ATAŞ		
☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere sbtezler@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.		
Bilgilerinize arz ederim.		
...../...../20..... Öğrenci İmza		
Uygundur		
Danışman Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY Tarih: 05.10.2018 İmza: 		
☐ KABUL EDİLMİŞTİR ☐ REDDEDİLMİŞTİR EYK Tarih ve No:	Enstitü Birim Sorumlusu Onayı	

ÖNSÖZ

Bu tezin yazım aşamasında değerli katkılarını esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Hüseyin ERSOY'a teşekkürlerimi sunarım. Bu zor ve sıkıntılı süreçte her zaman yanımda olduklarını bildiğim, canım dostlarım Bircan ÇAĞLAR, Çelik EKMEKÇİ, Neriman ANTAŞ ve Selman SAKA'ya hayatımda oldukları ve gerçek dostluğu bana yaşattıkları için her zaman minnettarım. Tezin son okumasını yapıp bolca virgül silmekle de uğraşan ailemizin biricik Türkçe Öğretmeni Neriman ANTAŞ'a ayrıca teşekkür ediyorum. Ve Bircan; sen olmasan bu tez olmazdı. Tezin yazım sürecinde kütüphane ve kader yoldaşım olan Gözde BALIKÇI'ya keyifli molalarımız, farklı çalışma mekanları arayışlarımız ve değerli dostluğu için teşekkür ederim. Tezin her aşamasında bir danışman titizliği ile yolumu aydınlatan, beni kaybolmaktan kurtaran 'savior'um Gülден TANER'e yardımları, her daim gülen yüzü ve dostluğu için teşekkür ederim. Her zaman süper bir ev sahibi olmayı başarabilen, jürilerin aranan yüzü Serkan ERTİN'e de sonsuz teşekkürlerimi sunarım. 'Erkek işi' diye bir kavram olmadığını, kadının hamur açmaktan çok daha fazlasını yapabileceğini bana öğreten, zor zamanlarımızı birlikte aştığımız 'altın kızlar'ım anneannem Yaşar ÜSTÜN, teyzem Ömür YEŞİL ve ablam Gökçe YÜCELLİ'ye benden hiçbir zaman sevgilerini ve desteklerini esirgemedikleri için teşekkürlerin en büyüğü ve en içtenini sunuyorum. Her zaman çok tatlı bir yeğen ve oyun arkadaşı olabildiği ve tezin son aşamasında sabırla benimle olabilmeyi beklediği için canım yavrum Elifim'e ve kuzenlerin en tatlısı, küçük kardeşim Emrem'e sevgi dolu teşekkürlerimi sunuyorum. Size her zaman örnek olmaya çalışıyorum, çok daha iyilerini yapacağınızı biliyorum. Bana birkaç kelime ile sınırlandırılmayacak kadar çok şey ifade eden, her şeyden önce çok iyi ve eğlenceli bir dost olmayı başarabilen sevgili eşim Ufuk ATAŞ'a sonsuz sevgisi ve hayatımda olduğu için çok teşekkür ederim. İyi ki varsın. Tezimi yaşasaydı bir alanda daha meslektaş olabileceğimiz, zamansız kaybettiğim Zeliha Damla ÜNLÜSES'in sevgi dolu hatırasına ithaf ediyorum. Seni hep o gülen gözlerinle hatırlayacağım.

Hüma Tuğçe YÜCELLİ ATAŞ

05.10.2018

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
GÖRSEL LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ÇEVİRİ ETKİNLİĞİ	8
1.1. Osmanlı'dan Cumhuriyete Türkiye'de Çeviri Geleneği	8
1.2. Türkiye'de Çeviri Eğitimi	12
BÖLÜM 2: TERİM, TERMİNOLOJİ ve ÇEVİRİBİLİM	26
2.1. Çeviri Alanında Kullanılan Üst Alan ve Alt Alan Terimleri	26
2.2. Terim	31
2.2.1. Terimlerin Özellikleri.....	32
2.2.2. Terim Oluşturma Yöntemleri	36
2.2.3. Terim Oluştururken Dikkat Edilmesi Gerekenler	41
2.3. Terminoloji (Terimbilim)	43
2.3.1. Ölçünleme (Standartlaştırma)	45
2.4. Terminoloji ve Çeviribilim	48
BÖLÜM 3: YÖNTEM	52
3.1. Çalışmanın Önemi.....	52
3.2. Amaçlar.....	53
3.2.1. Araştırma Soruları.....	54
3.3. Veri Toplama Yöntemi	54
3.3.1. Anket.....	54
3.4. Analiz Yöntemi.....	57
3.5. Terim Oluşturma Kriterleri.....	57
BÖLÜM 4: ARAŞTIRMA SONUÇLARI ve TARTIŞMA	59
4.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri	59
4.2. Alanın Adlandırılması	63
4.2.1. Akademisyenlerin Alan Adlandırmaları	63
4.2.2. Alan Adlarının Terminolojik Değerlendirmesi	73
4.2.3. Tartışma	75
4.3. Alt Alanların ve Eylemlerin Adlandırılması	77
4.3.1. Akademisyenlerin Alt Alan ve Eylem Adlandırmaları.....	78
4.3.1.1. Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylem	79
4.3.1.2. Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylem.....	84
4.3.1.3. Yazı ile Gerçekleştirilen Eylem	89
4.3.1.4. Tüm Eylemler	93
4.3.2. Alt Alan ve Eylem Adlarının Terminolojik Değerlendirmesi.....	98
4.3.2.1. Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylemi İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi.....	99

4.3.2.2. Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylemi İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi.....	101
4.3.2.3. Yazı ile Gerçekleştirilen Eylemi İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi.....	103
4.3.2.4. Tüm Eylemleri İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi	104
4.3.3. Tartışma	105
4.4. Mesleklerin Adlandırılması.....	108
4.4.1. Akademisyenlerin Meslek Adlandırmaları	109
4.4.1.1. Akademisyenlerin Meslekleri	109
4.4.1.2. Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Meslek	112
4.4.1.3. Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Meslek	116
4.4.1.4. Söz ile Gerçekleştirilen Meslek	122
4.4.1.5. Yazı ile Gerçekleştirilen Meslek	127
4.4.1.6. Genel Kapsamda Meslek.....	137
4.4.2. Meslek Adlarının Terminolojik Değerlendirmesi.....	141
4.4.2.1. Söz ile Gerçekleştirilen Mesleği İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi.....	142
4.4.2.2. Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Mesleği İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi.....	143
4.4.2.3. Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Mesleği İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi.....	145
4.4.2.4. Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi.....	146
4.4.2.5. Genel Kapsamda Mesleği İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi	148
4.4.3. Tartışma	149
SONUÇ.....	155
KAYNAKÇA	161
EKLER	166
ÖZGEÇMİŞ	172

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
CENELEC	: Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (European Committee for Electrotechnical Standardization)
DIN	: Alman Norm Enstitüsü (German Institute for Standardization)
IEC	: Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (International Electrotechnical Commission)
ISO	: Uluslararası Standartlar Teşkilatı (International Organization for Standardization)
MÖ	: Milattan Önce
ÖSYS	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi
SPSS	: Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜBA	: Türkiye Bilimler Akademisi
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
krş.	: karşılaştırınız
vb.	: ve benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	: Işın BENGİ-ÖNER'in (1999) Çeviri Terimleri Sözlüğü Adlı Çalışmasında Yer Alan Terimler	27
Tablo 2	: Özlem BERK'in (2005) Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi Adlı Çalışmasında Yer Alan Terimler	28
Tablo 3	: Türk Dil Kurumu'nun (2005) Türkçe Sözlük Adlı Çalışmasında Yer Alan Terimler	29
Tablo 4	: Demografik Bilgiler	60
Tablo 5	: Katılımcıların Çalıştıkları Kurumlar	62
Tablo 6	: Alan Adlandırma	64
Tablo 7	: Alan Adlandırması – Lisans Mezuniyet Bilgisi	65
Tablo 8	: Alan Adlandırması – Doktora Mezuniyet Bilgisi	66
Tablo 9	: Akademisyenin Çalışma Alanı	69
Tablo 10	: Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım – Lisans Mezuniyet Bilgisi	70
Tablo 11	: Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım – Doktora Mezuniyet Bilgisi	71
Tablo 12	: Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi	74
Tablo 13	: Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma	80
Tablo 14	: Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi	81
Tablo 15	: Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Doktora Mezuniyet Bilgisi	82
Tablo 16	: Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma	85
Tablo 17	: Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi	86
Tablo 18	: Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Doktora Mezuniyet Bilgisi	88
Tablo 19	: Yazı ile Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma.....	90
Tablo 20	: Yazı ile Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi	91

Tablo 21	: Yazı ile Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Doktora Mezuniyet Bilgisi	92
Tablo 22	: Tüm Eylemleri Adlandırma	94
Tablo 23	: Kullanırım / Kesinlikle Kullanırım – Lisans Mezuniyet Bilgisi	95
Tablo 24	: Kullanırım / Kesinlikle Kullanırım – Doktora Mezuniyet Bilgisi	97
Tablo 25	: Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Alt Alanı İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi	99
Tablo 26	: Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Alt Alanı İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi	101
Tablo 27	: Yazı ile Gerçekleştirilen Alt Alanı İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi	103
Tablo 28	: Tüm Eylemleri İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi	104
Tablo 29	: Akademisyenlerin Mesleklerini Adlandırmaları	110
Tablo 30	: Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma	113
Tablo 31	: Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi	114
Tablo 32	: Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Doktora Mezuniyet Bilgisi	116
Tablo 33	: Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma	117
Tablo 34	: Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi	119
Tablo 35	: Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Doktora Mezuniyet Bilgisi	120
Tablo 36	: Söz ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma	122
Tablo 37	: Söz ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Kullanırım/Kesinlikle Kullanırım – Lisans Mezuniyet Bilgisi	123
Tablo 38	: Söz ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Kullanırım/Kesinlikle Kullanırım – Doktora Mezuniyet Bilgisi	125
Tablo 39	: Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma	127
Tablo 40	: Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma–Lisans Mezuniyet Bilgisi	129

Tablo 41	: Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma–Doktora Mezuniyet Bilgisi	131
Tablo 42	: Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma	133
Tablo 43	: Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma- Kullanırım/Kesinlikle Kullanırım – Lisans Mezuniyet Bilgisi	134
Tablo 44	: Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Kullanırım/Kesinlikle Kullanırım – Doktora Mezuniyet Bilgisi.....	135
Tablo 45	: Tüm Meslekleri Adlandırma	137
Tablo 46	: Tüm Meslekleri Adlandırma – Kullanırım / Kesinlikle Kullanırım – Lisans Mezuniyet Bilgisi	138
Tablo 47	: Tüm Meslekleri Adlandırma – Kullanırım / Kesinlikle Kullanırım-Doktora Mezuniyet Bilgisi	140
Tablo 48	: Söz ile Gerçekleştirilen Mesleği İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi	142
Tablo 49	: Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Mesleği İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi	144
Tablo 50	: Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Mesleği İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi	145
Tablo 51	: Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi	147
Tablo 52	: Genel Kapsamda Mesleği İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi	148

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1	: Üst Alan, Alt Alanlar, Eylemler ve Meslekler	159
----------------	--	-----

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1 : Akademisyenin Çalışma Alanı	70
Görsel 2 : Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylem	81
Görsel 3 : Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylem	86
Görsel 4 : Yazı ile Gerçekleştirilen Eylem	91
Görsel 5 : Tüm Eylemler	96
Görsel 6 : Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Meslek	114
Görsel 7 : Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Meslek	119
Görsel 8 : Söz ile Gerçekleştirilen Meslek	124
Görsel 9 : Yazı ile Gerçekleştirilen Meslek	129
Görsel 10 : Tüm Meslekler	139

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	Doktora
Tezin Başlığı: Çeviribilim Akademisyenlerinin Üst Alan, Alt Alan, Eylem ve Meslek Adlarını Kullanma Eğilimleri Üzerine Bir Terminoloji İncelemesi	
Tezin Yazarı: Hüma T. YÜCELLİ ATAŞ Danışman: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY	
Kabul Tarihi: 05/10/2018	Sayfa Sayısı: x (ön kısım)+ 168 (tez) + 6 (ek)
Anabilim Dalı: Çeviribilim	Bilim Dalı:
Çeviri etkinliği binlerce yıllık bir geçmişe sahip olmasına rağmen, bilimsel bir çalışma alanı olarak ortaya çıkışı ve gelişimi, tüm dünyadaki gelişmelere paralel bir şekilde ülkemizde de 70’li yılların sonu 80’li yılların başına uzanmaktadır. Daha önce Filoloji ve Dilbilim gibi sosyal bilimlerin çatısı altında kendine inceleme alanı olarak yer bulan bu bilim dalı, gelişme süreci boyunca alana katılan bilim insanlarının önceki uzmanlık dallarından beraberlerinde getirmiş oldukları bilimsel bakış açıları ve terminoloji kullanımları ile çeviribilim alanı olarak şekillendirilmiştir. Bu yeni alanda faaliyet gösteren bilim insanlarının, farklı eğitim ve alan geçmişlerine sahip olmaları sonucunda uygulanacak yöntemlerde ve kullanılacak terimlerde bir görüş birliği oluşmamıştır. Dolayısıyla da yıllar boyunca çeviri süreci ve çeviri ürünleriyle ilgili yazılarda farklı terimler kullanılmıştır. Bu durum hem dünya literatüründe hem de Türkçe literatürde açık bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Türkçe literatürde üst alan adıyla başlayan farklılık, alt alanlara, eylemlere ve meslek adlarına kadar uzanmaktadır. Bu durumu göz önüne serebilmek adına yapılan literatür taramasında, üst alan, alt alanlar, eylemler ve meslek adlarını ifade etmek için kullanılan ve kullanılması önerilen terimlerin detaylı bir listesi çalışmanın ilgili bölümlerinde verilmiştir. Bu çalışma, literatürde de gözlemlenen bu terimsel farklılıkların, alanda en fazla ürün veren, ürünlerinde terminolojiyi yoğun bir şekilde kullanan, alana yeni katılacak bireyleri yetiştiren ve bu bireylerin terminoloji eğilimlerinde rol model olan kişiler olarak akademisyenlerce hangi boyutta olduğunu incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda nicel veri toplama yöntemi olarak hazırlanan bir anket çalışması ile ülkemizde lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren programlarda görev yapmakta olan akademisyenlerin terminoloji eğilimleri ve bu akademisyenlerin eğitim geçmişlerinin terminoloji eğilimlerine yansıma olasılıkları incelenmeye çalışılmıştır. Daha sonra, terimbilim literatüründe, terimlerin sahip olması gereken özellikler ve terim oluşturma kriterleri kapsamında yapılan tarama neticesinde en fazla vurgulanan kriterler derlenerek bir değerlendirme tablosu oluşturulmuş ve katılımcıların en fazla eğilim gösterdikleri terimler, nitel veri toplama yöntemi ile terminolojik değerlendirmeye alınmıştır. Bu değerlendirme neticesinde, anket sonuçlarında en yüksek eğilimin görüldüğü terimlerin terminolojik uygunlukları da tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuçlar göstermektedir ki çeviri alanında uzmanlaşmanın artması, beraberinde terimsel birlik getirebilme ihtimalini taşımaktadır. Elde edilen tüm bulgular incelendiğinde, en fazla eğilim gösterilen terimler arasında en fazla terminoloji kriterini sağlayan terimlerin, <i>çeviribilim-çeviribilimci</i>, <i>çeviri-çevirmen</i>, <i>yazılı çeviri-yazılı çevirmen</i>, <i>sözlü çeviri-sözlü çevirmen</i>, <i>andaş çeviri-andaş çevirmen</i> ve <i>ardıl çeviri-ardıl çevirmen</i> terimleri olduğu görülmektedir.	
Anahtar Kelimeler: terimbilim, terminoloji, terim, çeviribilim alan/alt alan ve meslek adları	

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master's Degree	Ph.D.	
Title of Thesis: A Terminology Analysis of Translation Study Academicians' Tendency on Using Terms to Name the Field, Sub-field, Action and Profession		
Author of Thesis: Hüma T. YÜCELLİ ATAŞ Supervisor: Assoc. Prof. Hüseyin ERSOY		
Accepted Date: 05/10/2018 Number of Pages: x (pre text) + 168 (main body) + 6 (App)		
Department: Translation Studies Subfield:		
Although the act of translation has a history of thousands of years, its emergence and development as a scientific field of study dates back to the late 1970s and the early 1980s in our country. This is also in parallel with the developments all around the world. This field of science, which had previously been the field of self-study under the umbrella of social sciences such as Philology and Linguistics, has been shaped as <i>translation studies</i> with the scientific perspectives and terminology that the scholars who participated in the field during the development process have brought together from the previous fields of expertise. There has been no consensus in the methods and terminology to be used as a result of the fact that scientists working in this new field have different educational and scientific field backgrounds. Therefore, over the years, different terms have been used in the literature on translation studies. This situation can be clearly observed both in the world literature and in the Turkish literature. The difference in the Turkish literature, which starts with the establishment of the field name, extends to the subfields, actions and professional names. A detailed list of the terms used to name the field, sub-fields, actions and professionals in the literature is given in the relevant sections of the study. The aim of this study is to examine the extent to which these semantic differences are observed by academicians who use terminology in their products intensively, and who train and become role models of the individuals' terminology tendencies to participate in the field. For this purpose, a survey is prepared as a quantitative data collection tool to determine the terminology tendencies of academicians who work in programs providing undergraduate level translation education in Turkey and the possibilities of reflecting the educational backgrounds to their terminology tendencies. Later, the most emphasized criteria in the terminology literature were compiled according to the features that the terms should have and an evaluation chart was created and the terms with which the participants showed the highest tendency were taken into the terminological evaluation with the qualitative data collection method. The results show that the increase in specialization in the field of translation has the possibility of bringing a term unity. When all the findings are examined, the Turkish terms that match the most terminology criteria among the terms with which the highest tendency of the participants is observed are <i>çeviribilim-çeviribilimci</i>, <i>çeviri-çevirmen</i>, <i>yazılı çeviri-yazılı çevirmen</i>, <i>sözlü çeviri-sözlü çevirmen</i>, <i>andaş çeviri-andaş çevirmen</i> and <i>ardıl çeviri-ardıl çevirmen</i>.		
Keywords: terminology, terms, translation studies, terms for field/sub-field and professions		

GİRİŞ

Çeviri etkinliğinin doğuşunun MÖ ikinci yüzyıl içerisinde, dünyanın ilk medeniyetlerine ev sahipliği yapmış olan Mezopotamya’da gerçekleştiği varsayılmaktadır ve çeviri tarihinin İncil’den eski olduğu yaygın olarak kabul görmektedir. Çeviri, en temel anlamda kültürlerarası iletişimin aracı olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda ele alındığında, tarih sahnesindeki rolünün toplumların gelişmesine, bir toplumun diğerinden beslenmesine, aynı coğrafyada yaşamış halef ve selef toplumların birbirlerine ışık tutmasına katkı sağlamak olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Medeniyetlerin ortaya çıkışı ve yayılışı çevirinin sağladığı iletişim aracılığıyla gerçekleşmiştir. Bu nedenle çevirinin sadece kültürlerarası iletişim ya da uluslararası ilişkiler boyutunda var olmadığını, yazının bulunuşundan itibaren de tüm iletişim biçimlerini belgelerle kanıtlaması bakımından, her zaman bu iletişimi mümkün kılan unsur olduğunu kabul etmek gerekir (Aksoy, 2013:1). Çeviri olgusu Rönesans dönemine gelindiğinde giderek ön plana çıkmıştır çünkü bu dönemde her bir ulus dili yönetim, hukuk, edebiyat, felsefe ve bilimsel alanda gerekli olgunluğa erişmiştir. Bunun yanı sıra matbaanın gelişmesi ile birlikte İncil’in diğer dillere aktarılması da çeviriyi ön plana çıkaran nedenlerden biri olmuştur (Kızıltan, 2000:73). Bu tarihlerden itibaren de çeviriye ve çevirmene duyulan ihtiyaç her geçen gün artmış, beraberinde yeni sorunları ve fikirleri getirmiş, bu sorunlara üretilen çözümler ile de gelişimini ilerletmiştir.

Uygulama noktasında belirtilen bu kazanımlarının yanı sıra Çeviribilim’in artık özerk bir disiplin olup olmadığı tartışmaları son bulmuştur ve bu disiplin kendi ayakları üzerinde durabilen bağımsız bir yapı halini alabilmiştir. Holmes’e (2012:108) göre, II. Dünya Savaşı, bilim insanlarının çeviri konusuna olan ilgilerini önemli ve sürekli ölçüde artıran bir dönüm noktası olmuştur. Bu ilginin artmasıyla beraber dilbilim, dil felsefesi ve edebiyat alanlarından olduğu kadar bilişim kuramı, mantık ve matematik gibi uzak dallardan da çeviri alanına yönelmiş bilim insanlarının sayısında artış meydana gelmiştir. Çeviri alanına böylesi farklı alanlardan yönelim de beraberinde farklı paradigmaları, paradigma benzeri modelleri ve yöntemleri getirmiştir. Bu farklılıkların neticesinde ise

çeviri alanında denenecek modellerde, uygulanacak yöntemlerde ve kullanılacak terimlerde bir görüş birliği oluşmamıştır. Dolayısıyla da yıllar boyunca çeviri süreci ve çeviri ürünleriyle ilgili yazılarda farklı terimler kullanılmıştır. Holmes'e (2012:109) göre seçilen terimlerdeki bu farklılık ya yazarların tutumlarından ve konuya yaklaşımlarından ya da eğitim altyapılarından kaynaklanmaktadır. Holmes'ün bu tespiti ülkemiz çeviri çalışmaları için de geçerlidir. Ülkemizde de çeviribilimin doğuşu ve akademik bir disiplin olarak özerkleşmesi dünyadaki çeviribilimsel gelişmelere paralel bir şekilde hemen hemen yakın dönemlerde gerçekleşmiş ve çeviri alanının temelleri, edebiyat, dilbilim, göstergebilim, yabancı dil eğitimi gibi eğitim altyapılarına sahip akademisyenlerce atılmıştır. Bu durumun da beraberinde, Holmes'ün de değinmiş olduğu gibi bir dizi terimsel farklılığı getirmiş olabileceği çıkarımını yapmak yerinde olacaktır.

Bilindiği üzere bilimsel bir disiplin olmanın gerekliliklerinden biri de kendine ait bir terminolojiye sahip olmaktır: “Bir disiplinin akademik olarak benimsendiğinin en büyük göstergesi kendi jargonunu yaratmasıdır.” (Yazıcı, 2011:13). Her bilimsel alanda olduğu gibi çeviribilimin de bilimsel bir “dili/söylemi” bulunmaktadır. Bilimsel bulgu, gözlem, inceleme ve değerlendirmelerin de içinde bulunduğu dile taşınması sayesinde çeviribilim, çevirmenler ve çeviriyi kullananlar arasında oluşabilecek olası bir uçurum önlemiş olur ve kuramsal düşünce gelişebilir. Ancak bu bilimsel dilin, çeviribilimcilerin yabancı dillerden terim aktarmaları nedeniyle çeviribilim camiasında bir iletişimsizliğe neden olduğu ve Türkçe terimler kullanarak paylaşım yapmanın ve terim birliğinin zorunluluğu kendini göstermiştir (Bulut, 2011:45). Çeviribilimin ülkemizde uzun yıllar boyunca kimilerine göre edebiyat kimilerine göre dilbilim bünyesinde faaliyet göstermesinin de etkisiyle alana özgü bir terminoloji oluşturulması noktasında geç kalınmış ve farklı bilim insanları tarafından çok sayıda farklı terim alana kazandırılmıştır, bu da aynı kavramı ifade eden pek çok terimin var olmasına neden olmuştur. En geniş çerçevede, alan adı ve alt alanlar noktasında çok farklı kullanımlara rastlandığını görmekteyiz. Bu durumun bir diğer nedeni olarak terminoloji kuralları adına ülkemizde herhangi bir standardın bulunmaması gösterilebilir. Almanya’da DIN (Alman Norm Enstitüsü – German Institute for Standardization) ve uluslararası platformda ISO, terim belirlenirken uygulanacak standartlara ilişkin maddelere sahipken, Türkiye’de aynı görevi üstlenen TSE’nin (Türk

Standartları Enstitüsü) benzer bir uygulamasının olmayışı da alanda faaliyet gösteren bilim insanlarının ortak bir noktada buluşmasına katkı sağlayamamıştır.

Holmes (2012:107-119), 1972 tarihli bildirisinde, çeviribilimin bir bilim dalı olarak adını koyarken bu bilim dalının temel kavramlarını oluşturmuş; *betimleyici*, *kuramsal* ve *uygulamalı çeviribilim* olarak üç ana dala ayırmış, bu dalların her birinin ve alt dallarının kavramsal olarak altını dolduracak açıklamalar getirmiştir. Kısacası akademik bir boyuta taşınmasına öncülük etmiştir. Uygulamalı çeviribilim dalına bakıldığında, çeviri eğitimi ve çevirmen yetiştirilmesi gibi konuların bu kapsamda ele alınması gerektiği görülmektedir. Holmes, ayrıca sözlük ve terimcileri, çeviri eğitimine yardımcı materyaller bünyesinde tanımlamıştır (2012:116). Çeviri eyleminin var oluşundan bu yana, terimsel ihtiyacın süregeldiği gerçeği herkesin malumu olmuştur. Çeviribilim-terminoloji (terimbilim) arasındaki ilişki de bu iki disiplinin var oluşundan bu yana devam etmektedir. Holmes, çeviribilimin sahip olduğu üç ana dal içerisinde yer alan “tarih” boyutuna da dikkat çekmiş, bu boyutun uygulamalı çeviribilim konuları içinde en büyük ölçüde çeviri eğitimi ve çevirmen yetiştirme ile ilgilendiğini ifade etmiştir (2012:118). Buradan yola çıkarak çeviribilim alanında yapılacak bir terimce araştırmasının, Holmes’e göre çatısı altında yer aldığı çeviri eğitimi konusuna değinmesi ve hatta etkilerini görebilmek adına bahsi geçen çeviri eğitimi tarihi boyutuna da değinmesi kaçınılmaz olacaktır. Çünkü bu kolların birbirinden beslenen, birbirini etkileyen unsurlar oldukları düşünülmektedir.

Tezin Konusu

Bu tezin konusu, çeviribilimde araştırma ve inceleme konuları arasında yer alan terminoloji (terimbilim) ile ilgilidir. Gerek ülkemizde gerekse uluslararası literatürde çeviri ve terminoloji ilişkisi pek çok kez ele alınmıştır. Bu çalışmalarda mevcut terminolojik durum ya kullanım sıklığı açısından ele alınmış ya da söylem çözümlemesi yöntemi ile kavramların kullanım içerikleri irdelenmiştir. Çeviribilim ve terminoloji konularının bir arada ele alındığı bu çalışmalardan çeviribilim ifadesinin bir alan adı olarak terminoloji kapsamında tartışıldığı çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalarda üst alan ve alt alan adı olarak kullanılan ifadeler de yine kullanım sıklığı ve söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenmiş, bazısında da yeni terim önerileri söz konusu

olmuştur. Ne var ki güncel durumu tespit etmek ve yeni önerilen terimlerin benimsenebilirliğini ölçmek adına bu alanda yapılmış bir kanı yoklaması çalışması bulunmamaktadır. Oysa Başkan (1974:178), terimlerde özleşme sorununu ele aldığı makalesinde terminoloji çalışmalarında kullanıcıların ‘dil beğenileri’ni de göz önünde bulundurmak gerektiğinin ve ortaya atılmış olan terimler konusunda geniş çaplı bir anket uygulaması veya “kanı-yoklaması” yapılması gerektiğinin altını çizmiştir. Böyle bir çalışmanın faydaları için şu ifadeleri kullanmıştır:

“Ne gibi ve hangi sözcüklerin ve terimlerin, ne çeşit topluluklarca ve hangi nedenlere bağlı olarak tutuldukları, veya yeterince benimsenmedikleri, veya daha da öteye, direnç ile karşılandıkları ortaya çıkarılmış olur ve ilerdeki çalışmalar için çok yararlı ipuçları sağlanarak, sözcüklerin ve terimlerin hangi biçimlerde üretilmesinin daha yararlı olacağı konusunda değerli sonuçlara varılabilir.” (Başkan, 1974:178)

Tezin Önemi

Yukarıda da bahsedildiği gibi bu tez, çeviribilimin üst alan, alt alan, eylem ve meslek adlandırmalarında literatürde yer alan terimsel çeşitliliğin güncel durumunu tespit etmek, bu çeşitliliğe sebep olabilecek etkenleri araştırmak ve yeni önerilen terimlerin çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanları tarafından benimsenebilirliğini ölçmek adına gerçekleştirilen güncel ve kapsayıcı bir bilimsel çalışmadır. Ayrıca bu tez akademisyenlerin terimsel tercihlerini bir anket aracılığı ile tespit etmeye çalışması bakımından da kapsamı itibari ile ilk kez uygulanmış, yararlı bir kaynak oluşturması önemini taşımaktadır.

Tezin Amacı

Bu tezin amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Çeviribilim alanında üst alan, alt alan, eylem ve meslek adlarını ifade etmek için kullanılan terim çeşitliliğinin saptanması,
- Ülkemizde çeviri bölümlerinde görev alan öğretim elemanlarının terim tercihlerinin ve eğitim alt yapılarının saptanması,
- En sık tercih edilen terimlerin belirlenen terminoloji kriterlerine göre değerlendirilmesi ve en fazla terminoloji kriterini sağlayan terimlerin saptanması.

Araştırma Soruları

Bu tez kapsamında cevaplanması hedeflenen araştırma soruları şunlardır:

- i. Ülkemizde lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümlerinde görev yapmakta olan akademisyenlerin alan, alt alan, eylem ve meslek adlarını ifade etmek için tercih ettikleri terimler nelerdir?
 - a) Terim tercihleri ile akademisyenlerin eğitim geçmişleri arasında ilişki var mıdır?
 - b) Terim tercihleri ile akademisyenlerin çalıştıkları kurumlar ya da bölümler arasında ilişki var mıdır?
 - c) Tercih edilen terimler noktasında bir terim birliğinin varlığı söz konusu mudur?
- ii. Alan adı, alt alan adları, eylem ve meslek adlarını ifade etmek için kullanılan ve/veya literatürde önerilen terimlerin nitelikleri nelerdir?
 - a) Bahsi geçen bu terimlerin benimsenme düzeyi nedir?
 - b) Tercih edilen bu terimler terminoloji kuralları açısından uygun mudur?
- iii. Kullanım tercihleri ve terim oluşturma kriterleri göz önüne alındığında, alan, alt alan, eylem ve meslek adlarını ifade etmek için en uygun terimler hangileridir?

Tezin Yöntemi

Bu tez kapsamında nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Yapılan literatür taraması ile elde edilen üst alan, alt alan, eylem ve meslek adlandırmaları için kullanılan terimsel farklılıklar ve önermeler tespit edilmiştir. Mevcut terimlerin tercih edilme oranları ve yeni önerilenlerin de benimsenme düzeylerini belirlemek üzere bir kanı yoklaması elde etmek ve çalışmanın amaçlarını gerçekleştirebilmek için bir anket hazırlanmıştır. Anket içerisinde katılımcıların görsellerle sunulan alan, alt alan, eylem ve meslekleri hem açık uçlu sorular ile adlandırmaları hem de Likert tipi sorular ile kendilerine sunulan terim seçeneklerini kullanma olasılıklarını değerlendirmeleri hedeflenmiştir. Hazırlanan bu anket daha çok katılımcıya daha kısa sürede ulaşabilmek adına *Surveyey* isimli çevrimiçi anket hazırlama platformuna eklenmiştir.

Anket uygulanacak kişilerin akademisyenlerden seçilmesindeki sebep çeviribilim alanında en fazla ürün veren, ürünlerinde alana ilişkin terimleri sıklıkla kullanan ve bu terimleri eğitim-öğretim faaliyetleri ile alana yeni katılacaklara aktaran kişiler olmalarıdır. Akademisyenlere ulaşma noktasında 2016 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzundan yararlanılmıştır. Kılavuzda yer alan lisans düzeyindeki çeviri bölümlerinin bir listesi oluşturulmuş, daha sonra bu listede yer alan üniversitelerin kurumsal internet sitelerinden çeviri bölümlerinde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının elektronik posta adresleri temin edilmiştir. Çevrimiçi ankete erişim linki katılımcılara elektronik posta yoluyla iletilmiştir. Anketten elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiş ve gerekli yorumlar yapılmıştır.

Nicel araştırma yöntemi aşamasında ise literatürde değinilmiş olan terminoloji kriterleri doğrultusunda, anket sonuçlarında en sık tercih edildiği görülen terimlerin terminolojik değerlendirmesi yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda elde edilen veriler için gerekli yorumlar yapılmıştır.

Bu tez birtakım sınırlamalar da içermektedir. Katılımcılara elektronik posta yoluyla ulaşılması neticesinde katılımcı sayısı beklenenden daha az olmuştur. Yüz yüze mülakat yöntemi ile yapılan bir ankette daha fazla katılımcı sağlanabilirdi. Terimsel tercih çeşitliliğinin boyutlarını görebilmek adına sadece akademisyenlerin tercih edilmesi, çalışmanın akademik bir bakış açısı ile sınırlı kalmasını sağlamıştır. Alanda çalışmalar yapan diğer kişilere ve çevirmenlere de ulaşılması, çalışmayı uygulama boyutuna da taşıyabilirdi.

Tezin İçeriği

Bu çalışmada öncelikle yukarıda yer alan giriş bölümüyle birlikte; tezin konusu ve önemi, amacı, araştırma soruları, yöntemi ve sınırlamaları hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde çeviri etkinliği üst başlığı altında; Türkiye’de çeviri faaliyetlerinin tarihçesine, çeviriden akademik bir alan olan çeviribilime geçiş sürecine, bu sürece katkı sağladığı düşünülen kurumlaşma aşamalarına, bu eğitim alt yapılarının terminolojiye etkisine ve bunları ele alan akademik çalışmalara değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise terim, terminoloji ve çeviribilim üst başlığı altında çeviribilimde üst alan, alt alan, eylem ve meslek adlandırmalarına yönelik terimsel çeşitliliğe, bu çeşitliliğe sebep olabilecek unsurlara, çeviribilimin araştırma alanlarından olan terminoloji kapsamında terimlerin özelliklerine, terim oluşturma yöntemlerine, terim oluştururken dikkat edilecek unsurlara, terminoloji (terimbilim) alanında yürütülen faaliyetlere, bu faaliyetler arasında yer alan ölçünlemenin (standartlaştırma) önemine ve terminoloji ve çeviribilim alanlarının birbiriyle olan ilişkisine ve bu konuları irdeleyen akademik çalışmalara yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü ise çalışmanın yöntemi hakkında bilgi vermektedir. Bu bölümde öncelikle çalışmanın önemine, amacına ve araştırma sorularına, bu amaçları gerçekleştirmek ve araştırma sorularını cevaplandırabilmek için gerekli olan nicel ve nitel araştırma yöntemlerine değinmektedir. Nicel araştırma yöntemi olan anketin veri toplama ve analiz süreci, nitel araştırma yöntemi kapsamında ele alınacak olan terminoloji kriterlerinin ise neler olduğu kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise araştırma sonuçları ve tartışma üst başlığı altında, öncelikle nicel yöntem olan anket uygulamasının sonuçları verilmektedir. Anket uygulamasına verilen yanıtlar konu bağımlı olarak gruplandırılmış ve anket sorularına verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıklarının gösterildiği tablolar oluşturulmuştur. Her bir tablonun altında öncelikle tabloda görülen veriler nesnel olarak aktarılmış, sonrasında ise kişisel yorumlar yapılmıştır. Bu aşamada elde edilen bulgular neticesinde, yöntem bölümünde belirtilmiş olan nitel yöntem aracılığı ile en sık kullanım oranına sahip terimler, terminoloji değerlendirmesine tabi tutulmuştur. Anketten elde edilen bulgular ve yapılan terminolojik değerlendirme sonucu uygunluğu saptanan terimler, çeviribilim ve terminoloji literatüründeki çalışmalarla karşılaştırılmış ve bir tartışma sunulmuştur.

Çalışmanın son bölümü ise tez araştırması sonunda elde edilen sonuçların genel bir özetini sunmaktadır. Bunun yanında bu bölümde, çalışma neticesinde ulaşılan sonuçların sınırlılıkları üzerinde durulmuş, ülkemizdeki çeviribilimci ve terimbilimcilere kuram ve uygulama noktasında tavsiyeler sunulmuş ve bu alanda yapılacak ileriki çalışmalara yol gösterecek bilgiler verilmiştir.

BÖLÜM 1: ÇEVİRİ ETKİNLİĞİ

Bu bölümde, Türkiye’de çeviri etkinliğinden bilimsel bir alan olan çeviribilime geçişin tarihsel akışı incelenecek, çeviribilime geçişe öncülük ettiği düşünülen kurumlaşma öncesi ve kurumlaşma süreci hakkında detaylı bilgi verilecek, alanda uzmanlaşmanın terimsel uzlaşıya katkı sağlayabileceği düşüncesi ile kuramsal alanda uzmanlaşmayı sağlayan akademik eğitimin kısa tarihçesine ve önemine değinildikten sonra bir sonraki bölümde çeviribilimin araştırma alanlarından olan terminoloji alanına geçiş yapılacaktır.

1.1. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türkiye’de Çeviri Geleneği

Günümüz çeviri etkinliğinin boyutlarını anlayabilmemiz için tarihsel sürecini izlemek gerekmektedir. Çeviri etkinliğinin doğuşunun, MÖ ikinci yüzyıl içerisinde dünyanın ilk medeniyetlerine ev sahipliği yapmış olan Mezopotamya’da gerçekleştiği varsayılmaktadır ve çeviri tarihinin İncil’den eski olduğu yaygın olarak kabul görmektedir. Ülkemiz çeviri etkinliğinin köklerini ise bu coğrafyada var olmuş, iz bırakmış medeniyetlerde aramak yerinde olacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu öncesinde Anadolu’da hüküm sürmüş olan Selçuklularda resmi çevirmenlere “tercüman” dendiği, yüksek bir statüye sahip oldukları ve dış ilişkilerden sorumlu olup yabancılarla olan meselelerde ya da duruşmalarda arabuluculuk görevi gördükleri bilinmektedir (Paker, 2009: 550). Çevirmenlere duyulan bu ihtiyaç, en güçlü dönemini yaşadığı sırada sınırları Orta Avrupa, Kırım, Orta Doğu ve Kuzey Afrika’ya ulaşmasıyla çok uluslu ve çok dilli bir imparatorluk olan Osmanlı İmparatorluğu’nda da devam etmiştir (Eruz, 2014: 20; Paker, 2009: 550).

İlk zamanlar çeviri sadece sözlü olarak yürütülmüştür. Geleneksel olarak devam eden sözlü çeviri, yazılı çevirinin aksine belli bir düzen içerisinde yürütülmekteydi. İslam öğretilerinin ve medeniyetinin hakim olduğu din eksenli devlet anlayışı ve zorunlu olmadıkça dışa kapalı sosyal yapı sebebiyle, sadece ticari ve politik alanda çeviriye ihtiyaç duyuluyordu (Aksoy, 2005: 950; Vural Kara, 2010: 95). Akünal (1985: 452) bu

durumu “koca imparatorluğun içinde bulunduğu çağın dışında olması” şeklinde ifade etmiştir. Bu yaşam biçimi yapılacak çevirilerin türlerini de belirliyordu; büyük oranda İslam medeniyeti ve buna bağılı eserler Arapça ya da Farsçadan çevriliyordu (Aksoy, 2005: 950; Vardar, 2014: 64). Yapılan bu çeviriler de çevirmenin gerekli gördüğü ölçüde halkı dini konularda aydınlatmak için kimi zaman özet kimi zaman açıklama ya da dipnot niteliğı taşıyordu (Aksoy, 2005: 950). Bu nedenle yazılı çeviri geleneğı gelişmemiş ve kuralları düzenlenmemiştir.

Ancak, II. Mehmed çeviriyi kurumsallaştırmış ve edebi eserleri kendisi için çevirmesi ya da özetlemesi üzere *Georgios Amirutzes* isimli bir çevirmeni görevlendirmiştir (Aksoy, 2005: 950; Paker, 2009: 550). Bu dönemde çevirmenler belli başlı görevlerden sorumluydular: (a) Bâb-ı Âli bünyesinde dış ilişkiler, (b) eyalet yönetimi ve yönetim-halk arasında arabuluculuk, (c) okullardaki yabancı eğitimcilerin çevirmenliğı, (d) elçiliklerde ve konsolosluklarda Osmanlı devlet adamları ile elçiler arasında diplomatik çevirmenlik (Aksoy, 2005: 950; Erüz, 2014: 20-21; Paker, 2009: 550-551; Vural Kara, 2010: 95-96). Başlarda batılı devletler de bu çevirmenlerden faydalanıyorlardı ancak 18. yüzyıl itibarıyla Fransız Elçiliğı kendi çevirmenlerini yetiştirmek üzere çevirmen okulunu kurdu (Paker, 2009: 551). Böylelikle dil oğlanları (dragoman) olarak adlandırılan çevirmenler yetiştirilmeye başlandı. Ayrıca Osmanlı Devleti içerisinde *Baştercümanlık* makamı da bulunmaktaydı.

Yunan İsyanına kadar baştercümanlar çoğunlukla Fener Rum Patrikhanesinden seçilirlerdi (Detrez, 2013: 41; Paker, 2009: 551). Fanaryotlar ya da Fenerli Rumlar, batıyla olan ticari ilişkilerinden dolayı batı kültürlerine ve dillerine aşinaydılar. Ancak baştercümanların dış ilişkilere dair vakıf oldukları devlet sırlarını kendi çıkarları doğrultusunda Fransız, İngiliz ve Ruslarla paylaşmaları, eyalet yönetiminde bulunan baştercümanların ise aşırı vergilerle daha da zenginleştikleri bir iç özerlik sistemi kurmaları ve Yunan İsyanına dahil olduklarının anlaşılması nedeniyle Sultan II. Mahmud, Fanaryotlar’ın baştercümanlığına sor vermiştir. (Detrez, 2013: 40-55; Paker, 2009: 552).

Osmanlı Devleti de böylece çeviri faaliyetlerinin yürütüldüğü ve çevirmenlerin yetiştirildiğı kurumların önemini anlamış ve kendi çevirmenlerini yetiştirmek üzere, tıpkı

Batı devletlerinin Osmanlı’da yetişmiş çevirmenlere güvenmeyip kendi *dil oğlanlarını* yetiştirdikleri okulları kurdukları gibi bir eğitim kurumu oluşturma yönünde harekete geçmiştir (Eruz, 2014: 34; Parker, 2009: 552).

Yaşanan tüm bu gelişmelerle birlikte 1822 yılında, resmi çevirilerin yürütüldüğü, Bab-ı Ali’nin konsolosluklarla arasındaki yazışmalarının düzenlendiği, yabancı dillerin öğretildiği, Türklerin ve diğer Müslümanların çevirmen olarak eğitildiği, çağın önemli edebiyatçılarının ve çokkültürlü çevirmenlerinin bünyesinde çalıştığı ve bir araya gelip tartışmalarda bulundukları bir kurum olan Tercüme Odası kurulmuştur (Aksoy, 2005: 953; Eruz, 2014: 21-22; Parker, 2009: 552; Vural Kara, 2010: 96). Ahmet Hamdi Tanpınar, Tercüme Odası’nı “yeni bir dünya görüşünün, yeni siyasi idealinin geliştiği çok ileri bir ortam” olarak tanımlamıştır (Günyol, 1983: 325).

Tercüme Odası, çatısı altında yapılan çevirilerle Batılı fikirlerin benimsenmesinde büyük rol oynamıştır. Yapılan çeviriler, Avrupa’nın Aydınlanma Çağı gibi bir döneme yol açan, etkinlikleriyle bir tutulmasa da Cumhuriyet’in kuruluşunda bilim, edebiyat, sanat gibi pek çok kültürel ilerlemenin zeminini oluşturmuştur (Aksoy, 2005: 955). Çünkü Tanzimat döneminde olduğu gibi Cumhuriyet’in ilk yıllarında da önem taşıyan Batılılaşma süreci hiç kuşkusuz çeviri yoluyla devam ettirilecekti. Türkiye’nin modernleşme süreci Batı’dan çeviri yoluyla edinilmiş gelenekler, kanunlar ve kurallar ile sağlanacaktı çünkü laik ve cumhuriyetçi bir Türkiye yaratma fikri de aslında bir tür “kültür çevirisi” idi (Vardar, 2014: 61). Bu nedenle Cumhuriyetin ilk on yılında bir dizi hızlı reform adımı atılmıştır.

Tüm bu reform ve modernleşme odaklı gelişmeler neticesinde ve artan ihtiyaç dahilinde kültürel uyanış ve yeni dil stratejileri kapsamında dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in girişimiyle bakanlık bünyesindeki Telif ve Tercüme Heyeti’nin yerine 1939-40 yılında Tercüme Bürosu kurulmuştur.

Batı’nın Aydınlanma Çağı benzeri bir uyanış devri oluşturma düşüncesiyle, Aydınlanma Çağı’na zemin oluşturduğu düşünülen Fransız Klasiklerinden 210, Alman edebiyatından 90, İngiliz edebiyatından 65 eser çevrilmiştir; diğer batı dillerinden yapılan çevirilerle

birlikte toplam 604 eserin bu kapsamda çevrildiği görülmektedir (Vural Kara, 2010: 98). 1940-46 yılları arasında yapılan 467 çeviri arasında 23 adet Doğu-İslam eseri bulunmaktaydı.

Ne var ki politik iklimde meydana gelen değişimler ve önde gelen çevirmenlerinin işten çıkarılması neticesinde Tercüme Bürosu önemini ve yetkinliğini yitirmeye başlamıştır (Paker, 2009: 558). Oysaki Tercüme Bürosu'nun resmi yayın organı olarak devlet desteğiyle yayımlanan tek çeviri dergisi olan *Tercüme*, büroda yapılan çevirilere dikkat çekmekle kalmamış aynı zamanda Ezra Erhat, Nurullah Ataç ve Orhan Burian'ın da aralarında bulunduğu çevirmenlerin çeviriye dair görüşleri ile birlikte edebi çeviri eleştirilerinin zeminini oluşturan tartışmalara da ev sahipliği yapmıştır (Vural Kara, 2010: 99). Kendisinden sonra gelen ve edebiyat çevirilerine olan ilginin devamlılığının göstergesi olan *Yazko Çeviri*, *Metis Çeviri* ve *TÖMER Çeviri* dergilerine de bu geleneği aktarmıştır denebilir (Paker, 2009: 558).

Paker, Özlem Berk'in 1999 tarihli (Türkiye'de Çeviri ve Batılılaşma - Translation and Westernisation in Turkey) çalışmasının, Türk kimliğinin yaratılmasında çevirinin rolünü araştırdığını ve bu çalışmada 1840 – 1980'ler arasındaki dönemde yapılan çeviri eylemlerine farklı bir kültür edinme (Batılılaşma) çabasının yön verdiği varsayımı ile hareket edildiğini ifade etmiştir (2004: 279). Buna göre Tanzimat Dönemi ile başlayıp 140 yıl gibi uzunca bir süreçte *Batılılaşma* çabasının izlerini görmek mümkündür. Bu da Paker'in (2004: 277) "Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri arasında kopukluktan çok değişimi de içeren bir devamlılık" olduğu yönündeki ifadesini destekler niteliktedir. Paker'e göre Osmanlı'da fazlaca var olan çeviri etkinliği, 1800'lü yıllarda devam etmiş ve Cumhuriyet döneminde de "taşmıştır" (Paker, 2004: 278).

1980'li yılların ortalarına gelindiğinde ise dünya edebiyatının ödüllü romanlarından çok satan romanlarına, akademik kitaplardan uluslararası ansiklopedilere değin uzanan geniş bir yelpazede çeviri etkinliği ile karşılaşmıştır (Özlem, 1995: 522-526; Paker ve Susam, 1995: 446; Paker, 2009: 558). Paker ve Susam'ın (1995:446) Index Translationum'dan aktardığına göre 1982-1986 yılları arasında 4459 adet eser Türkçeye çevrilmiştir. O yıllarda yazılı ve sözlü çevirmen ihtiyacı ya dilbilim ve yabancı dil öğretmenliği bölümü

mezunlarından ya da yabancı dille eğitim yapan liselerin mezunları arasından karşılanmıştır ve yine bu yıllarda uluslararası ilişkilerin önem kazanması ile birlikte konferans çevirmenlerine duyulan ihtiyaç da artış göstermiştir (Paker ve Susam, 1995: 447). Bu nedenle 80’lerde çeviride yaşanan “patlama” (Oktay, 1995a: 438; Oktay, 1995b: 444; Oktay, 1995c: 824), çevirinin artık akademik olarak kurumsallaşması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Paker ve Susam, 1995: 447; Paker, 2009: 559).

1.2. Türkiye’de Çeviri Eğitimi

Bir önceki kısımda da görüldüğü üzere ülkemizde köklü bir geleneğe sahip olan çeviri etkinliğinin, çağın gerektirdiği üzere akademik olarak kurumsallaşması ve bilimsel bir disiplin olma yolunda ilerlemesi gerekmektedir. Nitekim dünya genelinde olduğu üzere ülkemizde de çeviribilimin doğuş süreci hemen hemen aynı yıllara denk düşmektedir.

Çeviri çalışmaları, önceleri dilbilim ya da edebiyat alanında çalışmakta olan akademisyenlerce yürütülmekteydi. Holmes’un (2012: 107-119) 1972 yılında, alanı adlandırma ve sınırlarını çizme konusuna ön ayak olma girişimi sayesinde, çeviri alanına dair birtakım sorunlar olduğu ve bu sorunlar üzerine çalışmalar yapabilecek bilimsel bir alanın gerekli olduğu fikrinin zemini hazırlanmıştır.

Çeviribilim üzerine yapılmış çalışmalara bakıldığında, bu çalışmalar kapsamında en çok atıf yapılan çalışmanın kuşkusuz Holmes’un (2012: 107-119) orijinali 1972 tarihli “Çeviribilimin Adı ve Doğası (The Name and Nature of Translation Studies)” adlı bildirisi olduğu görülmektedir. Holmes, İngilizcede oluşturulacak en uygun seçenek olarak gördüğü “Translation Studies” (Çeviribilim) teriminin bilim dalının tamamını kapsayacak şekilde benimsenmesinin yanlış anlaşılmaların ve kavramsal karışıklıkların giderilmesinde yardımcı olacağını düşünerek bu ifadeyi öne sürmüştür. Ona göre artık başka bilim dalları altında sürdürülemeyecek kadar evrilmiş ve gelişmiş olan bu çalışma alanının bilimleşme yolunda bir adım atması gerekmektedir. Bu sebeple de “çeviri sürecini ve çeviri olgularını temel alan ya da odak noktası olarak belirleyen tüm çalışma etkinliklerini” bu bilimin çatısı altında göstermekle kalmamış, alanı “betimleyici, kuramsal ve uygulamalı çeviribilim” olarak üç ana dala ayırmış ve her bir dalın sınırlarını

belirlemiştir. Uygulamalı çeviribilim kapsamında ele aldığı konulardan biri de çeviri eğitimi ve çevirmen yetiştirme olmuştur. Aynı zamanda uygulamalı çeviribilimin tarihi boyutuna da değinen Holmes, bu boyutun büyük ölçüde çeviri öğretimine ve çevirmen yetiştirilmesine dayandığını ifade etmiştir. Holmes'e göre, uygulamalı çeviribilimin bir diğer ilgi alanı da çeviri eğitimi ile yakından alakalı olduğunu belirttiği çeviriye yardımcı malzemelerdir. Bu yardımcı malzemeleri ise sözlükler ve terim derlemeleri gibi yardımcıları olarak sınıflandırmıştır. Uygulamalı çeviribilim kapsamında ele alınabilecek olan çeviri eğitimi ve çevirmen yetiştirilmesinde kullanılacak terim derlemelerinin birbirleriyle yakın ilişkiler içerisinde olduğu gerçekliğinden yola çıkılarak, çalışmanın bundan sonraki alt başlıklarında, Türkiye'deki uygulamalı çeviribilim tarihçesi hakkında incelemeler sunulacaktır.

1.2.1. Kurumlaşma Öncesi Faaliyetler

Çeviri üzerine yapılmış tartışmaların çeviri etkinliğinin varoluşundan itibaren süre geldiğini yadsıyamayız. Ancak şu da artık herkes tarafından bilinen bir gerçektir ki Çeviribilim'in akademik bir disiplin olarak kabul görmesi Holmes (2012: 107-119)'un 1972 tarihli '*Çeviribilim'in Adı ve Doğası (The Name and Nature of Translation Studies)*' adlı çalışmasıyla kesinlik kazanmıştır. Holmes her ne kadar bu makale ile disiplinin adını koymuş ve bilimsel etkinlik alanının sınırlarını işaret etmiş olsa da bu bilimsel etkinliklere kurumsal bir çatıda yön vermek, yani eğitimin planlanması ve gerekli araçların geliştirilmesi (Akbulut, 2006), bu alanın halen üzerinde çalıştığı bir konudur.

Kurultay (1987: 126)'a göre Türkiye'de çeviri bölümleri faaliyete geçmeden önce çeviri eğitimin "kurumlaşması" adına devlet ya da çevirmenler tarafından herhangi bir adım atılmamış, Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren kitlesel ve kültürel bir hareket olan çeviri, bu 50 yıl boyunca kurumlaşmamıştır (Kurultay, 1987: 126). Ancak çeviri bölümlerinin hayata geçirilmesi ile kurumlaşma yolunda ilk adımlar atılmıştır. Her ne kadar Türkiye'de çeviri alanında lisans düzeyinde akademik eğitim 1980'li yılların başında Boğaziçi Üniversitesi'nde ve akabinde Hacettepe Üniversitesi'nde başlamış olsa da eğitimin kurumsal başlangıcını sadece bu bölümlerin açılışına dayandırmak köklü bir çeviri kültürüne haksızlık etmek olacaktır (Akbulut, 2006). Zira Kurultay (1987: 127) da "çeviri

eğitiminin kaynakları” olarak nitelediği unsurları *kurumlaşma öncesi* ve *kurumlaşma dışı* olarak ayırmıştır.

Çeviri bölümleri faaliyete geçmeden önce de filoloji, dilbilim ve dil eğitimi bölümlerinde ‘çeviri’ dersleri verilmekteydi ve bu bölümlerden mezun olan kişiler çevirmen ihtiyacını karşılamaktaydı (Akbulut, 2006; Kurultay, 1987: 129; Yılmaz Gümüş, 2013: 59). Dolayısıyla, çeviri uygulamalarının dilbilim, dil ve edebiyat veya öğretmen yetiştirme programı olan yabancı dil eğitimi bölümlerinde sürdürülmesi çeviri eğitiminin *kurumlaşma öncesi* kaynakları arasında sıralanabilir. Ancak bu bölümlerde verilen çeviri derslerinin ders saati bakımından az olması, uygun öğretim elemanının bulunmaması ve öğretim elemanının çeviri derslerini dil eğitiminde bir araç olarak görmesi gibi etkenlerden ötürü ne yazık ki bu süreç bir “çeviri formasyonu” olma noktasında yetersiz kalmıştır (Kurultay, 1987: 129). Doğal bir netice olarak da çevirmen yetiştirmeye yönelik bir akademik kurumlaşma gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Kurumlaşma dışı kaynaklar ise *Tercüme Bürosu*, *Tercüme Dergisi*, *Yeni Dergi*, *Yazko Çeviri* ve *Metis Çeviri* gibi bir arada ve ortak çalışma bilinci geliştirebilmiş, çevirmen kuşakları arasında bilgi ve deneyim alışverişi sağlayabilmiş örneklerdir (Berk,1999; Kurultay, 1987: 128; Vural Kara, 2010: 99). Bu kaynaklar sayesinde genç çevirmenlere yol göstererek yardımcı olunmuş, ünlü çevirmenler dergiler aracılığıyla çeviri ve çeviri yöntemlerine ilişkin görüşlerini paylaşabilmiş ve günümüz çeviri eğitiminin ve tartışmalarının zeminini oluşturabilmişlerdir (Kurultay, 1987: 127-128; Vural Kara, 2010: 99).

1981-1984 yıllarında basılmış olan *Yazko Çeviri* dergisinin “zamanlaması” ele alındığında, bu derginin açılacak olan çeviri bölümlerinin “müjdeleyicisi” olduğu düşünülebilir (Berk, 1999: 262). Dergi, “neyin çevrileceğine karar verme” amacının yanı sıra okurlarını “aydınlatma” ve “eğitme” misyonuna da sahip olmuştur (Berk, 1999: 263-264). Berk’e (1999: 264) göre *Yazko Çeviri* dergisini iki bölüme ayırmak mümkündür; ilk bölümde *edebiyat çevirileri*, ikinci bölümde ise *çeviribilim çalışmaları* kapsamında ele alınabilecek yazılar bulunmaktadır. Her sayının sonunda yer alan kitap incelemeleri

ve *Çeviri Üstüne* (13. Sayıdan itibaren *Çeviri Kuramı ve Çeviribilim* adını almıştır) adlı bölümde yayınlanan çeviri eleştirileri bu çeviribilim çalışmalarına örnektir.

Dergi böylece çeviri uygulamalarına ve çevirmen adaylarına teori noktasında kaynaklar sağlayarak faydalı olmuştur. Tutarlı bir terminoloji kullanımıyla yapılan makale çevirileri ise alanın uzmanlarına kaynak sağlarken, “Prag Okulu” ve “yapısalcılık” gibi kavramları akademiye sunması yönüyle de akademik çeviri çalışmalarının bir bakıma temelini oluşturmuştur (Berk, 1999: 265). Yazko Çeviri dergisi, alanın temel taşı niteliğindeki kaynakların, edebiyat, dilbilim ve çeviribilim alanlarına ait kuramların, yaklaşımların ve kavramların Türkçe literatürüne kazandırılması ve ele alınan konuların “çeviribilim”, “dilbilim”, “göstergebilim”, “edebiyat”, “karşılaştırmalı edebiyat” vb. başlıklar altında sunulmak istenmesi yönüyle de daha yükseköğrenim bölümleri kurulmadan Türkiye’de Çeviribilimin öncüsü olmuştur. Çevirmenlerin çeviri esnasında karşılaştıkları sorunların tartışılması ve bazı çeviri hatalarına örnekler verilmesi de görüş paylaşımı konusunda verilebilecek örneklerdendir.

Yazko Çeviri gibi Tercüme dergisinden sonra basılmış en uzun soluklu iki dergiden biri olan *Metis Çeviri* dergisi, basıldığı süre içerisindeki (1987-1992) tek çeviri dergisi olmuştur ve bu süreç boyunca çeviri tartışmalarını canlı tutabilmesi yönüyle Türkiye’deki çeviribilim/çeviri çalışmalarının gelişimini gözler önüne seren bir kaynak niteliğindedir (Berk, 1999: 268). Derginin ilk sayısında yer alan sunuş bölümüne bakacak olursak, derginin çıkış amacını ve ne gibi bir fayda sağlamayı amaçladığını daha iyi anlayabiliriz:

“Gerek çevrilip bize sunulan örneklerle, gerekse dil tercihleriyle kültür ve iletişimimizi bunca etkileyen çeviri olgusuna daha eleştirel bir bakışla yaklaşmak; yordamlayarak belli bir dil anlayışı oluşturmak; ister çeviri uygulayıcısı, ister çeviri <<izler>>i olalım, sık karşılaştığımız, kimi zaman farkına varıp içinden çıkamadığımız, kimi zaman gözardı ettiğimiz düğüm ve sorunları siz okurlarımızla birlikte tartışmak ve irdelemek için. Sayfalarımızda konuyla ilgili kuram ve uygulamaların yanısıra, başarılı bulduğumuz çeviri örnekleri de yer alacak.” (Metis Çeviri Yayın Kurulu, 1987: 8)

Metis Çeviri dergisi çeviri eleştirileri, kuram yazıları, çeviri uygulamaları ve söyleşiler gibi yayınlarıyla okurlarına çeviribilime ilişkin bir tartışma platformu ve eleştirel bakış açısı ile beraber dil anlayışı da sunmayı amaçlamıştır. Dergi aynı zamanda somut çeviri

örneklerine yer vererek bir nevi meslektaşlar arası bir paylaşım ve işbirliği ağının yanı sıra, yukarıda da bahsettiğimiz gibi genç çevirmenlere yol göstererek yardımcı olmuştur. Görüldüğü gibi yayın hayatları boyunca hem Yazko Çeviri hem de Metis Çeviri dergileri, okurlarına kazandırmaya çalıştıklarıyla, sunmuş oldukları kaynaklarla, çeviribilimin akademik olarak kurumlaşma sürecine zemin hazırlamışlar ve çevirmenler arası işbirliğini ve yardımlaşmayı mümkün kılarak da *kurumlaşma dışı* çeviri eğitimi kaynaklarından biri olmuşlardır.

1.2.2. Kurumlaşma Süreci

Türkiye’de çeviri alanında lisans düzeyinde akademik eğitim, ilk olarak 1983-84 akademik yılında Boğaziçi ve Hacettepe Üniversiteleri’nde İngiliz dilinde başlamıştır ve Türkiye’de ve dünyada akademik çeviri eğitiminin başlangıcı hemen hemen aynı tarihlere denk düşmektedir (Akalin ve Gündoğdu, 2010: 82; Akbulut, 2006; Akbulut, 2016: 10; Bengi, 1992a: 44-45; Esen-Eruz, 2008: 13; Kurultay, 1987: 126,130; Yılmaz Gümüş, 2013: 59).

Bir önceki bölümde de *kurumlaşma öncesi* ve *kurumlaşma dışı* olarak belirtildiği üzere, ülkemizde çeviri faaliyetleri akademik temeller atılmadan önce de görülmekteydi. Gerek Yazko Çeviri’de gerekse Metis Çeviri’de ve hatta bunlardan da önce Tercüme dergisinde süregelen bazı alışkanlıklar, Türkiye’de günümüz çeviri kültürünün, çeviribilim literatürünün ve akademik kurumlaşmanın temellerini oluşturmuştur.

Akademik olarak her ne kadar 80’li yıllar milat olarak görülse de bundan çok daha önce, uzunca bir dönem boyunca yabancı dil eğitimi, dilbilim ve filoloji gibi bölümler bünyesinde de çeviri eğitimi verilmekte ve nispeten çeviri araştırmaları yapılmaktaydı. Bunda en büyük etki şüphesiz, yabancı dil eğitiminde, özellikle de Grammar Translation Method (Dilbilgisi Çeviri Yöntemi) olarak adlandırılan yabancı dil eğitimi yönteminde çevirinin bir araç olarak görülmesidir.

Öte yandan kurumlaşma yönünde de bir ihtiyacın tespit edilip hayata geçirilmesi özerk bir bilim dalı olarak rüştünü yeni ispat etmiş bir bilim dalı olan Çeviribilimin *kuram*,

betimleme ve uygulama alanlarını bir araya getirmesi açısından son derece önemliydi (Akbulut, 2006). 20. yüzyılda artış göstermeye başlayan uluslararası ilişkiler ve işbirliğinin yanı sıra teknoloji, turizm, ekonomi ve politikadaki gelişmeler de kültürler arası etkileşimi zorunlu kılmıştır (Akalin ve Gündoğdu, 2010: 80; Vural Kara, 2010: 99). Çeviri bölümleri kurulmadan önce piyasadaki çeviri hizmetleri, dil bölümleri mezunları ve yabancı dil bilen profesyoneller tarafından sağlanmaktaydı (Yılmaz Gümüş, 2013: 59). Her ne kadar yabancı dil eğitimi, dilbilim ve filoloji gibi bölümlerde de çeviri eğitimi veriliyor olsa da artan çeviri ve çevirmen ihtiyacını karşılamaya “filolojik bir yaklaşım yeterli olmuyordu”. Çünkü bu yaklaşımla verilen çeviri eğitimi “edebi çeviri / yazın çevirisi” ni içermektedir. Öte yandan küreselleşen dünyada çevrilmeyi bekleyen metinler yalnızca bunlar değildi; teknoloji, bilim, ekonomi, politika gibi alanlarda da çeviri ihtiyacı hızla artıyordu (Yazıcı, 2008: 65-66). Bu süreçte beklentileri karşılayabilecek profesyonel çeviri hizmetlerine duyulan talep artışı da akademik çeviri eğitimi gerekliliğini göstermiştir. Dolayısıyla kuramsal tartışmalara ev sahipliği yapabilecek ve aynı zamanda donanımlı ve uzman çevirmenler yetiştirebilecek bir çeviribilimsel kurumlaşmaya gidilmesi de kaçınılmaz olmuştur.

1983 yılında Türkiye’de sivil idarenin yeniden kurulması ile beraber 12 Eylül 1980 askeri darbesinden itibaren dondurulmuş bulunan Avrupa Birliği (o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu) ilişkilerinin canlandırılması süreci başlamıştır. Bu süreç de çeviri bölümlerine duyulan ihtiyacın sebeplerinden biri olarak sıralanabilir. Günümüzde de AB (Avrupa Birliği) Bakanlığının çeviri bölümlerinin açılmasını desteklemesi, çevirmen yarışmaları düzenlemesi, çevirmenlere duyulan gereksinimi iyice belirginleştirmiştir (Yazıcı, 2012: 17-23).

Berk’e (1999: 280) göre, tüm bu gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda, 1980’li yılların ortalarından itibaren pek çok toplumsal meselenin artık tartışılabilir olmasının yanı sıra, çok sesliliğin ve çok renkliliğin Türk toplumunda kabul görmeye başlaması gibi gelişmelerin de katkısıyla çeviri çalışmalarının yeni bir boyuta taşındığı ifade edilebilir:

“Bu yeni durum Türkiye’de çeviribilim çalışmalarının gelişimi için daha iyi bir ortam sunmuştur. Aslında çeviri kendine sadece bağımsız çeviri bölümlerinde değil, yeni kurulan Kültürel Çalışmalar bölümlerinde de yer bulmuştur. Akademik olarak bu bölümlerin kurulması, bu alandaki çalışma ve araştırmacı sayısının artması gibi,

çeviriye yeni bir itici güç sağlamıştır. Çeşitliliği olumlu yönde değerlendirdiğimizde, bu yeni ülke Çeviribilim’e verimli bir zemin vaat etmektedir.” (Berk, 1999:280)

Kurumlaşma süreci olarak adlandırılabilir olan akademik kurumların oluşturulma aşamaları sonraki bölümlerde detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

1.2.2.1. Boğaziçi Üniversitesi

Mütercim-Tercümanlık Bölümü adıyla Boğaziçi Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu çatısı altındaki bölüm, kaynak ve hedef dil bilinci gelişmiş, kuramsal bilgiye olduğu kadar uygulama becerisine de sahip, eğitim dili olan İngilizcenin dışında en az bir yabancı dilde daha çeviri faaliyeti yürütebilecek seviyede dil bilen yazılı ve sözlü çevirmenler yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Verilen bu eğitim lisans düzeyinde kalmamış, 1991 yılından itibaren yüksek lisans programı ve 1993 yılından itibaren de doktora programının hayata geçirilmesiyle lisansüstü eğitimde de varlığını sürdürmüştür (Kuran Burçoğlu, 1997: 138).

Ayşe Nihal Akbulut’un (2016) “Türkiye’de Çeviribilim: İlk Adımların Yol Arkadaşlığı” adlı kitabının *söyleşiler* bölümünde Dilek Doltaş’ın belirttiği üzere 1982 yılında Yüksek Öğretim Kurulu’nun kurulması ile birlikte yeni bir kanun aracılığıyla Boğaziçi Üniversitesi *Dilbilim ve Edebiyat Bölümü*’nün adı *Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü*; *Yabancı Diller Okulu*’nun adı da *Yabancı Diller Yüksekokulu* olmuştur (Akbulut, 2016: 27). Bu kanun öncesinde, Boğaziçi, Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitelerinde bulunan *Yabancı Diller Okulları*, İngilizce hazırlık programlarını yürütmekteydi ve buna bağlı olarak da İngilizce yeterlilik sınavlarını yapmaktaydı. Bu nedenle bu okullar bir lisans programına sahip değildiler (Akbulut, 2016: 30). Bahsi geçen kanun uyarınca bu okulların sunduğu hazırlık eğitiminin ve yabancı dil derslerinin yanı sıra, *yüksekokul* statüsüne yükseltilmelerinden dolayı da en az bir lisans programı oluşturup öğrenci alımına başlamaları gerekmiştir (Akbulut, 2016: 30). YÖK (Yükseköğretim Kurulu) ile yapılan görüşmeler neticesinde de İngilizceyi temel alan bir lisans programı kurulmasına ve bu bölümün de Türkiye’nin o dönemlerde ihtiyaç duyduğu bir bölüm olan Mütercim-Tercümanlık bölümü olmasına karar verilmiştir (Akbulut, 2016: 31). Ancak bu konuda

Türkiye’de o zamanlar örnek alınabilecek bir program ya da bölüm bulunmamaktaydı. Ayrıca Çeviri konusunda akademik eğitim almış bir Türk uzmanın da mevcut bulunmayışı, iyi bir müfredat hazırlansa bile, müfredattaki dersleri kimlerin verebilecek yetkinlikte olduğu sorununun beraberinde getirmiştir.

Yapılan çalışmalar ve fikir alışverişleri neticesinde Boğaziçi Üniversitesi ekibi bir yıl içinde müfredatı hazırlamıştır. Hazırlanan bu müfredat Hacettepe Üniversitesi’ne de gönderilmiş ve Hacettepe Üniversitesi ekibi tarafından da benimsenmiştir. Mutabık kalınan müfredat YÖK’e sunulmuş ve bu müfredat ile başlanacağı YÖK’e bildirilmiştir (Akbulut, 2016: 44-45). Dilek Doltaş kendi bölüm başkanlığı döneminde YÖK’ün verdiği adla “Mütercim-Tercümanlık Bölümü” olarak başladıklarını, kendisi ayrıldıktan sonra bölümün başvurusuyla daha doğru bir ad olduğunu düşündüğü, “Çeviribilim” adını aldıklarını ifade etmiştir (Akbulut, 2016: 46).

Yine aynı kaynakta Işın Bengi Öner ile yapılan söyleşide Öner’e göre Boğaziçi Üniversitesi’nde Mütercim-Tercümanlık Bölümünün kurulmasıyla Türkiye’de Çeviribilimin özerk bir disiplin olarak ilk adımları atılmıştır. Her ne kadar bölümün ve daha sonra açılan bölümlerin adı Mütercim-Tercümanlık olsa da verilen eğitim sadece *uygulama* düzeyinde kalmamış, geniş ölçekte dört yıllık program bünyesinde *kuramsal alan, betimleyici alan ve uygulamalı alan* eğitimi sunulmuştur (Akbulut, 2016: 61). Sürekli yapılan bilimsel tartışmaların neticeleri müfredata yansıtılmıştır. Tüm bunlar da adı önce Mütercim-Tercümanlık olan Çeviribilim bölümünün Türkiye’de bir bilim dalı olarak oluşumunun ve gelişiminin bir bakıma temelini oluşturmuştur (Akbulut, 2016: 64). 2005 yılına kadar Yabancı Diller Yüksek Okulu çatısı altında eğitim veren bölüm, 2005 yılından itibaren Fen-Edebiyat Fakültesi bünyesine dahil edilmiş ve adı da Çeviribilim olarak değiştirilmiştir.

1.2.2.2. Hacettepe Üniversitesi

Hacettepe Üniversitesi’nde de Mütercim – Tercümanlık adıyla Yabancı Diller Yüksek Okulu bünyesinde eğitime başlayan bölüm, İngilizce-Türkçe dil çifti ile eğitim ve öğretim yapmak amacıyla açılmıştır. 1991 yılında yüksek lisans programını başlatmış ve

sonrasında 1998 yılında ise doktora programını açmak üzere hazırlıklarını tamamlamışlardır (Doğan, 1997: 144). Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık bölümünün kuruluş öyküsü ise Ayşe Nihal Akbulut tarafından Alev Bulut ve Aymil Doğan ile gerçekleştirilen söyleşide ele alınmıştır (Akbulut, 2016). Aymil Doğan, Hacettepe Üniversitesinde bu alanın ilk açılışına karar vermenin hayati bir karar, ileri görüşlülük, ülke gerçeklerine ve dünya konjonktürüne hakimiyet olduğunu vurgulamıştır ve bunu da şu ifadeleri ile desteklemiştir:

“O aralar ülke gerçekleri, kalkınma hammaddelelerinin kendini dünya politik ve ekonomik düzenine dönüşüm aşamalarının yaşandığı yıllardı ve uluslararası ilişkiler gittikçe artmaktaydı. Artan ihtiyaç hocalarımızda çevirmen yetiştirme ihtiyacını karşılamak için özel eğitim verilmesi gerektiği fikrinin gelişmesine neden olmuş ki bu işe girişmişler.” (Akbulut, 2016: 235)

Bölüm dersleri başladığında, bölüm bünyesinde yetişmiş eleman bulunmamasından dolayı dışarıdan ek görevli öğretim elemanları ile akademik eğitime başlanmıştır (Akbulut, 2016: 238,242). 1987 yılında Edebiyat Fakültesi’ne bağlanan bölüm, halen Mütercim-Tercümanlık adıyla eğitime devam etmektedir.

1.2.3. Güncel Durum

Bengi (1992a: 44-45)’ye göre çeviri eğitimi fikrinin ülkemizde “Mütercim-Tercümanlık” bölüm adıyla hayata geçirilmesi, bu bölümlerin kuruluş amaçlarının “sadece çevirmen yetiştirmek” olduğunu göstermektedir. Ayrıca dünya genelinde bir inceleme yapıldığında karşılaşılan örneklerde de bölüm isimlerinin çoğunlukla “çevirmen” sözcüğünü içerdiğini ve bu okulların amacının (yazılı veya sözlü) çevirmen yetiştirmekle sınırlandırıldığını ifade etmiştir. O yıllarda lisans ve lisansüstü programlarının bütünleşmesi halinde programın adının “Çeviribilim” olabileceği yönünde bir öneride bulunmuştur. 2000’li yılların başlarına kadar bu bölümler bazı üniversitelerin Yabancı Diller Yüksek Okullarının bünyesinde faaliyet gösterirken bazı üniversitelerin de Batı Dilleri ve Edebiyatları bölümlerinin çatısı altında yola devam etmiştir (Esen-Eruz, 2008: 11-13).

Bir önceki bölümde Boğaziçi ve Hacettepe Üniversitelerinin çeviri bölümlerinin ve müfredatlarının oluşturulma süreçlerine değinilmişti. Bu noktada bu müfredata ve

işleyişe dair bazı görüşlere yer vermekte fayda bulunmaktadır. Metis Çeviri dergisinde yer alan bir söyleşide Bengi (1992b: 19) çeviri becerisinin eğitim yoluyla kazandırılmasına ilişkin şunları ifade etmiştir:

“Çeviri becerisinin eğitim yoluyla kazandırılmasının ilk koşulu öğrencide aranmalı. Programa kabul edilen öğrencilerin seçtikleri bu konuya ilgi duymaları çok önemli. Ayrıca öğrencilerin dil ve dünya bilgisi düzeyleri de yeterli olmalı. En az bu iki koşul kadar önemli bir diğer koşul ise öğrencilerin araştırmacı bir yapıya sahip olmaları. Ancak istenilen neticenin alınabilmesi için öğrencinin dışında bazı etmenler üzerinde de durulması gerekir. Bu etmenlerden biri eğitici kadroda görev alan kişilerin niteliği, diğeri ise hazırlanan programlar.” (Bengi, 1992b: 19)

Buradan da anlaşılaçağı üzere bir eğitim programının başarılı olabilmesi için öğrencilere olduğu kadar akademik kadroya ve akademik programa da iş düşmektedir. Program özelinde ise çeviri eğitime yönelik müfredatlar oluşturulurken yabancı dil becerisini artırmaya yönelik en az bir yabancı dil dersinin yanı sıra anadil dersine de zorunlu olarak yer verilmesi gerekliliğı pek çok kişi tarafından dile getirilmiştir (Akbulut, 2006; Kurultay, 1987; Yılmaz Gümüş, 2013). Çeviri bölümlerinin kuruluş yıllarından itibaren dil becerisi önemli sorunlardan biri olmuş ve çevirmen adaylarının beklentileri karşılayamamasının nedeni olarak hem anadil hem de yabancı dil ve kültür edincinde sorun yaşamaları gerekçe gösterilmiştir (Yazıcı, 2012: 17-23; Yılmaz Gümüş, 2013: 97-98). Bu nedenledir ki çeviri eğitimi bölümlerinin müfredatında her zaman yabancı dil dersleri de olmuştur ancak anadilin önemi ilk başlarda yeteri kadar anlaşılamadığından Türkçe dersleri kendine müfredatta daha geç bir dönemde yer bulmuştur (Yılmaz Gümüş, 2013: 97-98). Oysa bu durumun gerekliliğı çok daha önceden dile getirilmiştir. Kurultay (1987: 131) da bunlardan bir tanesidir:

“Batı’yla bizim sorunlarımız ve doğrularımız farklılık gösterebilmektedir. Sözgelimi anadil eğitimi konusundaki farkımız, Türkiye’de bir çeviri eğitimi programında anadil sorunlarına geniş yer ayrılmasını gerektiren bir durumdur. Dolayısıyla Batı’daki bir çeviri eğitim programını buraya aktarmak, işlevli bir çeviri eğitiminde sorunlar yaratacaktır.” (Kurultay, 1987: 131)

Kurultay’ın bu görüşünü ifade edişinin üzerinden yirmi beş yıl geçtikten sonra dahi hâlâ aynı konu tartışılmaktadır. Yazıcı (2012: 22-23) da tıpkı Kurultay (1987:131) gibi Batı müfredatının aynen uygulanmasına ilişkin sıkıntılarını şu şekilde dile getirmiştir:

“Türkiye’de çeviri eğitimi veren kurumlarda Batı’daki modelleri aynen uygulamak yerine Türkiye’nin çeviri alanındaki gereksinimlerine göre bir ders programı düzenlemek günümüzde artık kaçınılmaz bir hal almıştır. Bölümlerin bir yandan açılırken öte yandan kapanmaya başlaması temelde ciddi sorunlar olduğuna işaret eder. Örneğin dille ilgili bölümlerin hepsinde bir yazma dersi bulunmasına karşın bunların uzmanlık alanına göre içeriklerinin düzenlenmesinde zorluklar yaşanmaktadır. Bu durumda yazma derslerinde çeviri açısından işlevsel olacağı düşünülen konuların örneğin teknik yazarlık ya da çeviri bürolarında en çok talep edilen metinlerin ele alınması bu eğitimi filolojik ve dil eğitimiyle ilgili bölümlerden ayıracaktır.” (Yazıcı, 2012: 22-23)

Bu bağlamda, Yazıcı (2012: 22-23) günümüzde dahi çeviri bölümlerinin hedeflerinin filoloji, dilbilim veya yabancı dil eğitimi veren bölümlerin hedeflerinden ayrılmadığını, akademik olarak kabul görme kaygısıyla bazı akademisyenlerin salt kuramsal bilgiye odaklanıp bölümlerin asıl kuruluş amacı olan donanımlı çevirmenler yetiştirme hedeflerinden uzaklaşıldığını ifade etmiştir. Bu nedenle lisans ve lisansüstü programlarının gözden geçirilmesi ve mesleki ve kuramsal yaklaşım olarak birbirlerinden ayrıştırılmaları gerektiğinin altını çizmiş ve bu bölümlerin bağlı bulundukları üniversitelerin gereksinimleri doğrultusunda uzmanlık alanlarına ayrılması yönünde öneride bulunmuştur.

Akalın ve Gündoğdu (2010: 83) da çeviri eğitimi ile yabancı dil eğitimi arasında bir ayrıma gidilmesinin önemine değinirken çeviri eğitiminde *kuramsal bilgi, yöntem bilgisi ve metin bilgisinin* birbiriyle ilişkili ve eşgüdümlü olarak yer alması gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla çeviri eğitimi alan öğrencilerin mesleki bilgi ve beceri düzeylerinin artmasında yabancı dil edinci kadar, kültür edinci ve kuram bilgisi de önem taşımaktadır (Akalın ve Gündoğdu, 2010: 82-84).

1980’li yılların ortalarından itibaren akademik birim olarak eğitim veren çeviri bölümleri, Yüksek Lisans programlarına sahip olmalarına rağmen ancak son 10 yıldır İngilizce dışındaki dillerde doktora yapma olanağı sunmaktadırlar (Esen-Eruz, 2008: 14) ve lisansüstü programların da eklenmesiyle günümüzde yaklaşık 100 programda 10.000 öğrenci ile çeviri eğitimi sadece devlet üniversitelerinde değil vakıf üniversitelerinde de varlığını sürdürmektedir ve “alan içindeki iletişim ağı, görece genç bir bilim dalı olduğundan oldukça sıkı dokuludur” (Akbulut, 2006; Akbulut, 2016: 11).

Bugün Türkiye’de çeviri eğitimini ele aldığımızda gerek devlet gerek vakıf üniversitelerinde lisans düzeyinde “Çeviribilim” ve “ Mütercim-Tercümanlık”, ön lisans düzeyinde ise “Uygulamalı Dil ve Çevirmenlik” adları altında kurumsal çeviri eğitimi verildiği görülmektedir (EK 1 ve 2). Akalın ve Gündoğdu’nun (2010: 79-93) Türkiye’de çeviri eğitimine ilişkin önemli tespitler içeren çalışmasında yer alan veriler ile 2016 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’nda yer alan bilgiler karşılaştırıldığında bazı farklılıklar göze çarpmaktadır.

Bunlardan ilki, çalışmanın yayımlandığı tarihte mevcut olmayan ancak hemen akabinde, (2010-2011 akademik yılında) öğrenci alımına başlayan iki yıllık Uygulamalı Dil ve Çevirmenlik bölümleridir. İlk olarak Bülent Ecevit Üniversitesi’nde Uygulamalı İngilizce ve Çevirmenlik adı ile açılan bu bölümlerin 2016 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’na göre mevcut durumu EK- 1’de verilmiştir.

Akalın ve Gündoğdu’nun (2010: 84) bahsi geçen çalışmasında Türkiye’de lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren üniversite sayısının 20, program sayısının da 35 olduğu belirtilmiştir. Bu bölümlerin 2016 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’nda yer alan mevcut durumları EK- 2’de verilmiştir.

EK- 1 ve EK- 2 incelendiğinde 22 farklı üniversitede 25 ön lisans programı, lisans düzeyinde ise 32 farklı üniversitede 51 program bulunduğu görülmektedir. Hem ön lisans hem de lisans programlarının içerisinde İngilizce programların sayıca fazlalığı dikkat çekmektedir. 25 ön lisans programının 22’si İngilizce, 2’si Rusça ve 1’i İspanyolca çevirmenlik eğitimi sunmaktadır. 51 lisans programının ise 25’i İngilizce, 7’si Almanca, 6’sı Fransızca, 4’ü Arapça, 3’ü İngilizce – Fransızca, 3’ü Rusça, 1’i Bulgarca, 1’i Çince ve 1’i de Farsça çeviri eğitimi sürdürmektedir. Kılavuzda İngilizce-Fransızca dil çiftinde eğitim programı sunan 3 program, İngilizce ve Fransızca dil yönelimine dağıtıldığında, İngilizce programlarını sayıca fazlalık bakımında sırasıyla Fransızca ve Almanca izlemektedir.

Sayıca her geçen gün artmakta olan çeviri programlarına duyulan ilgi de önemli ölçüdedir. Ortaöğretim programlarının Yabancı Dil alanlarından mezun olan adayların

yaptıkları tercihler ve sıralamalar esas alınarak oluşturulan 2016 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu incelendiğinde, bazı çeviri bölümlerinin yabancı dil eğitimi, filoloji veya dilbilim bölümlerinden daha çok tercih edildiği görülmektedir.

Bahsi geçen kılavuzda yer alan tercih sıralaması dikkate alındığında, 2016 yılında lisans düzeyindeki çeviri bölümleri arasında ilk beş sırayı 496,12837 puanla İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık (İng-Fra-Türkçe, Tam Burslu), 484,25450 puanla Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çeviribilim (İngilizce), 471,78572 puanla İzmir Ekonomi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce, Tam Burslu), 471,08764 puanla Yeditepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çeviribilim (İngilizce, Tam Burslu), 465,02701 puanla Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) bölümleri oluşturmaktadır (EK-3).

Görüldüğü gibi dil yönelimi oranında öne çıkan İngilizce programları, tercih sıralamasında da başı çekmektedir. Akalın ve Gündoğdu'nun (2010: 85) çalışmasında yer alan verilerle karşılaştırıldığında, tercih sıralamasında İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nin yerlerini korudukları görülürken İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin dördüncü sıradan üçüncü sıraya, Yeditepe Üniversitesi'nin beşinci sıradan dördüncü sıraya yükseldiği, Hacettepe Üniversitesi'nin ise üçüncü sıradan beşinci sıraya gerilediği dikkati çekmektedir. Elbette bu tercih verileri yıldan yıla değişiklik göstermektedir (Akalın ve Gündoğdu, 2010: 85).

Son on yılda vakıf üniversitelerinin de kurulmasıyla gerek iki yıllık 'Uygulamalı Dil ve Çevirmenlik' ön lisans programları gerekse dört yıllık "Çeviribilim" ve "Mütercim-Tercümanlık" lisans programları ele alındığında, çeviri bölümlerinin sayısında gözle görülür bir artış mevcuttur. Dil puan türünden yüksek başarı sıralamasına sahip adayların da çeviri bölümlerine yöneliyor olmaları, alanın gelişimi ve ilerlemesi açısından umut vericidir.

Çeviriye dair gelişmelerin odağı konumundaki bu bölümler, çeviribilim bütününden kopmadan, alandaki gelişmeleri takip ederek, imkanları dahilinde bir iş bölümüne

katılarak, çeviribilim çatısı altında amaçlarına doğru yol almaktadırlar ve bu bölümlere alanın gelişimine katkı sağlama yönünde hem kurumları içinde hem de kurumları dışında önemli görevler düşmektedir (Akbulut, 2006). Ancak alanda uzmanlaşmış akademisyen ihtiyacı halen devam etmektedir. Çeviri bölümü öğrencilerinin mesleki açıdan uygulama alanı kadar kuramsal alana da yönlendirilmelerinin, alanda yetişmiş ve uzmanlaşmış öğretim elemanı ihtiyacını da gidereceği düşünülmektedir. Nitekim, Yazıcı (2004a: 42) bilim dalının uygulama alanıyla sınırlı kalmasının sadece mikro düzeydeki sorunlara odaklanması sonucunu doğurabileceğini, oysa bilim dalının akademik varlığının kuramsal alan ile kanıtlanabileceğini ifade etmiştir. Bu nedenle alanda uzmanlaşmış öğretim elemanlarının yetişmesinin önemli olduğu görülmektedir. Sonraki bölümlerde ele alınacak olan terimsel çeşitliliğin, alanda çalışmakta olan kişilerin farklı akademik eğitim geçmişlerine sahip olmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bu bölümde değinilmiş olan tüm bu köklü çeviri faaliyetlerin ardından gelen kurumlaşma süreçleri ile birlikte atılan temellerle ve yükseköğretimde açılan mütercim-tercümanlık ve çeviribilim bölümleriyle Türkiye’de çeviribilimin bilimsel alan olarak özerkliği sağlanmıştır. Bu bilimsel alanın da elbette her bilim dalının olduğu gibi farklı araştırma ve inceleme alanları bulunmaktadır. Bu araştırma alanları, karşılaştırmalı yazın araştırmaları, felsefe, psikanaliz, toplumbilim, etnoloji, dilbilim, ruhbilim (Rifat, 2012: 8), bilişbilim (Akalin 2013: 30), çeviri tarihi, çeviri eğitimi ve çeviri eleştirisi (Yazıcı, 2004a: 43; Yazıcı, 2004b: 111), en geniş ölçüde de insan, kültür ve dil (Köktürk, Odacıoğlu ve Uysal, 2014: 755) olarak ifade edilebilir. Bilimsel disiplin olmanın gerekliliklerinden olan kendi terminolojisine sahip olma özelliği neticesinde, her bilim dalında olduğu gibi çeviribilimde de terminoloji bir araştırma ve inceleme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, ülkemizde çeviribilim ve terminoloji ilişkisi içerisinde irdelenebilecek olan bir durum tespiti yapmak üzere bir sonraki bölüme geçilebilir.

BÖLÜM 2: TERİM, TERMINOLOJİ ve ÇEVİRİBİLİM

Bu bölümde, çeviribilimin araştırma alanlarından biri olan terminoloji alanı kapsamında bir sorun tespiti sunulacaktır. Sunulan bu tespitin ardından, çözüm üretme noktasında yardımcı olacağının düşünüldüğü terim kavramı, terminoloji alanı ve terminoloji – çeviribilim ilişkisi irdelenecek; bu olguların çalışmanın amaç ve yöntemine katkısı belirtilecektir.

2.1. Çeviri Alanında Kullanılan Üst Alan ve Alt Alan Terimleri

Ülkemizde köklü bir geleneğe sahip olan çeviri etkinliğinin akademik ve bilimsel anlamda kurumlaşması ne yazık ki yakın geçmişte ancak gerçekleşebilmiş, bu da bilim dili ve terminoloji oluşumunda ortak bir noktada buluşabilmek açısından geç kalınmasına sebep olmuştur. Ayrıca çeviri alanında çalışmalar ve yayınlar yapan akademisyenlerin, farklı uzmanlık alanlarından ve farklı akademik eğitim geçmişlerinden geliyor olmalarının da bu terimsel çeşitliliğe zemin oluşturduğu düşünülmektedir. Bu nedenledir ki alanın temel kavramlarını ifade etmekte kullanılan terimlerde ve hatta alan isimlerinde bile farklılıklar gözlemlenmektedir. Bu terim çeşitliliğini ortaya koyabilmek adına bir kaç farklı kaynağa başvurulacaktır. Bahsi geçen kaynaklar şunlardır:

- a) BENGİ-ÖNER, Işın (1999), “*Çeviri Terimleri Sözlüğü*”, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- b) BERK, Özlem (2005), “*Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*”, Multilingual, İstanbul.
- c) TDK (2005), “*Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük*”, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara.

Bu bağlamda, alan adı olarak Çeviribilim, Mütercim-Tercümanlık ve Translatoloji ifadeleri kullanılırken çeviri eylemi ve meslek adları için de çeviri, çevirmen, tercüme, tercüman, mütercim gibi ifadeler de kullanılmaktadır. Bu ifadelerin erişilebilen tanımları tablo üzerinde verilecektir.

Işın BENGİ – ÖNER’in 1999 yılında basılmış ve titiz bir araştırma ve tarama çalışmasının ürünü olan Çeviri Terimleri Sözlüğü Adlı kitabında yer alan çeviri alanı, alt alanları, eylem ve meslek adlarını içeren sözcükleri incelemek üzere Tablo 1’e bakılabilir.

Tablo 1
Işın BENGİ-ÖNER’in (1999) Çeviri Terimleri Sözlüğü Adlı Çalışmasında Yer Alan Terimler

Terim	BENGİ-ÖNER (1999)
Çeviribilim	1. Çevirinin bir bilim dalı olduğunu belirten genel bir kullanım (Bengi-Öner, 1999: 66). 2. İngilizce <i>Translation Studies</i> terimin karşılığı olarak kullanım. Bilim dalının alanlarını <i>kuramsal</i> , <i>betimleyici</i> ve <i>uygulamalı</i> olmak üzere birbirleriyle sürekli etkileşim halinde olan üçlü bir model halinde sunmaktadır (Bengi-Öner, 1999: 66-68).
çeviri bilimi	Çeviri(nin) bilimi anlamında İngilizce <i>science of translating</i> ifadesinin karşılığı (Bengi-Öner, 1999: 66). Bu ifade, bilim dalını tek bir alan olarak gördüğü kuram ve uygulama ile sınırlamıştır (Bengi-Öner, 1999: 68).
konferans çevirmenliği	İngilizce <i>conference interpreting</i> ifadesinin karşılığı olarak kullanım (Bengi-Öner, 1999: 65).
sözlü çeviri	İngilizce <i>interpreting</i> ifadesinin karşılığı olarak kullanım (Bengi-Öner, 1999: 65).
andaş çeviri	İngilizce <i>simultaneous interpreting</i> ifadesinin karşılığı olarak kullanım (Bengi-Öner, 1999: 65).
ardıl çeviri	İngilizce <i>consecutive interpreting</i> ifadesinin karşılığı olarak kullanım (Bengi-Öner, 1999: 66).

Bengi-Öner (1999:16-17), çalışmasında yer alan tartışma bölümlerini yönlendiren temel ilkeleri ikiye ayırmıştır: (a) önerilecek terimlerin başka terimlerle örtüşerek anlamsal bulanıklığa neden olmaması, (b) birinci maddenin yerine getirilmesi şartıyla önerilecek terimlerin Türkçe sözcüklerden oluşması. Bu ilkeleri göz önünde bulundurarak hazırladığı tartışma bölümünde, *andaş çeviri*, *ardıl çeviri*, *konferans çevirmenliği*, ve *sözlü çeviri* ifadelerini oluşturduğu *Dizin*’e almayı uygun görmüştür. İngilizce

Translation Studies ifadesinin ise *Çeviribilim* biçiminde Türkçeleştirilebileceğini belirtmiştir (Bengi-Öner, 1999: 65-68).

Özlem BERK’in hazırlamış olduğu, alanda baş ucu kaynağı olarak kullanılagelen “Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi” adlı çalışmasında yer alan çeviri alanı, alt alanları, eylem ve meslek adlarını içeren sözcükleri incelemek üzere Tablo 2’ye bakılabilir.

Tablo 2

Özlem BERK’in (2005) Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi Adlı Çalışmasında Yer Alan Terimler

Terim	BERK (2005)
çeviri	Hem ürünü hem de süreci ifade eden çok anlamlı, çok geniş kapsamlı kavram. Sadece yazılı değil, sözlü alanı da kapsar. Diliçi, dillerarası ve göstergelerarası gerçekleştirilen aktarım. Uluslararası iletişimi mümkün kılan bir uzmanlık alanı. Uygulama alanlarına bölünen özerk meslek dalı, zihinsel ve entelektüel etkinlik (Berk, 2005: 101-102). (<i>çeviribilim terimi. normlaşmış terim.</i>)
çeviri bilimi	Almanca karşılığı <i>Übersetzungswissenschaft</i> (ya da <i>Translationswissenschaft</i>) olarak ele alındığında dilbilim, iletişim kuramları, kültürel çalışmalar ve psikoloji gibi dalların kavram ve yöntemlerini birleştiren disiplinlerarası bir bilim dalı olarak ele alınır. İngilizce karşılığı <i>science of translation</i> olarak ele alındığında ise daha çok dilbilimin etkisi altında kalmış, dilbilim kökenli yaklaşımları benimseyen ve çoğunlukla yazın dışı çevirilere odaklanan bir alanı göstermektedir (Berk, 2005: 102). (<i>çeviribilim terimi. normlaşmış terim.</i>)
çeviribilim	Çeviriyle ilgili her türlü olguyu inceleme konusu yapan disiplinlerarası bir bilim dalı. Pek çok bilim dalıyla kuram ve yöntem bilgisi konusunda bilgi alışverişini artırmış ve çeviri alanında etkili olan güç dengeleri ve ideoloji, toplumsal cinsiyet gibi konuları da araştırma kapsamına almıştır (Berk, 2005: 106). (<i>çeviribilim terimi. normlaşmış terim.</i>)
çevirmen (yazılı)	Bir metni bir dilden başka bir dile (genellikle egemen diline) çeviren kültürlerarası iletişim uzmanı (Berk, 2005: 106). (<i>çeviribilim terimi. normlaşmış terim.</i>)
sözlü çeviri	Bir dilden başka bir dile sesli ifade edilmiş bir metni ya da iletiyi çevirmek (Berk, 2005: 152). (<i>çeviribilim terimi. normlaşmış terim.</i>)
sözlü çevirmen	Aynı dili konuşmayan iki ya da daha fazla konuşmacı arasında sözlü iletişimi sağlayan uzman (Berk, 2005: 152). (<i>çeviribilim terimi. normlaşmış terim.</i>)
translatoloji	Çeviribilimi adlandırmak için kullanılan terimlerden biri. İngilizcede (<i>Translatology</i>) bu terim daha çok dilbilim odaklı bir yaklaşımı ifade ederken Almancada (<i>Translatologie</i>), hem yazılı hem de sözlü çeviri çalışmalarını kapsamaktadır. İngiliz çeviribilim çevrelerinde kabul görmemiş ve alan adı olarak yerleşmemiştir (Berk, 2005: 156). (<i>çeviribilim terimi. yeni önerilen terim.</i>)
yorumlama	Çevirmenin anlamı ortaya çıkarmak için durumsal bilgilerini kullanarak kaynak metindeki sözcük ve bölümlere gerçek anlamı yüklediği bir çeviri işlemi (Berk, 2005: 165). (<i>çeviribilim terimi. normlaşmış terim.</i>)

Görevini “Türkçenin yazılı ve sözlü kaynakları üzerine bilime dayalı araştırmalar yapmak; Türkçenin bilim, sanat, edebiyat ve öğretim dili olarak gelişmesini ve her alanda doğru kullanılmasını sağlamak” olarak tanımlayan Türk Dil Kurumu’nun (TDK) hazırlamış olduğu Türkçe Sözlük’te yer alan çeviri alanı, alt alanları, eylem ve meslek adlarını içeren sözcükleri incelemek üzere Tablo 3’e bakılabilir.

Tablo 3
Türk Dil Kurumu’nun (2005) Türkçe Sözlük Adlı Çalışmasında Yer Alan
Terimler

Terim	TDK (2005)
çeviri	1. bir dilden başka bir dile aktarma, çevirme, tercüme (TDK, 2005: 419). 2. bir dilden başka bir dile çevrilmiş yazı veya kitap, tercüme (TDK, 2005: 419).
çeviri yapmak	bir dilden başka bir dile aktarmak, çevirmek, tercüme etmek (TDK, 2005: 419).
çevirici	çevirmen (TDK, 2005: 419).
çeviricilik	çevirmenlik (TDK, 2005: 419).
çevirim	çevirme işi (TDK, 2005: 419).
çevirme	çeviri (TDK, 2005: 419).
çevirmek	çeviri yapmak (TDK, 2005: 419).
çevirmen	bir yazıyı veya konuşmayı bir dilden başka bir dile çeviren kimse, çevirici, tercüman, mütercim (TDK, 2005: 419).
çevirmenlik	1. çevirmen olma durumu, çeviricilik, dilmaçlık, tercümanlık, mütercimlik (TDK, 2005: 419-420). 2. çevirmenin görevi (TDK, 2005: 420).
mütercem	çevrilmiş, tercüme edilmiş (TDK, 2005: 1444).
mütercim	çevirmen (TDK, 2005: 1444).
mütercimlik	çevirmenlik (TDK, 2005: 1444).
tercüman	çevirmen (TDK, 2005: 1958).
tercümanlık	çevirmenlik (TDK, 2005: 1958).
tercüme	1. bir dilden başka bir dile çevirme 2. çeviri (TDK, 2005: 1958).
tercüme etmek	çeviri yapmak (TDK, 2005: 1958).

Verilen kaynaklarda da görüldüğü üzere sadece çeviri eylemini ifade etmek için bile kullanılan terim sayısı (*çeviri*, *çevirim*, *çevirme*, *tercüme*, *yorumlama*) birden fazladır ve bu terimlerin, alanın paydaşları tarafından farklı biçimlerde kullanıldığı görülmektedir.

Tablolardan elde edilen bilgiye göre, alan adını ifade etmek için ise *çeviribilim*, *çeviri bilimi* ve *translatoloji* ifadelerinin mevcut olduğu görülmektedir. Bu ifadelere ek olarak, Köktürk, Odacıoğlu ve Uysal (2014: 758), Türkçe literatürde alan adını ifade etmek için kullanılan terimler arasında *çeviri araştırmaları* ve *çeviri çalışmaları* gibi ifadelerin de varlığını tespit etmiştir. Bu bilimsel alanda çalışmalar yapan bir kişinin adlandırılmasında *çeviribilimci* ifadesinin kullanıldığı pek çok kaynak (Akbulut, 2004: 13; Bulut, 2011: 45; Ersoy, 2011: 41, Kuran Burçoğlu, 2010: 15; Tahir Gürçağlar, 2016: 128) bulunmasının yanı sıra, Ersoy (2012: 56), bu kavram için *translatolog* ifadesini önermiş ve kullanılmasının terminolojik açıdan da uygun olduğunu belirtmiştir.

Tablolarda verilen terimlerden, alt alanlara baktığımızda ise söz ile ve yazı ile gerçekleştirilen eylemi ve eyleyenlerini ifade etmekte kullanılan terimlerde (*andaş çeviri*, *ardıl çeviri*, *çevirici*, *çevirmen*, *konferans çevirmenliği*, *mütercim*, *sözlü çeviri*, *sözlü çevirmen*, *tercüman*, *yazılı çevirmen*) de bir çeşitlilik ve neticesinde de uzlaşma olmadığı görülmektedir. Bunlara ek olarak, yine Ersoy'un (2011: 51; 2012: 42-56) önermiş olduğu bazı alt alan ve eyleyen ifadeleri bulunmaktadır. Ersoy (2011: 51; 2012: 42-56) üst alan adı olarak *translatoloji*, bu alanda bilimsel çalışmalar yapan kişiyi ifade etmek için *translatolog*, tüm (yazı ile söz ile) çeviri eylemleri için *translasyon*, bu eylemleri gerçekleştirenler için ise *translatör* ifadelerinin kullanılmasını uygun bulduğunu belirtmiştir. Alt alanlardan yazı ile gerçekleştirilen eylemi ifade etmek için *çeviri*, bu eylemi gerçekleştirenler için *çevirmen*, yazı ile gerçekleştirilen eylemin bilimsel çalışma alanını ifade etmek için de *çeviribilim* ifadelerinin kullanılmasının uygun olduğunu belirtmiştir. Söz ile gerçekleştirilen eylemi ifade etmek için *tercüme*, bu eylemi gerçekleştirenler için *tercüman* ve söz ile gerçekleştirilen eylemin bilimsel çalışma alanını ifade etmek için de *tercümebilim* ifadelerini önermiştir. Ersoy (2012: 31), söz ile gerçekleştirilen eylemin alt alanlarını ise *ardıl tercüme* ve *andaş tercüme* olarak sınıflandırmıştır. Bu ifadelere benzer olarak Almancadan aktardığı çeviri kitapta, E. D. Ekeman (Amman, 2008: 14-16), söz ile gerçekleştirilen mesleği *tercümanlık* olarak

aktarmış ve bir yanda *eşzamanlı/andaş/simultane* diğer yanda *ardıl ya da konsektif çeviri* türlerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Görülüyor ki çevirmen bu şekilde bir aktarım yaparak Almancadan aktardığı terimlerin Türkçedeki kullanım çeşitliğini de göz önüne sermiştir.

Daha önce bölüm 1.2.3.'te de görüldüğü üzere kurumlaşma anlamında da farklılıklar göze çarpmaktadır, aynı çalışmaları yürütmelerine rağmen bazı üniversitelerde bölüm adları Çeviribilim iken bazılarında Mütercim-Tercümanlıktır. Meslek edindirmeyi hedeflemiş 2 yıllık ön lisans programlarında ise Çevirmenlik adı kullanılmaktadır. Bu kullanım farklılığının akademideki güncel durumunu tespit etmek ve yeni önerilen bazı terimlerin benimsenebilirliğini ölçmek adına bir anket uygulaması yapılması gerekli olacağından, bu tez ile böyle bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir.

2.2. Terim

Pek çok kaynak “terim”in ne olduğu konusunda hemen hemen aynı fikirdedir (Göktolga, 2004: 103-111; Gürlek ve Şen, 2014: 189-200; Sevil, 1991: 27-31; Vardar, 2007; Yaman, 2006: 59-76; Zülfikar, 2011). Sevil (1991: 27)’e göre terimler bir bilim, sanat veya uzmanlık dalına özgü, sözlüksel hareketliliği fazla olan tek anlamlı ve tek göndermeli birimlerdir. Göktolga (2004: 103) da terimleri bir bilim, sanat veya meslek gruplarına özgü kavramları karşılayan ve kesin anlamları olan, kişiden kişiye değişmeyen, anlamları sabit ve genel dilde fazla kullanılmayan özel sözcükler olarak belirtmiştir. Yaman (2006: 62) ise terim tanımını açıklayıcı bir saptama olduğunu düşündüğü Zülfikar’ın 1991 tarihli “Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları” adlı yayınından alıntılanmaktadır. 1991 yılı basımında olduğu gibi Zülfikar (2011: 20) aynı adlı yayınında, terimleri çeşitli bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının mensuplarının kısa yoldan anlaşmalarını sağlayan, anlamları dar ve sınırlı, “*umumi veya adi kelimelerden farklı*” özel kelimeler olarak tanımlar.

Vardar (2007:192)’ın Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü’ne göre terimler özel bir bilgi ya da etkinlik alanına, çeşitli bilim, teknik ya da uzmanlık dallarına özgü, uzmanlar arasında etkin bir iletişim sağlanması için gerekli sözcüklerdir. Gürlek ve Şen (2014:189)

de çeşitli kaynaklardan derledikleri terim tanımlarını “bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının kavramlarını karşılayan, anlamları sınırlı özel sözler” şeklinde özetleyip normal kelimelerden ayırdıklarını ifade etmişlerdir. Öztokat (1991:58)’ a göre gündelik, genel dildeki kelimelerde çokanlamlılık hakim iken terimler büyük oranda tek anlamlıdır, belirli ve tek bir kavramı yansıtır ve her yeni kavram için yeni bir terim gerekir. Vardar (2007:192)’a göre genel dilde geçerli olan çokanlamlılığa karşın terim alanında tekanlamlılığa yönelik görülmektedir.

2.2.1. Terimlerin Özellikleri

Terimlerin sahip oldukları ya da sahip olmaları gereken özellikler noktasında da birbirine yakın ifadeler görülmektedir. Bunlardan en sık dile getirileni ise “tek kavrama tek karşılık” özelliğidir (Eker, 2013:86-87; Ersoy, 2012:38; Felber, 1984:14; Göktolga, 2004:103; Gürlek ve Şen, 2014:189; Karaman, 2009a: 29; Karaman, 2009b:47; Öztokat, 1991:58; Sager, 1990:90; Sevil, 1991:27; Vardar, 2007:192; Zülfikar, 2011:20). Felber (1984:14)’e göre alan içi iletişimde belirsizliklere yer vermemek için, kullanılan sözcüklerde bir kavrama karşılık bir terim ya da bir terime karşılık bir kavram ilkesi benimsenmelidir ve bu gerekçeden yola çıkılarak birden fazla kavram için aynı terimin kullanımından (yani eşseslilikten ya da çokanlamlılıktan) ya da aynı kavram için birden fazla terimin kullanımından (yani eşanlamlılıktan) kaçınılmalıdır. Sager (1990:90)’e göre de bir terim eşsesli olmamalı, tek anlamlı ve doğrudan kavramla ilgili olmasının yanı sıra kavramı açık bir şekilde ifade etmelidir. Maillot (1991:85)’e göre eşanlamlı terimlerin fayda oranları tartışmaya açık bir konu olduğundan, standartlaştırıcılar bu gibi terimlerden mümkün olduğunca kaçınırlar. Sevil (1991:27) de terimlerin tek anlamlı ve tek göndermeli olduklarını ifade eder ve yan anlamların terimcileri dolaylı bir biçimde etkileyebileceğine değinir.

Benzer şekilde, Göktolga (2004:103) da bir bilimsel kavrama tek karşılık ilkesinin altını çizer ve bunun anlaşılabilirliğin sağlanması için son derece önemli olduğunu belirtir. Göktolga (2004:108) ayrıca bir terimin birden fazla sözcükle karşılanması o bilim dalında kavram kargaşasına yol açacağını ifade eder. Karaman (2009a: 29; 2009b:47)’a göre terimbilimde terim-kavram ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda ideal olan

durum, tek anlamlılıktır. Zülfikar (2011:20)’a göre terimlerin en başta gelen özelliği bir bilimsel kavrama tek karşılığın bulunması özelliğidir ve bir dilde bir kavrama birden fazla karşılık olması halinin o dilin dağarcığına zenginlik katmayacağını ifade etmiştir. Zülfikar (2011:20) aynı zamanda dilimizde bir kavramın birden fazla sözcük ile ifade edildiği örnekler olduğunu belirtmiş ve bu gibi örnekler incelendiğinde ya Batı dillerinden ya Osmanlıcadan ya da Türkçeden karşılanmış kelimeler olduklarına değinmiştir.

Ersoy (2012:38) da terminoloji alanının amacının “her alan kavramı için sadece bir isim oluşturmak, böylece eşanlamlılığı ortadan kaldırmak” olduğunu ifade etmiştir. Eker (2013:86-87)’e göre terimleri Türkçeleştirme disiplininin bozulmasıyla kargaşa başlamış, bir kavrama karşılık birden fazla terim ortaya atılmıştır ve neticesinde eğitimde anlatım ve öğretim birliği bozulurken terimlerde Batı’ya bağımlılık başlamıştır. Gürlek ve Şen (2014:189) ise bir bilimsel kavrama birden fazla isim vermenin anlaşmayı zorlaştıracığı ve bilimsel gelişmeyi engelleyeceği düşüncesindedirler.

Tek kavrama tek karşılık özelliğinin yanı sıra terimlerin sahip olması gereken bir diğer özellik ise terimlerin genel dilde kullanılan diğer sözcüklerden ayrı özelliklere sahip olmalarıdır. Genel dilde bulunan sözcükler bir cümlede yanında bulundukları diğer sözcüklere göre anlam ve görev değişikliğine uğrayabilirken terimlerde böyle bir durum söz konusu değildir (Zülfikar, 2011:20). Terimlerin anlamları sabittir, kesindir, kişiden kişiye veya cümle içindeki konumlarına göre değişmez (Göktolga,2004:103; Zülfikar, 2011:20). Terimler genel dilde pek sık kullanılmadıkları için bağlantılı bulunduğu alan çevresi dışındaki kişilerce bilinmesi beklenmez (Göktolga, 2004:189).

Ayrıca bir bilim dalının terimleri o bilim dalının temeli sayılır; mesleki uğraş, yazılı veya sözlü iletişim için birer gereksinimdirler ve terimsel zenginlik bir mesleğe toplumsal statü kazandırabilir (Baydur, 2015:40; Göktolga, 2004:103; Gürlek ve Şen, 2014:189). Sevil (1991:29), önerilen yeni bir sözcüğün ortak dil bilincine yerleşmesi, bu sözcüğün göndergesi olan yeni kavramın ortak dil bilincini oluşturan bireylerin kullanımıyla sıkı bağıntılar içinde olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan, her ne kadar halkın kelime dağarcığında yer almasalar da halk ağzında kullanılıp sonradan terim özelliği kazanmış

kelimelere ve gündelik dilde sık geçen bir kelimenin terim olarak kullanılmasına da rastlamak mümkündür (Zülfikar, 2011:21-22).

Sevil (1991:27), terimlerin sözlüksel devimselliklerinin yüksek olması özelliğine dikkat çekmiş ve bu nedenle bazı uzmanlık alanlarında kullanılan terimlerin henüz daha sözcük aşamasındayken dilin genel düzeyine geçme eğilimi gösterdiklerini belirtmiştir. Maillot (1991:85,87) terimlerin çoğunlukla isim, bazen sıfat ya da fiil, nadiren de belirteç olarak karşımıza çıktıklarına değinmiş ve terimlerin mümkün olduğunca kısa ve esnek olmaları ve belirli bir alana ilişkin olarak açık seçik tanımlanmaları gerektiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, Zülfikar (2011:20) da terimlerin bildirdiği anlamların yoruma açık olmadığını, karşıladıkları kavramları açık, net ve kesin bir şekilde bildirdiklerini ifade etmiştir. Metis Çeviri Dergisi adına Turgay Kurultay tarafından Pars Tuğlacı ve Ender Gürol’la Türkiye’de terimce çalışmalarının durumu üzerine yapılan söyleşide Ender Gürol (1991:15) kullanılan sözcüklere ilişkin olarak “...uzmanlık dilinde işin estetik yanından çok, aktarılacak istenen anlamın tam, yüzde yüze yakın bir şekilde, neredeyse matematiksel denebilecek bir ifadeyle, herhangi bir duraksamaya yer vermeden aktarılması” gerektiğini belirtmiştir.

Zülfikar’a (2011:22-23) göre terimlerin diğer özellikleri arasında genel dilden çok ait oldukları bilim dallarında ve sanat kollarında geçen sözler olmaları (kalıtım, bazalt, vb.), dar anlamlarından dolayı terim olduklarının hemen anlaşılması, almış oldukları yapım ekleri sayesinde edindikleri tanım ve kullanım farklılıklarıyla dilin öteki kelimelerinden ayrılmaları gerekir. Terimlerin sahip oldukları bu özelliklerin yanı sıra Zülfikar (2011:23) ayrıca terimlerin ait oldukları dilin sözcüklerinden oluşturulmasının çeşitli pedagojik yararları olduğunu da altını çizmiştir. Zülfikar’a (2011:23) göre Türkçe eklere ve köklere dayanan terimler dilin o kadar canlı birer parçasıdır ki tanım yapmadan bile bir şeyler anlatabilirler. Aynı zamanda kavranması kolay sözlerdir ve ana dilin köklerine dayanan terimler dilin kuralları içerisinde çeşitli türetmelere de elverişlidirler.

Zülfikar’ın (2011) yukarıda belirttiği “terimlerin anadilde türetilmesi” düşüncesini destekleyici nitelikte çalışmalar bulunmaktadır (Başkan, 1974:173-184; Eker, 2013:86-87; Göktolga, 2004:103-111). Başkan (1974:176) terimlerin özleşmesinde öne sürülecek

gerekçeleri “kavram zenginliği” ve “düşünüm saydamlığı” olarak nitelemiştir. Ona göre dillerin evrende var olan zenginliği ve sonsuzluğu yansıtabilmeleri gerekir ve terimlerin Türkçe olması insanların çeşitli kavramları ve bunların ayrıntılarını gösteren çok sayıdaki sözcükleri anlamalarını, bellemelerini, anımsamalarını ve kullanmalarını kolaylaştırır. Böylece kendi başlarına bir düzen oluşturan terimler aracılığı ile çeşitli kavramlar arasındaki bağlantıların ve ilişkilerin çok daha açık-seçik biçimde görüldüğünü, bunun doğal bir sonucu olarak da çok daha saydam ve tutarlı fikirlerin ve kıyaslamaların olanaklı hale geldiğini belirtmektedir. Başkan (1974:179) ayrıca terimlerin Türkçe olmalarının “tanımada yardım, bellemede ve anımsamada kolaylık ve bağlantılamada saydamlık” gibi başlıca yararları olduğuna da değinmiştir. Buna bağlı olarak önerilen bazı terimlerin tutulmama sebeplerini bu terimlerin özleştirilmemiş olmaları ile ilişkilendirmiştir (1974:181). Göktolga (2004:104) da bilim terimlerinin Türkçeleştirilmesi gerektiğini savunmuş ve bu durumun terim sorununun en aza indirgenmesi, bilimsel gelişimin izlenebilmesi ve bilimsel üretkenliğe ulaşılabilmesi için büyük yarar sağlayacağını belirtmiştir. Schmitz (2015: 454) de uluslararası standart teşkilatı olan ISO’ya (ISO 704) göre terimlerin sahip olması gereken kriterleri listelemiş ve bunlardan birinin de anadilin tercih edilmesi olduğunu ifade etmiştir.

Öte yandan, tek kavrama karşılık tek terim ilkesini sorunsuz yerine getirebilmek için yabancı sözcükler kullanılmasını savunan çalışmalar da mevcuttur (Ersay, 2012; Felber, 1984; Reiss ve Vermeer, 2014). Vermeer, orijinali 1984 yılında Almanca dilinde kaleme alınmış olan çalışmada (Reiss ve Vermeer, 2014), *oluşturumların* (neoloji) avantajlarına değinmiştir (2014: 7). Oluşturum (neoloji), bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan yeni kavramları adlandırma eylemidir (Karaman, 2009b: 53). Bu adlandırma ya tamamen yeni terimler üretilerek yapılır ya da o bilimsel ve teknolojik gelişmenin ithal edildiği toplumun dilinden ödünçleme yoluyla yapılır (Sager, 1990: 85-87).

Vermeer’e (Reiss ve Vermeer, 2014:7) göre, Latince ve Grekçeden ödünçleme yapılmış yabancı kelimelerin, günlük dilin kelimelerini çağrıştırma olasılıkları düşüktür. Dolayısıyla bu kelimeler, tek bir kavramı çağrıştırma olasılığını artırdıkları için daha uygundurlar. Ayrıca, herhangi bir çeviri işlemi gerektirmeksizin uluslararası iletişimde

kullanılabilirler. Vermeer'in bahsi geçen çalışması ile aynı yılda yapılmış ve yabancı kelimelerin benzer faydasına değinen bir diğer çalışma da Felber'e (1984) aittir. Felber'e (1984:175-176) göre ödünçleme, genellikle yabancı dilden bir sözcüğün ödünç alınması durumudur ve hedef dilde o kavramı karşılayacak bir terim olmaması ya da yabancı sözcüğün hedef dile kolayca uyarlanabileceği durumlarda gerçekleşir. Felber'e göre bir kavramı adlandırmak için bir tercih yapılması gerektiğinde, uluslararası formadaki terim tercih edilmelidir çünkü bu tür terimler, yabancı dil bilgisi gerektirmeksizin dillerarası bir köprü vazifesi görerek teknik iletişime imkan tanırırlar (1984:175-176). Ayrıca, Kageura'ya (2015: 49) göre bir terimin ödünçleme yoluyla dile yerleşmesi, o dil ile evrensel dil kabul edilen İngilizce arasındaki mesafeyi azaltır. Ancak Vermeer, yabancı kelimeler kullanarak (İngilizceden *translation*) *Translationstheorie*, *Translationstheoretisch*, *Translationswissenschaft* ve *Translatologie* terimlerinin oluşturulabileceğini ama bu yabancı kök ile bir fiil formu oluşturulamamasının da bir eksiklik olduğunu belirtmiştir (Reiss ve Vermeer, 2014:8). Ersoy (2012: 44) da Vermeer'in yabancı kelimelerin kullanılması gerektiği yönündeki önerisini desteklemiş ve bu ilkeden hareketle *translasyon*, *translatoloji*, *translatolog*, *translatör*, *translasyon ürünü*, vb. terimlerin kullanılmasının uygun olacağını ifade etmiştir. Almancaya benzer şekilde, Türkçede de bu yabancı kökten bir fiil formu oluşturulamamaktadır.

2.2.2. Terim Oluşturma Yöntemleri

Terim oluşturma yöntemlerinde de yine pek çok yazarın ortak noktalarda buluştukları görülmektedir (Başkan, 1974:173-184; Cabrê, 1999:94; Göktolga, 2004:103-111; Karaman, 2009b:45-59; Öztokat, 1991:58-62; Zülfikar, 2011:159-183). Kronolojik olarak sıralandığında, Başkan (1974:177), sözcük ve terim üretme yollarını üç ana yöntem altında yer alan alt işlemler şeklinde özetlemiştir. Başkan (1974: 177)'a göre bu yöntemler şöyledir:

1. Batılı yabancı terimleri karşılama
 - a. yakıştırma işlemi ile
 - b. çevirme işlemi ile
 - c. kavram aktarma işlemi ile

2. Eski sözcükleri canlandırma

- a. olduğu gibi alarak
- b. yeni anlam yükleyerek

3. Yeni sözcükler üretme

- a. karma yolu ile
- b. uydurma yolu ile
- c. benzetme yolu ile
- d. birleştirme yolu ile (Başkan, 1974:177)

Başkan (1974)'ın sıraladıklarına benzer yöntemler listeleyen Öztokat (1991:60) ise terim yaratımının dört biçimde gerçekleştiğini ifade etmiştir: “türetme, birleştirme, birden çok sözcükle karşılama ve anlam aktarımı”. Cabrê (1999:94) ise yeni sözcük ya da terim oluşturma mekanizmasının bir dizi dilbilimsel kural ile kontrol edildiğini belirtmiş ve bu kuralları “ön ek kullanarak türetme, son ek kullanarak türetme, birleştirme ve dönüştürme kuralları” şeklinde listelemiştir.

İlk baskısı 1991’de yayınlanmış olan Hamza Zülfikar’ın “Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları” isimli eserinde ise terim yapma yolları sekiz ana başlık altında yer almıştır:

- 1. terim türetmede örneksemenin rolü
- 2. yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme
- 3. kelime birleştirme yoluyla terim türetme
- 4. kelime türlerini değiştirme
- 5. genel dilden kelime aktarma
- 6. halk ağızlarından kelime aktarma
- 7. tarihi Türkçe metinlerden kelime aktarma
- 8. çağdaş Türk lehçelerinden yararlanma (2011:159-183)

Göktolga (2004:106-108) ise bilim terimlerinin Türkçeleştirilmesinde kullanılan yöntemleri iki ana başlık altında yer alan alt başlıklara ayırmıştır:

1. Sözcük aktarma yöntemi
 - a. genel dilden sözcük aktarma yöntemi
 - b. eski Türkçe'den sözcük aktarma yöntemi
 - c. çağdaş Türk lehçelerinden sözcük aktarma yöntemi
2. Terim türetme yöntemi
 - a. kök ve gövde halindeki sözcüklerden terim türetme yöntemi
 - b. yakıştırma yöntemi
 - c. tamlamalar oluşturarak terim türetme yöntemi (Göktolga, 2004:106-108)

Bahsi geçen bu kaynakların değindiği terim yapma yolları göz önünde bulundurulduğunda, terim yapmak için başvurulduğu düşünülen yöntemlerden en sık dile getirilenleri yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme ve kelime birleştirme yoluyla terim türetme yöntemleridir.

Bu konuyla ilgili en kapsamlı ve detaylı listeleme ise Karaman (2009b:45-59) tarafından hazırlanmıştır. Çeşitli kaynaklardan yararlanarak oluşturduğu yöntemler listesinde Karaman (2009b:45-59) terim oluşturma yöntemlerini *dil içi* ve *diller arası (çeviri odaklı)* yöntemler olarak ikiye ayırmıştır. Karaman (2009b:46)'a göre terim oluşturma yöntemi *var olan kaynakların kullanımı*, *var olan kaynakların değişimi* ve *yeni kaynakların kullanımı* şeklinde üç gruba ayrılır ve her bir grubun alt yöntem başlıkları mevcuttur. Karaman (2009b)'ın hazırladığı *dil içi terim oluşturma yöntemleri* şöyledir:

1. Var olan kaynakların kullanımı
 - a. çok anlamlılık (anlam aktarımı, benzetme, düz değişmece, eğretileme)
 - b. eş adlılık (eş seslilik)
2. Var olan kaynakların değişimi
 - a. dönüştürme
 - b. sıkıştırma (baş harfleme, kısaltma, kırpma/kısalama)

- c. takılama / türetme
- d. özelleme
- e. birleştirme / birleşik terim oluşturma

3. Yeni kaynakların kullanımı

- a. oluşturma
- b. ödünçleme

Dil içi terim oluşturmaya yönelik yöntemlere paralel geliştiklerini belirttiği diller arası / çeviri odaklı terim oluşturma yöntemlerini de yine üç ana başlık etrafında toplamıştır:

- 1. Açıklama
- 2. Ödünç terim / ödünçleme
- 3. Ödünç terim yerine oluşturma
 - a. oluşturma
 - b. ödünç çeviri
 - c. birleştirme / birleşik terim oluşturma
 - d. özelleme
 - e. anlam katma (eş adlılık, çok anlamlılık)
 - f. niteleme
 - g. takılama / türetme (son ekleme)
 - h. dönüştürme
 - i. sıkıştırma (kısaltma, baş harfleme, kısalama) (Karaman, 2009b:46-58)

Bu noktada ödünçleme ve oluşturma yöntemlerine değinmekte fayda vardır. Oluşturumlar ya ödünçleme çeviri (uyarlama) ya da doğrudan ödünçleme yöntemi ile oluşturulurlar (Sager, 1990:87; Cabré, 1999: 207). Terimler, dilde var olan formlar kullanılarak oluşturulabileceği gibi diğer dillerden ödünçleme yapılarak da oluşturulabilirler ancak yeni terimi bu yöntemlerden biri ile oluşturmada önce bahsi geçen kavramı ifade etmek için halihazırda kullanılan bir terim olup olmadığını tespit etmek gerekir (Schmitz, 2007: 52).

Cotsoes'in (2002) yayınladığı "Terminoloji Çalışmaları için Tavsiyeler (Recommendations for Terminology Work)" adlı belgede, ödünçlemenin özellikle Germenik dillerde çok verimli bir yöntem olduğuna ve hedef dilin kurallarına uygun biçimde yapılması gerektiğine değinilmiştir (2002: 15, 57). Karaman (2009b: 56) da ödünçleme yöntemindeki en önemli sorunun ödünç alınan terimin hedef dilin özelliklerine uyum sağlayıp sağlamadığı olduğuna değinmiştir. Cabré (1999: 89), Grekçe ve Latince'den ödünçleme yönteminin özellikle Latin kökenli dillerde (İngilizce gibi) yaygın olduğunu, doğal karşılandığını, hatta ödünçleme olduklarının bazen fark edilmediklerini ifade etmiştir. Modern dillerde ise akraba diller arasında olsa bile ödünçleme işleminin hemen fark edildiğine dikkat çekmiştir.

Oluşturumların kabul görüp görmediklerini anlamak için Rey (1995:82), şu noktaların gözlemlenebileceğini ifade etmiştir: (a) kullanım sıklığı, (b) terimin kullanılabilirliği, (c) kullanıcıların olumlu ve olumsuz tepkileri ve (d) terimin alan dışı kullanımı. Cabré'ye (1999) göre oluşturma esnasında o dilin politikası da göz önünde bulundurulmalıdır ve hepsinden öte, alan dilinin kullanıcılarının beğenisi, dilin canlı ve değişken bir varlık oluşu da unutulmamalıdır (1999: 207-209).

Ne var ki ödünçlemenin bir takım milli değerlerle çeliştiği ve ödünçlemenin baskın olanın tahakkümü olduğu görüşünü savunan çalışmalar da mevcuttur (Benson, 1958:249; Cabré, 1999: 4; Drame, 2015: 509; Rey, 1995:79). Bilimi ve teknolojiyi ithal eden toplumların dillerinde, genellikle bilimi ve teknolojiyi üreten, baskın Anglo-Amerikan toplumların dillerinden kelimelerin ödünçlendiği görülür (Rey, 1995:79). Cabré'ye göre (1999: 89-90) bu terimler bir kere kullanılmaya başlandığında onları anadil terimleri ile değiştirmek güçleşir ve çoğu zaman bu ödünçleme işlemine gerek yoktur çünkü pek çok dil, yeni terimler üretmeye uygun kaynaklara (kök ve ekler) sahiptir. Ödünç terimler yerine saf ana dil terimler kullanmak, o dilin yaşamını devam ettirmesinin, canlılığını koruyabilmesinin, politik, ekonomik ve sosyal ilişkiler açısından diğer dillerden hiyerarşik olarak daha aşağıda yer almadığının göstergesidir (Cabré, 1999: 90). Drame'ye göre (2015: 509) bu mesele kullanıcıların dilsel ve ulusal kimliklerine dokunduğu için her zaman hassas bir konu olmuştur ve olmaya da devam edecektir çünkü bir dil, kullanıcıları tarafından geniş ölçekte kullanıldığı sürece yaşamını sürdürebilir. Bu

nedenle Sager (1990:87)’e göre, ister ödünçleme çeviri ister doğrudan ödünçleme yöntemiyle olsun, bu şekilde bir oluşturma kabul edilemez.

2.2.3. Terim Oluştururken Dikkat Edilmesi Gerekenler

Terim yaparken dikkat edilmesi gereken hususlara da değinen bazı çalışmalar olmuştur (Göktolga, 2004:108-109; Karaman, 2009b:58; Zülfikar, 2011:151-158). *Terim Türetirken Göz Önünde Bulundurulması Gereken İlkeler* bölümünde Zülfikar (2011) bu hususları detaylı bir biçimde ele almıştır. Zülfikar’a (2011: 154-158) göre terim yapmak için gerekli olan temel unsurlar uygun bir kök veya gövde ile bunlara eklenecek yapımlar ekleridir. Ancak bu işlemin mekanik bir işlem olarak algılanmaması gerektiğinin altını çizmiştir ve dilin kendi kuralları içindeki işleyişi ve eğilimleri kavranmadan terim yapılamayacağını da eklemiştir. Ona göre dildeki tarihi gelişmeleri de dikkate almak, dilin doğal gelişimine paralellik gösterir ve yapaylığı ortadan kaldırır. Bu bağlamda, terimin “uydurma” olarak algılanmaması için yapısının doğru, dayanaklarının sağlam olmasına dikkat edilmelidir.

Zülfikar ayrıca, ortaya konulacak yeni terimlerde kök ve gövdelerin canlı, eklerin de işlek olması gerektiğini savunmuştur ve kullanılan eklerin uydurma olmaması ve rastgele seçilmemesi gerektiğinin altını çizmiştir. Bunun yanı sıra, doğu ve batı kökenli kelime köklerinden yararlanmak mecburiyetinde kalınırsa eklerin Türkçe olması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak bu terimlerin oranının, sayısının ve yaygınlığının iyi hesap edilmesi gerektiğini de eklemiştir. Böyle durumlarda mümkün olduğunca Türkçe karşılık bulmaya çalışılmalıdır.

Her ne kadar örnekseme yöntemi de terim türetirken başvurulabilecek yöntemlerden olsa da bu yolla türetilmiş terimlerin dilin yapısına uygun olması ve örnek aldığı terime yapıca benzememesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Türk lehçelerinden terim alınması durumunda ise Türkiye Türkçesinin kullanıcılarına ek, kök ve gövde yönünden benimsetilebilecek nitelikte olmasına özen gösterilmelidir.

Zülfikar'a göre kişi ve marka adlarından oluşturulmuş terimlere Türkçe karşılık aranmamalıdır. Öte yandan, yabancı bir terime Türkçe karşılık aranırken en kısa ve en kapsamlı biçimde ifade etmek gerekmektedir. Çünkü Zülfikar'a göre terimler, mümkün olduğunca tek sözcük, kısa söyleyiş ve az hece prensibi ile oluşturulmalıdır. Yabancı karşılıkları tamlama biçiminde olsa bile bu tür terimlere Türkçe tamlamalar ile karşılık bulmak yerine, önce tek sözcük ile ifade etmeye çalışılmalı, buna imkan olmadığı durumlarda tamlamalara başvurulmalıdır. Ayrıca, Zülfikar, yapılacak terimlerin kolay telaffuz edilebiliyor olması ve gülünç veya sevimsiz sözcüklerden kaçınılması gerektiğini ifade etmiştir. Bunları göz önünde bulundurarak, terim yapmanın birikim ve uzmanlık işi olduğunu dile getirirken, terim yapan kurullarda terimler üzerinde özel olarak çalışmış bilim adamlarının ve çeşitli meslek üyelerinin yanı sıra Türk dili uzmanlarının da yer alması gerektiğini ifade etmiştir (Zülfikar, 2011: 154-158).

Göktolga (2004:108-109) ise terimlerin Türkçeleştirilmesi aşamasında dikkat edilmesi gereken özellikleri altı maddede sıralamıştır: (a) ilgili bilim dalından mümkün olduğunca çok ilgilinin görüşünün alınması, (b) toplumların dil beğenilerinin göz önünde bulundurulması, (c) anlam kayması sonucu olumsuz anlamlar da yüklenmiş sözcüklerden kaçınılması, (d) oluşturulan terimlerin yeni terimler türetmeye elverişli olması, (e) Türkçe eski kök ve eklere mümkün olduğunca az yer verilmesi ve (f) bir bilim dalını ülkede ilk kez çalışan ya da ülkeye ilk kez tanıtan kişilerin o bilim dalına ait terimleri mümkün olduğunca anadilde üretmesi.

Karaman (2009b:58) ise terim oluştururken anlam belirsizliğini engellemenin önde gelmesi gerektiğini savunurken terimlerin kısa ve anlamlarının belirgin olması gerekliliğini de eklemiştir. Ayrıca bir terimin henüz oluşturulmadan aynı yapısal özelliğe sahip başka bir terimin olup olmadığının incelenmesini ve terimin buna göre oluşturulmasını önermiştir. Oluşturulacak terimin kendine yakın diğer terimlerle ilişkisinin de terim oluşturmada bir başka önemli unsur olduğunu ifade etmiştir.

Bahsi geçen kaynaklarda görüldüğü üzere, terimlerin sahip olması gereken genel özellikler arasında kısa olmaları, anlamlarının belirgin olması, mümkünse tek kelimeden oluşmaları, eski kök ve gövdelerden ziyade, canlı kök ve gövdeler ile işlek ekler

kullanılarak oluşturulmaları, öncelikli olarak Türkçe sözcükler kullanarak türetilmeleri, bunun mümkün olmadığı durumlarda, yabancı kök veya gövdelere başvurulsa dahi, eklerinin Türkçe olması, yeni terimler türetmeye elverişli olmaları, kullanıcılarının dil beğenilerini göz önünde bulundurarak kolay telaffuz edilebilecek şekilde oluşturulmalarının yanı sıra uygunsuz, gülünç veya sevimsiz olmamaları ve terimlerin oluşturulma süreçlerinde mutlaka uzman görüşlerine başvurulması gibi unsurlar yer almaktadır (krş. Göktolga, 2004; Karaman, 2009b; Zülfikar, 2011).

2.3. Terminoloji (Terimbilim)

Yukarıda bahsi geçen tüm bu terim tanımları, terim özellikleri, terim yapma yollarının da birer çalışma alanı olarak bünyesinde yer aldığı *terminoloji* ya da *terimbilim* her disiplinde temel olarak olduğu gibi toplama, analiz ve bazen de sözlük veya veritabanlarındaki terminolojik birimlerin standartlaştırılması (ölçünlüleştirilmesi) gibi uygulama alanlarına sahiptir (Cabrê, 2010:357). Ersoy (2012:37), *Terminolojiyi* “alan diline ait kavramları inceleyen ve bu kavramların adlandırmasını yapan bilim dalı” olarak nitelendirmiştir. *Terminoloji* sözcüğü dilimize *terimce* ve *terimbilim* olarak girmiştir ve bu iki sözcük içerik olarak benzer olsalar da farklı anlamlara sahiptir.

Maillot’un 1981 basımlı makalesini Metis Çeviri Dergisi için çeviren Emel Ergun çevirmen notunda ‘terminologie’ nin Fransızcada çokanlamlı bir sözcük olduğunu ve söz konusu terimin Türkçe’de iki ayrı sözcükle (terimce ve terimbilim) karşılandığını belirtmiştir. Maillot (1991:81) bu makalesinde ‘terminologie’ için sadece “bir bilime, bir sanata ya da bir bireye, belirli bir topluluğa ilişkin terimler bütünü” demenin yetersiz olacağını bu sözcüğün ‘*terimce*’ anlamı ile birlikte “terimlerle kavramlar arasındaki karşılıklı bağıntıları inceleyen bilgi alanı” olan ‘*terimbilim*’ anlamının da mevcut olduğunu belirtmiştir. Görülüyor ki, ‘*terimce*’ çalışmaları da ‘*terminoloji*’ biliminin bir parçasıdır.

Maillot (1991:82)’a göre terimbilim insanın doğasında var olan bir etkinliktir ve anlaşılabilir bir bilim dalı özelliği taşımamaktadır. Maillot (1991:83), ayrıca, terimbilim ve dilbilimin birbirlerinden bağımsız olarak geliştiklerini ve dilbilim alanının köklü bir

geçmişe sahip olduğunu ve çağdaş anlamıyla terimbilimin nispeten daha genç bir bilim dalı olduğunu ifade etmiş ancak terimbilimcilerin terim çalışmalarını, buna terimbilim adını vermezden çok önce başlattıklarının da altını çizmiştir. Nitekim Yaman (2006:60), terimbilimin doğuşu ve gelişimi ile ilgili olarak eski bir sözlük geleneğine sahip olan Fransa'daki gelişmeleri inceleyerek Fransa'da ortaya çıkan eğitim amaçlı sözlüklerin Rönesans döneminden itibaren yaygın kullanımına dikkat çekmiş ve bu sözlüklere bilim ve uygulama terimlerinin konulmasının önemini vurgulamıştır. Bu tür ansiklopedilerin sözcükleri bildirmek ya da tanıtmaktan ziyade sözcüklerin ve terimlerin sundukları bilgilere vurgu yapmalarının terimbilimsel faaliyetler olduğuna değinmiştir.

Yaman (2006:59) ayrıca terimbilimin bir araştırma ve uygulama alanı olarak ortaya çıkmasının 70'li yıllarda gerçekleştiğine, bu dalın bireysel bir disiplin olarak şekillenmesinde çağdaş dilbilimin *sözcük* kavramına getirdiği yeni bakış açılarının etkili olduğuna değinmiştir. Bu bilim dalının temellerini atan çalışmalarda dilbilimin alt dalları olan *sözcükbilim*, *sözlük bilgisi* ve *anlambilimin* birlikteliği göze çarpmaktadır.

Terimbilim alanındaki araştırmalara katkı sağlayan unsurlar arasında yine dilbilimin çağdaş metin çözümleme yöntemleri ve toplumsal dilbilimde yaşanan gelişmeler yer almaktadır. Bu nedenle, bilim ve uygulama alanlarına özgü söylemlerde beliren sözcükleri türetme, gruplandırma, yayma ve standartlaştırma (ölçünlüleştirme) etkinlikleri de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Bu yeni terimleri dönüştürme işlemleri de terimbilimin etkinlik alanında yer alır (Yaman, 2006:60).

Çokövün Turunç (2013:233)'a göre terimbilim çalışmaları 70'li ve 80'li yıllarda çeviriyi esas alarak yürütülmekteydi. 70'li yıllarda terimbilimsel etkinlikler bakımından bir artış söz konusudur ve bu çeşitliliğin sonucu olarak da Québec Fransız Dil Dairesi terimbilim alanına ilişkin en çok kullanılan sözcükler arasında *terimbilim*, *terimbilimsel çalışma*, *terimbilimsel araştırma*, vb. gibi sözcüklerin listelendiği bir terimce yayınlamıştır (Yaman, 2006:61). Yine Yaman (2006:62)'a göre ülkemizde terimbilim çalışmalarının kökenine dair somut bilgiler bulunmamakla beraber bu alandaki çalışmaların Tanzimat Fermanı'yla belirginlik kazandığı görüşü hakimdir. Cumhuriyet Dönemi'nde ise Atatürk'ün gerçekleştirdiği Dil Devrimi'ne kadar yapılmış olan çalışmalarda *terim*

sözcüğüne rastlanmamış bunun yerine Arapça kökenli *ıstılah* sözcüğünün kullanıldığı görülmüştür. Ancak Dil Devrimi'nin başlamasıyla *terim* sözcüğü hızlıca yaygınlığa ulaşmıştır.

Yaman (2006:63)'a göre *terim* ve *bilim* sözcüklerinden oluşturulan *terimbilim* kavramı ilk kez 1980 yılında Berke Vardar'ın yayınladığı bir yazıda belirmiştir. Yaman (2006:63)'ın aktardığına göre çağdaş terimbilim çalışmalarının biçimlendirilmesinde ve günümüzdeki şeklini almasında *dilbilim*, *çeviri*, *düzenleme* (ya da *planlama*) ve *işleyim* gibi düşünce akımlarının katkısı bulunmaktadır. Tüm bu etkileşim sayesinde, terimbilimi kaynağını dilbilimden alan ve diğer toplum bilimleriyle de zaman zaman temas halinde bulunan başta dilbilim olmak üzere, sırasıyla mantık, uygulamalı diller, çeviribilim, sözlükbilim gibi alanlarla çok yakın ilişkileri bulunan disiplinlerarası bir alan olarak nitelemek mümkündür (Yaman, 2006:65).

Terimbilim çalışmaları için yöntemsel bir takım modeller de ortaya koyulmuştur. Alain Rey'e göre terimbilim uygulamaları iki aşamada gerçekleşmektedir: gereksinimlerin ve araçların belirlenmesi (betimleme, yaratım, aktarım, ölçünleme) ve terimlerin kullanımı için yayılması (yayınlar, terim sözlükleri) (Çokövün Turunç, 2013:234; Yaman, 2006:65). Berke Vardar ise terimbilim uygulamalarını belirleme, çözümleme, yaratım ve ölçünleme şeklinde dört aşamalı bir çerçeve ile ifade eder (Çokövün Turunç, 2013:235; Yaman, 2006:65). Cabré (2010:357)'nin de toplama, analiz ve standartlaştırma gibi uygulama alanları olduğundan bahsettiği, güncel terminoloji (ya da terimbilim) çalışmalarında bu yöntemler geçerliliğini korurken, ihtiyaçlar doğrultusunda da mevcut gelişmelerin yansıtıldığı görülmektedir.

2.3.1. Ölçünleme (Standartlaştırma)

Hem Alain Rey'in, hem Berke Vardar'ın hem de Cabré'nin değindiği *ölçünleme* (standartlaştırma) etkinlikleri terimbilim çalışmalarının en önemli aşamasını oluşturmaktadır. Terimbilimde ölçünleme (ölçünlüleştirme ya da standartlaştırma) çalışmaları genel olarak tercih edilen terimlerin sistematik bir biçimde oluşturulması, bu terimlerin ve kapsamlarının kullanıcılara tanıtılması ve benimsetilmesi ile geçerlilik ve

yaygınlık kazandırılması olarak ifade edilebilir (Eker, 2013:81; Karaman, 2009a:27, Yaman, 2006:67).

Ölçünlemede esas olan ilgili tüm kişilerin katılımları ve ortak noktada buluşup karşılıklı işbirliği ve dayanışma içinde hareket ederek ve kullanıcılar arasında uzlaşma sağlayarak ilgililere benimsetmek ve yaygınlaştırmaktır (Eker, 2013: 81; Karaman, 2009a:26). Tercih edilen terimlerin ulusal, uluslararası ve profesyonel ölçünler aracılığı ile yaygınlaştırılması da terimbilimin amaçlarından biridir (Karaman, 2009a:27). Bu bağlamda, Karaman'ın (2009a:29-30) sıraladığı dili ölçünlüleştirmenin ilkelerine bakıldığında bunların terimlerin özellikleri ve terim yapma yolları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Karaman'a (2009a: 29-30) göre ölçünlüleştirme, terimler için geçerli olup genel dildeki sözcükler için uygulanamaz çünkü böyle bir işlem dili fakirleştirir. Karaman (2009a), ayrıca ölçünlüleştirmenin temel ilkesinin bir kavram için bir terim ilkesi olduğunun altını çizmiştir ve bunu da dilin ekonomik olması gerekliliği ile açıklamıştır. Son olarak, bir kavramı en şeffaf biçimde ifade eden terimin saptanması amacıyla ölçünlüleştirme işlemi yapılabileceğine değinmiş ve ölçünlüleştirme işlemleri sırasında kulağa hoş gelmeyen sözcüklerden kaçınarak en geniş kapsama sahip terimlerin belirlenmesi gerektiğini vurgulamıştır (Karaman, 2009a: 29-30).

Yine Karaman (2009a:30-31)'a göre dili ölçünlüleştirmede kullanılacak yöntemler de terim yapma yöntemlerine benzer yöntemlerdir: Sözcüklerin tekrardan tanımlanması, mevcut terimlerin tekrardan tanımlanması, türetme, kompozisyon, ödünçleme ve sıkıştırma.

Yaman (2006:67)'a göre ölçünleme faaliyetleri kurumsal (ya da resmi), uluslararası ve alan içi olarak üçe ayrılmaktayken, Karaman (2009a:25), bu eylemin uluslararası, bölgesel ve ulusal olarak gerçekleştiğini ifade etmiştir. Karaman (2009a: 25), uluslararası ölçünleme faaliyetlerini gerçekleştiren kurumları IEC (Uluslararası Elektroteknik Komisyonu – International Electrotechnical Comission) ve ISO (Uluslararası Standartlar Teşkilatı – International Organization for Standardization) olarak sıralamış ve bu kurumların terimbilimi ve terim ölçünlüleştirme kuralları (standartları) konusunda aktif görev yapan komisyonlar olduğuna değinmiştir. Bölgesel anlamda bakıldığında ise Avrupa'da terim alanında olmasa da teknik alanda ölçünler geliştiren CENELEC (Avrupa

Elektroteknik Standardizasyon Komitesi – European Committee for Electrotechnical Standardization) ve Avrupa Komisyonu Ölçünlüleştirme Kurumunu örnek göstermektedir. Ulusal ölçünlüleştirme faaliyetlerinin ise 1954 yılından beri TSE (Türk Standartları Enstitüsü) tarafından yürütüldüğünü ancak bu kurumun da tıpkı Avrupa örneklerinde olduğu gibi dili ölçünlüleştirme faaliyeti göstermediğini ifade etmiştir. Yaman (2006:67)’a göre terimbilimsel ölçünleme, eşgüdüm sağlayacak, toplumsal etkisi olan bir kurum tarafından yapılmalıdır. Ancak Türkiye’de üretilen terimlerin bir kamu kurumu tarafından standartlaştırılması sorunu 1960’lı yıllardan beri süregelmektedir. ISO, uluslararası alanda terim birliğini sağlamak için terimlerin belirlenmesi ve tanımlanmasına (ölçünlenmesine) yönelik olarak bir bilim terimleri sözlüğü yayınlamış ve adı geçen sözlük TSE tarafından 1975 yılında Türkçeye çevrilmiştir. Aradan geçen zaman dikkate alındığında TSE, ulusal ve uluslararası düzeylerde verimli bir işbirliğinin ve eşgüdümün önkoşulu olan terimlerin ölçünleştirilmesi konusunda beklenen başarıyı gösterememiştir (Eker, 2013: 81,82,87). Yaman (2006:71) da ülkemizde bir bilim dalı olarak terimbilime dayalı, güncel ihtiyaçlara cevap verebilecek, dizgeli kurumsal etkinliklerin olmadığını üzümlere ifade etmiştir.

Karaman (2009s:27)’a göre günümüzde çeviri faaliyetleri özellikle teknik ve özel alan çevirilerinde bilgisayar destekli çeviri uygulamalarını kullanmayı zorunlu kılmaktadır ve bu durum da elektronik terim bankası oluşturma gerekliliğini doğurmaktadır. TSE tarafından hazırlanacak olan böylesi bir terim bankası sayesinde terimler sistemli bir şekilde kullanılacak ve böylelikle belli bir kavram için hep aynı terim tercih edilecek ve iletişimde karışıklık ortadan kalkacaktır. Türkiye’de terminoloji çalışmalarının odağı olan Türk Dil Kurumunda (TDK) benzer bir durum söz konusudur. 1932 yılındaki kuruluş metninde yer alan “TDK; Türkçenin özleşmesini, bütün bilim, teknik ve sanat kavramlarını karşılayacak yolda gelişmesini ‘devrimci bir anlayışla ve bilim yöntemlerine uygun olarak’ sağlamak amacıyla, bilim terimleri üzerinde çalışmalar yürütecektir” (Eker, 2013:72) ifadelerinden de anlaşılacağı üzere terim üretiminden sorumlu bir kuruluştur. Ancak güncel duruma baktığımızda, 80’li yıllar öncesinde yakalanan ivmenin sistematik ve kurumsallaşmış faaliyetlere dönüşmediğini ve günümüzde artan terim ihtiyacını karşılayamadığını görmekteyiz (Yaman, 2006:73).

Yaman'ın 2006 yılında yayımlanan makalesinde tasarı aşamasında olduğundan bahsettiği “Türkçe Bilim Terimleri Sözlük Projesi”nin şu an halen “TDK Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü” (2006) adı altında veri tabanına aktarılma aşamasında olduğu görülmektedir. Kurumun internet sitesinden elde edilen bilgiye göre “bütün terim sözlüklerinin veri tabanına aktarılmasından ve gelen eleştirilerin değerlendirilmesinden sonra Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü tam metin olarak yayımlanacak ve Büyük Türkçe Sözlük'te yer alacaktır”.

Öte yandan aynı makalede bahsi geçen Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından yürütülen “Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Tasarısı”nın (TÜBA, 2013) hayata geçtiğini görmekteyiz. Bu tasarı kapsamında yer alan “Tıp Terimleri Sözlüğü” 2003, “Doğa Bilimleri Terimleri Sözlüğü” ise 2009 yılından bu yana internet erişimine açıktır. 2011 yılının Kasım ayında ise 21.281 terim içeren “Sosyal Bilimler Terimleri Sözlüğü”nün basımı gerçekleştirilmiş ve internet erişimine açılmıştır. “Mühendislik Terimleri Sözlüğü” için ise 2015 yılından itibaren geri dönütler alınmıştır ve bu sözlüğün de 2018 yılı içerisinde basılması planlanmaktadır. TÜBA aynı zamanda terim yapma yöntemini de internet sitesinde paylaşmaktadır. Bu gelişmenin ölçünleme (standartlaşma) etkinlikleri açısından öncü olması ve kurumsal ölçünleme etkinliklerine geçilmesi beklenmektedir. Görüldüğü üzere terimlerle benzer özellikler gösteren ve terim oluşturma yöntemlerine benzer yöntemlerle gerçekleştirilen ölçünleme (standartlaştırma) faaliyetleri ile aynı özel dile gereksinim duyan alan insanları arasındaki iletişim daha kolay, daha hızlı ve belirsizliklere ve yanlış anlaşılmalara yer vermeyecek şekilde yürür. Bu faaliyetler ayrıca anlam kargaşasının önüne geçtiği gibi bu özel alan dili kullanıcılarının da ortak bir noktada buluştuğunun, iletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleştiğinin göstergesidir.

2.4. Terminoloji ve Çeviribilim

Terminoloji ve Çeviribilim arasındaki ilişkiyi ifade etmek adına Necmettin Sevil'in 1991 yılında yayınlamış olan “Terimsel Yenilenme ve Çeviribilim” adlı makalesine baktığımızda, Sevil (1991:29)'in bu iki disiplin arasındaki ilişki için şunları kaleme almıştır:

“Çeviri edimi, bilimsel ve uygulamalı söylem evreni içinde terimsel boşlukları ortaya çıkaran başlıca etmendir. Bunun sonucu olarak, yeni terim oluşturulması etkinlikleri çeviribilim ve terimbilim uzmanlarının eşgüdümü çalışmasını gerekli kılar. Öte yandan, terimsel etkinlik, örnekleme yoluyla sözcük üretimini rastlantısal biçimlerle değil, belli sözlüksel yapı içinde gerçekleştirdiğine göre sözlüksel yapı kavramını çeviribilim de göz önünde bulundurmak zorundadır. Sözlüksel yapılar, gösteren ya da gösterilen düzleminde saptanan bağıntılara göre bir araya getirilen sözlükbirimlerin oluşturduğu *alan* kavramıyla açıklanır.” (Sevil, 1991:29)

Sevil’e göre terimbilim ve çeviribilim alanları birbirleriyle sürekli etkileşim halinde olan ve alan uzmanlarının da yakın iletişim ve işbirliği içinde bulunması gereken birer disiplindir. Çünkü “kaynak dilde yer alan yeni bir sözcük, çeviri etkinliği aracılığıyla erek dilin sözlüksel yapılarını devinime geçirir” (Sevil, 1991:28). Ayrıca terim oluştururken “örnekleme” yöntemi kullanılır ve bu da çeviri edimi sayesinde gerçekleşir. “Örnekleme” yöntemi uygulanırken aynı zamanda daha önceden de değinilmiş olan terim yapılırken dikkat edilecek hususlar göz önünde bulundurulmalı ve rastlantılarla değil, dilin kuralları gözetilerek terimler oluşturulmalıdır. Bu kurallar çeviribilimin de göz önünde bulundurması gereken kurallar olduğundan, disiplinlerarasılıktan söz etmek mümkündür.

Cabrê (2010:356), bu iki disiplinin pek çok benzerlik taşıdığının altını çizmiştir. Terminoloji ve çeviribilim, uygulama alanı olarak çok uzun zamandır faaliyet göstermiş olsalar da özerk disiplin olarak tanınmaları henüz çok yenidir. Bilimsel olarak nispeten yeni tanınmış olmalarına rağmen ikisi de birer disiplin olarak konumlarını sağlamlaştırmaya çalışmaktadır. Bunu da kendilerini diğer disiplinlerden ayıran özelliklerine vurgu yaparak ve bilim dalı olmanın gereği olan teorilere bağlı kalarak yapmaktadırlar. Terminoloji ve Çeviribilim aynı zamanda bilişsel, dilbilimsel ve iletişimsel temellere sahip olan iki disiplinlerarası alandır ve kuruluş ilkeleri de bu bilimlerden beslenmiştir. Ayrıca her ikisinde de temel unsur dildir. Çokövün Turunç (2013:234)’e göre ise terimbilimin günümüz şeklini almasında önce dilbilim daha sonra da çeviribilim önemli katkı sağlamıştır ve uluslararası ilişkilerin ve anlaşmaların zaman içinde artış göstermesi sonucu çeviri ile birlikte terimbilim çalışmaları da önem kazanmıştır. Bu bağlamda Fransa ve Kanada’da çeviri etkinliğine dayalı terimbilim faaliyetlerinin yoğun bir biçimde yürütülmesi ile terimbilim günümüzde büyük ilerlemeler kaydetmektedir (Çokövün Turunç, 2013:234; Yaman, 2006:74).

Cabr  (2010:357), ayrıca bu iki disiplin arasındaki farklılıklara da dikkat çekmiştir. Ona göre bu iki disiplin farklı alanlarla ilgilenmektedir. Çeviribilim  eviri süreci ve  eviri ürün analizi üzerine çalışırken terimbilim uzmanların zihninde yapılandırılmış bilgileri temsil eden sözcüksel form ve içerik düğümlerine odaklanır. Bu iki disiplinin amaçları da birbirinden farklıdır. Çeviri, bir dilde, başka bir dilde orijinal olarak üretilen anlamsal-pragmatik bir yapıyı ifade etmekle ilgilidir. Terminoloji ise diğ r uzmanların yanı sıra  eviri uzmanları için de kolayca erişilebilir ve faydalı olması amaçlanan terminolojik kaynakları üreterek bunları derlemek için özel terimler toplamayı amaçlamaktadır.  ok v n Turunç (2013) da bu iki disiplinin ayrıştığı bir diğ r noktayı dile olan bakış açıları ile ele almıştır. Çevirinin dile olan bakışı durumsaldır ancak terimbilim dile daha dizgesel bakar ve onu sistematik olarak ele alır ( ok v n Turunç, 2013: 235).

Ayrıca  ok v n Turunç (2013:235)’a göre bu iki disiplin arasındaki ilişki *sorunsaldır* ve bu durumu çevirmenlerin terimbilimi bir araç olarak görmeleri ve terimlerin çevirmenlere uzmanlık, teknik ve bilimsel olmak üzere belli başlı metin türleri için lazım olduğu gerekçesi ile açıklamıştır. İnsan çevirisiyle yapılan uygulamalarda çevirmenler terimbilime üç temel durumda başvurular: (a) dilin uzmanlık alanında yer alan bir terimin anlamının tam karşılığını aradıklarında, (b) anlama ya da diğ r dilde ifade etme evresinde iki terim arasında tereddüt ettiklerinde, ve (c) erek dilde bir açıklama yapmak ya da yeni bir öge yaratmak istediklerinde ( ok v n Turunç, 2013:236).

Terimbilim ve  eviri disiplinlerinin araştırmalarında gözlemlenen değişim, bu iki disiplinin birbirinden kopmasına neden olmuştur. 90’lı yıllardan itibaren terimbilimin çalışma zemininin *yapay zeka* araştırmalarına yönelmesi ve terimbilimin bilişim mühendisliği ile yaptığı çalışmalar çeviriyi terimbilimden oldukça uzaklaştırmıştır.  ok v n Turunç (2013), bu durumu  eviri ve terimbilim alanına özgü çıkarılan bazı dergilerin yayından kalkmış olması ve  eviri ve terimbilim çalışmalarının birlikte anıldığı makalelerde azalma görülmesi ile açıklamıştır ( ok v n Turunç, 2013:236-237). Bilgi-işleme dayalı terim bankaları ve çok dilli elektronik terim sözlüklerinin de yaygınlaşması ile bu kopuşun hızlandığı söylenebilir. Öte yandan Yaman (2006:75),  lkemizde de kimi üniversitelerin *mütercim-tercümanlık* bölümlerinde, terimbilim derslerinin lisans ve lisansüstü ders programlarında yer almasını sevinerek karşıladığını ifade etmiştir. Ayrıca

çoğu üniversitenin dilbilim bölümlerinde de bu konuya ilgi duyan araştırmacıların olduğunun da altını çizmiştir ve gerek akademik olarak gerekse resmi ve özel kurumlarca yapılan faaliyetleri büyük ve kapsamlı bir dizgeye almanın önem taşıdığını belirtmiştir.

Yapılan bu çalışmalarda da görüldüğü üzere, terminoloji konusu büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca terminoloji ve çeviribilim alanları arasında da önemli bir ilişki mevcuttur. Ancak bu iki disiplin önemli ölçüde birbirleri ile bağlantılı iken çeviri alanının paydaşları tarafından tercih edilen terimlerde hala bir uzlaşma sağlanamamıştır. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde çeviri alanını, alt alanlarını, eylem ve meslek adlarını ifade etmek için kullanılan terimlere yönelik bir anket uygulaması ve terim değerlendirmesi çalışmaları ile ilgili detaylı bilgilere yer verilecektir.

BÖLÜM 3: YÖNTEM

Bu bölüm tezde kullanılan araştırma yöntemlerini detaylı bir şekilde konu edinmektedir ve çalışmanın önemi, amaçları, kapsamı ve literatüre katkısı ile ilgili bilgi vermektedir. Çalışma kapsamında nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Yapılan literatür taraması ve mevcut durumdan ve gereklilikten yola çıkarak, bu çalışmanın amaçlarını gerçekleştirebilmek için öncelikle bir anket çalışması (EK 5) aracılığı ile alanın paydaşlarından olan akademisyenlerin terimlere yaklaşımları ve terim tercihleri nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket yöntemiyle nasıl tespit edildiği ile ilgili bilgi verilecektir. Daha sonra ankette geçen bu terimlerin, bölüm 2.2’de yer alan terim oluşturma yöntemlerine göre nitel analiz yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yöntemi ile değerlendirmesi yapılacaktır.

3.1. Çalışmanın Önemi

Çeviribilim alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde kullanılan kavram ve terimler açısından yıllar içerisinde ortaya çıkan bir çeşitlilik gözlemlenmektedir. Bazı çalışmalar bu kavram ve terimlerde bir standardı benimsemenin doğruluğuna değinmişler hatta yeni terim önerilerinde de bulunmuşlardır. Ersoy (2011:51; 2012:44,49,56) terminolojiye girmesi için yeni terimler önerirken Köktürk, Odacıoğlu ve Uysal (2014:767) da çalışmalarında sadece çeviri alanını ifade etmekte kullanılan terimleri incelemişler ve çeviri disiplininde alan adının yanı sıra alt kavramlar ile ilgili olarak da bir uzlaşma ve tutarlılık gerektiğini belirtmişlerdir. Başkan (1974:178), terimlerde özleşme sorununu ele aldığı makalesinde terminoloji çalışmalarında kullanıcıların ‘dil beğenileri’ni de göz önünde bulundurmak gerektiğini ve ortaya atılmış olan terimler konusunda geniş çaplı bir anket uygulaması veya “kanı-yoklaması” yapılması gerektiğinin altını çizmiş ve böyle bir çalışmanın faydaları için şu ifadeleri kullanmıştır:

“Ne gibi ve hangi sözcüklerin ve terimlerin, ne çeşit topluluklarca ve hangi nedenlere bağlı olarak tutuldukları, veya yeterince benimsenmedikleri, veya daha da öteye, direnç ile karşılandıkları ortaya çıkarılmış olur ve ilerdeki çalışmalar için çok yararlı ipuçları sağlanarak, sözcüklerin ve terimlerin hangi biçimlerde üretilmesinin daha yararlı olacağı konusunda değerli sonuçlara varılabilir.” (Başkan, 1974:178)

Çeviri alanını, alt alanları, eylem ve meslek adlarını ifade etmek üzere kullanılan terimlerde gözlemlenen bu çeşitlilik durumunu 2.1 numaralı bölümde yer alan, farklı kaynaklardan derlenen terim tablolarında da tespit etmek mümkündür.

Terminoloji çalışmalarında bahsi geçen terim yapma yollarından en sık dile getirilen kriter olan “tek kavrama karşılık tek terim” (Eker, 2013:86-87; Ersoy, 2012:38; Felber, 1984:14; Göktolga, 2004:103; Gürlek ve Şen, 2014:189; Karaman, 2009a: 29; Karaman, 2009b:47; Öztokat, 1991:58; Sager, 1990:90; Sevil, 1991:27; Vardar, 2007:192; Zülfikar, 2011:20) ifadesini ele aldığımızda çeviri alanı, alt alanları, eylem ve meslek adlarını ifade etmek için kullanılan terimlerin ve mevcut durumun bu kriteri sağlamadığı görülmektedir. Terim oluştururken göz önünde bulundurulması gereken en önemli aşama ise ölçünleme yani standartlaştırma aşamasıdır. Bu aşamada yapılması gerekenler şunlardır: İlgili alanda faaliyet gösteren tüm paydaşların katılımları ile işbirliği içerisinde ve sistemli bir şekilde terimleri seçerek bir terimce oluşturmak, bu terimleri ilgili alandaki kullanıcılara tanıtmak, benimsetmek ve yaygınlık kazandırmaktır (Eker, 2013:81; Karaman, 2009a:26-27, Yaman, 2006:67). Bu nedenle çeviri alanını, alt alanları, eylem ve meslek adlarını ifade etmekte kullanılan terimlerde bir ölçünleme aşamasına geçilmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında, terimler ile ilgili bir çalışma yapılması gerekliliği tespit edilmiş olup bu tez ile bir anket çalışması yöntemi kullanılarak bir saptama yapılması amaçlanmıştır.

3.2. Amaçlar

Yukarıda bahsedilen gereklilik doğrultusunda, bu tez ile bir alan olarak çeviriyi, alt alanlarını, eylem ve meslek adlarını ifade etmek için Türkçe literatürde kullanılan terimlerin saptanması, ülkemizde lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren kurumlarda görev yapmakta olan akademisyenlerin bu terimlere yaklaşımları ve terim tercihlerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Buna bağlı olarak ayrıca akademimizde bir terim birliğinin yerleşip yerleşmediğinin irdelenmesi, bahsi geçen kavramları karşılamak üzere yeni önerilen terimlerin benimsenebilirliğinin ölçülmesi, elde edilen bulgular doğrultusunda terminolojik tavsiyelerin sunulması amaçlanmıştır.

3.2.1. Araştırma Soruları

Bahsi geçen amaçlar doğrultusunda iki aşamalı bir analiz yapılmıştır: İlk olarak bir anket uygulanıp sonuçları analiz edilmiş daha sonrasında bu ankette yer alan terimlerin terminoloji kuralları açısından incelemesi yapılmıştır. Anket ve terminoloji incelemesi aşamalarında çalışmanın giriş kısmında belirtilen araştırma sorularının cevapları aranmıştır. Bu soruları cevaplandırmak amacıyla iki basamaklı, nitel ve nicel incelemeler içeren bir çalışma deseni kullanılması öngörülmüştür. Öncelikle kullanım tercihlerinin belirlenmesi amacıyla bir anket çalışması yapılmıştır. Buna ek olarak ankette kullanılan terimler, terim oluşturma kriterlerine göre bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Böylece hem terimsel inceleme yapılmış, hem de akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda bir terminoloji tespiti yapılarak literatürde de önerildiği üzere uygun niteliklere sahip terimler önerilerek terim birliğine katkı sağlanması öngörülmüştür.

3.3. Veri Toplama Yöntemi

Bu bölümde tezin birinci amacına yönelik araştırma yöntemi olan anket yöntemi ile ilgili bilgi verilecektir. Ayrıca anket uygulamasına dahil olan araştırma evreni ve çalışma grubu tanıtılacak ve daha sonra veri toplama aracı, veri toplama süreci ve analiz yöntemlerine de değinilecektir.

3.3.1. Anket

Çeviri alanına ve bununla bağlantılı kavramlara yönelik olarak kullanılan terimlere değinen çalışmalardan (Ersoy, 2011:36-52; Ersoy, 2012; Köktürk, Odacıoğlu ve Uysal, 2014:753-769) hareketle çeviri alanı, alt alanları, eylem ve meslek adlarını ifade etmekte kullanılan terimlerin akademisyenlerce tercih edilme düzeylerini ve akademisyenlerin terminoloji yönelimlerini tespit etmek üzere veri toplama aracı olarak anket yöntemi seçilmiştir. Bilgisayar destekli programların gelişmesi ve anketlerden elde edilen verilerin bu programlar sayesinde işlenmesinin ve analiz edilmesinin kolay olması ayrıca çevrimiçi anketlerin cevaplayıcının internet erişimi olduğu ve kendini uygun hissettiği

her an cevap verebilme kolaylığı sağlaması (Coşkun, Altunışık ve Yıldırım, 2017: 68,72) nedeniyle çevrimiçi bir anket uygulanmasına ve bu anketin de e-posta yoluyla dağıtılmasına karar verilmiştir.

Anket uygulanacak çalışma grubunun akademisyenlerden seçilmesindeki sebep bu alanda en fazla ürün veren, ürünlerinde alana ilişkin terimleri sıklıkla kullanan ve bu terimleri eğitim-öğretim faaliyetleri ile alana yeni katılacaklara aktaranların akademisyenler olmasıdır. Bu anket, tez yazarı tarafından çeviri literatürü incelenerek terim fazlalığı görülen, alan adı, alt alan adları ve eylem ve meslek kavramları üzerinden bir saptama ile tasarlanmıştır.

Anket iki bölümden oluşmakta olup ankette toplam 19 adet soru bulunmaktadır. Baş'a (2010:58) göre giriş bölümünde yer alması gereken sorular araştırma konusu ile doğrudan ilgili ve kolay cevaplanabilir türde olmalıdır. Cevaplayıcılardan yorum gerektirmeyen somut fikirler istenmelidir. Bu nedenle ilk 5 soru katılımcıların demografik bilgilerini edinmeye yönelik sorulardan oluşturulmuştur. Bu demografik sorular, cevaplayıcıların özellikleri ve geçmişleri ile ilgili bilgi toplamak amacıyla kullanılır (Baş, 2010:58). Daha sonraki sorular ise katılımcıların terminoloji yönelimlerini ölçmeye yönelik açık uçlu (Teddlie ve Tashakkori, 2015:276) ve Likert tipi (Teddlie ve Tashakkori, 2015:277) olarak adlandırılan ve katılımcıların ilgilenilen bir konuya yönelik birçok maddeyi kabul edip etmeme düzeyini ölçen sorular içermektedir. Ayrıca anket uygulamasına dahil edilen sorular arasında birbiri ile ilişkili olma ihtimali olan soruların incelenmesi amaçlanmıştır.

Baş (2010:57)'a göre posta anketleri cevaplayıcıların en fazla 20 dakikada doldurabileceği uzunlukta olmalıdır. Bu çalışmada kullanılan anketin cevaplanma süresi de en fazla 10 dakika olarak öngörülmüş ve giriş sayfasında anketin konusuna, amacına ve işlevine yönelik bir sunuş mektubu eklenmiştir. Sunuş mektubunda ayrıca ankette bulunan soru sayısına, cevaplandırma için gerek duyulan süreye ve kısaca soru tiplerine de değinilmiştir. Anket hazırlandıktan sonra Sakarya Üniversitesi Rektörlüğüne başvuru yapılarak etik kurul onayı (EK-4) alınmıştır. Katılımcılara gönderilen e-postalarda da etik kurul onayı ek olarak gönderilmiştir.

Bu tez ile Türkçe kavramlara yönelik terimler tespit edilmeye çalışıldığı için anket soruları Türkçe olarak hazırlanmıştır. Anket soruları özgün olarak tez yazarı tarafından hazırlanmış ve alanda uzman öğretim elemanları ile yapılan fikir alışverişleri ile de son şeklini almıştır. Daha sonra anket bir öğretim elemanına pilot olarak uygulanıp soruların anlaşılabilirlik düzeyi ve konu ile olan ilgileri ölçülmüştür. Baş (2010:77)'a göre de bir anketin uygulama öncesinde iki aşamalı olarak denenmesi önemlidir: Birinci aşama uzman görüşlerine baş vurup gözden kaçma ihtimali olan noktaları ortadan kaldırmak, ikinci aşama ise hedef kitle ile benzer özellik gösteren kişilere anketi uygulamak ve soru işareti oluşturabilecek ve yanlış anlaşılmalara sebep olabilecek hususları tespit etmektir. Bu bağlamda, çalışmada kullanılan anketin hazırlanması ve ön uygulaması aşamasında güvenilirlik ve geçerliliği için önlemler alınmıştır.

Anket *Surveyey* isimli çevrimiçi anket hazırlamaya ve uygulamaya elverişli bir internet sitesi üzerinde oluşturulmuştur. Çevrimiçi anketlerin veri toplama ve analiz aşamasında diğer veri toplama yöntemlerine kıyasla özellikle uzak mesafelerdeki hedef kitleye ulaşabilmede daha avantajlı oldukları görülmektedir. Bu nedenle daha kısa sürede daha çok katılımcıya ulaşabilmek için çevrimiçi anket yöntemine başvurulmuştur.

Anketin hedef kitlesi çeviri bölümlerinde görev yapmakta olan akademisyenler olduğundan öncelikli olarak 2016 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu taranarak çeviri, çeviribilim ve mütercim-tercümanlık bölüm isimleri ile kılavuzda yer alan üniversiteler tespit edilmiştir. Daha sonra bu üniversitelerin internet siteleri incelenmiş, görev yapmakta olan 236 akademisyen tespit edilmiş, akademik kadro listelerinden de e-posta adreslerine ulaşılmıştır. Elde edilen e-posta hesaplarına, kişiye özel olarak, her bir öğretim elemanının adına hitaben yazılmış bir e-posta ile anketin yer aldığı internet bağlantısı iletilmiştir. Anket 29 Nisan 2018 – 23 Temmuz 2018 tarihleri arasında yayında kalmış, bu süre içerisinde öğretim elemanlarına ikişer kez hatırlatma e-postası gönderilmiştir. Süreç sonunda 41 öğretim elemanı ankete katılmıştır. Eksik ya da hatalı cevaplanan 2 adet anket değerlendirme dışı bırakılmıştır ve toplamda 39 öğretim elemanından oluşan bir katılımcı grubu ile analize tabi tutulacak veri seti oluşturulmuştur.

3.4. Analiz Yöntemi

Çevrimiçi anket uygulaması olması sebebiyle anketten elde edilecek verilerin toplanması yine aynı internet sitesi üzerinden sağlanmıştır. Sistem analize tabi tutulacak veriyi Microsoft Office programlarından biri olan Excel ile uyumlu bir formatta sunmuştur. Elde edilen veri Excel programına aktarıldıktan sonra eksik ya da hatalı cevap kontrolü yapılmıştır. Tüm cevapların incelenmesinin ardından 39 öğretim elemanın anket sorularına verdiği cevapların geçerli olduğu tespit edilmiş ve değerlendirme verisi olarak kaydedilmiştir.

Daha sonra bu veriler istatistiksel analizler yapmayı sağlayan SPSS 24.0 programına aktarılmıştır. Programa veriler girildikten sonra betimsel analiz yöntemi olarak, öncelikle anket sorularına verilen yanıtların yüzde ve frekansları alınmış ve bu şekilde veriler tablolaştırılmıştır. Daha sonra katılımcıların eğitim alt yapıları üzerinden bir karşılaştırma elde edebilmek üzere yine betimsel analiz yöntemlerinden biri olan çapraz tablo yöntemi ile elde edilen veriler tablolaştırılmıştır.

Program üzerinden gerçekleştirilen istatistiksel analizin ardından elde edilen bulgular tablo haline getirilerek araştırma sonuçları ve tartışma bölümünde sunulmuş, her bir tablo değerlendirilerek araştırma soruları cevaplanmıştır. Ayrıca bu analizler, terminoloji kriterleri ile de kıyaslanmak üzere değerlendirilmiştir.

3.5. Terim Oluşturma Kriterleri

Yukarıda bahsedilen nicel analizlerin yanı sıra, araştırma sorularının cevaplanması ve araştırma hedeflerine ulaşılması için tercih edilen ve literatürde önerilen terimler, terim yapma kriterlerine göre ayrıca bir nitel incelemeye de tabi tutulmuştur. Bu bölümde, bu doğrultuda yapılan incelemede kullanılan kriterlerin belirlenmesi ile ilgili detaylı bilgi sunulmuştur.

Türkçe literatürde çeviri alanını, alt alanları, eylem ve meslek adlarını ifade etmek için kullanılan terimler incelendiğinde farklılıklar görülmektedir. Bu terimlerden hareketle

oluşturulan anketin analizi yapılırken aynı zamanda bu terimlerin terminoloji kriterleri açısından bir değerlendirmesi de sunulmuştur. Bu değerlendirmeyi yaparken tezin ikinci bölümünde yer alan literatür taramasında da bahsedilmiş olan bazı terminoloji kriterleri esas alınmıştır (Daha detaylı kriter incelemesi için tezin 2.2. numaralı başlığı incelenebilir). Değerlendirme esnasında kullanılan kriterler şunlardır:

- Bir kavramı ifade etmek için tek bir terim kullanılmalı ya da bir terim sadece bir kavramı ifade etmelidir.
- Terimler mümkün olduğunca kısa (mümkünse tek kelime), açık, net, keskin ve anlamları belirgin olmalıdır.
- Terimler anadilde oluşturulmalıdır.
- Terim yaparken gerekli olanlar, uygun bir kök veya gövde ile bunlara eklenecek yapım ekleridir ve bu ekler uydurma olamazlar.
- Terimlerde kök ve gövdeler canlı, ekler işlek olmalıdır.
- Terim türetmek yabancı dillerden sözcükleri ana dile çevirmek değil, onları ana dilde kısa ve en kapsamlı biçimde ifade edebilmektir.
- Tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olarak üretilen terimler tamlama olmamalı, tek kelime ile karşılık bulmaya çalışılmalıdır. Bunu yaparken de o yabancı terime yapıcı benzememesine dikkat edilmelidir.
- Oluşturulan terimler, yeni terimler türetmeye elverişli olmalıdır.
- Türkçedeki eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer verilmelidir.

Ayrıca terim oluşturma yöntemlerinden en çok bahsedilen yöntemler arasında yer alan yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme ve kelime birleştirme yoluyla terim türetme yöntemleri kriter olarak belirlenmiş ve buna göre literatürde geçen ve anket sonuçlarında yer alan terimler bir analize tabi tutulmuş ve tez içerisinde uygun yerlere konuşlandırılmıştır.

BÖLÜM 4: ARAŞTIRMA SONUÇLARI ve TARTIŞMA

Bu bölümde tezin veri toplama yöntemi olarak kullanılan anket uygulamasının sonuçları, bu sonuçlar doğrultusunda yapılan terminoloji değerlendirmesi ve son olarak da elde edilen tüm bu bulgular ışığında tartışmaları sunulacaktır. Araştırmanın bu kısmında, anket sorularına verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıkları gösterilmekte olup elde edilen veriler doğrultusunda anket soruları gruplanarak değerlendirilmiştir. Ayrıca her bir soru grubu sonucu elde edilen terimler, yöntem bölümünün 3.5. Terim Oluşturma Kriterleri başlığı altında kararlaştırılmış olan kriterler doğrultusunda değerlendirilmiş ve literatür taraması ışığında yorum ve tartışması ile birlikte sunulmuştur.

4.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcıların demografik bilgilerini incelemek amacıyla Tablo 4'te yer alan veriler incelenebilir. Tablo 4, ankete katılan öğretim elemanları hakkında demografik bilgiler edinmeyi amaçlayan ilk dört sorunun analizini sunmaktadır.

Ankete katılan öğretim elemanlarının demografik bilgileri incelendiğinde katılımcıların %2,6'sı 20-29 yaş aralığında, %33,3'ü 30-39 yaş aralığında, %28,2'si 40-49 yaş aralığında ve %35,9'u 50 yaş ve üzerinde yer almaktadır.

Katılımcıların eğitim geçmişi verileri ele alındığında, katılımcıların %20,5'inin çeviri bölümlerinden, %46,2'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %30,8'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %2,6'sının da diğer bölümlerden lisans mezunu oldukları görülmektedir. Lisansüstü eğitim geçmişlerine bakıldığında, 4 katılımcının yüksek lisans eğitimi bilgilerini boş bıraktığı görülürken, tüm katılımcıların %23'ünün çeviri bölümlerinden, %43,5'inin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %20,5'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %2,5'inin de diğer bölümlerden yüksek lisans mezunu oldukları görülmektedir. Ayrıca, katılımcıların %33,3'ü çeviri bölümlerinde, %51,3'ü dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinde, %10,3'ü yabancı dil eğitimi bölümlerinde ve %5,1'i de diğer bölümlerde doktora derecesine sahiptirler.

Tablo 4
Demografik Bilgiler

		Frekans	Yüzde
1- Yaş	50 yaş ve üzeri	14	35.9
	40-49 yaş aralığı	11	28.2
	30-39 yaş aralığı	13	33.3
	20-29 yaş aralığı	1	2.6
	Toplam	39	100.0
2- Lisans Mezuniyet	Diğer Bölümler	1	2.6
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	12	30.8
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	18	46.2
	Çeviri Bölümleri	8	20.5
	Toplam	39	100.0
3- Yüksek Lisans Mezuniyet	Diğer Bölümler	1	2.5
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	8	20.5
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	17	43.5
	Çeviri Bölümleri	9	23.0
	Eksik	4	10.2
	Toplam	39	100.0
4- Doktora Mezuniyet	Diğer Bölümler	2	5.1
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	4	10.3
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	20	51.3
	Çeviri Bölümleri	13	33.3
	Toplam	39	100.0
5- Mesleki Deneyim	16 yıl ve üzeri	17	43.6
	11-15 yıl aralığı	8	20.5
	6-10 yıl aralığı	4	10.3
	1-5 yıl aralığı	10	25.6
	Toplam	39	100.0

Katılımcıların mesleki deneyim süreleri incelendiğinde, katılımcıların %25,6'sının 1-5 yıl aralığında, %10,3'ünün 6-10 yıl aralığında, %20,5'inin 11-15 yıl aralığında ve %43,6'sının 16 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahip oldukları görülmektedir.

Demografik bilgiler incelendiğinde, anket katılan öğretim elemanlarının büyük bir çoğunluğunun 30-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir (%61,5). Öte yandan 50 yaş üstü katılımcıların (%35,9) da 30 yaş altı katılımcılara (%2,6) oranla azımsanamayacak sayıda oldukları görülmektedir. İstatistiki olarak genelde 30-50 yaş aralığındaki akademisyenlerin ankete katılımının fazla olduğu yorumunu yapmanın yanı sıra, ülkemizde çeviri bölümlerinde görev yapmakta olan akademisyenlerin de görece genç bir nüfusu temsil ettiği yorumunda bulunulabilir. Mesleki deneyim süreleri incelendiğinde de, yaş aralığına paralel şekilde, 1-15 yıl arası deneyim süresine sahip akademisyenlerin (%56,4) 16 yıl ve üzeri deneyim süresine sahip akademisyenlerden (%43,6) fazla olduğu görülmektedir.

Demografik bilgiler incelendiğinde göze çarpan önemli noktalardan biri akademisyenlerin mezun oldukları bölüm türleridir. Çeviri bölümlerinde görev yapmakta olan ve ankete katılım gösteren akademisyenlerin %20,5'i lisans, %25,7'si yüksek lisans, %33,3'ü de doktora eğitimlerini çeviri alanlarında tamamlamışlardır.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda ülkemiz çeviri bölümlerinde görev yapmakta olan akademisyenlerin büyük bir çoğunluğunun (lisans düzeyinde %79,5'inin, yüksek lisans düzeyinde %74,3'ünün ve doktora düzeyinde %66,7'sinin) çeviri bölümleri haricindeki bölümlerde eğitim aldıkları görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu genç akademisyenlerden oluşmasına rağmen mezun oldukları bölümler arasında çeviri bölümlerinin oranının oldukça az olduğu görülmektedir. Oysaki çalışmanın 1.2.2. ve 1.2.3. bölümlerinde de değinildiği üzere ülkemizde çeviri eğitiminin 1982 yılından itibaren lisans düzeyinde, 1990'lı yıllardan itibaren de lisansüstü düzeyinde faaliyet göstermeye başladığı tespit edilmiştir. Katılımcıların alanda uzmanlaşma oranlarının düşük olmasının terim tercihlerine yönelik sorulara verecekleri cevaplara yansıtacağı öngörülmektedir.

Katılımcıların çalıştıkları kurumlara ilişkin bilgileri incelemek üzere Tablo 5'e bakıldığında, 2016-ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'nda yer alan 32 çeviri programının 23'ünden ankete katılım sağlandığı görülmektedir. Kılavuzda (EK-2) yer alan program adları incelendiğinde, sadece Boğaziçi Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesinde yer alan program adlarının "Çeviribilim" olarak geçtiği, geri kalan 29 üniversitedeki program adlarının ise "Mütercim-Tercümanlık" olarak yer aldığı görülmektedir. "Çeviribilim" adı ile eğitim veren kurumlarda görev yapmakta olan sadece iki akademisyen ankete katılmıştır.

Tablo 5
Katılımcıların Çalıştıkları Kurumlar

		Frekans	Yüzde
Çalışılan Kurum	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	3	7.7
	Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	1	2.6
	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	1	2.6
	Boğaziçi Üniversitesi	1	2.6
	Çankaya Üniversitesi	1	2.6
	Cumhuriyet Üniversitesi	1	2.6
	Dokuz Eylül Üniversitesi	2	5.1
	Ege Üniversitesi	1	2.6
	Hacettepe Üniversitesi	2	5.1
	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	2	5.1
	İstanbul Arel Üniversitesi	1	2.6
	İstanbul Aydın Üniversitesi	1	2.6
	İstanbul Üniversitesi	2	5.1
	İzmir Ekonomi Üniversitesi	2	5.1
	Kırıkkale Üniversitesi	3	7.7
	Marmara Üniversitesi	1	2.6
	Mersin Üniversitesi	1	2.6
	Okan Üniversitesi	2	5.1
	Sakarya Üniversitesi	1	2.6
	Siirt Üniversitesi	3	7.7
	Trakya Üniversitesi	3	7.7
	Yeni Yüzyıl Üniversitesi	1	2.6
	Yıldız Teknik Üniversitesi	3	7.7
	Toplam	39	100.0

4.2. Alanın Adlandırılması

Çeviri alanını ifade etmek için kullanılan terimler üzerine yapılmış, Ersoy (2011), Ersoy (2012) ve Köktürk, Odacıoğlu ve Uysal (2014) gibi bir takım çalışmalarda değinilen adlandırmaların çeviribilim, mütercim-tercümanlık, çeviri çalışmaları, çeviri araştırmaları ve translatoloji olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda tespit edilmiş olan bu ifadelerden hareketle çeviri alanında görev yapmakta olan akademisyenlerin, alanın adlandırılmasına bakışlarını belirlemek ve terim tercihlerini tespit etmek amacıyla anket çalışmasında bir takım sorulara yer verilmiştir. Akademisyenlere öncelikle parçası / üyesi oldukları alanı adlandırmalarının istendiği açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. Daha sonra anketin ilerleyen sorularında yer alan Likert ölçekli bir soru ile literatürde de geçtiği belirtilen çeviribilim, mütercim-tercümanlık, çeviri çalışmaları, çeviri araştırmaları ve translatoloji ifadelerini alan adı olarak tercih etme düzeylerini belirtmeleri istenmiştir.

Ankete katılan katılımcıların eğitim geçmişleri ve terim tercihleri, çalıştıkları bölüm türleri ve terim tercihleri arasında bir anlamlı bir ilişki kurmanın katılımcıların sayısının yeterli olmayışı, mezun olunan okul türlerindeki dağılımın eşit olmayışı, ülkemizde sadece üç üniversitede bölüm adının çeviribilim oluşu ve bu üniversitelerden katılımın iki adet katılımcı ile sınırlı kalması gibi nedenlerle mümkün olmadığı görülmüştür. Bu nedenle sorulara verilen cevaplara göre katılımcıların eğitim geçmişleri ilişki analizi olarak değil, sayısal veriler olarak sunulacaktır.

Bu bölümde, akademisyenlerin bahsi geçen sorulara verdikleri cevaplar incelenecek, en sık tercih edilen terimlerin terminoloji kriterleri açısından değerlendirmesi yapılacak ve elde edilen bulguların literatür ile karşılaştırması yapılarak bir tartışma sunulacaktır.

4.2.1. Akademisyenlerin Alan Adlandırmaları

Akademisyenlerin alan adlandırması için sorulan açık uçlu soruya verdikleri yanıtları incelemek üzere Tablo 6'ya bakılabilir.

Tablo 6
Alan Adlandırma

		Frekans	Yüzde
7- Parçası / Üyesi olduğunuz bu ALANI hangi isimle ifade ediyorsunuz?	Çeviribilim	16	41.0
	Mütercim - Tercümanlık	7	17.9
	Akademisyenlik	5	12.8
	Üniversite	2	5.1
	Dilbilim	2	5.1
	Yabancı Diller	1	2.6
	Tercümanlık	1	2.6
	Sosyal Bilim	1	2.6
	Eğitim ve Araştırma	1	2.6
	Edebiyat	1	2.6
	Dillerarası iletişim	1	2.6
	Çeviri	1	2.6
	Toplam	39	100.0

Katılımcıların parçası / üyesi oldukları alanı adlandırmalarının istendiği açık uçlu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde en çok tercih edilen ifadenin %41.0 ile çeviribilim olduğu görülmektedir. Çeviribilimi sırasıyla, %17.9 oranındaki mütercim-tercümanlık ve %12.8 oranındaki akademisyenlik ifadeleri takip etmektedir. Üniversite ve dilbilim ifadelerinin %5.1 ile eşit orana sahip oldukları görülürken, geriye kalan ifadelerin de %2.6'şar oranında tercih edildikleri görülmektedir. Burada dikkat çeken nokta, literatürde karşımıza çıkan, çeviribilim, mütercim-tercümanlık, çeviri çalışmaları, çeviri araştırmaları ve translatoloji terimlerinden yalnızca çeviribilim ve mütercim-tercümanlık ifadelerinin sonuçlarda kendine yer bulmasıdır. Katılımcıların alan adını ifade etmek için en çok tercih ettikleri ilk üç terim arasında akademisyenlik ifadesinin de yer alması çalışmanın başlangıcında öngörülmemiştir.

Alan adlandırmasında sırasıyla en çok tercih edilen *çeviribilim*, *mütercim-tercümanlık* ve *akademisyenlik* cevaplarını verenlerin lisans mezuniyet bilgilerini incelemek üzere Tablo 7'ye bakılabilir.

Tablo 7
Alan Adlandırması – Lisans Mezuniyet Bilgisi

			Çeviribilim	Mütercim - Tercümanlık	Akademisyenlik	Diğer	Toplam
Lisans	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	5	1	0	2	8
		mezunları içinde yüzde	62.5	12.5	0.0	25.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	31.3	14.3	0.0	100.0	20.5
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	6	4	3	5	18
		mezunları içinde yüzde	33.3	22.2	16.7	27.8	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	37.5	57.1	60.0	55.6	46.2
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	5	1	2	4	12
		mezunları içinde yüzde	41.7	8.3	16.7	33.3	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	31.3	14.3	40.0	44.4	30.8
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	0	1	0	0	1
		mezunları içinde yüzde	0.0	100.0	0.0	0.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	0.0	14.3	0.0	0.0	2.6

Tablo 7 incelendiğinde, çeviri bölümleri lisans mezunlarının %62.5'i parçası / üyesi olduğu alanı çeviribilim olarak adlandırırken, %12.5'i mütercim-tercümanlık ifadesini tercih etmiştir. Çeviri bölümleri lisans mezunlarının hiç biri akademisyenlik ifadesini tercih etmemiştir.

Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümleri lisans mezunlarının %33.3'ü parçası / üyesi olduğu alanı çeviribilim olarak adlandırırken, %22'si mütercim-tercümanlık ve %16.7'si akademisyenlik ifadesini tercih etmiştir.

Yabancı dil eğitimi bölümleri lisans mezunlarının %41.7'si parçası / üyesi olduğu alanı çeviribilim olarak adlandırırken, %8.3'ü mütercim-tercümanlık ve %16.7'si akademisyenlik ifadesini tercih etmiştir. Son olarak, diğer bölümlerin lisans mezunlarının tamamı (%100) parçası/ üyesi olduğu alanı mütercim-tercümanlık olarak adlandırmayı tercih etmiştir.

Öte yandan, tablo bir başka açıdan yorumlandığında, parçası / üyesi olduğu alanı çeviribilim olarak tanımlayan katılımcıların %31.3'ü çeviri bölümlerinden lisans mezunu iken, %37.5'i dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %31.3'ü yabancı dil

eğitimi bölümlerinden lisans mezunu oldukları görülmektedir. Çeviribilim ifadesini tercih edenler arasında diğer bölümlerden lisans mezunu katılımcı bulunmamaktadır.

Alanı mütercim-tercümanlık olarak ifade eden katılımcıların %14.3'ünün çeviri bölümlerinden, %57.1'inin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu oldukları görülmektedir. Mütercim-tercümanlık ifadesini tercih eden yabancı dil eğitimi ve diğer bölüm mezunu katılımcıların oranının ise her iki kategoride %14.3 olduğu görülmektedir. En çok tercih edilen üçüncü ifade olan akademisyenlik ifadesini tercih eden katılımcıların %60'ını dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcılar oluştururken kalan %40'luk oranı ise yabancı dil eğitimi bölümleri lisans mezunu katılımcıların tamamladığı görülmektedir. Bu ifadeyi tercih eden çeviri ve diğer bölüm lisans mezunu katılımcı bulunmamaktadır. Alan adlandırmasında sırasıyla en çok tercih edilen *çeviribilim*, *mütercim-tercümanlık* ve *akademisyenlik* cevaplarını katılımcıların doktora mezuniyet bilgilerini ve çeviri alanında uzmanlaşmanın terim birliğine fayda sağlama ihtimalini incelemek üzere Tablo 8'e bakılabilir.

Tablo 8
Alan Adlandırması – Doktora Mezuniyet Bilgisi

			Çeviribilim	Mütercim - Tercümanlık	Akademisyenlik	Diğer	Toplam
Lisans	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	9	1	1	2	13
		mezunları içinde yüzde	69.2	7.7	7.7	15.4	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	56.3	14.3	20.0	18.2	33.3
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	6	3	3	8	20
		mezunları içinde yüzde	30	15	15.0	40	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	37.5	42.9	60.0	72.3	51.3
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	0	3	0	1	4
		mezunları içinde yüzde	0.0	75	0.0	25	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	0.0	42.9	0.0	9	10.3
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	1	0	1	0	2
		mezunları içinde yüzde	50.0	0.0	50.0	0.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	6.3	0.0	20.0	0.0	5.1

Tablo 8 incelendiğinde, çeviri bölümleri doktora mezunlarının %69.2'si parçası / üyesi olduğu alanı çeviribilim olarak adlandırırken, bu bölümlerden doktora derecesine sahip diğer katılımcılar ise %7.7'şerlik oranlarla mütercim-tercümanlık ve akademisyenlik ifadelerini tercih etmişlerdir. Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümleri doktora mezunlarının %30'u parçası/ üyesi olduğu alanı çeviribilim olarak adlandırırken, bu bölümlerden doktora derecesi sahibi diğer katılımcılar ise %15'erlik oranlarla mütercim-tercümanlık ve akademisyenlik ifadelerini tercih etmiştir. Yabancı dil eğitimi bölümleri doktora mezunlarının %75'i parçası / üyesi olduğu alanı mütercim-tercümanlık olarak adlandırırken, aralarında çeviribilim ve akademisyenlik ifadelerini tercih eden bulunmamaktadır. Son olarak diğer bölümlerin doktora mezunlarının %50'si parçası/ üyesi olduğu alanı çeviribilim olarak adlandırmayı tercih ettiği görülürken diğer %50'sinin akademisyenlik ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Diğer bölümlerden doktora derecesine sahip katılımcılar arasında alan adı olarak mütercim-tercümanlık ifadesini tercih eden katılımcı bulunmamaktadır.

Öte yandan tablo bir başka açıdan yorumlandığında, parçası / üyesi olduğu alanı çeviribilim olarak tanımlayan katılımcıların %56.3'ü çeviri bölümlerinden doktora mezunu iken, %37.5'inin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir. Çeviribilim ifadesini tercih edenler arasında diğer bölümlerin doktora mezunlarının oranının %6.3 olduğu görülmektedir. Çeviribilim ifadesini tercih edenler arasında yabancı dil eğitimi bölümlerinde doktora derecesine sahip katılımcı bulunmamaktadır.

Alanı mütercim-tercümanlık olarak ifade eden katılımcıların %14.3'ünün çeviri bölümlerinden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir. Mütercim-Tercümanlık ifadesini tercih eden katılımcıların %42.9'arlık oranlarla dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden ve yabancı dil eğitimi bölümlerinden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir.

En çok tercih edilen üçüncü ifade olan akademisyenlik ifadesini tercih eden katılımcıların %20'sini çeviri bölümlerinden, %60'ını dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora mezunu olan katılımcılar oluştururken kalan %20'lik oranı ise diğer bölümlerden doktora mezunu katılımcıların tamamladığı görülmektedir. Bu ifadeyi tercih edenler

arasında yabancı dil eğitimi bölümlerinden doktora derecesine sahip katılımcı bulunmamaktadır.

Ayrıca katılımcıların tercihleri lisans mezuniyet ve doktora mezuniyet bilgileri doğrultusunda incelendiğinde, çeviri alanında uzmanlaşma oranının artmasının en çok tercih edilen terimlere yönelimi arttırdığı, farklı ifadeleri tercih etme eğiliminin azaldığı görülmektedir. Buradan yola çıkılarak alanda uzmanlaşmanın terimsel uzlaşısı sağlayabileceği çıkarımı yapılabilir.

Katılımcılara alan adlandırması amacıyla sorulan bir diğer soru tipi ise Likert ölçekli bir soru tipi olmuştur. Bu soru ile katılımcılara bir görsel verilerek, görseldeki eylemler üzerine akademik çalışmalar yapan bir akademisyenin çalışma alanını ifade etmek üzere bir takım terimleri kullanma düzeylerini işaretlemeleri istenmiş. Bu terimler, yine daha önce belirtildiği üzere literatürde bahsi geçen çeviribilim, mütercim-tercümanlık, çeviri çalışmaları, çeviri araştırmaları ve translatolojiden oluşmaktadır.

Görsel 1

Akademisyenin Çalışma Alanı

Kaynak: Google Görseller

Katılımcıların verilen görseli (Görsel 1) adlandırmak için sunulan seçenekleri kullanma olasılıklarını değerlendirdikleri Likert ölçekli soruya verdikleri cevapları incelemek için Tablo 9'a bakılabilir.

Tablo 9
Akademisyenin Çalışma Alanı

		Kesinlikle Kullanmam		Kullanmam		Kararsızım		Kullanırım		Kesinlikle Kullanırım		Toplam	
		Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Ort.
15- Görseldeki eylemler üzerine akademik çalışmalar yapan bir AKADEMİSYENİN ÇALIŞMA ALANINI ifade etmek için aşağıdaki seçenekleri kullanma olasılığınızı değerlendiriniz.	Çeviribilim	1	2.6	1	2.6	1	2.6	9	23.1	27	69.2	39	4.54
	Mütercim-Tercümanlık	1	2.6	4	10.3	2	5.1	13	33.3	19	48.7	39	4.15
	Çeviri Çalışmaları	4	10.3	5	12.8	6	15.4	17	43.6	7	17.9	39	3.46
	Çeviri Araştırmaları	4	10.3	9	23.1	4	10.3	16	41.0	6	15.4	39	3.28
	Translatoloji	20	51.3	9	23.1	4	10.3	3	7.7	3	7.7	39	1.97

Katılımcıların görseldeki eylemler üzerine akademik çalışmalar yapan bir akademisyenin çalışma alanını ifade etmek için Likert ölçekli soru üzerinden tercih ettikleri terimler incelendiğinde, katılımcıların %69.2'sinin çeviribilim terimini, %48.7'sinin mütercim-tercümanlık terimini, %17.9'unun çeviri çalışmaları terimini, %15,4'ünün çeviri araştırmaları terimini ve %7.7'sinin de translatoloji terimini kesinlikle kullanım ölçeğinde işaretledikleri görülmektedir.

Katılımcıların terimleri tercih etme olasılıklarında olumlu tutum sergiledikleri bir diğer ölçek ise kullanım düzeyinde verdikleri cevaplardır. Buradan hareketle katılımcıların olumlu tutum sergiledikleri kullanım ve kesinlikle kullanım düzeyinde işaretledikleri seçeneklerin yüzdelik oranları toplandığında çeviribilim ifadesi %92.3, mütercim-tercümanlık ifadesi %82 ve çeviri çalışmaları ifadesi %61.5 oranlarıyla sırasıyla en çok tercih edilen üç ifade olarak görülmektedir. Ayrıca derecelendirme sıralamasında 1-kesinlikle kullanmam ve 5- kesinlikle kullanım tercihi olacak şekilde alınan tercih ortalamasına bakıldığında ise, 5 üzerinden 4.54 ortalama ile çeviribilim ifadesinin ilk sırada, 1.97 ortalama ile de translatoloji ifadesinin son sırada yer aldığı görülmektedir.

“Kullanırım” ya da “Kesinlikle Kullanırım” cevaplarını seçen katılımcıların lisans mezuniyet bilgileri incelenmek istendiğinde Tablo 10’a bakılabilir.

Tablo 10
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım – Lisans Mezuniyet Bilgisi

Lisans		Çeviri Bölümleri		Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri		Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri		Diğer Bölümler		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekn	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
		8	20.5	18	46.1	12	30.7	1	2.5	39	100.0
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım	Çeviribilim	8	22.2	15	41.6	12	33.3	1	2.7	36	92.3
	Mütercim-Tercümanlık	6	18.7	14	43.7	11	34.3	1	3.1	32	82.0
	Çeviri Çalışmaları	4	16.6	10	41.6	9	37.5	1	4.1	24	61.5
	Çeviri Araştırmaları	4	18.1	9	40.9	8	36.3	1	4.5	22	56.4
	Translatoloji	0	0.0	3	50.0	3	50.0	0	0.0	6	15.4

Ankette sunulan seçenekleri “Kullanırım” ya da “Kesinlikle Kullanırım” düzeyinde tercih eden akademisyenlerin lisans mezuniyet bilgileri dikkate alındığında, en çok tercih edilen seçeneklerin sırasıyla çeviribilim, mütercim-tercümanlık ve çeviri çalışmaları olduğu görülmektedir. Tablo 10’da yer alan verilere göre, katılımcıların %92.3 ünün (39 katılımcıdan 36’sı) çeviribilim terimini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde işaretledikleri görülmektedir. Çeviribilim terimini tercih eden katılımcıların lisans eğitim geçmişlerine bakıldığında, çeviri bölümü lisans mezunlarının oranı %22.2, dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümü lisans mezunlarının oranı %41,6, yabancı dil eğitimi bölümü lisans mezunlarının %33.3, diğer bölüm lisans mezunlarının ise %2,7 olduğu görülmektedir.

Lisans mezuniyet bilgileri üzerinden oluşturulmuş bu tabloya göre mütercim-tercümanlık ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde işaretlemiş olan akademisyenlerin oranı ise %82. Bu ifadeyi tercih eden katılımcıların %18.7’sinin çeviri

bölümlerinden, %43.7'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %34.3'ünün yabancı dil eğitimi bölümlerinden, %3.1'inin diğer bölümlerden lisans mezunu oldukları görülmektedir. Yine aynı tabloya göre çeviri çalışmaları ifadesini “Kullanırım” ya da “Kesinlikle Kullanırım” düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların oranı ise %61.5. çeviri çalışmaları ifadesini tercih eden katılımcıların %16.6'sı çeviri bölümlerinden, %41.6'sı dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %37.5'i yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve kalan %4.1'i ise diğer bölümlerden lisans mezunudur. Bu tabloda dikkat çeken önemli bir nokta ise 8 çeviri bölümü lisans mezunu katılımcının 8'inin de alan adı olarak çeviribilim demeyi tercih etmiş olmasıdır. Benzer şekilde 12 yabancı dil eğitimi bölümü lisans mezunu katılımcının 12'sinin de Çeviribilim'i alan adı olarak tercih etmiş oldukları görülmektedir. Tabloda dikkat çeken bir diğer nokta ise diğer bölümlerden lisans mezunu 1 katılımcının translatoloji ifadesi haricindeki tüm ifadeleri kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde seçmiş olmasıdır.

Katılımcıların görseldeki (Görsel 1) eylemlerin tamamını ifade etmek üzere verilen terimleri kullanma olasılıklarını değerlendirdikleri soru tipine verdikleri kullanırım ya da kesinlikle kullanırım cevapları ve bu cevapları veren katılımcıların doktora mezuniyet bilgileri incelenmek üzere Tablo 11'e bakılabilir.

Tablo 11
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım – Doktora Mezuniyet Bilgisi

Doktora		Çeviri Bölümleri		Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri		Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri		Diğer Bölümler		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Freka	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
		13	33.3	20	51.2	4	10.2	2	5.1	39	100.0
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım	Çeviribilim	13	36.11	17	47.2	4	11.1	2	5.5	36	92.3
	Mütercim-Tercümanlık	10	31.2	16	50.0	4	12.5	2	6.2	32	82.0
	Çeviri Çalışmaları	6	25	13	54.1	4	16.6	1	4.1	24	61.5
	Çeviri Araştırmaları	6	27.2	11	50.0	4	18.1	1	4.5	22	56.4
	Translatoloji	1	16.6	3	50.0	2	33.3	0	0.0	6	15.4

Doktora mezuniyet bilgileri dikkate alındığında, en çok tercih edilen seçeneklerin sırasıyla çeviribilim, mütercim-tercümanlık ve çeviri çalışmaları olduğu görülmektedir. Doktora mezuniyet bilgisi verilmiş olan katılımcıların %92.3 ü (39 katılımcıdan 36'sı) çeviribilim terimini “Kullanırım” ya da “Kesinlikle Kullanırım” düzeyinde işaretlemiştir. Çeviribilim terimini tercih eden katılımcıların doktora eğitim geçmişlerine bakıldığında, çeviri bölümü mezunlarının oranı %36.11, dilbilim bölümü mezunlarının oranı %47.2, yabancı dil eğitimi bölümü mezunlarının %11.1, diğer bölüm mezunlarının ise %5.5 olduğu görülmektedir.

Görselde verilen akademik çalışma alanını ifade etmek üzere mütercim-tercümanlık seçeneğini “Kullanırım” ya da “Kesinlikle Kullanırım” düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların doktora mezuniyet bilgileri dikkate alınarak oluşturulmuş bu tabloya göre oranı %82'dir. Mütercim-tercümanlık ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların %31.2'si çeviri bölümlerinden, %50'si dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %12.5'i yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %6.2'si ise diğer bölümlerden doktora derecesine sahiptir.

Çeviri çalışmalarını “Kullanırım” ya da “Kesinlikle Kullanırım” düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların doktora mezunları arasındaki oranının %61.5 olduğu görülmektedir. Bu ifadeyi tercih etmiş olan katılımcıların ise %25'inin çeviri bölümlerinden, %54.1'inin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %16.6'sının yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %4.1'inin diğer bölümlerden doktora derecesine sahip katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Burada dikkat çeken önemli bir nokta ise 13 çeviri bölümü doktora mezunu katılımcının 13'ünün de alan adı olarak çeviribilim demeyi tercih etmiş olmasıdır. Benzer şekilde, diğer bölümlerden doktora mezunu 2 katılımcının 2'si de çeviribilim ve mütercim-tercümanlık alan adlarını “Kullanırım” ya da “Kesinlikle Kullanırım” düzeyinde tercih etmiştir. Ancak diğer bölümlerin doktora mezunları arasında translatoloji terimini tercih eden katılımcı bulunmamaktadır. Tabloda dikkat çeken bir diğer nokta ise, 4 yabancı dil eğitimi bölümü mezunu katılımcının 4'ünün de çeviribilim, mütercim-tercümanlık, çeviri çalışmaları ve çeviri araştırmaları seçeneklerini alan adı olarak tercih etmiş olmalarıdır.

Ayrıca lisans mezuniyet ve doktora mezuniyet bilgilerinin yer aldığı tablolar karşılaştırıldığında çeviri alanında uzmanlaşma oranı arttıkça en sık tercih edilen ifadelerle yönelimin de arttığı görülmektedir ve bunun da beraberinde terimsel bir birlik ve uzlaşma getirilebileceği düşünülmektedir.

4.2.2. Alan Adlarının Terminolojik Değerlendirmesi

Açık uçlu ve Likert ölçekli sorulardan elde edilen verilere bakıldığında, katılımcıların alan adını ifade etmek üzere tercih ettikleri ilk üç terim sıralamasında 4 farklı ifade karşımıza çıkmaktadır. Bu terimler çeviribilim, mütercim-tercümanlık, akademisyenlik ve çeviri çalışmalarıdır. Akademisyenlik ifadesi, katılımcılara sorulan, “Parçası/Üyesi olduğunuz bu alanı hangi isimle ifade ediyorsunuz?” sorusuna verdikleri açık uçlu yanıtlar arasında en çok tercih edilen üçüncü cevap olarak karşımıza çıkmaktadır. Akademisyenlik ifadesi belirli bir bilimsel bir alanı ifade etmekten ziyade bir mesleği ifade ettiği için terminolojik değerlendirmeye alınmamıştır.

Yöntem bölümünden belirtildiği üzere terimlerin terminolojik değerlendirmesi şu kriterlere göre yapılmıştır:

- Bir kavramı ifade etmek için tek bir terim kullanılmalı ya da bir terim sadece bir kavramı ifade etmelidir.
- Terimler mümkün olduğunca kısa (mümkünse tek kelime), açık, net, keskin ve anlamları belirgin olmalıdır.
- Terimler anadilde oluşturulmalıdır.
- Terim yaparken gerekli olanlar, uygun bir kök veya gövde ile bunlara eklenecek yapım ekleridir ve bu ekler uydurma olamazlar.
- Terimlerde kök ve gövdeler canlı, ekler işlek olmalıdır.
- Terim türetmek yabancı dillerden sözcükleri ana dile çevirmek değil, onları ana dilde kısa ve en kapsamlı biçimde ifade edebilmektir.
- Tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olarak üretilen terimler tamlama olmamalı, tek kelime ile karşılık bulmaya çalışılmalıdır. Bunu yaparken de o

yabancı terime yapıca benzememesine dikkat edilmelidir.

- Oluşturulan terimler, yeni terimler türetmeye elverişli olmalıdır.
- Türkçedeki eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer verilmelidir.

Ayrıca terim oluşturma yöntemlerinden en çok bahsedilen yöntemler arasında yer alan yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme ve kelime birleştirme yoluyla terim türetme yöntemleri de kriter olarak belirlenmiştir. Buna göre, akademisyenlik ifadesi dışında geriye kalan, en çok tercih edilen ilk üç terim olan, çeviribilim, mütercim-tercümanlık ve çeviri çalışmaları ifadelerinin yöntem bölümünde belirlenmiş olan kriterler doğrultusunda terminolojik değerlendirmesi Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12
Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi

Kriter	Çeviribilim	Mütercim - Tercümanlık	Çeviri Çalışmaları
1. tek kavrama karşılık tek terim	uygun	uygun değil	uygun değil
2. kısa (mümkünse tek kelime), açık ve net	uygun	uygun değil	uygun değil
3. anadilde	uygun	uygun değil	uygun
4. kök ve gövdeler canlı, ekler işlek, eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer	uygun	uygun değil	uygun
5. tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olan terimler tamlama olmamalı	uygun	uygun	uygun değil
6. yeni terimler türetmeye elverişli	uygun	uygun değil	uygun değil
7. yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme	uygun	uygun	uygun
8. kelime birleştirme yoluyla terim türetme	-	-	-
Toplam	7/7	2/7	3/7

Tabloda verilen ifadelerin terminolojik uygunluklarına bakıldığında çeviribilim ifadesinin tek bir kavram olan çeviri alanını ve bu alanda yer alan tüm eylemleri ve etkinlikleri kapsadığı, tek kelimeden oluşup ifade ettiği kavramın açık ve net olduğu, tamamen anadildeki canlı kök ve gövdelerden ve işlek yapım eklerinden (fiilden isim

yapan –i yapım eki) olduğu, İngilizce karşılığı olan “Translation Studies” gibi tamlama olmadığı, birleştirme yoluyla türetildiği ve kendisinden çeviribilimci, çeviribilimsel, vb. gibi yeni terimler türetmeye elverişli olduğu görülmektedir.

Mütercim-tercümanlık ifadesinin tabloda verilen kriterlere göre değerlendirilmesi yapıldığında ise iki kelimedenden oluşan bu ifadenin sadece çeviri alanını değil, meslek isimlerini de karşılamak için kullanıldığı, yapım ekleriyle oluşturulduğu ancak anadilde olmadığı ve eski kök ve gövdelerden olduğu, kendisinden yeni terimler üretmeye elverişli olmadığı (mütercim-tercümanlıkçı, mütercim-tercümanlıksal, vb.) görülmektedir.

Çeviri çalışmaları ifadesi değerlendirildiğinde, bu ifadenin de İngilizce karşılığı olan “Translation Studies” gibi iki kelimedenden oluşan bir tamlama sözcük olduğu, terim özelliği taşımadığı, kendisinden yeni terimler türetmeye elverişli olmadığı (çeviri çalışmalarıcı, çeviri çalışmalarısal, vb.), çeviri çalışmacısı gibi bir ifade türetilse bile bunun çeviri alanını ve bu alanda çalışmalar yapan bir bilim insanını ifade etmediği görülmektedir.

Verilen terimlerin hepsinde terim yapma yollarından birinin (yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme) karşılanmış olmasının yeterli olması sebebiyle kelime birleştirme yoluyla türetilmiş olup olmadıklarına bakılmamıştır.

Sonuç olarak, en çok tercih edilen ilk üç terimin terminolojik değerlendirmesinde kriterlere en fazla uygunluk sağlayan ifadenin *çeviribilim* olduğu ve bu ifadenin terim özelliği taşıdığı görülmektedir.

4.2.3. Tartışma

Anketin ilgili bölümlerinde akademisyenlere yöneltilen sorular aracılığı ile akademisyenlerin alan adını ifade etmek üzere tercih ettikleri terimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu sorulardan ilki olan “Parçası/Üyesi olduğunuz bu alanı hangi isimle ifade ediyorsunuz?” sorusuna akademisyenlerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde en çok tercih edilen ilk üç ifadenin sırasıyla çeviribilim, mütercim-tercümanlık ve

akademisyenlik olduğu görülmüştür. Akademisyenlik ifadesi alan adını ifade eden bir terim özelliği taşıyor olması nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır.

Bu ifadelerden çeviribilim ve mütercim-tercümanlık kavramları literatürde de en sık değinilen alan adı olmaları sebebiyle yine anket içinde yer alan Likert ölçekli soru içerisinde sunulan çeviribilim, mütercim-tercümanlık, çeviri çalışmaları, çeviri araştırmaları ve translatoloji ifadeleri arasında yer almaktadır. Likert ölçekli sorulara verilen kullanırım ve kesinlikle kullanırım değerlendirmeleri dikkate alındığında ise en çok tercih edilen ilk üç ifadenin sırasıyla çeviribilim, mütercim-tercümanlık ve çeviri çalışmaları olduğu görülmektedir.

Her iki soru tipi sonucunda en çok tercih edilen *çeviribilim*, *mütercim-tercümanlık* ve *çeviri çalışmaları* ifadelerinin de yöntem bölümünde belirlenmiş olan terminoloji kriterlerine göre değerlendirmesi yapıldığında, terim olma özelliği taşıyan ve terminoloji kriterlerinin tamamını sağlayan ifadenin çeviribilim olduğu görülmüştür.

Alan adını ifade eden terimler üzerine yapılan çalışmalardan Ersoy (2011:36-52; 2012)’a göre, “çeviribilim” ifadesi sadece yazılı çeviri alanını ifade etmek için kullanılmalıdır ve üst alan adını ifade etmek için kullanılması uygun olan ifade “translatoloji” olarak önerilmektedir. Ersoy (2011:36-52; 2012)’a göre, alanı “translatoloji” terimi ile ifade etmenin üst alan ve alt alan kavramlarını, eylemlerini ve eyleyenlerini birbirinden ayırt etmek, çağrışım alanını daraltmak adına faydalı olacaktır. Ancak katılımcılara yöneltilmiş olan açık uçlu soruda, alan adı olarak “translatoloji” ifadesini beyan etmiş olan katılımcı bulunmamaktadır. Dahası, Likert ölçekli soruda alan adı olarak seçenekler arasında sunulduğunda ise %7.7 oranıyla kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih edildiği görülmüştür. Translatoloji ifadesi uzun bir zaman önce dile getirilmiş olmasına rağmen, çeviri alanında görev yapmakta olan akademisyenlerce benimsenebilirliğinin düşük olduğu belirtilebilir. Ayrıca yöntem bölümünde belirtmiş olan terminoloji kriterlerinden anadilin kök ve eklerinden türetilmiş olma kriterlerine de uygun düşmediği görülmektedir. Tüm bunların ötesinde, Türkçe’de 1970’lerden bu yana (Rifat 2012: 9) üst alan adı olarak kullanılan çeviribilim teriminin anlamının sadece yazı ile gerçekleştirilen alt alanı ifade etmek için daraltılabilmesi pek de mümkün görünmemektedir.

Köktürk, Odacıoğlu ve Uysal (2014: 757) ise “çeviri araştırmaları / çalışmaları / incelemeleri” ifadelerinin insan bilimlerini “Studies” olarak adlandıran Anglosakson epistemoloji geleneğinin bir ürünü olarak oluşturulmuş üst alan terimleri olduğunu belirtmiştir. Alman epistemolojisinde ise insan bilimleri alanındaki disiplinlerin de “bilim” terimi ile karşılandığını ve bu ekolü benimsemiş kişilerce de üst alan adı olarak “çeviribilim” teriminin türetildiğine değinilmiştir. İlgili çalışmada, Türkçe literatürde çeviri alanını ifade etmek üzere belirtilmiş “Çeviri Araştırmaları / Çalışmaları, Çeviribilim ve Translatoloji” terimlerini ve akademisyenlerin ürünlerinde bu kavramı hangi alt kavramlar ile doldurduklarına bakılmıştır. Köktürk, Odacıoğlu ve Uysal’ın (2014: 753-769) yaptığı bu çalışmada, akademisyenlerin çalışmalarından yapılan alıntılar içeren bir söylem analizi neticesinde farklı adlandırmaların kullanılabileceği yönünde fikirler veya öneriler mevcut olsa da incelemeye alınan akademisyenlerin çoğunun bilim dalının karşılığı olarak “çeviribilim” ifadesini kullandıkları sonucu çıkmıştır.

Bu tez kapsamında ele alınan anket sonuçları da göstermektedir ki *Çeviribilim* ifadesinin akademisyenlerin alanı adlandırmak için hem açık uçlu cevap olarak hem de Likert tipi soruda kesinlikle kullanırım ölçeğinde işaretleyerek en çok tercih ettikleri alan adı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan terminolojik değerlendirme sonucunda da alanı adlandırmak üzere en fazla terminoloji kriterini yerine getiren terim yine *çeviribilim* olmuştur. Sonuç olarak elde edilen bulgular ve tartışma neticesinde, bilimsel alanı ifade etmek üzere *çeviribilim* ifadesi elde edilmiştir.

4.3. Alt Alanların ve Eylemlerin Adlandırılması

Çeviri etkinlikleri kapsamında yazı ile ve söz ile gerçekleştirilen eylemleri ve ürünlerini ifade etmek üzere kullanılan terimlerde çeşitlilik olduğu görülmektedir. Bölüm 2’de de görüldüğü üzere bu ifadelere andaş çeviri, ardıl çeviri (Bengi-Öner, 1999), çeviri, sözlü çeviri, yorumlama (Berk, 2005), translasyon, yazılı çeviri, ardıl tercüme, andaş tercüme (Ersoy 2011, Ersoy, 2012), mütercem ve tercüme (TDK Sözlüğü, 2005) olarak rastlanılmaktadır.

Bu çalışmalarda tespit edilmiş olan bu ifadelerden hareketle çeviri ve mütercim-tercümanlık bölümlerinde görev yapmakta olan akademisyenlerin, çeviri eylemlerinin adlandırılmasına bakışlarını belirlemek ve terim tercihlerini tespit etmek amacıyla anket çalışmasında bir takım sorulara yer verilmiştir. Katılımcılara öncelikle farklı çeviri eylemlerinin yürütüldüğü üç farklı görsel verilmiş ve bu görselleri açık uçlu sorular içerisinde adlandırmaları istenmiştir. Daha sonra anketin ilerleyen sorularında birden fazla çeviri eyleminin verildiği bir görseli Likert ölçekli bir soru ile literatürde de geçtiği belirtilen çeviri, tercüme, mütercimlik ve translasyon terimleri ile ifade etme olasılıklarını derecelendirmeleri istenmiştir.

Ankete katılan katılımcıların eğitim geçmişleri ve terim tercihleri, çalıştıkları bölüm türleri ve terim tercihleri arasında anlamlı bir ilişki kurmanın katılımcıların sayısının yeterli olmayışı, mezun olunan okul türlerindeki dağılımın eşit olmayışı, ülkemizde sadece üç üniversitede bölüm adının çeviribilim oluşu ve bu üniversitelerden katılımın iki adet katılımcı ile sınırlı kalması gibi nedenlerle mümkün olmadığı görülmüştür. Bu nedenle sorulara verilen cevaplara göre katılımcıların eğitim geçmişleri ilişki analizi olarak değil, sayısal veriler olarak sunulacaktır.

Bu bölümde, akademisyenlerin bahsi geçen sorulara verdikleri cevaplar incelenecek, en sık tercih edilen terimlerin terminoloji kriterleri açısından değerlendirmesi yapılacak ve elde edilen bulguların literatür ile karşılaştırması yapılarak bir tartışma sunulacaktır.

4.3.1. Akademisyenlerin Alt Alan ve Eylem Adlandırmaları

Akademisyenlerin adlandırmaları için hazırlanan sorularda yer alan alt alan ve eylemler, söz ile gerçekleştirilen eylemin alt dalları olan dinleme ile aynı anda ve dinledikten sonra gerçekleştirilen, yazı ile gerçekleştirilen ve bunların tamamını kapsayan tüm eylemler olarak sunulmuştur. Dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemin akademisyenler tarafında nasıl adlandırıldığını incelemek üzere bir sonraki kısma geçilebilir.

4.3.1.1. Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylem

Katılımcılara ilgili açık uçlu soru dahilinde adlandırmaları üzere bir görsel (Görsel 2) verilmiştir. Bu görseli (Görsel 2: Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylem) adlandırmak üzere sorulan açık uçlu soruya katılımcıların vermiş oldukları cevapları incelemek üzere Tablo 13'e bakılabilir.

Görsel 2

Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylem

Kaynak: Google Görseller

Tablo 13 incelendiğinde, katılımcıların söz ile gerçekleştirilen eylemin alt dallarından olan dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemi adlandırmalarının istendiği açık uçlu soruya verdikleri cevaplarda çok fazla çeşitlilik olduğu görülmektedir. 39 adet katılımcı 15 farklı tercih belirtmiştir.

Bu cevaplar incelendiğinde, en çok tercih edilen ifadenin %28.2 oranı ile simultane çeviri olduğu görülmektedir. Simultane çeviri ifadesine en yakın orana sahip ikinci ifadenin ise %23.1'lik tercih oranı ile sözlü çeviri olduğu görülmektedir. En çok tercih edilen üçüncü ifade olan andaş çeviri ise katılımcıların %12.8'i tarafından tercih edilmiştir. Daha sonra

%5.1’er oranlar ile eş zamanlı çeviri ve konferans çevirmenliği ifadelerinin dördüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Kalan 10 farklı ifade ise birer katılımcı tarafından %2.6’lık oranlarla tercih edilmiştir. Yine bu tabloda da karşılaşılan durum, birbirinden farklı birden fazla ifadenin tercih edilmiş olmasıdır.

Tablo 13
Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma

		Frekans	Yüzde
9- Görselde ne tür bir eylem gerçekleşmektedir?	simultane çeviri	11	28.2
	sözlü çeviri	9	23.1
	andaş çeviri	5	12.8
	eşzamanlı çeviri	2	5.1
	konferans çevirmenliği	2	5.1
	ardıl çeviri	1	2.6
	dinleme	1	2.6
	kabin çevirisi mütercimlik	1	2.6
	kabinde eşzamanlı veya ardıl çeviri	1	2.6
	konferans sözlü çeviri	1	2.6
	konferans tercümesi	1	2.6
	simultane (andaş) çeviri	1	2.6
	simultane tercüme	1	2.6
	sözlü (eşzamanlı) çeviri	1	2.6
	tercüme	1	2.6
	Toplam	39	100.0

Dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için sırasıyla en çok tercih edilen *simultane çeviri*, *sözlü çeviri* ve *andaş çeviri* ifadelerini belirten akademisyenlerin lisans mezuniyet bilgilerini incelemek üzere Tablo 14 incelenebilir. Tablo 14 incelendiğinde, çeviri bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların %42.9’unun

simultane çeviri ifadesini, yine %42.9'unun sözlü çeviri ifadesini ve %14.3'ünün diğer ifadelerden birini tercih ettiği görülmektedir. Öte yandan andaş çeviri ifadesini tercih etmiş olan çeviri bölümü lisans mezunu katılımcı bulunmamaktadır.

Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların %22.2'sinin simultane çeviri ifadesini, %16.7'sinin sözlü çeviri ifadesini, yine %16.7'sinin andaş çeviri ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu bölümlerden lisans mezunu olan katılımcıların %44.4 oranındaki büyük çoğunluğu ise diğer ifadelerden birini tercih etmiştir.

Tablo 14
Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi

			simultane çeviri	sözlü çeviri	andaş çeviri	diğer	Toplam
Lisans	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	3	3	0	1	7
		mezunları içinde yüzde	42.9	42.9	0.0	14.3	100.0
		adlandırılanlar içinde yüzde	27.3	33.3	0.0	7.7	18.4
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	4	3	3	8	18
		mezunları içinde yüzde	22.2	16.7	16.7	44.4	100.0
		adlandırılanlar içinde yüzde	36.4	33.3	60.0	61.5	47.4
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	3	3	2	4	12
		mezunları içinde yüzde	25.0	25.0	16.7	33.3	100.0
		adlandırılanlar içinde yüzde	27.3	33.3	40.0	30.8	31.6
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	1	0	0	0	1
		mezunları içinde yüzde	100.0	0.0	0.0	0.0	100.0
		adlandırılanlar içinde yüzde	9.1	0.0	0.0	0.0	2.6

Yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için tercih ettikleri ifadeler incelendiğinde, simultane çeviri ve sözlü çeviri ifadelerinin %25'erlik oranlarla, andaş çeviri ifadesinin %16.7 oranıyla, diğer ifadelerin ise %33.3 oranıyla tercih edildiği görülmektedir. Diğer bölümlerden lisans mezunu olan 1 adet katılımcı bulunmaktadır ve bu katılımcının da dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için tercih ettiği ifadenin

simultane çeviri olduğu görülmektedir. Tablo bir diğer açıdan yorumlandığında, simultane çeviri ifadesini tercih etmiş akademisyenlerin içindeki çeviri bölümü lisans mezunlarının oranı %27.3, dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinin lisans mezunlarının oranı %36.4, yabancı dil eğitimi lisans mezunlarının oranı %27.3 ve diğer bölümlerin lisans mezunlarının oranı ise %9.1 olarak görülmektedir. Sözlü çeviri ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların %33.3’erlik oranlarla çeviri, dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat ve yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu oldukları görülmektedir. Andaş çeviri ifadesini tercih eden akademisyenlerin ise %60’ının dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, kalan %40’ının ise yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu oldukları görülmektedir. Eylemi ifade etmek için diğer ifadelerden birini tercih etmiş olan katılımcıların ise %7.7’sinin çeviri bölümlerinden, %61.5’inin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden ve %30.8’inin de yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu oldukları görülmektedir.

Simultane çeviri, sözlü çeviri ve andaş çeviri ifadelerini tercih eden akademisyenlerin doktora mezuniyet bilgilerini incelemek ve çeviri alanında uzmanlaşmanın beraberinde terimsel birlik getirme ihtimalini incelemek üzere Tablo 15’e bakılabilir.

Tablo 15

Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Doktora Mezuniyet Bilgisi

			simultane çeviri	sözlü çeviri	andaş çeviri	diğer	toplam
Doktora	Çeviri Bölümleri	Mezunları içinde frekans	5	3	2	3	13
		mezunları içinde yüzde	38.5	23.1	15.4	23.1	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	45.5	33.3	40.0	23.1	34.2
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	Mezunları içinde frekans	3	4	3	9	19
		mezunları içinde yüzde	15.8	21.1	15.8	47.4	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	27.3	44.4	60.0	69.2	50.0
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	Mezunları içinde frekans	2	1	0	1	4
		mezunları içinde yüzde	50.0	25.0	0.0	25.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	18.2	11.1	0.0	7.7	10.5
	Diğer Bölümler	Mezunları içinde frekans	1	1	0	0	2
		mezunları içinde yüzde	50.0	50.0	0.0	0.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	9.1	11.1	0.0	0.0	5.3

Tablo 15'e göre doktora dereceleri çeviri bölümlerinden olan katılımcıların %38.5'i simultane çeviri ifadesini, %23.1'i sözlü çeviri ifadesini, %15.4'ü andaş çeviri ifadesini ve %23.1'i de diğer ifadelerden birini tercih etmiştir. Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora derecesine sahip katılımcıların ise %15.8'i simultane çeviri ifadesini, %21.1'i sözlü çeviri ifadesini, yine %15.8'i andaş çeviri ifadesini ve kalan %47.4'ü de diğer ifadelerden birini tercih etmiştir. Bu bölümlerden doktora derecesine sahip katılımcıların önemli bir çoğunluğunun eylemi ifade etme konusunda tercih birliğine sahip olmadığı görülmektedir.

Doktora eğitimini yabancı dil eğitimi bölümlerinde tamamlamış olan katılımcıların ise %50'sinin simultane çeviri, geriye kalan katılımcıların da %25'inin sözlü çeviri ve diğer %25'inin de andaş çeviri ifadelerini tercih ettikleri görülmektedir. Diğer bölümlerde doktora derecesine sahip 2 adet katılımcı bulunmaktadır ve bunlardan biri simultane çeviri ifadesini tercih ederken, diğeri de sözlü çeviri ifadesini tercih etmiştir.

Öte yandan, Tablo 15 tercih edilen terimler içindeki doktora mezuniyet bilgilerini de sunmaktadır. Buna göre, simultane çeviri ifadesini tercih eden katılımcıların %45.5 gibi önemli bir oranla çeviri bölümlerinden doktora derecesine sahip oldukları görülmekteyken, %27.3'ünün dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %18.2'sinin yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %9.1'inin diğer bölümlerden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir.

Sözlü çeviri ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların ise %44.4 oranında bir çoğunluğunun dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir. Bu ifadeyi tercih eden katılımcıların %33.3'ünün çeviri bölümlerinden, %11.1'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve yine %11.1'inin de diğer bölümlerden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir.

Andaş çeviri ifadesini tercih eden katılımcıların %60'ı dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden kalan %40'ı da çeviri bölümlerinden doktora derecesine sahiptir. Bu ifadeyi tercih eden katılımcılar arasında yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve diğer bölümlerden doktora derecesine sahip katılımcı bulunmamaktadır. Ayrıca, lisans ve

doktora mezuniyet bilgileri karşılaştırıldığında, bu eylemi adlandırma noktasında çeviri alanında uzmanlaşmanın beraberinde bir terim birliği getirmediği görülmüştür.

4.3.1.2. Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylem

Katılımcılara yöneltilen bir diğer açık uçlu soruda yer alan görsel ise Görsel 3'tür. Bu görselde katılımcılara söz ile gerçekleştirilen eylemin alt dallarından olan dinledikten sonra gerçekleştirilen bir eylem sunulmaktadır. Katılımcıların Görsel 3'ü (Görsel 3: Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylem) adlandırmalarının istendiği açık uçlu soruya verdikleri cevaplar ise Tablo 16'da sunulmuştur.

Görsel 3

Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylem

Kaynak: Google Görseller

Tablo 16'ya göre dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için katılımcıların %20.5'inin ardıl çeviri, %12.8'inin diyalog çevirisi, %7.7'sinin sözlü çeviri ifadelerini tercih ettikleri görülmektedir. İrtibat çevirisi ve bağlantı çevirmenliği ifadelerinin tercih edilme oranlarının ise %5.1'erlik oranlarla eşit olduğu görülmektedir. Geriye kalan 18 farklı ifade ise birer kişi tarafından %2.6'şarlık oranlarla tercih edilmiştir. Tabloda dikkat çeken bir nokta ise katılımcıların görseli Türkçe olarak adlandırmaları

istenmesine rağmen *liason*, *mediated interpreting* ve *consecutive interpreting* gibi Türkçe olmayan ifadeleri tercih etmiş olan katılımcıların bulunmasıdır. Bu duruma bir gerekçe aranacak olursa, tezin literatür taraması bölümlerinden olan 1.2.3. numaralı Güncel Durum alt başlığında yer alan, çeviri bölümü programlarında anadil derslerinin yer almasının önemine değinen çalışmalardan da anlaşılacağı üzere anadil derslerinin yetersiz olması, katılımcıların terim tercihlerinde Türkçe ifadeleri içselleştirememiş olmalarına sebep olmuş olabilir.

Tablo 16
Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma

		Frekans	Yüzde
10- Görselde ne tür bir eylem gerçekleşmektedir?	ardıl çeviri	8	20.5
	diyalog çevirisi	5	12.8
	sözlü çeviri	3	7.7
	irtibat çevirisi	2	5.1
	bağlantı çevirmenliği	2	5.1
	Çeviri	1	2.6
	sözlü çeviri (toplum çevirmenliği)	1	2.6
	diyalog (ikili görüşme) çevirisi	1	2.6
	aracılık yapma ve iletişimi sağlama	1	2.6
	eğitim amaçlı bir sohbet	1	2.6
	Eşzamanlı	1	2.6
	fısıltı çevirisi, sözlü çeviri	1	2.6
	görüşme çevirisi	1	2.6
	iki yönlü çeviri veya bir tür arabuluculuk	1	2.6
	İletişim	1	2.6
	iletişimsel bir kanal olma	1	2.6
	irtibat çevirmenliği / fısıldaşarak çeviri	1	2.6
	irtibat çevirmenliği / ardıl çeviri	1	2.6
	işaret dili ya da ikili görüşme çevirisi	1	2.6
	Sohbet	1	2.6
	yüzyüze baskın eğitim	1	2.6
	Liason	1	2.6
	mediated interpreting	1	2.6
	consecutive interpretation	1	2.6
	Toplam	39	100.0

Tabloda yer alan en çarpıcı durum ise 39 farklı katılımcıdan 23 farklı tercih sunulmuş olmasıdır. Görüldüğü üzere bu eylemi ifade etme noktasında çoğunluk tarafından benimsenmiş bir tercih birliği bulunmamaktadır. Bunun bir nedeni, görseli adlandırmak için aynı anda birden fazla ifade tercih etmiş olan katılımcıların bulunmasıdır. Ama bu çoklu cevaplar da dahil edildiğinde yüzdelerin önemli oranda değişmediği görülmüştür. Bu nedenle tablo oluşturulurken bu tercihler ayrı tercihler olarak kabul edilmiştir.

Katılımcıların mezuniyet bilgileri verilirken de sorulan soruyu sadece *ardıl çeviri*, *diyalog çevirisi* ve *sözlü çeviri* olarak cevaplandırmış olan kişiler değerlendirmeye alınmıştır. Bu üç ifadeyi tercih eden akademisyenlerin lisans mezuniyet bilgileri için Tablo 17 incelenebilir.

Tablo 17
Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi

			ardıl çeviri	diyalog çevirisi	sözlü çeviri	diğer	toplam
Lisans	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	1	1	0	6	8
		mezunları içinde yüzde	12.5	12.5	0.0	75.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	12.5	20.0	0.0	26.1	20.5%
	Dil ve Edebiyat/Filoloji Bölümleri	mezunları içinde frekans	6	0	2	10	18
		mezunları içinde yüzde	33.3	0.0	11.1	55.6	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	75.0	0.0	66.7	43.5	46.2
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	1	3	1	7	12
		mezunları içinde yüzde	8.3	25.0	8.3	58.3	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	12.5	60.0	33.3	30.4	30.8
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	0	1	0	0	1
		mezunları içinde yüzde	0.0	100.0	0.0	0.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	0.0	20.0	0.0	0.0	2.6

Tablo 17 (Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi) incelendiğinde, çeviri bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların %12.5’inin ardıl çeviri, ifadesini %20’sinin diyalog çevirisi ifadesini, %26.1’inin de diğer 18 farklı ifadeden birini tercih etmiş oldukları görülmektedir. Bu bölümlerden lisans mezunu olan katılımcılar arasında sözlü çeviri ifadesini tercih etmiş olan katılımcı bulunmamaktadır.

Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların ifade tercihlerine bakıldığında, bu katılımcıların arasında diyalog çevirisi ifadesini tercih eden bulunmazken, %33.3'ünün ardıl çeviri ifadesini, %11.1'inin sözlü çeviri ifadesini ve %55.6 oranında önemli bir çoğunluğunun ise diğer ifadelerden birini tercih etmiş oldukları görülmektedir. Bu da demek oluyor ki dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların bu eylemi ifade etme noktasında bir tercih birliği bulunmamaktadır.

Benzer bir durum yabancı dil eğitimi lisans mezunları için de geçerlidir. Bu bölümlerden lisans mezunu olan katılımcıların %58.3 oranında önemli bir çoğunluğunun diğer 18 farklı ifadeden birini tercih etmiş olduğu ve dolayısıyla bir tercih birliği sergilemedikleri görülmektedir. Bu bölümlerden lisans mezunu olan katılımcıların %25'i diyalog çevirisi ifadesini tercih ederken, geriye kalanların ise %8.3'er oranla ardıl çeviri ve sözlü çeviri ifadelerini tercih ettikleri görülmektedir. Diğer bölümlerden lisans mezunu olan 1 adet katılımcı bulunmaktadır ve bu katılımcının da tercihinin diyalog çevirisi ifadesinden yana olduğu görülmektedir.

Ardıl çeviri, diyalog çevirisi ve sözlü çeviri ifadelerini tercih etmiş olan katılımcıların doktora bilgileri ve çeviri alanında uzmanlaşmanın beraberinde getirebileceği olası terimsel birlik ya da uzlaşma Tablo 18'de incelenebilir.

Tablo 18'e göre, dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için çeviri bölümlerinden doktora derecesine sahip katılımcıların %15.4'ünün ardıl çeviri, %30.8'inin diyalog çevirisi, %7.7'sinin sözlü çeviri ve %46.2'sinin ise diğer ifadelerden birini tercih ettiği görülmektedir. Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora derecesine sahip katılımcıların arasında diyalog çevirisi ifadesini tercih eden akademisyen bulunmazken, %20'sinin ardıl çeviri, %10'unun sözlü çeviri ve %70 oranındaki büyük çoğunluğunun ise diğer ifadelerden birini tercih etmiş olduğu görülmektedir. Bu bölümlerde uzmanlaşma arttıkça tercih birliğinden de uzaklaşma oranının arttığı görülmektedir. Diğer bir ifade ile dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların en çok tercih edilen ilk üç ifadede tercih birliğine varma oranı %44.4 iken, bu oran doktora mezunları arasında %30'a gerilemiştir.

Tablo 18
Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Doktora Mezuniyet
Bilgisi

			ardıl çeviri	diyalog çevirisi	sözlü çeviri	diğer	toplam
Doktora	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	2	4	1	6	13
		mezunları içinde yüzde	15.4	30.8	7.7	46.2	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	25.0	80.0	33.3	26.1	33.3
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	4	0	2	14	20
		mezunları içinde yüzde	20.0	0.0	10.0	70.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	50.0	0.0	66.7	60.9	51.3
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	1	1	0	2	4
		mezunları içinde yüzde	25.0	25.0	0.0	50.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	12.5	20.0	0.0	8.7	10.3
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	1	0	0	1	2
		mezunları içinde yüzde	50.0	0.0	0.0	50.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	12.5	0.0	0.0	4.3	5.1

Yabancı dil eğitimi bölümlerinden doktora derecesine sahip katılımcıların ise %25'inin ardıl çeviri, %25'inin diyalog çevirisi ve %50'sinin de diğer ifadelerden birini tercih etmiş olduğu görülmektedir. Bu bölümlerden doktora derecesine sahip katılımcılar arasında sözlü çeviri ifadesini tercih eden katılımcı bulunmamaktadır. Diğer bölümlerden doktora derecesine sahip iki katılımcıdan biri ardıl çeviri ifadesini öteki ise diğer ifadelerden birini tercih etmiştir.

Tablo 18 verilen cevaplar üzerinden yorumlanacak olursa, dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için ardıl çeviri ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların %25'inin çeviri bölümlerinden, %50'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %12.5'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %12.5'inin de diğer bölümlerden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir. Bu eylemi diyalog çevirisi ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların ise %80'i çeviri bölümlerinden, kalan %20'si de yabancı dil eğitimi bölümlerinden doktora derecesine sahiptirler. Eylemi sözlü çeviri ifadesini tercih eden akademisyenlerin ise %33.3'ünün çeviri bölümlerinden, kalan %66.7'sinin de dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir.

Yine bu tablodan elde edilen veriler ile aynı eylemi adlandırmak için tercih edilen ifadeler ve lisans mezuniyet bilgilerinin sunulduğu tablodan (Tablo 17) elde edilen veriler karşılaştırıldığında, akademisyenlerin çeviri alanında uzmanlaştıkça tercihlerinin de sık tercih edilen ifadeler yönünde şekillendiği görülmektedir. Öyle ki çeviri bölümleri lisans mezunları arasında bu eylemi adlandırmak için diğer 18 farklı ifadeden birinin tercih edilme oranı %75 iken, bu oran çeviri bölümlerinden doktora derecesine sahip katılımcılar arasında %46.2'ye düşmüştür. Diğer bir deyişle, sırasıyla en sık tercih edilen ilk üç ifade olan *ardıl çeviri*, *diyalog çevirisi* ve *sözlü çeviri* ifadelerini tercih etme oranı, katılımcılar çeviri alanında doktora seviyesinde uzmanlaştıkça, %25'ten %53,8'e yükselmiştir.

4.3.1.3. Yazı ile Gerçekleştirilen Eylem

Katılımcıların verilen bir başka görselde (Görsel 4: Yazı ile Gerçekleştirilen Eylem) gerçekleşmiş olan eylemi adlandırmaları için sorulan açık uçlu soruya verdikleri yanıtları incelemek üzere Tablo 19'a bakılabilir. Katılımcıların görseldeki eylemi adlandırmaları istendiği açık uçlu soruya verilen cevaplar incelendiğinde en çok tercih edilen ifadenin %56.4 oranıyla çeviri olduğu görülmektedir.

Görsel 4

Yazı ile Gerçekleştirilen Eylem

MOTİVASYON

Motivasyon, dil öğrenimli hayat tarzını besleyen bir yakittir.

- John Fotheringham

Sanıyorum ki hepimiz motivasyonun kendi hayatlarımızdaki önemini biliyoruz. Hepimizin, hat safhada bir motivasyon anını deneyimlediği olmuştur. Akıl almaz bir şekilde erken saatte uyanırız ve baliğa çıkma yolculuğunun başlaması için kendimizi gözle görülür bir sıkıntıya sokarız; yılbaşı sabahı ailemizle birlikte olmak için bütün gece boyunca araba kullanırız; yeni bir iPad' a kavuşmak için günlük Starbucks dozumuza aylarca ara veririz. Motivasyon güçlü bir etkidir. Fakat, motive olamamanın da ne hissettirdiğini çok iyi biliyoruz; sabah yataktan dışarı çıkmayı istememek, o koşu için kapıdan dışarı bir adım bile atmamayı istememek, iş ya da okul için o proje üzerinde çalışmayı istememek. Fakat motivasyon,

Motivation

Motivation is the fuel that feeds the language learning lifestyle.

- John Fotheringham

I think we all understand the importance of motivation in our lives. We have all experienced times of great motivation. We wake up unfathomably early and put ourselves through significant discomfort to make the fishing trip happen; we drive through the night to be with family for Christmas morning; we forgo our daily dose of Starbucks for months in order to save for the new iPad. Motivation is powerful stuff. But we also know what it feels like to be unmotivated; to not want to get out of bed in the morning; to not want to step out the door for that run; to not want work on that project for work or school. But motivation is the fuel that feeds language learning and we must work to

Kaynak: Google Görseller

Çeviri ifadesini, %7.8 oranıyla motivasyon ifadesi takip etmektedir. Katılımcılar, muhtemelen soruyu yanlış anlayarak görselde yer alan metnin içeriğini yorumlamaları gerektiğini düşünmüş olabilirler. Yine aynı yanlış anlama neticesinde yazılı çeviri ve dil eğitimi cevaplarının %5.2 oranıyla eşit düzeyde tercih edildikleri görülmektedir. Bunların dışında kalan ve çoğunluğunun metnin içeriğine yönelik kavramlardan oluştuğu cevaplar ise %1’lik oranlarla tabloda yer almaktadır. Tabloda dikkat çeken bir nokta ise katılımcıların görselleri Türkçe sözcükler kullanarak adlandırmaları istenmesine rağmen, 1 katılımcının “dual lingual study” ifadesini tercih etmiş olmasıdır. Bu da bir önceki kısımda da değinildiği üzere lisans programlarında anadil derslerinin yeterli ağırlığa sahip olmamasından kaynaklanmış olabilir Bu tabloda dikkat edilmesi gereken bir nokta daha bulunmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası çeviri ifadesinde hem fikir gibi görünse de 39 katılımcıdan 13 farklı kullanım tercihi belirtildiği gerçeğini de göz ardı etmemek gerekir.

Tablo 19
Yazı ile Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma

		Frekans	Yüzde
8- Görselde ne tür bir eylem gerçekleşmiştir?	Çeviri	22	56.4
	motivasyon, motivasyon dil öğrenimi, motivasyonun önemi	3	7.8
	yazılı çeviri	2	5.2
	dil eğitiminin önemi, dilin insan yaşamı üzerindeki etkisi	2	5.2
	Tercüme	1	2.6
	erek metni kavrama, erek kültür normlarını inceleme	1	2.6
	Farkındalık	1	2.6
	kaynağa bağlı çeviri edimi	1	2.6
	Anlatım	1	2.6
	bilgilendirici çağrı	1	2.6
	Tanımlama	1	2.6
	vurgu ve dolayısıyla mesaj farkı	1	2.6
	dual lingual study	1	2.6
	eksik cevap	1	2.6
	Toplam	39	100.0

Yazı ile gerçekleştirilen eylemi adlandırmada sırasıyla en çok tercih edilen *çeviri* ve *yazılı çeviri* cevaplarını veren katılımcıların lisans mezuniyet bilgilerini incelemek üzere Tablo 20'ye bakılabilir.

Tablo 20
Yazı ile Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi

			çeviri	yazılı çeviri	diğer	Toplam
Lisans	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	8	0	0	8
		mezunları içinde yüzde	100.0	0.0	0.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	36.4	0.0	0.0	20.5
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	6	0	12	18
		mezunları içinde yüzde	33.3	0.0	66.7	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	27.3	0.0	80.0	46.2
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	7	2	3	12
		mezunları içinde yüzde	58.3	16.7	25.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	31.8	100.0	20.0	30.8
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	1	0	0	1
		mezunları içinde yüzde	100.0	0.0	0.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	4.5	0.0	0.0	2.6

Tablo 20 incelendiğinde, çeviri bölümleri lisans mezunlarının tamamının (%100) yazı ile gerçekleştirilen eylemi çeviri olarak adlandırdığı görülmektedir. Çeviri bölümü lisans mezunları arasında yazılı çeviri cevabını veya diğer cevapları tercih eden katılımcı bulunmamaktadır. Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümleri lisans mezunu katılımcıların %33.3'ü çeviri ifadesini tercih ederken, kalan %66.7 oranındaki katılımcılar ise diğer 11 ifadeden birini tercih etmişlerdir. Bu bölümün lisans mezunları arasında yazılı çeviri ifadesini tercih eden katılımcı bulunmamaktadır. Yabancı dil eğitimi mezunlarının %58.3'ü çeviri ifadesini, %16.7'si yazılı çeviri ifadesini ve %25'i diğer ifadeleri tercih etmişlerdir. Diğer bölümlerden lisans mezunu olan 1 adet katılımcı bulunmaktadır ve o da bu eylemi adlandırmak için çeviri ifadesini tercih etmiştir.

Tablo başka bir açıdan yorumlandığında ise yazı ile gerçekleştirilen eylemi çeviri olarak adlandıran katılımcıların %36.4'ü çeviri bölümlerinden, %27.3'ü dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %31.8'i yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %4.5'i de diğer

bölümlerden lisans mezunu katılımcılardan oluşmaktadır. Bu eylem için yazılı çeviri ifadesini tercih eden katılımcıların tamamının (%100) ise yabancı dil eğitimi bölümlerinden mezun olduğu görülmektedir. Bu ifadeyi tercih edenler arasında çeviri, dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat ve diğer bölümlerden lisans mezunu katılımcı bulunmamaktadır. Diğer ifadeleri tercih eden katılımcıların ise %80'i dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %20'si ise yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu oldukları görülmektedir. Diğer ifadeleri tercih eden katılımcılar arasında çeviri veya diğer bölüm lisans mezunları bulunmamaktadır. Diğer bölümlerden lisans mezunu olan 1 adet katılımcının halihazırda çeviri ifadesini tercih ettiği belirtilmiştir.

Eylemi adlandırmada *çeviri* ve *yazılı çeviri* ifadelerini tercih eden katılımcıların doktora mezuniyet bilgilerini ve çeviri alanında uzmanlaşmanın getirebileceği olası terim birliğini incelemek üzere Tablo 21'e bakılabilir.

Tablo 21

Yazı ile Gerçekleştirilen Eylemi Adlandırma – Doktora Mezuniyet Bilgisi

			çeviri	yazılı çeviri	diğer	toplam
Doktora	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	10	1	2	13
		mezunları içinde yüzde	76.9	7.7	15.4	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	45.5	50.0	13.3	33.3
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	10	0	10	20
		mezunları içinde yüzde	50.0	0.0	50.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	45.5	0.0	66.7	51.3
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	2	1	1	4
		mezunları içinde yüzde	50.0	25.0	25.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	9.1	50.0	6.7	10.3
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	0	0	2	2
		mezunları içinde yüzde	0.0	0.0	100.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	0.0	0.0	13.3	5.1

Tablo 21'de yer alan veriler incelendiğinde, çeviri bölümlerinden doktora derecesine sahip katılımcıların %76.9'u yazı ile gerçekleştirilen eylemi ifade etmek için çeviri ifadesini tercih ederken, %7.7'sinin yazılı çeviri ve %15.4'ünün ise diğer ifadelerden birini tercih ettiği görülmektedir. Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora

derecesine sahip katılımcıların %50'si bu eylemi ifade etmek için çeviri ifadesini, diğer %50'si ise diğer ifadelerden birini tercih etmiştir. Yabancı dil eğitimi bölümlerinden doktora derecesine sahip katılımcıların %50'sinin çeviri ifadesini, %25'inin yazılı çeviri ifadesini ve kalan %25'inin ise diğer ifadelerden birini tercih ettiği görülmektedir. Diğer bölümlerden doktora derecesine sahip 2 adet katılımcı bulunmaktadır ve ikisi de bu eylemi ifade etmek için diğer ifadelerden birini tercih etmişlerdir.

Tablo 21'i bir başka açıdan yorumlamak gerekirse, yazı ile gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için çeviri ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların %9.1'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinden, %45.5'inin çeviri bölümlerinden ve yine %45.5'inin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir. Çeviri ifadesini tercih etmiş olan diğer bölüm doktora mezunu bulunmamaktadır çünkü diğer bölümlerden doktora derecesine sahip olan toplamda iki adet katılımcının ikisinin de 11 diğer ifadeden birini tercih etmiş olduğu görülmektedir. Yazılı çeviri ifadesini tercih etmiş olan akademisyenlerin doktora mezuniyet bilgileri incelendiğinde, bu akademisyenlerin %50'sinin çeviri bölümlerinden, diğer %50'sinin ise yabancı dil eğitimi bölümlerinden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir.

Son olarak, 11 adet diğer ifadeden birini tercih etmiş olan akademisyenlerin ise, %13.3'ünün çeviri bölümlerinden, %66.7'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %6.7'sinin yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %13.3'ünün de diğer bölümlerden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir. Tercihlerin çeviri bölümlerinde lisans ve doktora mezuniyet bilgileri doğrultusunda incelenmesi sonucu, bu eylemi adlandırmak için alanda uzmanlaşmanın beraberinde getirdiği terimsel bir birlik tespit edilmemiştir.

4.3.1.4. Tüm Eylemler

Katılımcıların Görsel 5'te gerçekleşen eylemlerin tamamını adlandırmaları için sunulan seçenekleri kullanma olasılıklarını değerlendirdikleri Likert tipi soruya verdikleri cevapları incelemek için ise Tablo 22'ye bakılabilir.

Görsel 5

Tüm Eylemler

Kaynak: Google Görseller

Tablo 22 incelendiğinde, katılımcıların görseldeki eylemlerin tamamını ifade etmek için Likert ölçekli soru üzerinden tercih ettikleri terimler incelendiğinde, katılımcıların %84.6'sının çeviri terimini, %25.6'sının tercüme terimini, %15.4'ünün mütercimlik terimini ve %10.3'ünün de translasyon terimini kesinlikle kullanırım ölçeğinde işaretledikleri görülmektedir.

Tablo 22
Tüm Eylemleri Adlandırma

		Kesinlikle Kullanmam		Kullanmam		Kararsızım		Kullanırım		Kesinlikle Kullanırım		Toplam	
		Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Ort
14- Görseldeki eylemlerin TAMAMI için aşağıdaki seçenekleri kullanma olasılığınızı değerlendiriniz.	Çeviri	0	0.0	0	0.0	0	0.0	6	15.4	33	84.6	39	4.85
	Tercüme	3	7.7	9	23.1	2	5.1	15	38.5	10	25.6	39	3.51
	Mütercimlik	8	20.5	13	33.3	3	7.7	9	23.1	6	15.4	39	2.79
	Translasyon	23	59.0	8	20.5	2	5.1	2	5.1	4	10.3	39	1.87

Katılımcıların terimleri tercih etme olasılıklarında olumlu tutum sergiledikleri bir diğer ölçek ise kullanırım düzeyinde verdikleri cevaplardır. Buradan hareketle, katılımcıların olumlu tutum sergiledikleri kullanırım ve kesinlikle kullanırım düzeyinde işaretledikleri seçeneklerin yüzdelik oranları toplandığında çeviri ifadesi %100, tercüme ifadesi %64.1 ve mütercimlik ifadesi %38.5 oranlarıyla en çok tercih edilen üç ifade olarak görülmektedir. Ayrıca derecelendirme sıralamasında 1- kesinlikle kullanmam ve 5- kesinlikle kullanırım tercihi olacak şekilde alınan tercih ortalamasına bakıldığında ise 5 üzerinden 4.85 ortalama ile çeviri ifadesinin ilk sırada, 1.87 ortalama ile de transasyon ifadesinin son sırada yer aldığı görülmektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta ise tüm katılımcıların çeviri terimini kullanma konusunda bir tercih birliği sergilemiş olmalarıdır. Ayrıca “Kullanırım” ve “Kesinlikle Kullanırım” cevaplarını seçen katılımcıların lisans mezuniyet bilgilerini incelemek üzere Tablo 23’e bakılabilir.

Tablo 23
Kullanırım / Kesinlikle Kullanırım – Lisans Mezuniyet Bilgisi

Lisans		Çeviri Bölümleri		Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri		Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri		Diğer Bölümler		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Freka	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
		8	20.5	18	46.2	12	30.8	1	2.6	39	100
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım	çeviri	8	20.5	18	46.2	12	30.8	1	2.6	39	100
	tercüme	5	20.0	11	44.0	8	32.0	1	4.0	25	64.1
	mütercimlik	1	6.7	8	53.4	6	40.0	0	0.0	15	38.5
	translasyon	0	0.0	3	50.0	3	50.0	0	0.0	6	15.4

Anketin ilgili bölümünde sunulan görselde (Görsel 5) yer alan tüm eylemleri tek bir ifade ile adlandırmak için verilen seçenekleri kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların lisans mezuniyet bilgileri incelendiğinde, en çok tercih edilen ilk üç seçeneğin sırasıyla çeviri, tercüme ve mütercimlik ifadeleri olduğu görülmektedir. Tablo 23’e göre lisans mezuniyet bilgilerini paylaşmış olan katılımcıların

tamamının (%100) çeviri ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde işaretlemiştir. Çeviri ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih eden katılımcıların lisans eğitim geçmişlerine bakıldığında katılımcıların %20.5'inin çeviri bölümlerinden, %46.2'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %30.8'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %2.6'sının da diğer bölümlerden lisans mezunu oldukları görülmektedir.

Lisans mezuniyet bilgileri dikkate alındığında katılımcıların %64.1'inin tercüme ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih ettikleri görülmektedir. Tercüme ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların ise, % 20'si çeviri bölümlerinden, %44'ü dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %32'si yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %4'ü diğer bölümlerden lisans mezunu katılımcılardan oluşmaktadır.

Lisans mezuniyet bilgilerini paylaşmış olan katılımcıların tercihleri dikkate alındığında, katılımcıların 38.5'inin mütercimlik ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş oldukları görülmektedir. Mütercimlik ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların ise %6.7'sinin çeviri bölümlerinden, %53.4'ünün dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %40'ının da diğer bölümlerden mezun oldukları görülmektedir.

Tabloda dikkat çeken önemli noktalar bulunmaktadır. Bunlardan ilki, çeviri, yabancı dil eğitimi ve dilbilim, filoloji, dil - edebiyat bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların tamamının çeviri ifadesini “Kullanırım” ya da “Kesinlikle Kullanırım” düzeyinde tercih etmiş olmasıdır. Diğerisi ise diğer bölümlerden lisans mezunu olan 1 adet katılımcının sadece çeviri ve tercüme ifadelerini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olmasıdır.

Katılımcıların tercihlerinin doktora mezuniyet bilgileri doğrultusunda incelenmesi ve çeviri alanında uzmanlaşmanın beraberinde getireceği olası bir terim birliğinin tespit edilmesi için Tablo 24'e bakılabilir.

Katılımcıların doktora mezuniyet bilgilerinin yer aldığı Tablo 24 incelendiğinde, sunulan görseli adlandırmak için verilen seçenekler arasından kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde en çok tercih edilen ilk üç ifadenin de yine diğer mezuniyet türlerinde olduğu gibi sırasıyla çeviri, tercüme ve mütercimlik olduğu görülmektedir. Doktora derecesine sahip katılımcıların tamamının (%100) görseli (Görsel 5) adlandırmak için çeviri ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih ettikleri görülmektedir. Çeviri ifadesini tercih eden katılımcıların doktora mezuniyet bilgileri incelendiğinde ise bu ifadeyi kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olan akademisyenlerin % 33.3'ünün çeviri bölümlerinden, %51.3'ünün dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %10.3'ünün yabancı dil eğitimi bölümlerinden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir. Diğer bölümlerde doktorasını tamamlamış olan 2 adet katılımcı bulunmaktadır ve bu katılımcıların ikisi de görseli adlandırmak için sadece çeviri ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmişlerdir.

Tablo 24
Kullanırım / Kesinlikle Kullanırım – Doktora Mezuniyet Bilgisi

Doktora		Çeviri Bölümleri		Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri		Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri		Diğer Bölümler		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Freka	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
		13	33.3	20	51.3	4	10.3	2	5.1	39	100
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım	çeviri	13	33.3	20	51.3	4	10.3	2	5.1	39	100
	tercüme	8	32.0	13	52.0	4	16.0	0	0.0	25	64.1
	mütercimlik	3	20.0	9	60.0	3	20.0	0	0.0	15	38.5
	translasyon	1	16.7	3	50.0	2	33.3	0	0.0	6	15.4

Doktora mezuniyet bilgisi dikkate alındığında, görseldeki (Görsel 5) eylemlerin tümünü adlandırmak için tercüme ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların tüm doktora mezunları içindeki oranının %64.1 olduğu görülmektedir. Bu ifadeyi tercih etmiş olan katılımcıların da % 32'sinin çeviri bölümlerinden, %52'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %16'sının da

yabancı dil eğitimi bölümlerinden mezun oldukları görülmektedir. Diğer bölümlerden doktora derecesine sahip katılımcıların arasında tercüme ifadesini tercih eden katılımcı bulunmamaktadır çünkü bu alanlarda doktorasını tamamlamış olan iki katılımcının ikisi de tercihlerini sadece çeviri ifadesinden yana kullanmışlardı. Sunulan görseldeki (Görsel 5) tüm eylemleri adlandırmak üzere tüm doktora mezunları arasında mütercimlik ifadesinin kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih edilme oranının ise %38.5 olduğu görülmektedir. Bu ifadeyi tercih etmiş olan katılımcıların doktora eğitim geçmişlerine bakıldığında ise, bu katılımcıların %20'sinin çeviri bölümlerinden, %60'ının dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden ve kalan %20'sinin de yabancı dil eğitimi bölümlerinden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir. Tabloda dikkat edilmesi gereken bir nokta ise çeviri, yabancı dil eğitimi ve dilbilim, filoloji, dil - edebiyat bölümlerinden doktora derecesine sahip olan katılımcıların tamamının çeviri ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olmasıdır. Ayrıca diğer bölümlerden doktora mezunu olan 2 adet katılımcı bulunmaktadır ve bu iki katılımcı, sadece çeviri ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiştir.

Tüm bu mezuniyet tablolarından elde edilen veriye göre görselde sunulan eylemlerin tümünü adlandırmak için katılımcılara yöneltilen Likert ölçekli soruda, çeviri ifadesinin tüm mezuniyet kategorilerinde %100 oranında tercih edildiği görülürken, transasyon ifadesi tüm mezuniyet kategorileri içinde en az tercih edilen ifade olmuştur. Ayrıca çeviri alanında uzmanlaşma oranı arttıkça en sık tercih edilen terimlerdeki çeviri bölümü mezunlarının oranının da arttığı, bunun da olası bir terim birliğinin işaretçisi olabileceği düşünülebilir.

4.3.2. Alt Alan ve Eylem Adlarının Terminolojik Değerlendirmesi

Açık uçlu ve Likert tipi sorulardan elde edilen veriler incelendiğinde, katılımcıların söz ile gerçekleştirilen alt alanda yer alan dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için en yüksek oranda sırasıyla *simultane çeviri*, *sözlü çeviri* ve *andaş çeviri* ifadelerinin tercih edildiği görülmektedir. Aynı alt alanda yer alan bir başka eylem olan dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için ise sırasıyla *ardıl çeviri*,

diyalog çevirisi ve *sözlü çeviri* ifadelerinin en sık tercih edilen ifadeler olduğu görülmüştür. Katılımcıların alt alanlardan biri olan yazı ile gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için ise en yüksek oranda tercih ettikleri ifadelerin sırasıyla *çeviri* ve *yazılı çeviri* olduğu görülmüştür. Likert ölçekli soru vasıtası ile katılımcıların verilen görseli adlandırmak için kendilerine sunulan ifadeleri tercih etme derecelerinin ölçüldüğü soru grubunda ise hem yazı ile hem söz ile gerçekleştirilen bu eylemlerin tamamını adlandırmak için katılımcıların çoğunluğunun sırasıyla *çeviri*, *tercüme* ve *mütercimlik* ifadelerini tercih ettikleri görülmüştür. Katılımcılara sunulmuş olan *translasyon* ifadesinin tercih edilme oranı ise önemli derecede düşük çıkmıştır.

4.3.2.1. Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Eylemi İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi

Söz ile gerçekleştirilen alt alan eylemlerinden biri olan dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için sırasıyla en sık tercih edilen *simultane çeviri*, *sözlü çeviri* ve *andaş çeviri* ifadelerinin yöntem bölümünde belirtilen kriterler açısından terminolojik değerlendirmesini incelemek üzere Tablo 25'e bakılabilir.

Tablo 25

Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Alt Alanı İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi

Kriter	simultane çeviri	sözlü çeviri	andaş çeviri
1. tek kavrama karşılık tek terim	uygun	uygun değil	uygun
2. kısa (mümkünse tek kelime), açık ve net	uygun değil	uygun değil	uygun değil
3. anadilde	uygun değil	Uygun	uygun
4. kök ve gövdeler canlı, ekler işlek, eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer	uygun	uygun	uygun
5. tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olan terimler tamlama olmamalı	uygun değil	uygun değil	uygun değil
6. yeni terimler türetmeye elverişli	uygun	Uygun	uygun
7. yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme	uygun	Uygun	uygun
8. kelime birleştirme yoluyla terim türetme	-	-	-
Toplam	4/7	4/7	5/7

Tabloda verilen ifadelerin terminolojik uygunlukları değerlendirildiğinde, andaş çeviri ifadesinin en fazla uygunluk gösteren ifade olduğu görülmektedir. Andaş çeviri ifadesinin kriterler doğrultusunda değerlendirmesi yapıldığında, tek kavrama karşılık tek terim gibi önemli bir kriteri karşıladığı görülmektedir. Bu ifade sadece dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemi ifade etmek için kullanılmaktadır ve andaş çeviri ifadesi, cümle içinde kullanılsın ya da kullanılmasın sadece bu kavramı çağrıştırır. Ayrıca bu ifade anadilin canlı kök ve gövdelerine işlek yapım ekleri (an- köküne eklemiş olan –daş yapım eki) getirilerek oluşturulmuş, yeni terimler türetmeye de elverişli bir terimdir. Uygunluk sağlayamadığı maddeler bulunmakta olsa da çoğu kriteri karşılamaktadır.

Sıklıkla tercih edilmiş diğer terimler de değerlendirilecek olursa simultane çeviri ifadesinin her ne kadar tek bir kavramı çağrıştırıyor olsa da, anadilde olmadığı, tamlama olan İngilizce karşılığı “*simultaneous interpreting*” gibi tamlama biçiminde olduğu, kısa olmadığı görülmektedir.

Sözlü çeviri ifadesinin ise söz ile gerçekleştirilen bütün alt alanları da kapsayıcı bir anlamı olduğundan, tek kavrama karşılık tek terim kriterini karşılamadığı görülmektedir. İçinde bulunduğu cümle, vb. gibi durumlara bakılmadan tam olarak hangi alt kavramı karşılamak amacıyla kullanıldığı anlaşılamaz. Bu terimin ayrıca kısa olmadığı ve İngilizce karşılığı “*simultaneous interpreting*” gibi tamlama biçiminde olduğu görülmektedir.

Verilen terimlerin hepsinde terim yapma yollarından birinin (yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme) karşılanmış olmasının yeterli olması sebebiyle kelime birleştirme yoluyla türetilmiş olup olmadıklarına bakılmamıştır.

Sonuç olarak, ayırt edici bir nitelik olan, tek kavrama karşılık tek terim özelliğini de taşıyan *andaş çeviri* ifadesinin dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen alt alanı ifade etmek için katılımcılar tarafından tercih edilen ifadeler arasında en fazla terminoloji kriterini sağlayan ifade olduğu tespit edilmiştir.

4.3.2.2. Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Eylemi İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi

Katılımcıların, söz ile gerçekleştirilen alt alan eylemlerinden biri olan dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için sırasıyla en sık tercih ettikleri ifadeler olan *ardıl çeviri*, *diyalog çevirisi* ve *sözlü çeviri* terimlerinin terminolojik değerlendirmelerini incelemek üzere Tablo 26'ya bakılabilir.

Tablo 26
Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Alt Alanı İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi

Kriter	ardıl çeviri	diyalog çevirisi	sözlü çeviri
1. tek kavrama karşılık tek terim	uygun	uygun değil	uygun değil
2. kısa (mümkünse tek kelime), açık ve net	uygun değil	uygun değil	uygun değil
3. anadilde	uygun	uygun değil	uygun
4. kök ve gövdeler canlı, ekler işlek, eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer	uygun	uygun değil	uygun
5. tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olan terimler tamlama olmamalı	uygun değil	uygun değil	uygun değil
6. yeni terimler türetmeye elverişli	uygun	uygun	uygun
7. yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme	uygun	uygun	uygun
8. kelime birleştirme yoluyla terim türetme	-	-	-
Toplam	5/7	2/7	4/7

Tablo 26'da yer alan bilgiler incelendiğinde, dinledikten sonra gerçekleştirilen alt alanı ifade etmek için katılımcılar tarafından sırasıyla en fazla tercih edilmiş olan *ardıl çeviri*, *diyalog çevirisi* ve *sözlü çeviri* ifadelerinin terminoloji kriterlerine göre uygunluğu hakkında bilgi edinilmektedir. Buna göre bu üç terim arasından en fazla kritere uygunluk sağlayan terimin *ardıl çeviri* olduğu görülmektedir. Ardıl çeviri ifadesi terim fazlalığının ve anlam kargaşasının önüne geçmek için gerekli kriter olan tek kavrama karşılık tek terim kriterine uygundur. Bu ifade, cümle içinde kullanımına bakılmaksızın dinledikten

sonra gerçekleştirilen alt eylemi ifade edebilmektedir ve ifade edilmek istenen kavramı doğrudan çağrıştırmaktadır. Bunun yanı sıra her ne kadar İngilizce karşılığı olan “*consecutive interpreting*” gibi tamlama biçiminde oluşturulmuş ve bu nedenle de tek kelimeden oluşmuyor olsa da, anadilin canlı kök ve gövdelerine işlek yapım ekleri getirilerek (ard- köküne -ıl yapım eki getirilerek) oluşturulmuştur ve yeni terimler türetmeye elverişlidir.

Diyalog çevirisi ifadesi de tek başına tek bir kavrama karşılık olma özelliğini taşımamaktadır ve yabancı bir sözcük içermektedir. Tamlama biçimindedir ve bu nedenle de kısa olma özelliği taşımamaktadır. Bu ifade ayrıca anadilde olma ve anadilde yer alan köklerden oluşturulma kriterine de uygun değildir.

Sözlü çeviri ifadesi de yine bu alt alanı ifade etmek için uygun düşmemektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere sözlü çeviri ifadesi söz ile gerçekleştirilen tüm eylemleri ifade etmek için kullanılır. Bu nedenle de hangi alt alanı ifade etmek için kullanıldığı, içinde bulunduğu cümle ve benzerine bakılmaksızın anlaşılmaz. Çağrışımları açık ve net değildir.

Verilen terimlerin hepsinde terim yapma yollarından birinin (yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme) karşılanmış olmasının yeterli olması sebebiyle kelime birleştirme yoluyla türetilmiş olup olmadıklarına bakılmamıştır.

Sonuç olarak ayırt edici bir nitelik olan, tek kavrama karşılık tek terim özelliğine sahip olması sebebiyle *ardıl çeviri* ifadesinin, dinledikten sonra gerçekleştirilen alt alanı ifade etmek için katılımcılar tarafından tercih edilen ifadeler arasında en fazla terminoloji kriterini sağlayan ifade olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen sonuçlardan dikkat çeken önemli bir noktanın ise hem dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen hem de dinledikten sonra gerçekleştirilen alt alanları ifade etmek için katılımcıların *sözlü çeviri* ifadesini tercih etme eğilimde oldukları görülmektedir. Katılımcıların bu tercihlerinden yola çıkılarak söz ile gerçekleştirilen alt alanı ifade etme noktasında da *sözlü çeviri* ifadesi elde edilmiştir.

4.3.2.3. Yazı ile Gerçekleştirilen Eylemi İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi

Yazı ile gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için sorulan soruya verilen bu cevaplardan elde edilen ifadelerin, yöntem bölümünde belirtilen kriterler doğrultusundaki terminolojik değerlendirmesini incelemek üzere Tablo 27'ye bakılabilir.

Tablo 27

Yazı ile Gerçekleştirilen Alt Alanı İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi

Kriter	çeviri	yazılı çeviri
1. tek kavrama karşılık tek terim	uygun değil	uygun
2. kısa (mümkünse tek kelime), açık ve net	uygun	uygun değil
3. anadilde	uygun	uygun
4. kök ve gövdeler canlı, ekler işlek, eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer	uygun	uygun
5. tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olan terimler tamlama olmamalı	-	-
6. yeni terimler türetmeye elverişli	uygun	uygun
7. yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme	uygun	uygun
8. kelime birleştirme yoluyla terim türetme	-	-
Toplam	5/7	5/7

Tabloda verilen ifadelerin terminolojik uygunluğuna bakıldığında, her iki ifadenin de eşit oranda bir uygunluğa sahip oldukları görülmektedir. Ancak kriter bazında ilerlenecek olursa, çeviri ifadesi terminolojide anlam kargaşasına sebep olan en önemli kriter olan tek kavrama karşılık tek terim kriterini karşılamamaktadır. Çeviri ifadesi, hem alan adı olarak hem de alt alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Hangi anlamda kullanıldığının anlaşılması için kullanıldığı cümle vb. gibi durumlara bakılması gerekmektedir. Öte yandan yazılı çeviri ifadesinde böyle bir karışıklık söz konusu değildir. Cümle içinde kullanılmadan da bu terimin yazı ile gerçekleştirilen alt alanı ifade ettiği anlaşılmaktadır. Kısalık kriterinin ise çeviri ifadesi tarafından sağlandığı ancak yazılı çeviri tarafından sağlanamadığı görülmektedir. Her iki terim de anadilde, canlı kök ve gövdelerden işlek yapım ekleri kullanılarak, eski sözcüklerden kaçınılarak elde edilmişlerdir. İngilizce

karşılığı olan “*translation*” ifadesi tamlama durumunda olmadığından bu kriterle bakılmamıştır. Her iki terim de yeni terimler türetmeye elverişlidirler (çeviri-çevirmen, yazılı çeviri-yazılı çevirmen, vb.). Terim yapma yollarından birinin (yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme) karşılanmış olmasının yeterli olması sebebiyle kelime birleştirme yoluyla türetilmiş olup olmadıklarına bakılmamıştır.

Sonuç olarak eşit oranda uygunluğa sahip olmalarına rağmen yazı ile gerçekleştirilen alt alanı ifade etmek için *yazılı çeviri* ifadesinin ayırt edici bir nitelik olan, tek kavrama karşılık tek terim özelliğini taşıyor olması sebebiyle terminoloji kriterlerini sağladığı görülmektedir.

4.3.2.4. Tüm Eylemleri İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi

Son olarak katılımcıların verilen görseldeki tüm eylemleri adlandırmaları için sorulan Likert tipi soruya verdikleri cevaplardan sırasıyla en çok tercih edilen ifadeler olarak tespit edilmiş olan *çeviri*, *tercüme* ve *mütercimlik* ifadelerinin yöntem bölümünde yer alan terminoloji kriterlerine göre değerlendirmelerini incelemek üzere Tablo 28’e bakılabilir.

Tablo 28

Tüm Eylemleri İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi

Kriter	Çeviri	tercüme	mütercimlik
1. tek kavrama karşılık tek terim	Uygun	uygun değil	uygun değil
2. kısa (mümkünse tek kelime), açık ve net	Uygun	uygun	uygun
3. anadilde	Uygun	uygun değil	uygun değil
4. kök ve gövdeler canlı, ekler işlek, eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer	Uygun	uygun değil	uygun değil
5. tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olan terimler tamlama olmamalı	-	-	-
6. yeni terimler türetmeye elverişli	Uygun	uygun	uygun değil
7. yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme	Uygun	uygun	uygun
8. kelime birleştirme yoluyla terim türetme	-	-	-
Toplam	6/6	3/6	2/6

Tablo 28’de katılımcıların kendilerine sunulan görsellerdeki tüm eylemleri adlandırmak üzere verilen seçeneklerden sırasıyla en çok tercih edilen üç terim olan *çeviri*, *tercüme* ve *mütercimlik* ifadelerinin yöntem bölümünde yer alan terminoloji kriterlerine göre uygunluk değerlendirmesi yer almaktadır. Buna göre bu üç terim arasından, tüm eylemleri ifade etmek için en fazla uygunluk sağlayan ifadenin *çeviri* ifadesi olduğu görülmektedir. Çeviri ifadesi yaptığı çağrışımlar bakımından tüm eylemleri ve alt alanları karşılar niteliktedir. Herhangi bir alt alanı doğrudan çağrıştırmamaktadır. Genel anlamda bir çeviri olgusuna karşılık olarak kullanılmaktadır. Bu terim ayrıca anadilin canlı kök ve gövdelerine işlek bir yapım eki getirilerek oluşturulmuştur; kısa, açık ve net olma özelliği taşımaktadır. Kendisinden yine genel anlamda çağrışımlar yapabilecek terimler türetilmektedir (çeviribilim, çeviribilimci, çevirmen, vb.)

Diğer yandan tercüme ifadesi söz ile gerçekleştirilen alt alanı da doğrudan çağrıştırabildiğinden, tüm alt alanları kapsayıcı bir terim olma özelliğine sahip değildir. Bu özelliği nedeniyle de tek kavrama karşılık tek terim kriterini sağlamamaktadır. TDK Sözlüğüne (2005) göre Arapçadan gelmiş olan bu sözcük, anadilde olma, canlı kök ve gövdelerden işlek yapım ekleri ile türeme özelliğini de taşımamaktadır. Aynı durum mütercimlik ifadesi için de geçerlidir.

Sonuç olarak hem tüm kriterlere uygunluğu hem de yaptığı çağrışım açısından tüm eylemleri ve alt alanları kapsadığı için *çeviri* teriminin tüm eylemleri ve alt alanları ifade etmek üzere en fazla terminoloji kriterini yerine getirdiği tespit edilmiştir.

4.3.3. Tartışma

Anketin ilgili bölümlerinde akademisyenlere yöneltilen sorular aracılığı ile akademisyenlerin alt alan ve eylem adlarını ifade etmek üzere tercih ettikleri terimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu sorulardan ilkinde katılımcıların görselde yer alan söz ile gerçekleştirilen eylemin alt dallarından olan dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemi açık uçlu cevaplar ile adlandırmaları istenmiş ve çıkan sonuçlar incelendiğinde en çok tercih edilen ilk üç ifadenin sırasıyla *simultane çeviri*, *sözlü çeviri* ve *andaş çeviri* olduğu görülmüştür.

Literatürde de alt alan ve eylemleri belirtmek üzere değinilen bu ifadelerin yöntem bölümünde belirlenmiş olan terminoloji kriterlerine göre değerlendirmesi yapıldığında, dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen bu eylemi ifade etmek için kullanılması en uygun olan ifadenin *andaş çeviri* terimi olduğu görülmüştür.

Ersoy (2012:31) söz ile gerçekleştirilen çeviri eylemlerini “ardıl tercüme” ve “andaş tercüme” olarak ifade etmeyi tercih etmiştir. Orijinal dili Almanca olan Margret Ammann’ın “Akademik Çeviri Eğitimine Giriş” adlı kitabını Türkçeye aktaran E. D. Ekeman (Ammann, 2008:14-16) ise çevirinin “eşzamanlı/andaş/simültane” olarak gerçekleştirilebileceğini ifade ederken, dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen bu eylemi ifade ederken kavramın birden fazla karşılığını okurlara aynı anda sunmayı tercih etmiştir. Ancak katılımcıların bu eylemi ifade etmek için “andaş tercüme” ifadesi yerine “andaş çeviri” ifadesini tercih etmiş olmaları sebebiyle terim “andaş çeviri” şeklinde değerlendirmeye alınmış ve elde edilen terminolojik değerlendirme sonucunda da bu alt alanı ifade etmek için en uygun ifade olacağı sonucuna varılmıştır. Bengi-Öner (1999:65) de bu ifadeyi, “andaş çeviri” olarak hazırladığı *Dizin*’e almayı uygun bulmuştur. Tercüme ifadesi de önümüzdeki kısımlarda ayrıca incelenmiştir.

Katılımcıların söz ile gerçekleştirilen eylemin bir diğer alt dalı olan dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemi adlandırmalarının istendiği soruya verdikleri açık uçlu cevaplar incelendiğinde, en çok tercih edilen ifadelerin sırasıyla *ardıl çeviri*, *diyalog çevirisi* ve *sözlü çeviri* olduğu görülmüştür.

Literatürde de alt alan ve eylemleri belirtmek üzere değinilen bu ifadelerin yöntem bölümünde belirlenmiş olan terminoloji kriterlerine göre değerlendirmesi yapıldığında, dinledikten sonra gerçekleştirilen bu eylemi ifade etmek için kullanılması en uygun olan ifadenin *ardıl çeviri* terimi olduğu görülmüştür.

Ersoy’un (2012:31) “ardıl tercüme” ifadesinin yanı sıra E. D. Ekeman da Ammann’ın kitabını Türkçeye aktarırken ilgili eylem için “ardıl ya da konsektif çeviri” ifadelerinin ikisini birden belirtmeyi tercih etmiştir (Ammann, 2008:14-16). Ancak katılımcıların bu ifade için de “ardıl tercüme” değil de “ardıl çeviri” ifadesini belirtmeleri sebebiyle

terminolojik değerlendirme *ardıl çeviri* terimi üzerinden gerçekleştirilmiş ve hem en çok tercih edilen hem de kriterlere en uygun terim olduğu görölmüştür. Bengi-Öner (1999:66) de hazırladığı *Dizinde* bu ifadeye “andaş çeviri” olarak yer vermeyi uygun bulmuştur.

Ayrıca katılımcıların hem dinleme ile aynı anda hem de dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için belirttikleri *sözlü çeviri* ifadesinin söz ile gerçekleştirilen eylemlerin tamamını belirtmek için kullanıldığı da göz önünde bulundurularak bu alt alanı ifade etmek için *sözlü çeviri* ifadesinin terminoloji kriterlerini sağladığı tespiti yapılmıştır.

Katılımcıların yazı ile gerçekleştirilen eylemi adlandırmaları için tercih ettikleri açık uçlu cevaplar incelendiğinde en çok tercih edilen ifadelerin sırasıyla *çeviri* ve *yazılı çeviri* ifadeleri olduğu görölmüştür. Literatürde de bu alt alanı ifade etmek için kullanıldığı görülen bu ifadelerin yöntem bölümünde belirtilen kriterler eşliğinde bir terminoloji değerlendirmesi yapıldığında ise sadece yazı ile gerçekleştirilen alt alanı ifade etmesi ve böylelikle anlam kargaşasının önüne geçilmesini sağlayacağı düşünölen *yazılı çeviri* ifadesinin yazı ile gerçekleştirilen alt alanı ifade etmek için terminoloji kriterleri açısından uygun bir terim olduğu sonucuna varılmıştır.

Yazı ile gerçekleştirilen eylemlerin tamamını belirtmek için *yazılı çeviri* ifadesinin halihazırda kullanıldığı da göz önünde bulundurularak ve söz ile gerçekleştirilen eylemlerin tamamı için de *sözlü çeviri* ifadesinin terminolojik uygunluğundan hareketle bu iki alt alanı *sözlü çeviri* ve *yazılı çeviri* olarak ifade etmenin, ayırt edici alt alan adları olmaları sebebiyle terminoloji kriterlerini sağladığı sonucuna varılmıştır.

Bu bölümde son olarak katılımcıların tüm eylemleri tek bir eylem adı ile ifade etmelerinin istendiğı Likert tipi soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde en çok tercih edilen ifadelerin sırasıyla *çeviri* ve *tercüme* ifadeleri olduğu görölmüştür. Literatürde de eylemlerin tamamını ifade etmek amacıyla bu terimlerin yöntem bölümde belirtilmiş terminoloji kriterlerine göre değerlendirmesi yapıldığında, en fazla kritere uygunluk sağlayan ifadenin *çeviri* ifadesi olduğu görölmüştür.

Ersoy (2011:51) tüm çeviri eylemlerini kapsayıcı bir ifade olarak “translasyon” ifadesini, yazı ile gerçekleştirilen eylemi belirtmek için “çeviri” ifadesini, söz ile gerçekleştirilen eylemi ifade etmek için de “tercüme” ifadesini kullanmanın uygun olacağını belirtmiştir. Ancak katılımcılara yöneltilmiş olan Likert tipi soruda, tüm eylemleri ifade etmek için “translasyon” ifadesini kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih etmiş olan katılımcıların oranının %10.3 olduğu görülmüştür. Benimsenebilirliği düşük çıkan bu ifade yerine katılımcılar, tüm söz ile ve yazı ile gerçekleştirilen eylemleri ifade etme noktasında anlam kapsayıcılığına sahip olması sebebiyle ve halihazırda türü fark etmeksizin iki dil arası aktarımın tüm türlerini ifade etmek için kullanılagelen *çeviri* ifadesini hem açık uçlu hem de Likert tipi soruda en yüksek oranda tercih etmişlerdir. Bu nedenle bilimsel alanı ifade etmek için de en çok tercih edilen ve en uygun olduğu saptanan *çeviribilim* ifadesini de çağrıştırmaları sebebiyle tüm eylemleri ifade etmek için *çeviri* ifadesinin terminoloji kriterleri açısından da uygunluğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak elde edilen bulgular ve tartışma neticesinde, tüm eylemleri ifade etmek için *çeviri*, yazı ile gerçekleştirilen eylemleri ifade etmek için *yazılı çeviri*, söz ile gerçekleştirilen eylemleri ifade etmek için *sözlü çeviri*, söz ile gerçekleştirilen eylemin alt dallarından olan dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemi ifade etmek için *andaş çeviri* ve dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemi ifade etmek için de *ardıl çeviri* ifadelerinin terminoloji kriterlerine uygunluğu tespit edilmiştir.

4.4. Mesleklerin Adlandırılması

Çeviri alanını ve alt alanlarını ifade etmekte olduğu gibi, meslek isimlerinde de çeşitlilikler olduğu görülmektedir. Bu ifadelerden bazılarının konferans çevirmenliği (Bengi-Öner, 1999), çevirmen (yazılı), sözlü çevirmen (Berk 2005), çeviricilik, çevirmen, mütercim ve tercüman (TDK Sözlüğü, 2005) olduğuna Bölüm 2.1’de değinilmiştir. Bunlara ek olarak Ersoy (2011; 2012)’nin de değinmiş olduğu çeviribilimci, translatör ve translatolog ifadeleri de bulunmaktadır. Bu çalışmalarda değinilmiş olan ifadelerden hareketle, çeviri alanında görev yapmakta olan akademisyenlerin kendi mesleklerini ve çeviri alanında faaliyet göstermekte olan diğer meslekleri adlandırmada tercih ettikleri terimleri ve ifadeleri tespit etmek amacıyla anket içerisinde bazı sorulara yer verilmiştir. Öncelikle katılımcıların yaptıkları ve yapmakta oldukları mesleği/meslekleri

adlandırmaları istenmiştir. Bu adlandırmalar için kendilerine beş adet cevap kutucuğu sunulmuş ancak tüm kutucukları doldurmak zorunda bırakılmamışlardır. Sonrasında katılımcılara meslek sahiplerinin yer aldığı görseller sunulmuş ve açık uçlu sorularla görsellerdeki meslekleri adlandırmaları istenmiştir.

Son olarak anketin ilerleyen sorularında yer alan Likert tipi sorular ile katılımcılara verilen görselleri adlandırmak için sunulan terim seçeneklerini tercih etme düzeylerini belirlemeleri istenmiştir. Ankete katılan katılımcıların eğitim geçmişleri ve terim tercihleri, çalıştıkları bölüm türleri ve terim tercihleri arasında anlamlı bir ilişki kurmanın katılımcıların sayısının yeterli olmayışı, mezun olunan okul türlerindeki dağılımın eşit olmayışı, ülkemizde sadece üç üniversitede bölüm adının çeviribilim oluşu ve bu üniversitelerden katılımın iki adet katılımcı ile sınırlı kalması gibi nedenlerle mümkün olmadığı görülmüştür. Bu nedenle sorulara verilen cevaplara göre katılımcıların eğitim geçmişleri ilişki analizi olarak değil, sayısal veriler olarak sunulacaktır.

Bu bölümde, akademisyenlerin bahsi geçen sorulara verdikleri cevaplar incelenecek, en sık tercih edilen terimlerin terminoloji kriterleri açısından değerlendirmesi yapılacak ve elde edilen bulguların literatür ile karşılaştırması yapılarak bir tartışma sunulacaktır.

4.4.1. Akademisyenlerin Meslek Adlandırmaları

Akademisyenlerin meslekleri adlandırmaları için oluşturulan sorularda, sunulmuş olan meslekler, akademisyenlerin kendi meslekleri, söz ile gerçekleştirilen meslek ve alt dallarından olan dinleme ile aynı anda ve dinledikten sonra gerçekleştirilen meslekler, yazı ile gerçekleştirilen meslek ve genel anlamda bir meslek adlandırması şeklinde hazırlanmıştır.

4.4.1.1. Akademisyenlerin Meslekleri

Katılımcıların yaptıkları ve yapmakta oldukları meslekleri adlandırmaları için sunulan beş kutucuğa yazmış oldukları tüm ifadeleri incelemek üzere Tablo 29'a bakılabilir.

Tablo 29
Akademisyenlerin Mesleklerini Adlandırmaları

		Frekans	Yüzde
6- Yaptığınız ve yapmakta olduğunuz mesleği/meslekleri nasıl adlandırıyorsunuz?	Akademisyen	20	21.5
	Çevirmen	16	17.2
	Öğretim Üyesi	11	11.8
	Araştırmacı	5	5.4
	Öğretim Görevlisi	5	5.4
	Eğitimci	4	4.3
	Çeviribilimci	3	3.2
	Çeviri Eğitimcisi	2	2.2
	Dilbilimci	2	2.2
	Öğretmen	2	2.2
	Araştırma Görevlisi	1	1.1
	Bilim Adamı	1	1.1
	Dilbilim	1	1.1
	Edebiyatçı	1	1.1
	İletişim Sağlayan Uzmanı	1	1.1
	İletişim Uzmanı	1	1.1
	İlham Verici	1	1.1
	Konferans Çevirmeni	1	1.1
	Kültür ve Dillerarası Uzman	1	1.1
	Metin Uzmanı	1	1.1
	Öğrenci Odaklı	1	1.1
	Öğrenen/Öğreten	1	1.1
	Okutman	1	1.1
	Özellikli	1	1.1
	Sosyal Bilim	1	1.1
	Sözlü Çevirmen	1	1.1
	Tercüman	1	1.1
	Üniversite Hocası	1	1.1
	Üniversitede İdareci	1	1.1
	Yabancı Dil Uzmanı	1	1.1
	Yapılanan/Yapılandırıcı	1	1.1
	Yaratıcı	1	1.1
	Yerinde Uygulama Gerektiren	1	1.1
	Toplam	93	100.0

Tablo 29'a göre, katılımcıların yaptıkları ve yapmakta oldukları meslekleri adlandırmalarının istendiği açık uçlu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde, 39 katılımcının toplamda 93 adet adlandırma yapmış olduğu görülmektedir. Bu adlandırmaların yüzdelik dağılımlarına bakıldığında ise, akademisyen ifadesinin %21.5 oranı ile en çok tercih edilen meslek adı olduğu görülmektedir. Bu ifadeyi %17.2 tercih edilme oranıyla çevirmen ve %11.8 oranıyla da öğretim üyesi ifadelerinin takip ettiği görülmektedir. En çok tercih edilen bu üç ifadenin dışında ise araştırmacı ve öğretim görevlisi ifadelerinin %5.4'lük eşit oranlarla dördüncü sırayı paylaştığı görülmekteyken eğitimci ifadesinin %4.3 ile beşinci sırada olduğu görülmektedir. Ayrıca, katılımcıların çeviribilimci ifadesini %3.2 oranında tercih ettikleri görülmektedir. Çeviri eğitimcisi, dilbilimci, öğretmen ifadelerinin ise her birinin %2.2 oranında tercih edildiği görülmektedir. Bunların dışında kalan ifadelerin ise her birinin birer katılımcı tarafından %1.1 oranında tercih edildikleri görülmektedir. Literatürde değinilmiş olan translatolog veya translatör gibi ifadelerin katılımcıların tercihleri arasında yer bulamadıkları da görülmektedir.

Katılımcıların en çok tercih ettikleri ilk üç terime bakıldığında, akademisyen ve öğretim üyesi ifadelerine yöneldikleri ve dolayısıyla da mesleklerini akademi / üniversite üzerinden adlandırdıkları görülmektedir. İlk üç ifade tercihi arasında çevirmen ifadesinin yer alması da akademik faaliyetleri dışında yürütmüş / yürütüyor oldukları işleri kapsar niteliktedir. Çalışmanın başlangıcında, katılımcıların bu soruya verecekleri cevaplar arasında çeviribilimci ifadesinin önemli ölçüde yer alacağı düşünülmekteydi ancak elde edilen sonuçlara bakıldığında bu terimin %3.2 oranında tercih edildiği görülmektedir. Bu durum iki gerekçe ile açıklanabilir: (a) katılımcılar, eğitim geçmişleri sebebiyle kendilerini bu bilimsel alanla özdeşleştirememiş olabilirler, (b) katılımcılar kadrosunda görev yaptıkları bölümlerin resmi bölüm adının (mütercim-tercümanlık) etkisinde bir tercih belirtiyor olabilirler. Çünkü sadece iki katılımcının görev yapmakta olduğu bölümün resmi adı çeviribilimdir.

Ancak yukarıda da belirtildiği üzere katılımcıların eğitim geçmişleri ve terim tercihleri, çalıştıkları bölüm türleri ve terim tercihleri arasında anlamlı bir ilişki kurmanın katılımcıların sayısının yeterli olmaması, mezun olunan okul türlerindeki dağılımın eşit

olmaması, ülkemizde sadece üç üniversitede bölüm adının çeviribilim olması ve bu üniversitelerdeki öğretim elemanlarından ankete katılımın iki adet katılımcı ile sınırlı kalması gibi nedenlerle mümkün olmadığı görülmüştür.

4.4.1.2. Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Meslek

Katılımcılara çeviri alanında faaliyet gösteren meslekleri adlandırmalarının istendiği diğer sorularda ise birtakım görseller sunulmuş ve bu görsellerdeki kişilerin mesleklerini açık uçlu sorular aracılığıyla adlandırmaları istenmiştir. Bu sorulardan ilkinde yer alan görseli (Görsel 6: Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Meslek) adlandırmaları için sorulan açık uçlu soruya katılımcıların verdikleri cevapları incelemek üzere Tablo 30'a bakılabilir.

Görsel 6

Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Meslek

Kaynak: Google Görseller

Tablo 30'a göre, katılımcıların görselde sunulan, dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen bu mesleği adlandırmak için verdikleri cevaplar incelendiğinde, en çok tercih edilen ifadenin %20.5 oranıyla çevirmen olduğu görülmektedir. Daha sonra gelen ifadelerin ise %17.9'arlık oranlarla konferans çevirmeni ve tercüman olduğu görülmektedir. Bu ifadeleri %10.3 oranı ile konferans tercümanı, % 7.7'şerlik oranlarla simultane çevirmen

ve sözlü çevirmen, %5.1 oranıyla da mütercim ifadeleri takip etmektedir. Geriye kalan ifadelerin her birinin birer katılımcı tarafın %2.6 oranıyla tercih edildiği görülmektedir.

Tablo 30
Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma

		Frekans	Yüzde
11-Görseldeki kişinin mesleği nedir?	Çevirmen	8	20.5
	konferans çevirmeni	7	17.9
	Tercüman	7	17.9
	konferans tercümanı	4	10.3
	simultane çevirmen	3	7.7
	sözlü çevirmen	3	7.7
	Mütercim	2	5.1
	tercüman, konferans tercümanı	1	2.6
	sözlü çevirmen / tercüman	1	2.6
	simultane tercüman	1	2.6
	mütercim – tercüman	1	2.6
	andaş çevirmen	1	2.6
	Toplam	39	100.0

Tabloda dikkat edilmesi gereken nokta ise 39 farklı katılımcıdan 12 farklı tercih sunulmuş olmasıdır. Görüldüğü üzere görselde yer alan mesleği ifade etmek için çoğunluk tarafından benimsenmiş bir tercih birliği bulunmamaktadır. Bunun bir nedeni, görseli adlandırmak için aynı anda birden fazla ifade tercih etmiş olan katılımcıların bulunmasıdır. Ama bu çoklu cevaplar da dahil edildiğinde yüzdelerin önemli oranda değişmediği görülmüştür. Bu nedenle tablo oluşturulurken bu tercihler ayrı tercihler olarak kabul edilmiştir.

Sonuç olarak katılımcıların görselde verilen mesleği adlandırmak için en çok tercih ettiği üç ifadenin *çevirmen*, *konferans çevirmeni* ve *tercüman* olduğu görülmektedir ve katılımcıların mezuniyet bilgileri verilirken de sorulan soruyu sadece *çevirmen*, *konferans çevirmeni* ve *tercüman* olarak cevaplandırmış olan kişiler değerlendirmeye alınmıştır. Bu üç ifadeyi tercih eden akademisyenlerin lisans mezuniyet bilgileri için Tablo 31'e bakılabilir.

Tablo 31

Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi

			çevirmen	konferans çevirmeni	tercüman	diğer	toplam
Lisans	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	1	2	1	4	8
		mezunları içinde yüzde	12.5	25.0	12.5	50.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	12.5	28.6	16.7	22.2	20.5
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	4	5	1	8	18
		mezunları içinde yüzde	22.2	27.8	5.6	44.4	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	50.0	71.4	16.7	44.4	46.2
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	3	0	4	5	12
		mezunları içinde yüzde	25.0	0.0	33.3	41.7	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	37.5	0.0	66.7	27.8	30.8
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	0	0	0	1	1
		mezunları içinde yüzde	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	0.0	0.0	0.0	5.6	2.6

Tablo 31 incelendiğinde, çeviri bölümleri lisans mezunlarının %12.5'inin, dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini tercih ettiği, %25'inin konferans çevirmeni ifadesini tercih ettiği ve %12.5'inin de tercüman ifadesini tercih ettiği görölmektedir. Bu bölümlerden lisans mezunu olan katılımcıların %50 gibi önemli bir çoğunluğunun ise herhangi bir terim üzerinde uzlaşmadığı ve diğer 9 terimden birini tercih ettiği görölmektedir. Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların %22.2'sinin ise, görselde verilen mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini, %27.8'inin konferans çevirmeni ifadesini ve %5.6'sının da tercüman ifadesini tercih ettiği görölmektedir. bu bölüm mezunlarının diğer 8 ifadeden birini tercih etme oranının ise %44.4 olduğu görölmektedir.

Görseldeki mesleği adlandırmak için yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların % 25'inin çevirmen, %33.3'ünün tercüman ve %41.7'sinin de diğer ifadelerden birini tercih ettiği görölürken bu bölümlerden lisans mezunu olan katılımcılar arasında konferans çevirmeni ifadesini tercih eden katılımcı bulunmamaktadır. Diğer bölümlerden lisans mezunu olan bir adet katılımcı bulunmaktadır ve bu katılımcı da görseldeki mesleği adlandırmak için en çok tercih edilen bu üç ifadeden birini değil, diğer

8 ifadeden birini seçmiştir. Tablo 31, verilen cevaplara göre mezuniyet bilgisi açısından ele alındığında görseldeki mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini tercih eden katılımcıların %12.5'inin çeviri bölümlerinden, %50'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %37.5'inin de yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Mesleği adlandırmak için konferans çevirmeni ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların %28.6'sının çeviri bölümlerinden, kalan %71.4'ünün de dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu olduğu görülmektedir. Bu ifadeyi tercih etmiş olan katılımcılar arasında yabancı dil eğitimi ve diğer bölümlerin lisans mezunları bulunmamaktadır. Tercüman ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların ise %16.7'sinin çeviri bölümlerinden, yine %16.7'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden ve kalan %66.7'sinin de yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu oldukları görülmektedir.

Tabloda dikkat çeken önemli bir nokta, lisans mezuniyet bilgisi verilmiş olan tüm katılımcıların, görseldeki mesleği adlandırma konusunda herhangi bir terimde ya da ifadede yüzdelik oran itibarıyla tercih birliğine varamamış olması, tercihlerin bireysel cevaplarda yoğunlaşmış olmasıdır. 39 katılımcının 18'inin diğer 8 farklı ifadeden birini tercih etmiş olduğu görülmektedir.

Katılımcıların verdikleri cevaplar ve doktora mezuniyet bilgilerini incelemek üzere Tablo 32'ye bakıldığında, katılımcıların görselde yer alan mesleği adlandırmalarının istendiği açık uçlu soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda, çeviri bölümlerinden doktora derecesine sahip olan katılımcıların %15.4'ünün çevirmen ifadesini, %30.8'inin tercüman ifadesini ve %53.8'inin de diğer ifadelerden birini tercih ettiği görülmektedir.

Çeviri bölümlerinden doktora derecesine sahip olan katılımcılar arasında konferans çevirmeni ifadesini tercih etmiş olan katılımcı bulunmamaktadır. Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora derecesine sahip olan katılımcıların ise % 25'inin çevirmen ifadesini, %35'inin konferans çevirmeni ifadesini, %10'unun tercüman ifadesini ve % 30'unun da diğer ifadelerden birini tercih etmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 32**Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Doktora Mezuniyet Bilgisi**

			çevirmen	konferans çevirmeni	tercüman	diğer	toplam
Doktora	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	2	0	4	7	13
		mezunları içinde yüzde	15.4	0.0	30.8	53.8	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	25.0	0.0	66.7	38.9	33.3
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	5	7	2	6	20
		mezunları içinde yüzde	25.0	35.0	10.0	30.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	62.5	100.0	33.3	33.3	51.3
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	0	0	0	4	4
		mezunları içinde yüzde	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	0.0	0.0	0.0	22.2	10.3
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	1	0	0	1	2
		mezunları içinde yüzde	50.0	0.0	0.0	50.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	12.5	0.0	0.0	5.6	5.1

Yabancı dil eğitimi alanında doktorasını tamamlamış olan katılımcıların ise tamamının bu mesleği adlandırmak için diğer ifadelerden birini tercih etmiş olması tabloda dikkat edilmesi gereken noktalardan biridir. Bunun dışında, diğer bölümlerden doktora derecesine sahip iki katılımcının biri çevirmen ifadesini diğeri de diğer 8 farklı ifadeden birini tercih etmiştir. Öyle görülüyor ki doktora mezunları arasında da mesleği ifade etmek için tercih edilen terimler ya da ifadeler konusunda bir uzlaşma bulunmamaktadır. Dahası katılımcıların çeviri alanında uzmanlaştıkça tercih ettikleri terimler yönünden farklılaştıkları ve tercih birliğinden uzaklaştıkları görülmektedir. Lisans çeviri mezunları arasında diğer ifadeleri tercih etme oranı %50 iken, doktorasını çeviri alanında tamamlamış olan katılımcıların diğer terimlere yönelme oranının %53.8'e yükseldiği görülmektedir.

4.4.1.3. Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Meslek

Katılımcılara açık uçlu sorular içinde verilen bir diğer görsel olan Görsel 7'de ise dinledikten sonra gerçekleştirilen meslek görsel olarak sunulmuştur.

Görsel 7

Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Meslek

Kaynak: Google Görseller

Katılımcıların görselde yer alan kişinin mesleğini adlandırmak üzere sorulan açık uçlu soruya verdikleri cevapları incelemek üzere Tablo 33'e bakılabilir.

Tablo 33

Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma

		Frekans	Yüzde
12- Görseldeki kişinin mesleği nedir?	Çevirmen	13	33.3
	Tercüman	7	17.9
	sözlü çevirmen	5	12.8
	ardıl çevirmen	2	5.1
	irtibat çevirmeni	2	5.1
	Öğretmen	2	5.1
	sözlü çevirmen / tercüman	1	2.6
	mütercim - tercüman	1	2.6
	Mütercim	1	2.6
	iki yönlü çevirmen	1	2.6
	diyalog çevirmeni	1	2.6
	arabulucu, eğitmen	1	2.6
	Arabulucu	1	2.6
	akademisyen	1	2.6
	Toplam	39	100.0

Tablo 33’te katılımcıların Görsel 7’de verilen mesleği adlandırmalarının istendiği açık uçlu soruya verdikleri cevaplar bulunmaktadır. Buna göre katılımcıların %33.3’ü bu mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini, %17.9’u tercüman ifadesini % 12.8’i de sözlü çevirmen ifadesini tercih etmişleridir. Ardıl çevirmen, irtibat çevirmeni ve öğretmen ifadelerinin ise ikişer katılımcı tarafından %5.1’erlik oranlarla tercih edildikleri görülmektedir. Geriye kalan 8 ifadenin ise her biri birer katılımcı tarafından %2.6 oranında tercih edilmişlerdir.

Tabloda dikkat edilmesi gereken bir nokta ise 39 farklı katılımcının 14 farklı terim ya da ifade tercih etmiş olmalarıdır. Bu da gösteriyor ki dinledikten sonra gerçekleştirilen bu mesleği ifade etme noktasında katılımcılar arasında kesinlik kazanmış bir tercih uzlaşısı bulunmamaktadır. Öte yandan bazı katılımcıların görseldeki mesleği adlandırmak için birden fazla ifade belirtmeyi tercih ettikleri görülmüştür. Bu cevaplardan bazıları en çok tercih edilen üç terim arasında yer alıyor olsa da tablo hazırlanırken bu tercihleri ayrı cevaplar olarak hesaplanmıştır.

Sonuç olarak, katılımcıların görseldeki mesleği adlandırmak için tercih ettikleri ilk üç ifadenin sırasıyla *çevirmen*, *tercüman* ve *sözlü çevirmen* ifadeleri olduğu görülmektedir. Elde edilen bu veriler doğrultusunda, görselde verilen mesleği adlandırmak için katılımcılar tarafından en çok tercih edilmiş olan bu üç ifadeye verilen cevaplar doğrultusunda katılımcıların lisans mezuniyet bilgilerini incelemek için Tablo 34’e bakılabilir.

Tablo 34 incelendiğinde çeviri bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların % 37.5’inin görseldeki mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini, %25’inin tercüman ifadesini, %12.5’inin de sözlü çevirmen ifadesini tercih ettikleri görülmektedir. Bu bölümün lisans mezunlarının %25’inin ise diğer 11 farklı ifadeden birini tercih etmiş oldukları görülmektedir. Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların %33.3’ünün çevirmen ifadesini, %5.6’sının tercüman ifadesini, %11.1’inin sözlü çevirmen ifadesini ve %50’sinin ise diğer ifadelerden birini tercih etmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 34**Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi**

			çevirmen	tercüman	sözlü çevirmen	diğer	Toplam
Lisans	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	3	2	1	2	8
		mezunları içinde yüzde	37.5	25.0	12.5	25.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	23.1	28.6	20.0	14.3	20.5
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	6	1	2	9	18
		mezunları içinde yüzde	33.3	5.6	11.1	50.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	46.2	14.3	40.0	64.3	46.2
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	4	4	1	3	12
		mezunları içinde yüzde	33.3	33.3	8.3	25.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	30.8	57.1	20.0	21.4	30.8
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	0	0	1	0	1
		mezunları içinde yüzde	0.0	0.0	100.0	0.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	0.0	0.0	20.0	0.0	2.6

Yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların % 33.3'ünün görseldeki mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini, yine %33.3'ünün tercüman ifadesini, %8.3'ünün sözlü çevirmen ifadesini ve %25'inin de diğer ifadelerden birini tercih etmiş oldukları görülmektedir. diğer bölümlerden lisans mezunu olan bir adet katılımcı bulunmaktadır ve bu katılımcı da görseldeki mesleği adlandırmak için sözlü çevirmen ifadesini kullanmıştır.

Tablo, katılımcıların mesleği adlandırmaları açısından yorumlandığında ise çevirmen ifadesini tercih eden katılımcıların %23.1'inin çeviri bölümlerinden, %46.2'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %30.8'inin de yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezun oldukları görülmektedir. Tercüman ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların %28.6'sının çeviri bölümlerinden, %14.3'ünün dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %57.1'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu oldukları görülmektedir. sözlü çevirmen ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların ise %20'sinin çeviri bölümlerinden, %40'ının dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, kalan %20'serlik orandaki katılımcıların ise yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve diğer bölümlerden lisans mezunu oldukları görülmektedir. Lisans mezuniyet bilgisi verilmiş toplam 39 katılımcıdan 14'ünün her ne kadar farklı ifadelere

yönelmiş oldukları görülse de buna yakın bir sayı olan 13 katılımcının da çevirmen ifadesini tercih etme konusunda hemfikir oldukları söylenebilir.

Son olarak beyan edilmiş bu terim ve ifade tercihlerini, doktora mezuniyet bilgileri doğrultusunda hazırlanmış bir tablo üzerinden incelemek ve çeviri alanında uzmanlaşmanın beraberinde getirebileceği olası bir terimsel uzlaşmayı tespit edebilmek için Tablo 35'e bakılabilir.

Tablo 35
Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Doktora Mezuniyet Bilgisi

			çevirmen	tercüman	sözlü çevirmen	diğer	Toplam
Doktora	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	3	4	3	3	13
		mezunları içinde yüzde	23.1	30.8	23.1	23.1	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	23.1	57.1	60.0	21.4	33.3
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	8	3	2	7	20
		mezunları içinde yüzde	40.0	15.0	10.0	35.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	61.5	42.9	40.0	50.0	51.3
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	2	0	0	2	4
		mezunları içinde yüzde	50.0	0.0	0.0	50.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	15.4	0.0	0.0	14.3	10.3
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	0	0	0	2	2
		mezunları içinde yüzde	0.0	0.0	0.0	100.0	100.0
		adlandırırlar içinde yüzde	0.0	0.0	0.0	14.3	5.1

Tablo 35 incelendiğinde, çeviri bölümlerinden doktora derecesine sahip katılımcıların %23.1'inin görselde verilen mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini, %30.8'inin tercüman ifadesini, %23.1'inin sözlü çevirmen ifadesini ve kalan %23.1'inin de diğer ifadelerden birini tercih etmiş oldukları görülmektedir. Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora derecesine sahip olan katılımcıların ise %40'ının bu mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini, %15'inin tercüman ifadesini, %10'unun sözlü çevirmen ifadesini ve %35'inin de diğer ifadelerden birini tercih etmiş oldukları görülmektedir.

Görselde verilen mesleği adlandırmak için yabancı dil eğitimi bölümlerinde doktora eğitimini tamamlamış katılımcıların cevapları incelendiğinde, bu katılımcıların arasında tercüman ve sözlü çevirmen ifadesini tercih etmiş olan katılımcının bulunmadığı, katılımcıların %50'sinin çevirmen ifadesini, diğer %50'sinin de diğer 11 farklı ifadeden birini tercih etmiş olduğu görülmektedir. Diğer bölümlerden doktora derecesine sahip olan 2 adet katılımcı bulunmaktadır ve ikisi de görseldeki mesleği adlandırmak için diğer ifadelerden birini tercih etmişleridir.

Tablo 35 bir diğer açıdan yorumlandığında ise görseldeki mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların %23.1'inin çeviri bölümlerinden, %61.'inin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden ve %15.4'ünün de yabancı dil eğitimi bölümlerinden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir. Tercüman ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların %57.1'inin çeviri bölümlerinden kalan %42.9'unun da dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinde doktora eğitimlerini tamamlamış oldukları görülmektedir. Sözlü çevirmen ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların %60'ının çeviri bölümlerinden, kalan %40'ının da dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora mezunu oldukları görülmektedir.

Katılımcıların doktora mezuniyet bilgilerinin verildiği bu tabloda da tercihlerin çevirmen ifadesinde ve diğer ifadelerde yoğunlaşmış olduğu görülmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir nokta bulunmaktadır. Katılımcıların lisans mezuniyet bilgilerinin bulunduğu Tablo 34'te yer alan verilere bakıldığında, çeviri bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların diğer ifadeleri tercih etme oranının %25 olduğu görülmektedir.

Doktora eğitimini çeviri bölümlerinde tamamlamış olan katılımcıların tercihlerinin bulunduğu Tablo 35'te yer alan bilgiler incelendiğinde, bu oranın %23'e gerilediği görülmektedir. Diğer bir ifade ile, katılımcılar çeviri alanında uzmanlaştıkça sık tercih edilen terimlere yönelmeleri ve bir tercih uzlaşısı söz konusu olmuştur denilebilir. Bu gerileme düşük oranda bir gerileme olsa da çeviri alanında uzmanlaşmanın, beraberinde terim birliğini getirebileceğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

4.4.1.4. Söz ile Gerçekleştirilen Meslek

Katılımcıların söz ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmaları için hazırlanmış olan Likert ölçekli soruda, katılımcılara hem dinledikten sonra hem de dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen mesleklerin yer aldığı Görsel 8 sunulmuştur.

Görsel 8

Söz ile Gerçekleştirilen Meslek

Kaynak: Google Görseller

Buna göre katılımcıların, görseldeki mesleği adlandırmak için kendilerine sunulan seçenekleri tercih etme olasılıklarını değerlendirdikleri Likert ölçekli soruya vermiş oldukları yanıtları incelemek üzere Tablo 36'ya bakılabilir.

Tablo 36

Söz ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma

		Kesinlikle Kullanmam		Kullanmam		Kararsızım		Kullanırım		Kesinlikle Kullanırım		Toplam	
		Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Ort.
18- Görseldeki kişilerin yaptıkları iş açısından mesleklerini tanımlamak için aşağıdaki seçenekleri kullanma olasılığınızı değerlendiriniz.	sözlü çevirmen	2	5.1	3	7.7	0	0.0	8	20.5	26	66.7	39	3.36
	çevirmen	0	0.0	1	2.6	1	2.6	13	33.3	24	61.5	39	4.54
	tercüman	3	7.7	3	7.7	3	7.7	12	30.8	18	46.2	39	4.00
	sözlü tercüman	10	25.6	14	35.9	3	7.7	7	17.9	5	12.8	39	2.56
	mütercim	17	43.6	10	25.6	4	10.3	4	10.3	4	10.3	39	2.18
	translatör	26	66.7	8	20.5	4	10.3	1	2.6	0	0.0	39	1.49

Tablo 36'ya göre katılımcıların söz ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmak üzere kendilerine sunulan ifadeleri tercih etme düzeylerini belirttikleri Likert ölçekli soruya vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde, katılımcıların %66.7'sinin sözlü çevirmen, %61.5'inin çevirmen, %46.2'sinin tercüman, %12.8'inin sözlü tercüman ve %10.3'ünün de mütercim ifadelerini kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih ettikleri görülmektedir. Translatör ifadesini kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olan katılımcı bulunmamaktadır. Katılımcıların kendilerine sunulan ifadeleri tercih etme olasılıklarında olumlu tutum sergiledikleri bir diğer ölçek ise kullanırım düzeyinde yapmış oldukları tercihlerdir. Buradan hareketle katılımcıların olumlu tutum sergiledikleri kullanırım ve kesinlikle kullanırım düzeyinde işaretledikleri seçeneklerin yüzdelik oranları toplandığında, çevirmen ifadesinin %94.8 oranıyla katılımcılar tarafından en fazla tercih edilen ifade olduğu, bu ifadeyi %87.2 oranıyla sözlü çevirmen ifadesinin ve %77 oranıyla tercüman ifadesinin takip ettiği görülmektedir. Ayrıca derecelendirme sıralamasında 1- kesinlikle kullanmam ve 5- kesinlikle kullanırım tercihi olacak şekilde alınan tercih ortalamasına bakıldığında ise 5 üzerinden 4.54 ortalama ile çevirmen ifadesinin ilk sırada, 1.49 ortalama ile de translatör ifadesinin son sırada yer aldığı görülmektedir.

Sunulan ifadeleri “Kullanırım” ya da “Kesinlikle Kullanırım” düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların lisans mezuniyet bilgileri incelenmek üzere Tablo 37'ye bakılabilir.

Tablo 37

Söz ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Kullanırım/Kesinlikle Kullanırım – Lisans Mezuniyet Bilgisi

Lisans		Çeviri Bölümleri		Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri		Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri		Diğer Bölümler		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Freka	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
		8	20.5	18	46.1	12	30.7	1	2.5	39	100
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım	çevirmen	7	19.0	17	45.9	12	32.4	1	2.7	37	94.8
	sözlü çevirmen	8	23.5	15	44.2	10	29.4	1	2.9	34	87.2
	tercüman	6	20.0	13	43.3	10	33.3	1	3.3	30	77.0
	sözlü tercüman	4	33.3	5	41.7	3	25.0	0	0.0	12	38.5
	mütercim	0	0.0	4	50.0	4	50.0	0	0.0	8	20.5
	translatör	0	0.0	0	0.0	1	100.0	0	0.0	1	2.5

Ankette verilen görselde yer alan mesleği adlandırmak için sunulan seçenekleri kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların lisans mezuniyet bilgileri dikkate alındığında, en çok tercih edilen üç seçeneğin sırasıyla *çevirmen*, *sözlü çevirmen* ve *tercüman* olduğu görülmektedir. Buna göre katılımcıların %94.8'inin (39 katılımcıdan 37'sinin) çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olduğu görülmektedir. Çevirmen ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların lisans eğitim geçmişlerine bakıldığında ise çeviri bölümleri lisans mezunlarının oranının %19, dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümleri mezunlarının %45.9, yabancı dil eğitimi bölümleri mezunlarının %32.4 ve diğer bölümlerin lisans mezunlarının oranının ise %2.7 olduğu görülmektedir.

En çok tercih edilen ikinci ifade olan sözlü çevirmen ifadesini ise katılımcıların %87.2'sinin kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş oldukları ve bu tercihi yapmış olan katılımcıların da %23.5'inin çeviri bölümlerinden, %44.2'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %29.4'ünün yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %2.9'unun da diğer bölümlerden lisans mezunu oldukları görülmektedir.

Katılımcılar tarafından tercih edilme oranı açısından üçüncü sırada yer alan ifade olan tercüman ifadesinin tüm katılımcılar tarafından kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih edilme oranının %77 olduğu görülmektedir. Bu ifadeyi tercih etmiş olan katılımcıların %20'si çeviri bölümlerinden, %43.3'ü dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %33.3'ü yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %3.3'ü de diğer bölümlerden lisans mezuniyetine sahiptir.

Tabloda dikkat edilmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır; çeviri bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların tamamının kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş oldukları ifadenin sözlü çevirmen ifadesi olduğu, yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların tamamının ise çevirmen ifadesinde kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih belirttiği görülmektedir. Ayrıca diğer bölümlerden lisans mezunu olan bir adet katılımcı bulunmaktadır ve bu katılımcı, tüm katılımcılar tarafından en çok tercih edilmiş olan üç

ifadenin üçü için de kullanırım ya da kesinlikle kullanırım yönünde bir tercihte bulunmuştur. Son olarak, translatör ifadesinin yalnızca bir katılımcı tarafından kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih edildiği ve bu katılımcının da yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Katılımcıların ankette sunulmuş olan bu ifadeleri tercih etme düzeyleri ve doktora mezuniyet bilgilerini incelemek üzere Tablo 38'e bakılabilir. Böylelikle çeviri alanında uzmanlaşmış olmanın tercihlerde bir farklılığa sebep olup olmadığı incelenebilir.

Tablo 38

Söz ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Kullanırım/Kesinlikle Kullanırım – Doktora Mezuniyet Bilgisi

Doktora		Çeviri Bölümleri		Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri		Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri		Diğer Bölümler		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Freka	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
		13	33.3	20	51.2	4	10.2	2	5.1	39	100.0
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım	çevirmen	12	32.4	19	51.4	4	10.8	2	5.4	37	94.8
	sözlü çevirmen	12	35.3	18	53.0	3	8.8	1	2.9	34	87.2
	tercüman	10	33.3	15	50.0	4	13.4	1	3.3	30	77.0
	sözlü tercüman	3	25.0	6	50.0	2	16.7	1	8.3	12	38.5
	mütercim	2	25.0	5	62.5	1	12.5	0	0.0	8	20.5
	translatör	0	0.0	0	0.0	1	100.0	0	0.0	1	2.5

Tablo 38'de yer alan doktora mezuniyet bilgileri dikkate alındığında da en fazla tercih edilen üç ifadenin sırasıyla *çevirmen*, *sözlü çevirmen* ve *tercüman* olduğu görülmektedir. Doktora mezuniyet bilgisi sunulmuş olan katılımcıların %94.8'inin (39 katılımcıdan 37'si) çevirmen ifadesini görselde sunulan mesleği ifade etmek için tercih etme derecelerinin kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde olduğu görülmektedir. Çevirmen ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların ise %32.4'ünün çeviri bölümlerinde, %51.4'ünün dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinde, %10.8'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinde ve %5.4'ünün de diğer bölümlerde doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir.

Görseldeki mesleği adlandırmak için sözlü çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların oranının doktora mezuniyet bilgileri doğrultusunda %87.2 olduğu görülmektedir. Bu ifadeyi kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların doktora mezuniyet bilgileri incelendiğinde, bu katılımcıların % 35.3'ünün çeviri bölümlerinde, %53'ünün dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinde, %8.8'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinde ve %2.9'unun da diğer bölümlerde doktora eğitimini tamamlamış oldukları görülmektedir.

Kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih edilmiş ifadelerin yüzdelik sıralamasında yer alan tercümanlık ifadesinin ise doktora mezunları arasındaki tercih edilme oranının %77 olduğu görülmektedir. Bu ifadeyi “Kullanırım” ya da “Kesinlikle Kullanırım” düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların % 33.3'ünün çeviri bölümlerinde, %50'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinde, %13.4'ünün yabancı dil eğitimi bölümlerinde ve %3.3'ünün de diğer bölümlerde doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir.

Doktora mezuniyet bilgilerinin yer aldığı bu tabloya bakıldığında dikkat edilmesi gereken bazı noktalar olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki yabancı dil eğitimi bölümlerinde doktora derecesine sahip olan katılımcıların tamamının hem çevirmen ve hem de tercüman ifadelerini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olmalarıdır. Diğer bir nokta ise, doktora eğitimini diğer bölümlerde tamamlamış olan iki adet katılımcının ikisinin de çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olmalarıdır. Ayrıca her iki tabloda da çeviri bölümlerinden lisans ve doktora mezunu olan katılımcıların tercihleri arasına translatör ifadesini dahil etmedikleri görülmektedir.

Doktora mezuniyet bilgilerinin yer aldığı bu tablo ile lisans mezuniyet bilgilerinin yer aldığı tablo kıyaslandığında, en çok tercih edilen ilk üç tercihte çeviri bölümlerinden mezun olan katılımcıların yüzde yoğunluğunun arttığı görülmektedir. Bu durumdan hareketle çeviri alanında uzmanlaşma arttıkça terim tercihinde bir birlik sağlanma ihtimalinin artabileceği yorumu yapılabilir.

4.4.1.5. Yazı ile Gerçekleştirilen Meslek

Katılımcılara açık uçlu sorular içinde verilen son görsel olan Görsel 9’da ise yazı ile gerçekleştirilen meslek görsel olarak sunulmuştur.

Görsel 9

Yazı ile Gerçekleştirilen Meslek

Kaynak: Google Görseller

Katılımcıların Görsel 9’da yer alan kişinin mesleğini adlandırmalarının istendiği açık uçlu soruya verdikleri yanıtları incelemek üzere Tablo 39’a bakılabilir.

Katılımcıların yazı ile gerçekleştirilen bu mesleği adlandırmalarının istendiği açık uçlu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde, katılımcıların %46.2 oranındaki önemli çoğunluğunun çevirmen ifadesini, %7.7’sinin mütercim ifadesini, %5.1’erlik kesiminin de öğrenci ve öğretmen ifadelerini tercih ettikleri görülmektedir. Bunların dışında kalan 14 adet farklı ifadenin her biri birer katılımcı tarafından %2.6’şar oranında tercih edilmiştir. Tablodan elde edilen sonuçlara bakıldığında, dikkat çeken bir nokta ise 39 katılımcıdan 18 farklı terim ve ifade belirtilmiş olmasıdır. Ayrıca bazı katılımcıların birden fazla terim ya da ifade tercih ettikleri görülmektedir. Ancak bu cevapların her biri ayrı bir tercih olarak hesaplanmış ve tablo ondan sonra oluşturulmuştur. Sonuç olarak, yazı ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmak için en çok tercih edilen ifadelerin sırasıyla çevirmen, mütercim ve öğrenci/öğrenci ifadeleri olduğu görülmektedir.

Tablo 39
Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma

		Frekans	Yüzde
13- Görseldeki kişinin mesleği nedir?	çevirmen	18	46.2
	mütercim	3	7.7
	öğretmen	2	5.1
	öğrenci	2	5.1
	yazılı çevirmen/mütercim	1	2.6
	yazılı çevirmen	1	2.6
	yazılı çeviri	1	2.6
	yazar	1	2.6
	yabancı dil okutmanı	1	2.6
	tercüman	1	2.6
	teknik çevirmen	1	2.6
	metin üreticisi	1	2.6
	filolog	1	2.6
	editör	1	2.6
	çeviri	1	2.6
	araştırmacı	1	2.6
	akademisyen veya öğrenci	1	2.6
	(yazılı) çevirmen	1	2.6
	Toplam	39	100.0

Görselde verilen mesleğin çeviri ile ilgili olarak adlandırılması gerektiği ve tercih edilme oranları eşit olduğu için öğretmen ve öğrenci ifadeleri birlikte değerlendirilmiştir. Buradan hareketle en çok tercih edilen bu ifadeleri lisans mezuniyet bilgileri doğrultusunda incelemek için Tablo 40'a bakılabilir.

Tablo 40 incelendiğinde, katılımcıların mezuniyet bilgileri doğrultusunda tercih etmiş oldukları ifadeleri ve tercih etmiş oldukları ifadeler doğrultusunda mezun oldukları lisans bölümlerini görmek mümkündür.

Tablo 40**Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Lisans Mezuniyet Bilgisi**

			çevirmen	mütercim	öğretmen / öğrenci	diğer	Toplam
Lisans	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	5	0	0	3	8
		mezunları içinde yüzde	62.5	0.0	0.0	37.5	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	27.8	0.0	0.0	21.4	20.5
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	5	0	4	9	18
		mezunları içinde yüzde	27.8	0.0	22.2	50.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	27.8	0.0	100.0	64.3	46.2
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	7	3	0	2	12
		mezunları içinde yüzde	58.3	25.0	0.0	16.7	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	38.9	100.0	0.0	14.3	30.8
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	1	0	0	0	1
		mezunları içinde yüzde	100.0	0.0	0.0	0.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	5.6	0.0	0.0	0.0	2.6

Çeviri bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların %62.5 oranındaki önemli bir çoğunluğunun, görselde sunulan mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini tercih ettiği, kalan %37.5'inin de diğer 14 farklı ifadeden birini tercih ettikleri görülmektedir. Çeviri bölümleri lisans mezunları arasında, görseli adlandırmak için mütercim ya da öğretmen/öğrenci ifadelerini tercih eden katılımcı bulunmamaktadır. Görseldeki mesleği adlandırmak için dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların tercihlerine bakıldığında bu katılımcıların arasında mütercim ifadesini tercih etmiş olan katılımcı bulunmadığı, katılımcıların %27.8'inin çevirmen, %22.2'sinin öğretmen/öğrenci, %50 gibi önemli bir çoğunluğunun da çoğunluk tarafından belirtilmiş ifadelerden birinde uzlaşmamış oldukları, 14 diğer ifadeden birini tercih etmiş oldukları görülmektedir.

Yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların tercihlerine bakıldığında ise bu bölümlerden mezun olan katılımcıların %58.3'ünün görseli adlandırmak için çevirmen ifadesini, %25'inin mütercim ifadesini ve %16.7'sinin de diğer ifadelerden birini tercih ettiği görülmektedir. Bu bölümlerden lisans mezunu olan katılımcılar arasında bu mesleği adlandırmak için öğretmen/öğrenci ifadesini tercih etmiş

olan katılımcı bulunmamaktadır. Diğer bölümlerden lisans mezunu olan bir adet katılımcı bulunmaktadır ve bu katılımcı da çevirmen ifadesini tercih etmiştir.

Tablo 40 verilen cevaplar üzerinden yorumlandığında, çeviri ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların %27.8’erlik oranlarla çeviri ve dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %38.9’unun yabancı dil eğitimi bölümlerinden, kalan %5.6’sının da diğer bölümlerden lisans mezunu olduğu görülmektedir. Mütercim ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların ise tamamının yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu oldukları görülmektedir. Benzer bir durum öğretmen/öğrenci ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların dağılımında da görülmektedir. Bu ifadeleri tercih etmiş olan katılımcıların tamamının dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu oldukları görülmektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta ise anketin giriş kısmındaki sunuş mektubunda anketin çalışma alanının “çeviribilim” olduğunun belirtilmiş olmasına, sorulan sorunun anketin 13. sorusu olmasına ve bu soruya gelene kadarki sorular da dahil olmak üzere anketin genelinde çeviri alanına yönelik bir çalışma olduğunun anlaşılır olmasına rağmen dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden lisans mezunu olan bu dört katılımcının çeviri alanı temelli bir bakış açısı sergileyemedikleri görülmektedir.

Belirtilen tercihlerde, çeviri alanında uzmanlaşmış olmanın getirdiği bir uzlaşma olup olmadığına yani en sık tercih edilen ifadelerin dışında kalan 14 ifadeyi tercih etmede bir gerileme olup olmadığına bakmak üzere katılımcıların doktora mezuniyet bilgilerini içeren Tablo 41 incelenebilir.

Görseldeki mesleği adlandırmak için katılımcıların tercih ettikleri ifadeler ve doktora bilgilerinin yer aldığı Tablo 41’e bakıldığında, çeviri bölümlerinden doktora derecesine sahip olan katılımcıların % 61.5’inin yazı ile gerçekleştirilen bu mesleği adlandırmak için çeviri ifadesini tercih ettikleri, %7.7’sinin mütercim ifadesini tercih ettikleri ve kalan %30.8’inin de diğer 14 ifadeden birini tercih etmiş oldukları görülmektedir. Bu bölümlerden doktora mezunu olan katılımcılar arasında öğretmen/öğrenci ifadelerini tercih etmiş olan katılımcı bulunmamaktadır.

Tablo 41**Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma – Doktora Mezuniyet Bilgisi**

			çevirmen	mütercim	öğretmen / öğrenci	diğer	Toplam
Doktora	Çeviri Bölümleri	mezunları içinde frekans	8	1	0	4	13
		mezunları içinde yüzde	61.5	7.7	0.0	30.8	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	44.4	33.3	0.0	28.6	33.3
	Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri	mezunları içinde frekans	7	1	2	10	20
		mezunları içinde yüzde	35.0	5.0	10.0	50.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	38.9	33.3	50.0	71.4	51.3
	Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri	mezunları içinde frekans	2	1	1	0	4
		mezunları içinde yüzde	50.0	25.0	25.0	0.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	11.1	33.3	25.0	0.0	10.3
	Diğer Bölümler	mezunları içinde frekans	1	0	1	0	2
		mezunları içinde yüzde	50.0	0.0	50.0	0.0	100.0
		adlandıranlar içinde yüzde	5.6	0.0	25.0	0.0	5.1

Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinde doktora derecesine sahip katılımcıların ise %35'inin mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini tercih ettiği, %5'inin mütercim ifadesini tercih ettiği, %10'unun öğretmen/öğrenci ifadesini tercih ettiği ve bu bölümlerin lisans mezunlarında olduğu gibi doktora mezunlarının da %50'sinin diğer 14 ifadeden birini tercih etmiş oldukları görülmektedir. Yabancı dil eğitimi bölümlerinden doktora derecesine sahip olan katılımcıların %50'sinin çevirmen ifadesini, kalan %50'sinin ise %25'erlik oranlarla mütercim ve öğretmen/öğrenci ifadelerini tercih ettikleri görülmektedir. Bu bölümlerden doktora mezunu olan katılımcılar arasında diğer ifadeleri tercih etmiş olan katılımcı bulunmamaktadır. Diğer bölümlerin doktora mezunlarının tercihleri incelendiğinde ise bu bölümlerden doktora derecesine sahip iki adet katılımcı bulunduğu, bunlardan birinin çevirmen ifadesini, diğerinin de öğretmen/öğrenci ifadelerini tercih etmiş olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, doktora mezuniyet bilgileri doğrultusunda yapılan değerlendirmede de en yüksek oranlı tercihin (%46.2) çevirmen ifadesi olduğu görülmektedir. Öte yandan çeviri alanında uzmanlaşma oranı arttıkça tercih edilen terimler konusunda bir birliğe, uzlaşıya varılabileceği ihtimalinin de artabileceği yorumunda bulunulabilir. Zira çeviri bölümleri

lisans mezunları arasında en sık tercih edilen çevirmen ve mütercim ifadelerinin tercih edilme oranı %62.5 iken bu oran çeviri bölümleri doktora mezunları arasında neredeyse %70'e ulaşmıştır. Diğer bir ifade ile 14 farklı ifadeden birine yönelme oranının çeviri bölümleri lisans mezunlarında %37.5 iken, doktora derecesini çeviri alanında tamamlamış olan katılımcılar arasında %30.8'e gerilediği görülmektedir. Buradan yola çıkarak çeviri alanında uzmanlaşmanın artmasının terim birliğine katkısı olabileceği çıkarımı yapılabilir.

Katılımcılara, Likert ölçekli soru içerisinde yazı ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmaları için sunulan seçenekleri tercih etme düzeylerini belirlemek adına Görsel 9 sunulmuştur.

Kaynak: Google Görseller

Katılımcıların yazı ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmak için kendilerine sunulan seçenekleri tercih etme olasılıklarını değerlendirdikleri Likert ölçekli soruya verdikleri cevapları incelemek üzere Tablo 42'ye bakılabilir.

Tablo 42 incelendiğinde, katılımcıların kendilerine sunulan görselde yer alan yazı ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmak için Likert ölçekli soru üzerinden tercih ettikleri ifadeler incelendiğinde, katılımcıların % 66.7'sinin çevirmen ifadesini, %48.7'sinin yazılı çevirmen ifadesini, % 20.5'inin tercüman ifadesini, %15.4'ünün yazılı tercüman ifadesini, diğer %15.4'ünün mütercim ifadesini ve son olarak %2.6'sının translatör ifadesini kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 42
Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma

		Kesinlikle Kullanmam		Kullanmam		Kararsızım		Kullanırım		Kesinlikle Kullanırım		Toplam	
		Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Ort.
17- Görseldeki kişinin yaptığı iş açısından mesleğini tanımlamak için aşağıdaki seçenekleri kullanma olasılığınızı değerlendiriniz.	çevirmen	0	0.0	1	2.6	1	2.6	11	28.2	26	66.7	39	4.59
	yazılı çevirmen	0	0.0	2	5.1	0	0.0	18	46.2	19	48.7	39	4.38
	tercüman	7	17.9	13	33.3	3	7.7	8	20.5	8	20.5	39	2.92
	yazılı tercüman	12	30.8	15	38.5	3	7.7	3	7.7	6	15.4	39	2.38
	mütercim	8	20.5	8	20.5	6	15.4	11	28.2	6	15.4	39	2.97
	translatör	25	64.1	9	23.1	4	10.3	0	0.0	1	2.6	39	1.54

Katılımcıların bu ifadeleri tercih etme olasılıklarında olumlu tutum sergiledikleri bir diğer ölçek ise kullanırım düzeyinde verdikleri cevaplardır. Dolayısıyla katılımcıların olumlu tutum sergiledikleri kullanırım ve kesinlikle kullanırım düzeyinde işaretledikleri seçeneklerin yüzdelik oranları toplandığında, çevirmen ve yazılı çevirmen ifadelerinin %94.9'luk tercih edilme oranlarıyla mütercim ifadesinin de %43.6 oranıyla en çok tercih edilen üç ifade oldukları görülmektedir. Burada katılımcıların kesinlikle kullanırım ölçeğindeki tercihlerine bakıldığında, çevirmen ifadesini yazılı çevirmen ifadesine nazaran kullanma olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmekte fayda vardır. Nitekim derecelendirme sıralamasında 1-kesinlikle kullanmam ve 5- kesinlikle kullanırım tercihi olacak şekilde alınan tercih ortalamasına bakıldığında da 5 üzerinden 4.59 ortalama ile çevirmen ifadesinin ilk sırada, 1.54 ortalama ile de translatör ifadesinin son sırada yer aldığı görülmektedir.

Katılımcıların kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda lisans mezuniyet bilgilerini incelemek üzere Tablo 43'e bakılabilir. Tablo 43'e göre, Görsel 9'da yer alan mesleği adlandırmak için anketin ilgili sorusunda sunulan seçenekleri kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih eden katılımcıların lisans mezuniyet bilgileri dikkate alındığında, en çok tercih edilen üç ifadenin *çevirmen*, *yazılı çevirmen* ve *mütercim* ifadeleri olduğu görülmektedir.

Tablo 43
Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma –
Kullanırım/Kesinlikle Kullanırım – Lisans Mezuniyet Bilgisi

Lisans		Çeviri Bölümleri		Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri		Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri		Diğer Bölümler		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Freka	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
		8	20.5	18	46.1	12	30.7	1	2.5	39	100
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım	çevirmen	8	21.6	16	43.2	12	32.4	1	2.7	37	94.9
	yazılı çevirmen	8	21.6	17	46.0	11	29.7	1	2.7	37	94.9
	mütercim	1	5.9	7	41.1	8	47.0	1	5.9	17	43.6
	tercüman	4	25.0	7	43.7	4	25.0	1	6.2	16	41.0
	yazılı tercüman	3	33.3	4	44.4	2	22.2	0	0.0	9	23.0
	translatör	0	0.0	0	0.0	1	100.0	0	0.0	1	2.5

Tablo 43'te yer alan verilere göre, katılımcıların %94.9'unun (39 katılımcıdan 37'si) çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih ettikleri görülmektedir. Çevirmen ifadesini bu ölçeklerde tercih etmiş olan katılımcıların %21.6'sının çeviri bölümlerinden, %43.2'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %32.4'ünün yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %2.7'sinin de diğer bölümlerden lisans mezunu oldukları görülmektedir.

Yazılı çevirmen ifadesi de katılımcılar tarafından %94.9 oranında kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih edilmiştir. Bu ifadeyi olumlu ölçekler ile tercih etmiş olan katılımcıların %21.6'sının çeviri bölümlerinden, % 46'sının dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %29.7'sinin yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %2.7'sinin de diğer bölümlerden lisans mezunu oldukları görülmektedir.

En çok tercih edilmiş olan üçüncü ifade, mütercim ifadesinin ise kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih edilme oranının % 43.6 olduğu, bu ifadeyi tercih eden katılımcıların %5.9'unun çeviri bölümlerinden, %41.1'inin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %47'sinin yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %5.9'unun da diğer bölümlerden lisans mezuniyetine sahip oldukları görülmektedir.

Tabloda dikkat çeken birkaç nokta bulunmaktadır. Çeviri bölümlerinden lisans mezunu olan tüm katılımcıların hem çevirmen hem de yazılı çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olmaları, yabancı dil eğitimi bölümlerinden lisans mezunu olan katılımcıların tamamının çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih etmiş olmaları, 1 adet diğer bölüm lisans mezununun yazılı tercüman ve translatör dışında kalan ifadeleri kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olması, dikkat çekici noktalar olarak ifade edilebilir.

Katılımcıların çeviri alanında uzmanlaşma oranlarının artması ile tercihlerinde bir birlik oluşmasının söz konusu olup olmadığını tespit etmek amacıyla doktora mezuniyet bilgilerinin yer aldığı Tablo 44 incelenebilir.

Tablo 44
Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği Adlandırma –
Kullanırım/Kesinlikle Kullanırım – Doktora Mezuniyet Bilgisi

Doktora		Çeviri Bölümleri		Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri		Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri		Diğer Bölümler		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Freka	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
		13	33.3	20	51.2	4	10.2	2	5.1	39	100.0
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım	çevirmen	13	35.1	18	48.7	4	10.8	2	5.4	37	94.9
	yazılı çevirmen	12	32.4	20	54.0	4	10.8	1	2.7	37	94.9
	mütercim	5	29.4	10	58.8	2	11.8	0	0.0	17	43.6
	tercüman	5	31.2	6	37.5	4	25.0	1	6.2	16	41.0
	yazılı tercüman	2	22.2	4	44.4	3	33.3	0	0.0	9	23.0
	translatör	0	0.0	0	0.0	1	100.0	0	0.0	1	2.5

Katılımcıların Tablo 44’te sunulan doktora mezuniyet bilgileri dikkate alındığında, en çok tercih edilen üç ifadenin yine *çevirmen*, *yazılı çevirmen* ve *mütercim* ifadeleri olduğu görülmektedir. Doktora mezuniyet bilgisi verilmiş katılımcıların %94.9’unun (39 katılımcıdan 37’si) görseldeki mesleği adlandırmak için çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmişlerdir. Çevirmen ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların %%35.1’inin çeviri bölümlerinden, %48.7’sinin dilbilim, filoloji, dil ve

edebiyat bölümlerinden, %10.8'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinden, %5.4'ünün diğer bölümlerden doktora mezunu oldukları görülmektedir. Görselde verilen mesleği adlandırmak için yazılı çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde işaretleyen katılımcıların da %94.9 oranında olduğu, bu katılımcıların %32.4'ünün çeviri bölümlerinde, %54'ünün dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinde, %10.8'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinde ve %2.7'sinin de diğer bölümlerde doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir.

En çok tercih edilen üçüncü ifade olan mütercim ifadesinin ise katılımcılar tarafından kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih edilme oranı %43.6'dır ve bu katılımcıların %29.4'ünün çeviri bölümlerinden, %58.8'inin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %11.8'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinden doktora mezunu oldukları görülmektedir.

Tablo 44'ten anlaşılaacağı üzere, çeviri bölümlerinde doktora eğitimlerini tamamlamış katılımcıların tamamı çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiştir. Dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden doktora mezunu olan katılımcıların tamamı ise yazılı çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmişlerdir.

Yabancı dil eğitimi bölümlerinde doktora derecesine sahip katılımcıların tamamı ise çevirmen, yazılı çevirmen ve tercüman ifadelerinin üçünü de kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmişlerdir. İki adet diğer bölümlerden doktora derecesine sahip katılımcının ikisinin de çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih ettikleri görülmektedir.

Lisans ve doktora mezuniyet bilgilerinin yer aldığı tablolar karşılaştırıldığında çeviri bölümlerinden lisans ve doktora mezunu olan katılımcıların translatör ifadesini tercih etmedikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcıların çeviri alanında uzmanlaşma oranları arttıkça, en sık tercih edilen ilk üç tercihe yönelimlerinin arttığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak çeviri alanında uzmanlaşma arttıkça, terim birliğinin artmasının mümkün olabileceği çıkarımı yapılabilir.

4.4.1.6. Genel Kapsamda Meslek

Katılımcılara Görsel 10’da yer alan hem yazı hem söz ile gerçekleştirilen mesleklerin tamamını adlandırmak için sunulan seçenekleri değerlendirdikleri Likert ölçekli bir soru yöneltilmiştir.

Görsel 10
Tüm Meslekler

Kaynak: Google Görseller

Katılımcıların görselde yer alan mesleklerin tamamını adlandırmak için sunulan seçenekleri kullanma olasılıklarını değerlendirdikleri Likert ölçekli soruya verdikleri cevapları incelemek üzere Tablo 45’e bakılabilir.

Tablo 45
Tüm Meslekleri Adlandırma

		Kesinlikle Kullanmam		Kullanmam		Kararsızım		Kullanırım		Kesinlikle Kullanırım		Toplam	
		Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Yüzde	Frek.	Ort.
16- Görseldeki bütün eylemleri TEK BİR ÜST ALAN adıyla ifade etmek gerekirse, bu meslek için aşağıdaki seçenekleri kullanma olasılığınızı değerlendiriniz.	çevirmen	0	0.0	0	0.0	1	2.6	5	12.8	33	84.6	39	4.82
	tercüman	4	10.3	10	25.6	5	12.8	10	25.6	10	25.6	39	3.31
	mütercim	7	17.9	16	41.0	3	7.7	7	17.9	6	15.4	39	2.72
	translatör	26	66.7	7	17.9	5	12.8	1	2.6	0	0.0	39	1.51

Katılımcıların görseldeki mesleklerin tamamı için tek bir adlandırma yapmak üzere kendilerine sunulan ifadeleri tercih etme olasılıklarını değerlendirdikleri Likert ölçekli

soruya verdikleri cevaplar dikkate alındığında, katılımcıların %84.6'sının çevirmen, %25.6'sının tercüman, %15.4'ünün de mütercim ifadelerini kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih ettikleri ve hiçbir katılımcının translatör ifadesini kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmediği görülmektedir. Katılımcıların tercih sırasında olumlu tutum sergiledikleri bir diğer ölçek ise kullanırım ölçeğidir. Dolayısıyla katılımcıların kullanırım ve kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih ettikleri seçeneklerin yüzdelik oranları toplandığında, çevirmen ifadesinin %97.4, tercüman ifadesinin de %51.2 oranlarıyla en çok tercih edilen ifadeler oldukları görülmektedir. Ayrıca derecelendirme sıralamasında 1-kesinlikle kullanmam ve 5- kesinlikle kullanırım tercihi olacak şekilde alınan tercih ortalamasına bakıldığında ise, 5 üzerinden 4.82 ortalama ile çevirmen ifadesinin ilk sırada, 1.51 ortalama ile de translatör ifadesinin son sırada yer aldığı görülmektedir.

Katılımcıların kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde verdikleri cevaplar ve lisans mezuniyet bilgilerini incelemek üzere Tablo 46'ya bakılabilir.

Tablo 46
Tüm Meslekleri Adlandırma –
Kullanırım / Kesinlikle Kullanırım – Lisans Mezuniyet Bilgisi

Lisans		Çeviri Bölümleri		Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri		Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri		Diğer Bölümler		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Freka	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
		8	20.5	18	46.1	12	30.7	1	2.5	39	100
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım	çevirmen	8	21.0	17	44.7	12	31.6	1	2.6	38	97.4
	tercüman	3	15.0	9	45.0	7	35.0	1	5.0	20	51.2
	mütercim	0	0.0	6	46.1	6	46.1	1	7.7	13	33.3
	translatör	0	0.0	0	0.0	1	100.0	0	0.0	1	2.6

Tablo 46'ya göre anketin ilgili sorusunda verilen görselde yer alan meslekleri tek bir meslek adıyla adlandırmak için kendilerine sunulan seçenekleri kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olan katılımcıların lisans mezuniyet

bilgilerine bakıldığında, en çok tercih edilen ifadelerin sırasıyla *çevirmen* ve *tercüman* ifadeleri olduğu görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda, katılımcıların %97.4 (39 katılımcıdan 38'i) oranındaki önemli çoğunluğunun Çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih ettikleri görülmektedir. Çevirmen ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların lisans mezuniyet bilgilerine bakıldığında, bu katılımcıların %21'inin çeviri bölümlerinden, %44.7'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %31.6'sının yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %2.6'sının da diğer bölümlerden lisans mezunu oldukları görülmektedir.

Çevirmen ifadesi kadar yoğun biçimde olmasa da katılımcıların yarısından fazlası tarafından (%51.2) kullanırım ya da kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih edilmiş olan tercüman ifadesini tercih etmiş olan katılımcıların lisans eğitim geçmişleri ele alındığında, bu katılımcıların %15'inin çeviri bölümlerinden, %45'inin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %35'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %5'inin de diğer bölümlerden lisans mezunu oldukları görülmektedir. Tabloda dikkat çeken önemli noktalar, çeviri bölümleri ve yabancı dil eğitimi bölümleri lisans mezunlarının tamamının çevirmen ifadesini kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih etmiş olmaları ve diğer bölümlerden lisans mezunu katılımcının translatör haricindeki ifadeleri kullanırım ya da kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih etmesidir.

Çeviri alanında uzmanlaşmanın beraberinde bir terim birliği getirebilmesi olasılığını incelemek üzere, katılımcıların ifade tercihleri ve doktora mezuniyet bilgilerinin yer aldığı Tablo 47'ye bakılabilir.

Katılımcıların doktora mezuniyet bilgileri dikkate alındığında da görseldeki meslekleri adlandırmak için en çok tercih ettikleri ifadelerin de yine sırasıyla *çevirmen* ve *tercüman* olduğu görülmektedir. Doktora mezuniyet bilgileri doğrultusunda alınan tercih yüzdelere bakıldığında ise çevirmen ifadesinin tüm mezunların %97.4'ü tarafından kullanırım ya da kesinlikle kullanırım düzeyinde tercih edilmiş olduğu, bu ifadeyi tercih etmiş olan katılımcıların da %34.2'sinin çeviri bölümlerinden, %50'sinin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %10.6'sının yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %5.3'ünün de diğer bölümlerden doktora derecesine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 47
Tüm Meslekleri Adlandırma –
Kullanırım / Kesinlikle Kullanırım – Doktora Mezuniyet Bilgisi

Doktora		Çeviri Bölümleri		Dilbilim, Filoloji, Dil ve Edebiyat Bölümleri		Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri		Diğer Bölümler		Toplam	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Freka	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
		13	33.3	20	51.2	4	10.2	2	5.1	39	100
Kullanırım/ Kesinlikle Kullanırım	çevirmen	13	34.2	19	50.0	4	10.6	2	5.3	38	97.4
	tercüman	5	25.0	11	55.0	3	15.0	1	10.0	20	51.2
	mütercim	3	23.1	8	61.5	2	15.4	0	0.0	13	33.3
	translatör	0	0.0	0	0.0	1	100.0	0	0.0	1	2.6

Tercüman ifadesini ise katılımcıların %51.2'sinin kullanım ya da kesinlikle kullanım ölçeğinde tercih etmiş olduğu, bu katılımcıların da %25'inin çeviri bölümlerinden, %55'inin dilbilim, filoloji, dil ve edebiyat bölümlerinden, %15'inin yabancı dil eğitimi bölümlerinden ve %10'unun da diğer bölümlerden doktora mezunu oldukları görülmektedir. Tabloda yine dikkat edilmesi gereken noktalar arasında çeviri ve yabancı dil eğitimi bölümlerinde doktora derecesine sahip olan katılımcıların tamamının çevirmen ifadesini kullanım ya da kesinlikle kullanım düzeyinde tercih etmiş olmaları, diğer bölümlerde doktora derecesine sahip katılımcıların tamamının da (toplamda 2 adet diğer bölümlerden doktora mezunu katılımcı bulunmaktadır) yine çevirmen ifadesini kullanım ya da kesinlikle kullanım ölçeğinde tercih etmiş olmaları yer almaktadır.

Öte yandan çeviri bölümleri lisans ve doktora mezuniyet bilgileri karşılaştırıldığında, bu bölümlerden lisans mezunu olan katılımcıların görseldeki mesleklerin tamamını adlandırmak için mütercim ve translatör ifadelerini tercih etmedikleri, bu bölümlerden doktora mezunu olan katılımcıların da translatör ifadesini tercih etmedikleri görülmektedir. Her iki tablo incelendiğinde de anlaşıldığı üzere, çeviri alanında uzmanlaşmanın arttıkça en çok tercih edilen ifadelere yönelim oranı da artmıştır. Bu durum da alanda uzmanlaşmanın artmasının beraberinde getirebileceği terimsel uzlaşının göstergesi olarak yorumlanabilir.

4.4.2. Meslek Adlarının Terminolojik Değerlendirmesi

Katılımcıların anketin ilgili bölümlerinde yer alan açık uçlu ve Likert ölçekli sorulardan elde edilen verilere göre, katılımcıların kendi mesleklerini, söz ile ve yazı ile gerçekleştirilen meslekleri adlandırmaları istenmiştir. Katılımcıların yaptıkları/yapmakta oldukları meslekleri adlandırmalarının istendiği açık uçlu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde, mesleklerini adlandırmak için en çok tercih ettikleri ilk üç ifadenin sırasıyla *akademisyen*, *çevirmen* ve *öğretim üyesi* ifadeleri olduğu görülmüştür. Çalışmanın başlangıcında katılımcıların, bilimsel çalışma alanlarını da kapsayıcı bir meslek ifadesi olan *çeviribilimci* ifadesini tercih oranlarının fazla olacağı beklenmekteydi ancak katılımcılardan alınan cevaplarda bu ifadenin oranının %3.2'de kalması, çalışmanın bu kısmındaki beklentiyle örtüşmemiştir. Ancak katılımcıların alan adı olarak tercih ettikleri ifadeler arasında çeviribilim ifadesinin ilk sırada yer aldığı ve yapılan terminolojik değerlendirme sonucu terminoloji kriterlerine en fazla uygunluk sağlamış olan ifade olduğu bilgisinden hareketle, bu alanda çalışmalar yapan bir bilim insanının da *çeviribilimci* olarak adlandırılabilceği sonucuna varılabilir.

Katılımcıların söz ile gerçekleştirilen mesleği genel bir meslek adı olarak ifade etmelerinin istendiği Likert ölçekli sorulara verdiği cevaplar incelendiğinde ise söz ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmak için en fazla oranda sırasıyla *çevirmen*, *sözlü çevirmen* ve *tercüman* ifadelerini tercih etmiş oldukları görülmüştür. Katılımcıların söz ile gerçekleştirilen mesleğin alt dallarından olan dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen mesleği adlandırmaları için sorulan açık uçlu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde, en yüksek oranda *çevirmen* ikinci sırada ise *konferans çevirmeni* ve *tercüman* ifadelerini tercih ettikleri görülmüştür. Ayrıca söz ile gerçekleştirilen mesleğin bir başka alt dalı olan dinledikten sonra gerçekleştirilen mesleği adlandırmaları için sorulan bir diğer açık uçlu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde ise en fazla tercih edilen ifadelerin sırasıyla *çevirmen*, *tercüman* ve *sözlü çevirmen* ifadeleri olduğu görülmüştür. Katılımcıların yazı ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmaları için sorulan açık uçlu sorudan elde edilen veriler incelendiğinde ise en fazla tercih edilen ifadelerin sırasıyla *çevirmen*, *mütercim* ve *öğretmen/öğrenci* ifadeleri olduğu görülmüştür. Görselde çeviri alanında gerçekleştirilen bir mesleğin adlandırılması istendiği için öğretmen/öğrenci ifadeleri terminolojik

değerlendirmeye alınmamıştır. Katılımcıların yazı ile gerçekleştirilen mesleği kendilerine sunulan seçenekler arasından adlandırmalarının istendiği Likert ölçekli soruya verdikleri cevaplarda ise en çok tercih edilen ilk sırada *çevirmen* ve *yazılı çevirmen* ifadelerinin daha sonra *mütercim* ifadesinin yer aldığı görülmüştür.

Son olarak katılımcıların hem yazı ile hem de söz ile gerçekleştirilen meslekleri, sunulan seçenekler arasından adlandırmalarının istendiği Likert ölçekli soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde, en çok tercih edilen ifadelerin sırasıyla *çevirmen* ve *tercüman* ifadeleri olduğu görülmektedir. Sonuçlardan elde edilen ve kategorisinde en çok tercih edilmiş olan bu ifadelerin yöntem bölümünde belirtilen kriterler doğrultusunda terminolojik değerlendirmeleri yapılmıştır.

4.4.2.1. Söz ile Gerçekleştirilen Mesleği İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi

Katılımcıların dinleme ile aynı anda ve dinledikten sonra gerçekleştirilen meslekleri kapsayan bir üst meslek adını yani söz ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmak için açık uçlu ve Likert ölçekli sorularda sırasıyla en sık tercih ettikleri ifadeler olan *çevirmen*, *sözlü çevirmen* ve *tercüman* ifadelerinin terminolojik değerlendirmelerini incelemek üzere Tablo 48'e bakılabilir.

Tablo 48

Söz ile Gerçekleştirilen Mesleği İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi

Kriter	çevirmen	sözlü çevirmen	tercüman
1. tek kavrama karşılık tek terim	uygun değil	uygun	uygun değil
2. kısa (mümkünse tek kelime), açık ve net	uygun	uygun değil	uygun
3. anadilde	uygun	uygun	uygun değil
4. kök ve gövdeler canlı, ekler işlek, eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer	uygun	uygun	uygun değil
5. tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olan terimler tamlama olmamalı	-	-	-
6. yeni terimler türetmeye elverişli	uygun	uygun	uygun
7. yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme	uygun	uygun	uygun
8. kelime birleştirme yoluyla terim türetme	-	-	-
Toplam	6/6	6/6	3/6

Tablo 48’de yer alan bilgiler incelendiğinde, söz ile gerçekleştirilen mesleği ifade etmek için katılımcılar tarafından sırasıyla en fazla tercih edilmiş olan *çevirmen*, *sözlü çevirmen* ve *tercüman* ifadelerinin yöntem bölümünde belirtilen terminoloji kriterlerine göre uygunluğu hakkında bilgi edinilmektedir. Buna göre bu üç terim arasından çevirmen ve sözlü çevirmen ifadelerinin en fazla kritere uygunluk sağlayan iki terim oldukları görülmektedir. Ancak çevirmen ifadesi detaylı incelenecek olursa, terim fazlalığının ve anlam kargaşasının önüne geçmeyi sağlayan tek kavrama karşılık tek terim kriterine uygun olmadığı, çağrışım alanının tüm çeviri eylemi gerçekleştirenlerini kapsadığı görülmektedir. Öte yandan sözlü çevirmen ifadesinin kavram karşılığı olarak yaptığı çağrışımın sadece söz ile gerçekleştirilen mesleği kapsıyor olması, bu ifadenin tek kavrama karşılık tek terim kriterine uygun olduğunu göstermektedir. Her ne kadar tek kelime kısalığına sahip olmasa da anadildeki canlı kök ve gövdelere işlek yapım ekleri getirilerek oluşturulmuştur ve yeni terimler türetmeye elverişlidir. Ayrıca mesleğin İngilizce karşılığı “*interpreter*” olduğu için tamlama biçimlerine yönelik kriter dikkate alınmamıştır. Verilen terimlerin hepsinde terim yapma yollarından birinin (yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme) karşılanmış olmasının yeterli olması sebebiyle kelime birleştirme yoluyla türetilmiş olup olmadıklarına bakılmamıştır.

Sonuç olarak ayırt edici bir nitelik olan tek kavrama karşılık tek terim özelliğine sahip olması sebebiyle söz ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmak için *sözlü çevirmen* ifadesinin terminoloji kriterleri doğrultusunda uygunluğu tespit edilmiştir. Halihazırda önceki kısımlarda *sözlü çeviri* ifadesinin dinleme ile aynı anda ve dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemleri adlandırmak için en çok tercih edilen terimler arasında yer aldığı görülmüştür ve bu iki eylemin tamamını yani söz ile gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için terminoloji kriterleri açısından uygun olduğu saptanmıştır.

4.4.2.2. Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Mesleği İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi

Söz ile gerçekleştirilen mesleğin alt dallarından olan dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen mesleği adlandırmak için en sık tercih edilen *çevirmen*, *konferans çevirmeni* ve *tercüman* ifadelerinin terminolojik değerlendirmesini incelemek üzere Tablo 49’a bakılabilir.

Tablo 49

**Dinleme ile Aynı Anda Gerçekleştirilen Mesleği İfade Etmek için Tercih Edilen
Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi**

Kriter	çevirmen	konferans çevirmeni	Tercüman
1. tek kavrama karşılık tek terim	uygun değil	uygun değil	uygun değil
2. kısa (mümkünse tek kelime), açık ve net	uygun	uygun değil	Uygun
3. anadilde	uygun	uygun değil	uygun değil
4. kök ve gövdeler canlı, ekler işlek, eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer	uygun	uygun	uygun değil
5. tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olan terimler tamlama olmamalı	uygun	uygun değil	Uygun
6. yeni terimler türetmeye elverişli	uygun	uygun	Uygun
7. yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme	uygun	uygun	Uygun
8. kelime birleştirme yoluyla terim türetme	-	-	-
Toplam	6/7	3/7	4/7

Tabloda verilen ifadelerin terminolojik uygunlukları incelendiğinde, çevirmen ifadesinin en fazla uygunluk gösteren ifade olduğu görülmektedir. Görselde verilen meslek, söz ile gerçekleştirilen mesleklerden dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen meslek olduğu için sadece bu kavramı ifade eden bir terimin, kullanıcılar tarafından ifade edilmediği görülmektedir. Her ne kadar çevirmen ifadesi terminolojik uygunluk bakımından en fazla kriteri sağlayan ifade olarak görülmekte olsa da anlam kargaşasının önüne geçmek için gerekli olan tek kavrama karşılık tek terim kriterini sağlayamamaktadır. Çünkü çevirmen ifadesi tüm çeviri eylemlerini gerçekleştiren meslekleri kapsayıcı bir meslek adı özelliğine sahiptir. Bahsi geçen durum tercüman ifadesi için de geçerlidir. Bu ifade aynı zamanda çeviri eylemini gerçekleştiren tüm meslekleri de ifade ettiği için tek kavrama karşılık tek terim kriterini sağlayamamıştır. Her iki ifade de geniş bir çağrışım alanına sahiptir. Konferans çevirmeni ifadesi ise mesleğin çalışma alanını oldukça kısıtlayıcı bir konumda ifade ettiğinden dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen mesleği karşılama noktasında yetersizdir. Oysaki bir önceki kısımda, katılımcıların dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için tercih ettikleri ifadelerden terminolojik olarak

en uygun olan *andaş çeviri* ifadesinden bir meslek adı türetilmektedir. Bu mesleği ifade etmek için *andaş çevirmen* ifadesinin kullanılmasının terminoloji kriterlerine de uygun olduğu görülmektedir. Bu ifadenin cümle içindeki kullanımına bakılmaksızın ifade edilmek istenen kavramı karşıladığı görülmektedir. Andaş çeviri ifadesinin de hali hazırda 5/7 oranında kritere uygunluk sağladığı tespit edilmiştir. Aynı terminolojik uygunluk andaş çevirmen ifadesi için de geçerlidir.

4.4.2.3. Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Mesleği İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi

Katılımcıların dinledikten sonra gerçekleştirilen mesleği adlandırmak için sırasıyla en sık tercih ettikleri *çevirmen*, *tercüman* ve *sözlü çevirmen* ifadelerinin terminolojik değerlendirmeleri incelenmek üzere Tablo 50'ye bakılabilir.

Tablo 50

Dinledikten Sonra Gerçekleştirilen Mesleği İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi

Kriter	çevirmen	tercüman	sözlü çevirmen
1. tek kavrama karşılık tek terim	uygun değil	uygun değil	uygun değil
2. kısa (mümkünse tek kelime), açık ve net	uygun	uygun	uygun değil
3. anadilde	uygun	uygun değil	uygun
4. kök ve gövdeler canlı, ekler işlek, eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer	uygun	uygun değil	uygun
5. tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olan terimler tamlama olmamalı	uygun	uygun	uygun değil
6. yeni terimler türetmeye elverişli	uygun	uygun	uygun
7. yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme	uygun	uygun	uygun
8. kelime birleştirme yoluyla terim türetme	-	-	-
Toplam	6/7	4/7	4/7

İlgili sorudaki görselde verilen meslek, söz ile gerçekleştirilen mesleklerden dinledikten sonra gerçekleştirilen mesleği adlandırmaları için katılımcılara verilmiş olduğundan sadece bu kavramı ifade eden bir terimin, kullanıcıların ilk üç tercihi arasında belirtilmediği Tablo 50’de görülmektedir. Söz ile gerçekleştirilen mesleğin alt dallarından olan dinledikten sonra gerçekleştirilen mesleği ifade etmek için tercih edilen ifadelerin terminolojik değerlendirmeleri incelendiğinde yine çevirmen ifadesinin en fazla kriteri sağlayan ifade olduğu görülmektedir. Ancak her ne kadar terminolojik uygunluğu fazla olsa da çevirmen ifadesi anlamı itibarıyla tüm çeviri eylemini gerçekleştiren meslekleri kapsamaktadır. Tercüman ifadesi de aynı geniş anlamdaki kapsayıcılığa sahiptir. Sözlü çevirmen ifadesi ise hem dinleme ile aynı anda hem de dinledikten sonra gerçekleştirilen meslekleri kapsayan bir üst meslek adı olduğu için bu terimin de tek kavrama karşılık tek terim kriterini sağlamadığı görülmektedir. Bu ifadeler geniş çağrışım alanlarına sahiptirler.

Aslına bakılırsa önceki kısımda katılımcıların dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemi adlandırma sorularında en çok tercih ettikleri ve terminolojik değerlendirme sonucunda da en çok terimsel uygunluk sağlayan ifadenin *ardıl çeviri* ifadesi olduğu tespit edilmiştir. Bu eylemi gerçekleştiren mesleği ifade etmek için de *ardıl çevirmen* ifadesinin kullanılmasının terminoloji kriterlerine de uygun olduğu görülmektedir. Bu ifadenin cümle içindeki kullanımına bakılmaksızın ifade edilmek istenen kavramı karşıladığı görülmektedir. Zira ardıl çeviri ifadesinin hali hazırda 5/7 oranında kritere uygunluk sağladığı tespit edilmiştir. Aynı terminolojik uygunluk ardıl çevirmen ifadesi için de geçerlidir.

4.4.2.4. Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi

Katılımcıların, yazı ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmak için açık uçlu ve Likert ölçekli sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde en sık tercih ettikleri ifadeler oldukları görülen *çevirmen*, *mütercim* ve *yazılı çevirmen* ifadelerinin terminolojik değerlendirmeleri incelenmek üzere Tablo 51’e bakılabilir.

Tablo 51
Yazı ile Gerçekleştirilen Mesleği İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin
Terminolojik Değerlendirmesi

Kriter	çevirmen	mütercim	yazılı çevirmen
1. tek kavrama karşılık tek terim	uygun değil	uygun değil	uygun
2. kısa (mümkünse tek kelime), açık ve net	uygun	uygun	uygun değil
3. anadilde	uygun	uygun değil	uygun
4. kök ve gövdeler canlı, ekler işlek, eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer	uygun	uygun değil	uygun
5. tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olan terimler tamlama olmamalı	-	-	-
6. yeni terimler türetmeye elverişli	uygun	uygun	uygun
7. yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme	uygun	uygun	uygun
8. kelime birleştirme yoluyla terim türetme	-	-	-
Toplam	6/6	3/6	6/6

Tablo 51’de yer alan bilgiler incelendiğinde, yazı ile yapılan mesleği ifade etmek için açık uçlu ve Likert ölçekli sorularda katılımcılar tarafından en fazla tercih edilmiş olan *çevirmen*, *mütercim* ve *yazılı çevirmen* ifadelerinin terminoloji kriterlerine göre uygunluğu hakkında bilgi edinilmektedir.

Buna göre *çevirmen* ve *yazılı çevirmen* ifadelerinin eşit derecede bir uygunluk sergiledikleri görülmektedir. Ancak *çevirmen* ifadesi, tek kavrama karşılık tek terim kriterini karşılamadığı dolayısıyla da terim fazlalığı ve anlam kargaşasını gidermeye fayda sağlayamayacağı için yazı ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmak için terminolojik açıdan uygun olmadığı görülmektedir.

Tıpkı sözlü çevirmen ifadesi gibi *yazılı çevirmen* ifadesinin de yalnızca ifade edilmek istenen kavrama karşılık olduğu, yaptığı çağrışımın yazı ile gerçekleştirilen meslek ile sınırlı olduğu gerekçesi ile tek kavrama karşılık tek terim kriterini sağladığı görülmektedir. Önceki kısımda yazı ile gerçekleştirilen eylemi ifade etmek için tercih

edilen terimlerden de en uygun olanının *yazılı çeviri* ifadesi olması nedeniyle bu mesleği ifade etmek üzere terminoloji kriterleri açısından en fazla uygunluk sağlayan terimin de *yazılı çeviri* terimi olduğu tespit edilmiştir.

4.4.2.5. Genel Kapsamda Mesleği İfade Eden Terimlerin Değerlendirilmesi

Katılımcıların hem söz ile hem de yazı ile gerçekleştirilen mesleği yani tüm çeviri eylemi gerçekleştiricilerinin mesleğini ifade etmek için tercih ettikleri terimler olan *çevirmen* ve *tercüman* terimlerinin terminolojik değerlendirmeleri incelenmek üzere Tablo 52'ye bakılabilir.

Tablo 52
Genel Kapsamda Mesleği İfade Etmek için Tercih Edilen Terimlerin Terminolojik Değerlendirmesi

Kriter	çevirmen	tercüman
1. tek kavrama karşılık tek terim	uygun	uygun
2. kısa (mümkünse tek kelime), açık ve net	uygun	uygun
3. anadilde	uygun	uygun değil
4. kök ve gövdeler canlı, ekler işlek, eski kök ve eklere mümkün olduğunda az yer	uygun	uygun değil
5. tamlama biçimindeki yabancı terimlere karşılık olan terimler tamlama olmamalı	-	-
6. yeni terimler türetmeye elverişli	uygun	uygun
7. yapım ekleriyle kök ve gövdelerden terim türetme	uygun	uygun
8. kelime birleştirme yoluyla terim türetme	-	-
Toplam	6/6	4/6

Tabloda verilen iki ifadenin terminolojik uygunluğuna bakıldığında, *çevirmen* ifadesinin sağladığı kriter sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Her iki ifade de genel olarak tüm çeviri eylemi gerçekleştiricilerini ifade ettikleri için tek kavrama karşılık tek terim kriterini sağlamaktadırlar. Ancak mütercim kelimesinin canlı kök ve gövde ile işlek yapım eklerinden oluşmaması, anadilde olmayan bir kökene sahip olması gibi sebeplerle bu kavramı ifade etme uygunluğu azalmıştır. Çevirmen ifadesi ise kısa olmasının yanı sıra anadilin canlı kök / gövdelerine işlek yapım ekleri getirilerek oluşturulmuş ve yeni terimler türetmeye elverişli bir terimdir.

Sonuç olarak *çevirmen* ifadesinin, hem alan adını hem de alt meslek dallarını kapsayıcılığı bakımından genel bir mesleği adlandırmak için katılımcılar tarafından en çok tercih edilen terimler arasında, en fazla terminoloji kriterini yerine getiren terim olduğu tespit edilmiştir.

4.4.3. Tartışma

Anketin ilgili bölümlerinde akademisyenlere yöneltilen sorular aracılığı ile akademisyenlerin meslek (çeviri eyleyeni) adlarını ifade etmek üzere tercih ettikleri terimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu sorulardan ilkinde katılımcıların yaptıkları/yapmakta oldukları mesleği/meslekleri adlandırmaları istenmiş ve çıkan sonuçlar incelendiğinde en çok tercih edilen ilk üç ifadenin sırasıyla *akademisyen*, *çevirmen* ve *öğretim üyesi* olduğu görülmüştür. Literatürde bahsi geçen, Ersoy (2011:51; 2012:44) tarafından alanda çalışmalar yapan kişileri adlandırmak için “*translatolog*” ifadesinin uygun olduğu yönündeki yaklaşımından hareketle verilen cevaplar incelendiğinde açık uçlu cevaplarda, hiçbir akademisyenin mesleğini “*translatolog*” olarak adlandırmayı tercih etmediği görülmektedir. Ayrıca çalışmanın başlangıcında, çoğu kaynakta da kullanıldığı üzere (Akbulut,2005:13; Ersoy, 2011:41; Kuran Burçoğlu, 2010:15; Tahir Gürçağlar, 2016:128) bu alanda çalışmakta olan kişilerin *çeviribilimci* olarak adlandırıldığı gerçeğinden yola çıkılarak sonuçlar arasında *çeviribilimci* ifadesinin önemli bir oranda çıkacağı öngörülmüştür. Ancak bu ifade yüzde %3.2 oranında tercih edilmiştir.

Akademisyenlerin kendilerini *çeviribilimci* olarak adlandırmamalarında kendilerini bu bilimsel alanla henüz özdeşleştirememiş olmaları etkili olmuş olabilir. Zira katılımcıların sadece %20.5’inin çeviri bölümlerinden lisans mezunu oldukları ve geri kalan %79.5 oranında önemli çoğunluktaki katılımcının ise dilbilim, filoloji, dil-edebiyat, yabancı dil eğitimi ve diğer bölümlerden lisans mezunu oldukları görülmüştür. Benzer şekilde katılımcıların sadece %33.3’ünün çeviri bölümlerinden doktora mezunu oldukları görülmüştür. Geri kalan %66.7 oranında önemli çoğunluktaki mezuniyet türleri ise dilbilim, filoloji, dil-edebiyat, yabancı dil eğitimi ve diğer bölümlerden oluşmaktadır.

Her ne kadar düşük bir oranda tercih edilmiş olsa da halihazırda kullanılagelen örneklerden ve ilk kısımda alan adının *çeviribilim* olarak adlandırılmasının hem tercihler hem de terminoloji açısından uygun olduğu sonucundan yola çıkılarak bu alanda görev yapmakta olan kişilerin *çeviribilimci* olarak ifade edilmelerinin terminoloji kriterlerini sağladığı tespiti yapılmıştır.

Katılımcıların söz ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmaları için sorulan Likert tipi soruda, literatürde de değinilen çevirmen, sözlü çevirmen, tercüman, sözlü tercüman, mütercim, translatör ifadelerine yer verilmiş ve bu sorudan elde edilen cevaplar sonucunda *çevirmen*, *tercüman* ve *sözlü çevirmen* ifadelerinin sırasıyla en çok tercih edilen terimler olduğu görülmüştür. Bu terimlerin, yöntem bölümünde belirtilen kriterlere göre değerlendirmesi yapılmış ve *çevirmen* ve *sözlü çevirmen* ifadelerinin en fazla uygunluk sağlayan ifadeler olduğu görülmüştür.

E. D. Ekeman (Ammann, 2008:14-16), sözlü metinleri bir dilden diğerine aktaran kişiyi “tercüman” olarak belirtmiştir, Ersoy (2011:51; 2012:56) söz ile gerçekleştirilen eylemi eyleyen kişinin “tercüman” olarak ifade edilmesi gerektiğini ifade etmiştir ancak bu ifade katılımcıların %46.2’si tarafından kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih edilmiştir ve yapılan terminoloji değerlendirmesine göre de uygunluk sağlayamamıştır.

Bu nedenle söz ile gerçekleştirilen eylemi adlandırmak için halihazırda kullanılagelen ve terminolojik açıdan da uygunluğu saptanan *sözlü çeviri* ifadesinden yola çıkılarak bu mesleği ifade etmek için de *sözlü çevirmen* ifadesinin kullanılmasının terminoloji kriterlerini karşıladığı tespiti yapılmıştır.

Söz ile gerçekleştirilen mesleğin alt dallarından olan dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen mesleği adlandırmaları için sorulan açık uçlu soruya katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde en çok tercih edilen terimlerin *çevirmen*, *konferans çevirmeni* ve *tercüman* olduğu görülmüştür.

Literatürde de alt alan mesleklerini belirtmek üzere değinilen bu ifadelerin yöntem bölümünde belirlenmiş olan terminoloji kriterlerine göre değerlendirmesi yapıldığında,

en fazla uygunluk sağlayan ifadenin *ęevirmen* ifadesi olduğu g r lm şt r. Ancak bu ifade, anlamı ve kullanımı bakımından tüm ęeviri eylemlerini de kapsayan bir meslek adlandırmasıdır. Oysaki Ersoy (2012:31) söz ile geręekleştiren ęeviri türlerini “ardıl” ve “andaş” olarak ifade etmeyi tercih etmiştir. E. D. Ekeman da dinleme ile aynı anda geręekleştirilen ęeviri türünü “eşzamanlı/andaş/simültane” ifadeleri ile sunmuştur (Ammann, 2008:14-16). Bengi- ner (1999:65) de bu kavramı “andaş ęeviri” ifadesi ile hazırladığı *Dizine* almayı uygun bulmuştur. Buna ek olarak önceki kısımda, dinleme ile aynı anda geręekleştirilen eylemi adlandırmak için en uygun olan ifadenin *andaş ęeviri* ifadesi olduğu tespitinden yola çıkılarak bu mesleği ifade etmek için *andaş ęevirmen* ifadesinin terimsel tutarlılık açısından terminoloji kriterlerini sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Katılımcıların söz ile geręekleştirilen mesleğin bir diğer alt dalı olan dinledikten sonra geręekleştirilen mesleği adlandırmalarının istendiği soruya verdikleri açık uçlu cevaplar incelendiğinde, en çok tercih edilen ifadelerin sırasıyla *ęevirmen*, *sözlü ęevirmen* ve *tercüman* olduğu g r lm şt r. Literatürde de alt alan mesleklerini belirtmek üzere değinilen bu ifadelerin yöntem bölümünde belirlenmiş olan terminoloji kriterlerine göre değerlendirmesi yapıldığında, terminoloji kriterlerine en fazla uygunluk sağlayan ifadenin de yine *ęevirmen* ifadesi olduğu g r lm şt r. Ancak bu ifade, anlamı ve kullanımı bakımından tüm ęeviri eylemlerini de kapsayan bir meslek adlandırmasıdır.

Oysaki, Ersoy’un (2012:31) ęeviri türlerinden dinledikten sonra geręekleştirilen eylemi “ardıl tercüme” ifade etmesinin yanı sıra E. D. Ekeman da ilgili eylem için “ardıl ya da konsektif ęeviri” ifadelerini tercih etmiştir (Ammann, 2008:14-16). Bengi- ner (1999:66) de bu eylemi ifade etmek için “ardıl ęeviri” ifadesinin hazırladığı *Dizinde* yer almasını uygun bulmuştur. Ayrıca  nceki kısımda dinledikten sonra geręekleştirilen eylemi adlandırmak için en çok tercih edilmiş ve en fazla terminolojik uygunluk sağlayan ifade olan *ardıl ęeviri* ifadesinden yola çıkılarak, bu mesleği adlandırmak için de *ardıl ęevirmen* ifadesinin terimsel tutarlılık açısından terminoloji kriterlerini sağlayacağı tespit edilmiştir.

Katılımcıların yazı ile gerçekleştirilen mesleği adlandırmaları için tercih ettikleri açık uçlu cevaplar incelendiğinde en çok tercih edilen ifadelerin sırasıyla *çevirmen* ve *mütercim* ifadeleri olduğu görülmüştür. Literatürde de bu alt alan mesleğini ifade etmek için kullanıldığı görülen bu ifadeler Likert ölçekli soru içerisinde sunulan seçenekler (*çevirmen*, *yazılı çevirmen*, *tercüman*, *yazılı tercüman*, *mütercim*, *translatör*) arasında yer verilmiştir. Likert tipi soruda kullanırım ve kesinlikle kullanırım ölçeklerinde tercih edilmiş olan ifadelerin de *çevirmen*, *yazılı çevirmen* ve *mütercim* oldukları görülmüştür.

Her iki soru tipinde de en çok tercih edilmiş olan bu üç ifade, yöntem bölümünde belirtilen kriterler eşliğinde bir terminoloji değerlendirmesine tabi tutulmuş ve sadece yazı ile gerçekleştirilen alt alan mesleğini ifade etmesi ve böylelikle anlam kargaşasının önüne geçilmesini sağlayacağı düşünülen *yazılı çevirmen* ifadesinin yazı ile gerçekleştirilen alt alan mesleğini ifade etmek için terminoloji kriterlerini karşıladığı sonucuna varılmıştır. Bu ifadenin literatürde halihazırda kullanılagelmesi ve önceki bölümde de yazı ile gerçekleştirilen eylemi ifade etmek için en uygun ifadenin *yazılı çeviri* ifadesi sonucuna varılmasından hareketle terimsel tutarlılığı sağlamak açısından *yazılı çevirmen* ifadesinin terminoloji kriterlerini yerine getirdiği tespit edilmiştir.

Bu bölümde son olarak katılımcıların tüm eylemleri kapsayan genel meslek adını ifade etmelerinin istendiği Likert tipi soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde en çok tercih edilen ifadelerin *çevirmen* ve *tercüman* ifadeleri olduğu görülmüştür. Literatürde de eylemlerin tamamını ve genel anlamda mesleği ifade etmek amacıyla belirtilmiş olan bu terimlerin yöntem bölümde belirtilmiş terminoloji kriterlerine göre değerlendirmesi yapıldığında, en fazla kritere uygunluk sağlayan ifadenin *çevirmen* ifadesi olduğu görülmüştür.

Ersoy (2011:51) tüm çeviri mesleklerini kapsayıcı bir ifade olarak “translatör” ifadesini, yazı ile gerçekleştirilen mesleği belirtmek için “çevirmen” ifadesini, söz ile gerçekleştirilen mesleği ifade etmek için de “tercüman” ifadesini kullanmanın uygun olacağını belirtmiştir. Ancak katılımcılara yöneltilmiş olan Likert tipi soruda, genel anlamda mesleği ifade etmek için “translatör” ifadesini kesinlikle kullanırım ölçeğinde tercih etmiş olan katılımcıların oranının %0.0, kullanırım ölçeğinde tercih etmiş olan

katılımcıların oranının da %2.6 olduğu görülmüştür. Benimsenebilirliği düşük çıkan bu ifade yerine katılımcılar, tüm söz ile ve yazı ile gerçekleştirilen eylemleri kapsayan mesleği ifade etme noktasında anlam kapsayıcılığına sahip olması sebebiyle ve halihazırda türü fark etmeksizin iki dil arası aktarımın tüm türlerini gerçekleştiren mesleği ifade etmek için kullanılagelen *çevirmen* ifadesini yüksek oranda tercih etmişlerdir. Bu nedenle tüm eylemlerini ifade eden *çeviri* teriminden türetilmiş olan *çevirmen* teriminin tüm eylemleri gerçekleştiren mesleğin genel adlandırması olarak terminoloji kriterlerini sağladığı tespiti yapılmıştır.

Sonuç olarak elde edilen bulgular ve tartışma neticesinde, genel anlamda mesleği ifade etmek için *çevirmen*, yazı ile gerçekleştirilen mesleği ifade etmek için *yazılı çevirmen*, söz ile gerçekleştirilen mesleği ifade etmek için *sözlü çevirmen*, söz ile gerçekleştirilen mesleğin alt dallarından olan dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen mesleği ifade etmek için *andaş çevirmen* ve dinledikten sonra gerçekleştirilen mesleği ifade etmek için de *ardıl çevirmen* ifadelerinin, terminoloji kriterleri doğrultusunda yapılan değerlendirmeler ışığında, bu kriterleri sağladıkları tespit edilmiştir.

Analizin tamamından elde edilen sonuçlar özetlenecek olursa, çeviri alanında uzmanlaşmanın terimsel uzlaşmayı beraberinde getirebileceği çıkarımı yapılmış olup çalışmanın terminoloji kullanımı kapsamında da alan adını ifade etmek için literatürde en sık değinilen, katılımcılar tarafından en çok tercih edilen ve terminoloji kriterlerine göre en uygun olan ifadenin *çeviribilim* ifadesi olduğu, alt alanlardan söz ile gerçekleştirilen eylemi ve mesleği ifade etmek için literatürde sıkça değinilen, katılımcıların sonuçlarına yansıyan ve terminoloji kriterlerini sağlayan ifadelerin *sözlü çeviri* ve *sözlü çevirmen* olduğu, alt alanlardan yazı ile gerçekleştirilen eylemi ve mesleği ifade etmek için ise literatürde sıkça yer alan, katılımcılar tarafından en yüksek oranda tercih edilen ve terminolojik açıdan en uygun olan ifadelerin de *yazılı çeviri* ve *yazılı çevirmen* ifadeleri olduğu görülmüştür.

Ayrıca söz ile gerçekleştirilen eylemin alt alanlarından dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemin ve mesleğin aynı yöntemler neticesinde *andaş çeviri* ve *andaş çevirmen* ifadeleri kullanılarak dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemin ve mesleğin de

ardul çeviri ve *ardul çevirmen* ifadeleri kullanılarak ifade edilmesinin terminoloji kriterlerini sağladığı sonucuna varılmıştır. Tüm eylemleri ve eyleyenleri ifade etmek için ise literatürde de en sık kullanılan, katılımcıların tercihlerinde en yüksek oranlarda yer almış, terminoloji kriterlerine en fazla uygun olan ifadelerin de *çeviri* ve *çevirmen* ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ

Çağımızda bilimsel gelişmeler teknolojinin ve onun doğal sonucu olarak hızlı ve yaygın iletişimin sayesinde hiç olmadığı kadar hızlı ilerlemektedir. Bu gelişmeler neticesinde yeni bilimsel araştırma alanları da ortaya çıkmakta ve ilerleme kaydetmektedir. Çeviribilim de tıpkı bu yeni alanlar gibi benzer bir serüvenden geçmiş, yüzlerce yıllık bir etkinlik alanı olmasına rağmen sosyal bilimler çatısı altında namını henüz 80’li yıllardan itibaren duyurabilmiştir. Ülkemizde de tüm dünyadaki gelişmelere paralel bir serüven yaşamış, hemen hemen aynı dönemlerde bilimsel ve akademik bir alan olduğunu kanıtlayabilmiştir. Uzunca bir süre başka başka alanların himayesinde serpilmiş olan çeviribilim, doğal olarak pek çok açıdan bu disiplinlere öykünmüş, etkisinde kalmış ve onların izlerini taşımıştır. Bu izlere terimsel anlamda da rastlamak son derece mümkündür.

On yıllar boyunca çeviriye ve çevirinin bilimselliğine dayanan makaleler, bildiriler, kitaplar, tezler yazılmış, ne var ki bu çalışmalara her çalışmacı arka plan alanının izlerini ve sözcüklerini beraberinde getirmiştir. Bunun da kaçınılmaz bir sonucu olarak geride bıraktığımız bu on yıllar boyunca, aynı kavramı ifade etmek için kullanılan pek çok farklı terimin kullanılageldiğini hatta bunların da yetersiz görülüp yeni terimler türetilip önerildiğini görmekteyiz. Bu tez de bu terimsel farklılıkları konu edinen bir çalışmadır ve aşağıdaki araştırma soruları çerçevesinde oluşturulmuştur:

- i. Ülkemizde lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümlerinde görev yapmakta olan akademisyenlerin alan, alt alan, eylem ve meslek adlarını ifade etmek için tercih ettikleri terimler nelerdir?
 - a) Terim tercihleri ile akademisyenlerin eğitim geçmişleri arasında ilişki var mıdır?
 - b) Terim tercihleri ile akademisyenlerin çalıştıkları kurumlar ya da bölümler arasında ilişki var mıdır?
 - c) Tercih edilen terimler noktasında bir terim birliğinin varlığı söz konusu mudur?
- ii. Alan adı, alt alan adları, eylem ve meslek adlarını ifade etmek için kullanılan ve/veya literatürde önerilen terimlerin nitelikleri nelerdir?

- a) Bahsi geçen bu terimlerin benimsenme düzeyi nedir?
 - b) Tercih edilen bu terimler terminoloji kuralları açısından uygun mudur?
- iii. Kullanım tercihleri ve terim oluşturma kriterleri göz önüne alındığında alan, alt alan, eylem ve meslek adlarını ifade etmek için en uygun terimler hangileridir?

Tezin araştırma soruları oluşturulurken ilgili alanda yapılmış kuramsal ve deneysel çalışmalar dikkate alınmış ve tezin terminoloji alanında bilimsel bir boşluğu doldurması hedeflenmiştir. Bu tez sadece ülkemizdeki akademisyenlerin terim tercihlerindeki tutumlarını ve yeni terimlerin benimsenebilirliğini ölçmekle kalmayıp terminoloji çalışmalarının hangi hususları göz önünde bulundurduğu takdirde daha işlevsel olacağına dair tavsiyeler sunmaktadır.

Bu çalışma, ülkemizde bilimsel bir alan olarak çeviribilimdeki üst alan, alt alanlar, eylemler ve meslekleri adlandırmak için literatürde kullanılan terimlerin belirlenmesini, akademisyenlerin bu kavramları adlandırırken tercih ettikleri terimlerin tespit edilmesini, tercih farklılıklarının sebeplerinin neler olabileceğinin irdelenmesini, ortaya çıkan tercihlerin terminolojik olarak değerlendirilmesini konu edinmiştir. Bu tezi önemli kılan nokta; üst alan, alt alan, eylem ve meslek adlandırmalarındaki farklılıkları ve yeni terim önermelerini ortaya koyup, bu farklı kullanımların alanın en çok ürün veren, ürünlerinde alana ilişkin terimleri sıklıkla kullanan akademisyenlerce tercih düzeylerini tespit etmesi ve bu tespitlerden elde edilen terimleri de terminoloji çalışmalarında en yaygın kabul gören terminoloji kriterleri dahilinde değerlendirmesi ve sonunda da bahsi geçen kavramları adlandırmak için kullanılması en uygun olacak terimlere yönelik terminolojik tavsiyeler sunmasıdır.

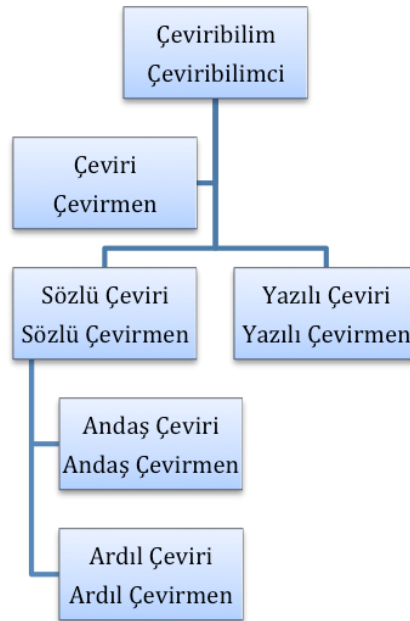
Tez araştırması kapsamında nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Ülkemizde lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümlerinde görev yapmakta olan akademisyenlerin terim tercihlerinin belirlenmesi adına bir anket çalışması uygulanmıştır. Bu nicel araştırma yöntemine dayalı ankete dair veri toplama yöntemi, veri analiz süreci ve veri değerlendirme süreci yöntem bölümünde kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. *Survey* isimli çevrimiçi anket hazırlama platformunda oluşturulan

anketin erişim linki, elektronik postalar aracılığıyla çeviri bölümlerinde görev yapmakta olan öğretim elemanlarına ulaştırılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 24.0 programıyla analiz edilmiş, sonuçlar önce nesnel sayısal veriler olarak daha sonra da kişisel yorumlar eklenerek değerlendirilmiştir.

Tezin nitel araştırma yöntemi kapsamında ise, anket analizi sonucunda en çok tercih edildiği tespit edilen terimler, kendi kategorileri içerisinde, yöntem bölümünde detaylı bir şekilde sunulmuş olan terminoloji kriterleri kapsamında bir değerlendirmeye tabi tutulmuş; ilgili kavramı karşılamak için kullanılmasının en uygun olduğu düşünülen terim saptanmıştır. Böylelikle elde edilen tüm veriler, literatürde yer alan çalışmalarla kıyaslanarak tartışma alt başlıklarında gerekli yorumları yapılarak tartışmaya sunulmuştur.

Elde edilen bu sonuçlar ve terminoloji değerlendirmesi kapsamında en fazla uygunluk sağladığı saptanan terimleri şema üzerinde görmek için Şekil 1'e bakılabilir.

Şekil 1
Üst Alan, Alt Alanlar, Eylemler ve Meslekler

Elde edilen veriler incelendiğinde terminoloji kullanımı kapsamında, katılımcılar tarafından en çok tercih edilen ve terminoloji kriterlerine göre en uygun olan ifadenin *çeviribilim* ifadesi olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, alan adını ifade etmek için literatürde en sık değinilen ifade olduğundan tezin başlangıç aşamasında öngörölmüş bir sonuçtur. Alt alanlardan söz ile gerçekleştirilen eylemi ve mesleği ifade etmek için literatürde sıkça değinilen katılımcıların sonuçlarına yansıyan ve terminoloji kriterlerini sağlayan ifadelerin *sözlü çeviri* ve *sözlü çevirmen* olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç da çalışmanın başlangıcında, literatürde de sıkça yer alması sebebiyle öngörölmüştür.

Alt alanlardan bir diğeri olan, yazı ile gerçekleştirilen eylemi ve mesleği ifade etmek için ise yine literatürde sıkça yer alan, katılımcılar tarafından en yüksek oranda tercih edilen ve terminolojik açıdan en uygun olan ifadelerin *yazılı çeviri* ve *yazılı çevirmen* ifadeleri olduğu görölmüştür. Ayrıca söz ile gerçekleştirilen eylemin alt alanlarından dinleme ile aynı anda gerçekleştirilen eylemi ve mesleği ifade etmek için literatürde yer alan, katılımcılar tarafından yüksek oranda tercih edilen ve terminolojik açıdan da en fazla kriteri sağlayan ifadelerin *andaş çeviri* ve *andaş çevirmen* ifadeleri olduğu; dinledikten sonra gerçekleştirilen eylemi ve mesleği ifade etmek için de yine literatürde bahsi geçen, katılımcılar tarafında yüksek oranda tercih edilen ve terminoloji kriterlerini de karşılayan ifadelerin *ardıl çeviri* ve *ardıl çevirmen* ifadeleri olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç da çalışmanın başlangıcında, literatürde de yer alması sebebiyle öngörölmüştür.

Tüm eylemleri ve eyleyenleri ifade etmek için ise literatürde de en sık kullanılan, katılımcıların tercihlerinde en yüksek oranlarda yer almış, terminoloji kriterlerine en fazla uygun olan ifadelerin de *çeviri* ve *çevirmen* ifadeleri olduğu tespit edilmiştir. Burada dikkat çekilmesi gereken önemli bir husus ise katılımcılar çeviri eyleminin ya da mesleğinin türü ister yazılı ister sözlü olsun, hem açık uçlu cevaplarında hem de Likert tipi sorularda yüksek tercih oranlarıyla *çeviri* ve *çevirmen* ifadelerine en çok tercih ettikleri ifadeler arasında yer vermişlerdir. Bu nedenle de genel anlamda çeviri eylemini ve eyleyenini ifade etmek için en geniş çağrışım kapsamına sahip olan bu terimlerin terminoloji kriterlerine de uygunluğu tespit edilmiştir. Bu sonuç da literatürde sıklıkla yer alması bakımından öngörölmüştür.

Çalışmanın başlangıcındaki beklentiyi karşılamayan tek ifade *çeviribilimci* ifadesi olmuştur. Çeviribilim alanında çalışmalar yapan kişilere çeviribilimci denmesi literatürde de yaygın bir ifadedir. Ancak akademisyenlerin yaptıkları veya yapmakta oldukları meslekleri açık uçlu bir şekilde yazmaları istendiğinde çeviribilimci ifadesini tercih etme düzeyleri %3.2 oranında kalmıştır. Analiz bölümünde de değinildiği üzere bu durum iki gerekçe ile açıklanabilir: (a) Katılımcılar, eğitim geçmişleri sebebiyle kendilerini bu bilimsel alanla özdeşleştirememiş olabilirler, (b) Katılımcılar kadrosunda görev yaptıkları bölümlerin resmi bölüm adının (mütercim-tercümanlık) etkisinde bir tercih belirtiyor olabilirler. Çünkü sadece iki katılımcının görev yapmakta olduğu bölümün resmi adı çeviribilimdir. Bu noktada, terimlerin çağrışım alanlarını daraltmak ve tek kavrama karşılık tek terim ilkesini sorunsuz uygulayabilmek adına savunulan “yabancı dilden kelimelerin tercih edilmesi” yönündeki görüşlerin de bulunduğunu göz ardı etmemek gerekir (Ersoy, 2012; Felber, 1984; Reiss ve Vermeer, 2014). Bu nedenle terimsel bir birlik sağlama noktasında, farklı görüşlerin bir araya gelip çalışmalar yürütmesi ve ortak bir noktada buluşması ihtiyacı önemini korumaktadır.

Bilindiği üzere bir bilim dalının olmazsa olmazları arasında kendine ait bir terminoloji ve jargona sahip olması yer alır. Çeviribilim alanında çalışmalar yapan akademisyenler de bu bilim dalının terminolojisini kullanan ve yeri geldiğinde üreten ve geliştiren kitesidir. Bu tez de Başkan (1974:178)’ın da önemini belirttiği üzere bu bilim dalına özgü terminolojinin kullanıcılarının “dil beğenilerini” ölçmek adına, anket uygulaması ile bir “kanı-yoklaması” yapması bakımından önem taşımaktadır. Çünkü bu gibi çalışmalar ile Başkan’ın da belirttiği üzere terimlerin kimler tarafından ve hangi nedenlerle benimsenip benimsenmediği tespit edilir ve terimlerin en etkili biçimde oluşturulmasında ileriki çalışmalar için yol gösterici olurlar.

Ancak bu çalışmanın katılımcı sayısının az olmasının yanı sıra sadece akademisyenleri içermesi bakımından da akademik bir bakış açısını yansıtması gibi sınırlamaları da bulunmaktadır. Alanın terminolojisini kullananlar elbette ki yalnızca akademisyenler değildir. Akademi camiası dışında da çeviri alanına dair çalışmalar ve yayınlar yapan kişiler bulunmaktadır. Bu kişilerin de alanın paydaşları olarak görüşlerinin alınması ileriki araştırma çalışmaları için tavsiye olarak sunulabilir. Ayrıca sayı sınırlamasının

önüne geçmek ve daha fazla katılımcıya ulaşmak için anket çalışması, zaman olarak daha geniş bir aralığa yayılıp yüz yüze mülakatlar eşliğinde anketler uygulanabilir.

Ayrıca anket sonuçlarından elde edilen veriler göstermiştir ki çeviri bölümlerinde görev yapmakta olan akademisyen katılımcıların %79.5 oranındaki önemli bir çoğunluğu çeviri bölümleri dışındaki bölümlerden lisans mezuniyetine sahiptirler. Yine bu katılımcıların %66.7 oranındaki önemli bir çoğunluğu da çeviri bölümleri dışındaki bölümlerde doktora derecesine sahiptirler. Bu durum, üniversitelerin internet sitelerinde ilgili akademik kadronun özgeçmiş bilgileri incelendiğinde de görülebilir. Holmes'ün (2012: 107-119) de değindiği gibi farklı eğitim alt yapılarından gelen akademisyenler beraberlerinde farklı terimleri de alana getirmişlerdir. Bu durumu Türkçe çeviribilim literatüründe de tespit etmek mümkündür. Keza anket sonuçlarında da bu terimsel çeşitlilik gözlenmiştir. Oysa analiz sonuçlarında lisans ve doktora mezuniyet bilgileri üzerinden sunulan terim tercihleri kıyaslandığında 12 terim tercihinin 9'unda, çeviri alanında uzmanlaşma arttıkça doktorasını çeviri bölümlerinde tamamlamış katılımcılar arasında terimsel bir uzlaşma eğilimi olduğu yorumu getirilmiştir. Bu durum, ileriki araştırmaların daha kapsamlı bir katılımcı sayısı ile ilişki analizi yöntemine başvurarak yapılması yönünde bir yol gösterici olabilir.

Tezin uygulamaya yönelik tavsiyelerinin başında, Şekil 1'deki şema ile görselleştirilmeye çalışılan kullanım gibi bir terim kullanımının, alanın paydaşlarınca benimsenip yaygınlaştırılması gelmektedir. Bunun da ötesinde, çeviribilim ve terminoloji ilişkilerinin artırılarak devam ettirilmesi ve güncel bir terimce hazırlanması adına hem çeviribilim alanından hem de terminoloji alanından akademisyenler ve araştırmacılardan oluşan komisyonlar kurulması tavsiye edilebilir. Bu komisyonlar TDK bünyesinde gerçekleştirilebilir. Buna ek olarak TSE tarafından bir terminoloji kriterleri standardı belirlenmesi de bundan sonra oluşturulacak terminolojinin güvenilir bir temele dayandırılması açısından yardımcı olacaktır. Bunun için de yine akademisyenlerin, TDK'nin ve TSE'nin bir arada olduğu bir platformda ortak bir çalışma yürütülmesinin de faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akbulut, A. N. (2004). *Söylenceden Gerçekliğe*. İstanbul: Multilingual.
- Akbulut, A. N. (2016). *Türkiye’de Çeviribilim: İlk Adımların Yol Arkadaşlığı*. İstanbul: Sözcükler.
- Ammann, M. (2008). *Akademik Çeviri Eğitimine Giriş*. E. D. Ekeman (çev.). İstanbul: Multilingual (orijinal baskı tarihi 1990)
- Baydur, G. (2015). Terimleştirme. U. Al ve Z. Taşkın (Ed.). *Prof. Dr. İrfan Çakın’a Armağan* içinde. Ankara: Atalay Matbaacılık, 2015, 38-42.
- Baş, T. (2010). *Anket*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bengi-Öner, I. (1999). *Çeviri Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*. İstanbul: Multilingual.
- Bulut, A. (2011). Çeviribilimin Popüler Dili ve Çeviri. S. Erüz ve F. Şan (Ed.). *Çeviribilimden Kesitler* içinde. İstanbul: Multilingual, 2011, 45-54.
- Cabrê, M. T. (1999). *Terminology: Theory, Methods and Applications*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Cabrê, M. T. (2010). Terminology and Translation. Y. Gambier ve L. van Doorslaer (Ed.). *Handbook of Translation Studies* içinde. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2010, 356-365.
- Coşkun, R., R. Altunışık ve E. Yıldırım. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Detrez, R. (2013). The Fanariote Myth in Bulgarian Histiography. F. Tsibiridou ve N. Palantzas (Ed.). *Myths of the Other in the Balkans* içinde. Thessaloniki: Paris Aslanidis, 2013, 40-55.
- Doğan, A. (1997). Çeviri Bölümlerinin Programları ve Özellikleri: Hacettepe Üniversitesi. T. Kurultay ve İ. Birkandan (Ed.). *Forum 1: Türkiye’de Çeviri Eğitimi Nereden Nereye?* içinde. İstanbul: Sel Yayıncılık, 1997, 144-149.
- Drame, A. (2015). The Social and Organizational Context of Terminology Work: Purpose, Environment and Stakeholders. H. J. Kockaert ve F. Steurs (Ed.). *Handbook of Terminology* içinde. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2015, 505-520.
- Ersoy, H. (2012). *Kavram, Kuram ve Süreç Açısından Tercüme Etkinliği*. Ankara: Araştırma Yayınları.
- Esen - Erüz, S. (2008). *Akademik Çeviri Eğitimi: Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi*. İstanbul: Multilingual.
- Felber, H. (1984). *Terminology Manual*. Paris: Unesco ve Vienna: Infoterm.
- Holmes, J. (2012). Çeviribilimin Adı ve Doğası. Mehmet Rifat (Ed.). *Çeviri Seçkisi II* içinde. İstanbul: Sel Yayınları, 2012, 107-119.
- Kageura, K. (2015). Terminology and Lexicography. H. J. Kockaert ve F. Steurs (Ed.). *Handbook of Terminology* içinde. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2015, 45-59.
- Kuran Burçoğlu, N. (1997). Çeviri Bölümlerinin Programları ve Özellikleri: Boğaziçi Üniversitesi. T. Kurultay ve İ. Birkandan (Ed.). *Forum 1: Türkiye’de Çeviri Eğitimi Nereden Nereye?* içinde. İstanbul: Sel Yayıncılık, 1997, 138-143.

- Kuran Burçoğlu, N. (2010). *Çeviriye Bilimsel Yaklaşımlar*. İstanbul: Multilingual.
- Paker, S. (2009). Turkish Tradition. M. Baker (Ed.). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* içinde. Abingdon ve New York: Routledge, 2010, 550-559.
- Reiss, K. ve H. J. Vermeer. (2014). *Towards a General Theory of Translational Action: Skopos Theory Explained*. C. Nord (çev.). Londra ve New York: Routledge (orijinal baskı tarihi 1984)
- Rey, A. (1995). *Essays on Terminology*. J. C. Sager (çev.). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company (orijinal baskı tarihi 1975-1993)
- Rifat, M. (2012). Çeviri(bilim) Nedir: Başkasının Bakışı. M. Rifat (Ed.). *Çeviri Seçkisi II* içinde. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2012, 7-9.
- Sager, J. C. (1990). *A Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Schmitz, K. D. (2007). Indeterminacy of Terms and Icons in Software Localization. B. E. Antia (Ed.). *Indeterminacy in Terminology and LSP* içinde. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2007, 49-58.
- Schmitz, K. D. (2015). Terminology and Localization. H. J. Kockaert ve F. Steurs (Ed.). *Handbook of Terminology* içinde. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2015, 451-463.
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2016). *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Teddlie, C. ve A. Tashakkori. (2015). *Karma Yöntem Araştırmalarının Temelleri*. Y. Dede ve S. B. Demir (çev.). Ankara: Anı Yayıncılık (orijinal baskı tarihi 2009)
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.
- Yazıcı, M. (2004b). Çeviribilimde Disiplinlerarası Bir Yöntem: Sorunlar ve Çözümler. Nedret Öztokat (Ed.). *Disiplinlerarası Ortam ve Yöntem Sorunları* içinde. İstanbul: Multilingual, 2004, 111-126.
- Yazıcı, M. (2011). *Çeviribilimde Araştırma*. İstanbul: Multilingual.
- Zülfikar, H. (2011). *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sürekli Yayınlar

- Akalın, R. ve M. Gündoğdu. (2010). Akademik Çeviri Eğitiminin Temel İlkeleri Üzerine Düşünceler: Uygulanan Ders İzlemleri Bağlamında Hedefler ve Beklentiler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6.1, 79-93.
- Akalın, R. (2013). Çeviribilimde Bilişsel Yaklaşımlar. *Diyalog*. 2013.2, 29-40.
- Aksoy, B. (2005). Translation Activities in the Ottoman Empire. *Meta*. 50.3, 949-956.
- Başkan, Ö. (1974). Terimlerde Özleşme Sorunu. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı: Belleten*. 1973-1974, 173-184.
- Bengi, I. (1992a). Üniversite Düzeyinde Çeviri Eğitimi Üzerine Gözlemler ve Yazılı Çeviri Dalında Bir Yüksek Lisans Programı Önerisi. *Metis Çeviri*. 19.Bahar, 44-55.
- Bengi, I. (1992b). Türkiye’de Çeviri Eğitimi Üzerine Veysel Atayman, Işın Bengi, Tahsin Yücel’le Söyleşi. E. Ergun ve T. Kurultay (hızl.). *Metis Çeviri*. 19.Bahar, 12-20.
- Benson, M. (1958). English Loanwords in Russian. *Slavic and East European Journal*. 3, 248-267.
- Çokövün Turunç, A. (2013). Terimbilim ve Çeviri Çalışmalarında Farklı Yönelimler. *Turkish Studies*. 8.10, 233-239.
- Eker, S. (2013). Modernleşme Sürecinde Türkiye’de Terimbilim Çalışmalarına Genel Bir Bakış. *Altaistics and Turkology*. 2013.1, 68-95.
- Ersoy, H. (2011). Çevirinin Üst Alan (Çeviribilim) ve Alt Alan (Yazılı Çeviri, Sözlü Çeviri) Adlarının Terminoloji Kuralları Açısından İncelenmesi. *Dil Dergisi*. 151, 36-52.
- Eruz, S. (2014). Osmanlı Devleti’nde ve Türkiye’de Çevirinin İşlevi ve Çevirmenlik Mesleği (Belgrad Antlaşması ve Sınır Çekilirken Yaşanan Çeviri Sorunları Örneğinde). *İ.Ü. Çeviribilim Dergisi*. 8, 15-39.
- Göktolga, O. (2004). Bilim Terimlerinin Türkçeleştirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2004-1.8, 103-111.
- Gürlek, M. ve M. ŞEN. (2014). Türk Dili Çalışmalarında Terim Sorunu: Bir Durum Çalışması. *International Journal of Social Science*. 29.Güz III, 189-200.
- Gürol, E. (1991). Türkiye’de Terimce Çalışmalarının Durumu ve Uzmanlık Dillerinin Çeviri Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Pars Tuğlacı ve Ender Gürol’la Söyleşi. T. Kurultay (hızl.). *Metis Çeviri*. 17.Güz, 13-20.
- Karaman, B. İ. (2009a). Dünyada ve Türkiye’de Dili Ölçünlüleştirme Etkinlikleri. *Türk Dili – Dil ve Edebiyat Dergisi*. 691, 25-34.
- Karaman, B. İ. (2009b). Terim Oluşturma Yöntemleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı: Belleten*. 57.2, 45-59.
- Kızıltan, R. (2000). Tarihte Çeviri: Antik Çağdan 19. Yüzyıl Sonuna Kadar Edebi Çeviri Kuramları -1. Antik Çağdan Barok Çağın Sonuna Kadar. *DTCF Dergisi*. 40.1-2, 71-88.
- Köktürk, Ş., C. Odacıoğlu ve N. M. Uysal. (2014). Türkçe Literatürde Çeviribilim Alanını Belirten Terim(ler) ve Bu Terim(ler)in Kapsamları Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies*. 9.9, 753-769.
- Kurultay, T. (1987). Türkiye’de Çeviri Eğitiminin Kaynakları. *Metis Çeviri*. 1.Güz, 126-131.
- Maillot, J. (1991). Terimbilim İlkeleri. E. Ergun (çev.). *Metis Çeviri*. 17.Güz, 81-87.
- Metis Çeviri Yayın Kurulu. (1987). Sunuş. *Metis Çeviri*. 1.Güz, 7-8.
- Öztokat, E. (1991). Dilbilim Terimcesi Üstüne. *Metis Çeviri*. 17.Güz, 58-62.

- Paker, S. (2004). Türkiye Odaklı Çeviri Tarihi Araştırmaları, Kültürel Hafıza, Unutuş ve Hatırlayış İlişkileri. *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları)*. 28.3, 275-284.
- Sevil, N. (1991). Terimsel Yenilenme ve Çeviribilim. *Metis Çeviri*. 17.Güz, 27-31.
- Vardar, A. (2014). Translated West in the Early Modernization Phase of Turkey. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 1, 60-69.
- Vural Kara, S. (2010). Tarihsel Değerlendirmeler Işığında Türkiye’de Çeviri Etkinliği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6.1, 94-101.
- Yaman, M. (2006). Çağdaş Terimbilim ve Kurumsal Çalışmalar. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dilbilim Dergisi*. 15, 59-76.
- Yazıcı, M. (2004a). Çeviribilimde İnceleme Alanları. *Hacettepe Üniversitesi Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*. 14, 41-54.
- Yazıcı, M. (2008). Translator Training in Turkey in a Historical Perspective. *Hacettepe Üniversitesi Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*. 18, 63-76.
- Yazıcı, M. (2012). Türkiye’de Çeviri Eğitimi Üzerine. *Çeviribilim*. 8, 17-23.

Diğer Yayınlar

- Akbulut, A. N. (2006). *Çeviri Eğitimi*. <http://ceviribilim.com/?p=229> (15 Ocak 2018)
- Akünel, D. (1985). Çeviri ve Batılılaşma. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*. C. 2, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aksoy, B. (2013). *Çevirinin Bilimsel Gelişmeye Katkısı*. <http://acikarsiv.atilim.edu.tr/browse/753/09.08.2013.pdf> (12 Ekim 2017)
- Berk, Ö. (1999). Translation and Westernisation in Turkey (from the 1840s to the 1980s). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Coventry: University of Warwick.
- Cotsoes. (2002). Recommendations for Terminology Work http://www.cotsoes.info/sites/default/files/CST_Recommendations_for_Terminology_Work.pdf (13 Eylül 2018)
- Günyol, V. (1983). Türkiye'de Çeviri. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*. C.2, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oktay, A. (1995a). 1980 Sonrasında Şiir. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi: Yüzyıl Biterken*. C.12, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oktay, A. (1995b). 1980 Sonrasında Eleştiri ve Deneme. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi: Yüzyıl Biterken*. C.12, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oktay, A. (1995c). 80'lerde Türkiye'de Kültürel Değişim. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi: Yüzyıl Biterken*. C.13, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özlem, D. (1995). 1980'den Sonra Felsefe Çalışmaları. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi: Yüzyıl Biterken*. C.12, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu. (2016). https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/LYS/TERCIH/OSYSKONTKI_LAVUZU01082016.pdf (02 Ocak 2017).
- Paker, S. ve Ş. Susam. (1995). 1980 Sonrası Çeviri. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi: Yüzyıl Biterken*. C.12, İstanbul: İletişim Yayınları.
- TDK Misyon (Görev) ve Vizyon (Hedef). (t.y.). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=830 (02 Temmuz 2018)
- TDK Türkçe Sözlük. (2005). Ankara: 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.
- TDK. (2006). *Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&view=bilimsanat (02 Temmuz 2018)
- TÜBA. (2013). *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü*. <http://www.tubaterim.gov.tr> (02 Temmuz 2018)
- Yılmaz Gümüş, V. (2013). Training for the Translation Market in Turkey: An Analysis of Curricula and Stakeholders. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Tarragona: Universitat Rovira I Virgili.

EKLER

EK 1

2016 – ÖSYM Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'nda Yer Alan Uygulamalı Dil ve Çevirmenlik Önlisans Programları

ÖNLİSANS PROGRAMLARI		
UYGULAMALI DİL VE ÇEVİRMENLİK Bölümleri		
1	Ardahan Üniversitesi	İngilizce
2	Avrasya Üniversitesi	İngilizce
3	Beykent Üniversitesi	İngilizce
4	Bülent Ecevit Üniversitesi	İngilizce
5	Çağ Üniversitesi	İngilizce
6	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	İngilizce
7	Giresun Üniversitesi	İngilizce
8	İstanbul Arel Üniversitesi	İngilizce
9	İstanbul Aydın Üniversitesi	İngilizce, İspanyolca, Rusça
10	İstanbul Gelişim Üniversitesi	İngilizce, Rusça
11	İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulu	İngilizce
12	İstanbul Medipol Üniversitesi	İngilizce
13	İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu	İngilizce
14	İzmir Ekonomi Üniversitesi	İngilizce
15	Karabük Üniversitesi	İngilizce
16	Kastamonu Üniversitesi	İngilizce
17	Mardin Artuklu Üniversitesi	İngilizce
18	Niğde Üniversitesi	İngilizce
19	Niğantaşı Üniversitesi	İngilizce
20	Siirt Üniversitesi	İngilizce
21	Tunceli Üniversitesi	İngilizce
22	Ufuk Üniversitesi	İngilizce

Kaynak: ÖSYM

EK 2

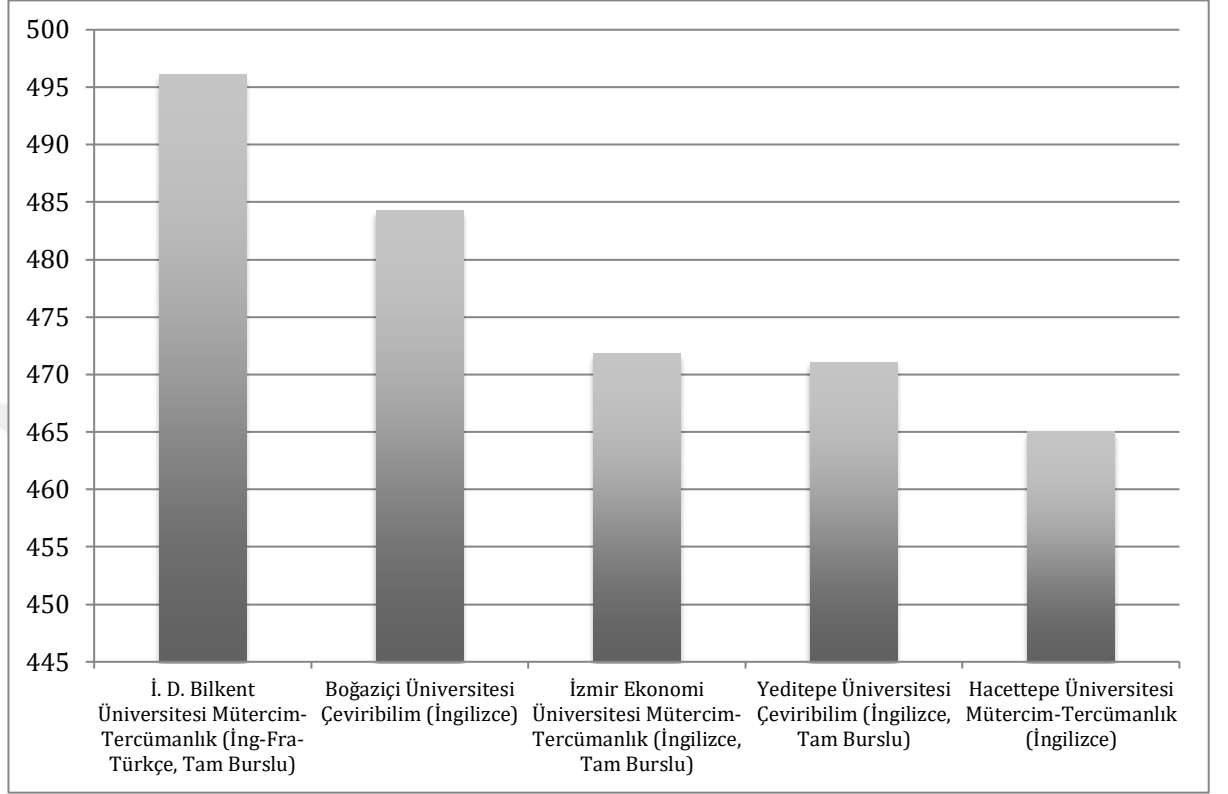
2016 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'nda Yer Alan Çeviri Programları.

LİSANS PROGRAMLARI		
ÇEVİRİBİLİM Bölümleri		
1	Boğaziçi Üniversitesi	İngilizce
2	Sakarya Üniversitesi	Almanca
3	Yeditepe Üniversitesi	İngilizce
LİSANS PROGRAMLARI		
MÜTERCİM-TERCÜMANLIK Bölümleri		
1	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	İngilizce
2	Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	İngilizce
3	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	İngilizce
4	Atılım Üniversitesi	İngilizce
5	Beykent Üniversitesi	İngilizce, Rusça
6	Cumhuriyet Üniversitesi	İngilizce - Fransızca
7	Çankaya Üniversitesi	İngilizce
8	Dokuz Eylül Üniversitesi	İngilizce
9	Ege Üniversitesi	İngilizce, Almanca
10	Hacettepe Üniversitesi	İngilizce, Almanca, Fransızca
11	Haliç Üniversitesi	İngilizce
12	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	İngilizce - Fransızca
13	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	İngilizce, Arapça
14	İstanbul Arel Üniversitesi	İngilizce
15	İstanbul Aydın Üniversitesi	İngilizce, Rusça
16	İstanbul Üniversitesi	İngilizce, Almanca, Fransızca
17	İzmir Ekonomi Üniversitesi	İngilizce
18	Kars Kafkas Üniversitesi	İngilizce - Fransızca
19	Kırıkkale Üniversitesi	İngilizce, Arapça, Farsça, Fransızca,
20	Kırklareli Üniversitesi	İngilizce
21	KTO Karatay Üniversitesi	Arapça
22	Marmara Üniversitesi	İngilizce, Almanca, Fransızca
23	Mersin Üniversitesi	Almanca, Fransızca
24	Okan Üniversitesi	İngilizce, Arapça, Çince, Rusça
25	Siirt Üniversitesi	İngilizce
26	Trakya Üniversitesi	İngilizce, Almanca, Bulgarca
27	Yaşar Üniversitesi	İngilizce
28	Yeni Yüzyıl Üniversitesi	İngilizce
29	Yıldız Teknik Üniversitesi	Fransızca

Kaynak: ÖSYM

EK 3

2016 ÖSYS Kılavuzuna Göre Tercih Edilen İlk Beş Program

Kaynak: ÖSYM

EK 4 Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 12/04/2018-E.5495

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : 61923333/050.03/
Konu : Danışma, Disiplin,
Koordinasyon Kurulları

Hüma Tuğçe YÜCELLİ

İlgi : Hüma Tuğçe YÜCELLİ 27/03/2018 tarihli ve 0 sayılı yazı

Üniversitemiz Etik Kurulu Başkanlığının 11.04.2018 tarihli ve 82 sayılı toplantısında alınan 23 nolu karar örneği ekte sunulmuştur.
Bilgilerinizi rica ederim.

Prof.Dr. Haluk SELVİ
Etik Kurulu Başkanı

23- Hüma Tuğçe YÜCELLİ'nin "Çeviribilim Alanında Terminoloji Kullanımı ve Terminoloji Kullanımın Ampirik Bir Çalışmasıyla Ölçümü" başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda; Hüma Tuğçe YÜCELLİ'nin "Çeviribilim Alanında Terminoloji Kullanımı ve Terminoloji Kullanımın Ampirik Bir Çalışmasıyla Ölçümü" başlıklı çalışmasının Etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Evrak Doğrulama için : <http://193.140.253.232/envision.Sorgula/BelgeDogrulama.aspx?V=BENF48Y3Z>

Etik Kurulu Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryuniversitesi@ho01.kep.tr
Tel:0264 295 30 00 Faks:0264 295 30 31
E-Posta :ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ :www.sakarya.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 5

Anket Soruları

***Doğum Yılıınız**

***Lisans Mezuniyet Bilgileriniz**

***Lisansüstü Mezuniyet Bilgileriniz**

Sizin için uygun olmayan seçenekleri boş bırakabilirsiniz.

***Lütfen listeden halen çalışmakta olduğunuz kurumu seçiniz.**

(Sadece bir seçeneği işaretleyiniz.)

***Ne zamandan beri şu anki mesleğinizi yürütmektesiniz?**

(Sadece bir seçeneği işaretleyiniz.)

***Yaptığınız ve yapmakta olduğunuz mesleği / meslekleri nasıl adlandırıyorsunuz?**

Sizin için uygun olmayan seçenekleri boş bırakabilirsiniz.

***Parçası / Üyesi olduğunuz bu ALANI hangi isimle ifade ediyorsunuz?**

8-13 numaralı sorularda size bir görsel sunulacak, bu görselde gerçekleşen etkinliği adlandırmanız istenecektir. (Lütfen görselleri Türkçe sözcükler kullanarak adlandırınız)

***Görselde ne tür bir etkinlik gerçekleşmektedir?**

Görseldeki kişinin mesleği nedir? _____

Görseldeki kişinin buradaki (görsel amındaki) görevi nedir? _____

***Görseldeki etkinliklerin TAMAMI için aşağıdaki seçenekleri kullanma olasılığınızı değerlendiriniz.**

(Her satırda sadece bir seçeneği işaretleyiniz.)

	Kesinlikle Kullanmam	Kullanmam	Kararsızım	Kullanırım	Kesinlikle Kullanırım
Çeviri	☐	☐	☐	☐	☐
Tercüme	☐	☐	☐	☐	☐
Mütercimlik	☐	☐	☐	☐	☐
Translasyon	☐	☐	☐	☐	☐

***Görseldeki etkinlikler üzerine akademik çalışmalar yapan bir AKADEMİSYENİN ÇALIŞMA ALANINI ifade etmek için aşağıdaki seçenekleri kullanma olasılığınızı değerlendiriniz.**
(Her satırda sadece bir seçeneği işaretleyiniz.)

	Kesinlikle Kullanmam	Kullanmam	Kararsızım	Kullanırım	Kesinlikle Kullanırım
Çeviribilim	☐	☐	☐	☐	☐
Mütercim - Tercümanlık	☐	☐	☐	☐	☐
Translatoloji	☐	☐	☐	☐	☐
Çeviri Çalışmaları	☐	☐	☐	☐	☐
Çeviri Araştırmaları	☐	☐	☐	☐	☐

***Görseldeki bütün etkinlikleri TEK BİR ÜST ALAN adıyla ifade etmek gerekirse, bu meslek için aşağıdaki seçenekleri kullanma olasılığınızı değerlendiriniz.**
(Her satırda sadece bir seçeneği işaretleyiniz.)

	Kesinlikle Kullanmam	Kullanmam	Kararsızım	Kullanırım	Kesinlikle Kullanırım
Çevirmen	☐	☐	☐	☐	☐
Mütercim	☐	☐	☐	☐	☐
Tercüman	☐	☐	☐	☐	☐
Translatör	☐	☐	☐	☐	☐

***Görseldeki kişinin yaptığı iş açısından mesleğini tanımlamak için aşağıdaki seçenekleri kullanma olasılığınızı değerlendiriniz.**
(Her satırda sadece bir seçeneği işaretleyiniz.)

	Kesinlikle Kullanmam	Kullanmam	Kararsızım	Kullanırım	Kesinlikle Kullanırım
Çevirmen	☐	☐	☐	☐	☐
Yazılı Çevirmen	☐	☐	☐	☐	☐
Tercüman	☐	☐	☐	☐	☐
Yazılı Tercüman	☐	☐	☐	☐	☐
Mütercim	☐	☐	☐	☐	☐
Translatör	☐	☐	☐	☐	☐

***Görseldeki kişilerin yaptıkları iş açısından mesleklerini tanımlamak için aşağıdaki seçenekleri kullanma olasılığınızı değerlendiriniz.**
(Her satırda sadece bir seçeneği işaretleyiniz.)

	Kesinlikle Kullanmam	Kullanmam	Kararsızım	Kullanırım	Kesinlikle Kullanırım
Çevirmen	☐	☐	☐	☐	☐
Sözlü Çevirmen	☐	☐	☐	☐	☐
Tercüman	☐	☐	☐	☐	☐
Sözlü Tercüman	☐	☐	☐	☐	☐
Mütercim	☐	☐	☐	☐	☐
Translatör	☐	☐	☐	☐	☐

ÖZGEÇMİŞ

Hüma Tuğçe YÜCELLİ ATAŞ 1987 yılında Üsküdar, İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Lise eğitimi dönemini misafir öğrenci olarak Mecidiyeköy Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi'nde geçirdikten sonra Yenilevent Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi'nden mezun olmuştur. 2009 yılında Marmara Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi bölümünde lisans eğitimini tamamlamış ardından özel bir lisede İngilizce Öğretmeni olarak görev yapmıştır. Kariyerine 2012 yılında bir vakıf üniversitesinde İngilizce Okutmanı olarak yön verdikten sonra 2013 yılında Sakarya Üniversitesi Çeviribilim anabilim dalında yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Akademik çalışma alanları arasında terminoloji, çeviri ve disiplinlerarasılık, dil eğitimi, ikidillilik ve ikidilli eğitim yer almaktadır.